Il-Ġurnal Uffiċjali tal-Unjoni Ewropea

C 288

Edizzjoni bil-Malti

Informazzjoni u Avviżi

Volum 60

31 ta' Awwissu 2017

Werrej

I *Riżoluzzjonijiet, rakkomandazzjonijiet u opinjonijiet*

OPINJONIJIET

Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew

il-526 Sessjoni Plenarja tal-KESE fil-31 ta' Mejju u l-1 ta' Ġunju 2017

2017/C 288/01 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "L-intelliġenza artifiċjali — Il-konsegwenzi tal-intelliġenza artifiċjali fuq is-suq uniku (diġitali), il-produzzjoni, il-konsum, l-impjiegi u s-soċjetà" (opinjoni fuq inizjattiva proprja) . . . 1

2017/C 288/02 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Tfassil mill-ġdid possibbli tal-Politika Agrikola Komuni" (Opinjoni esploratorja) . . . 10

III *Atti preparatorji*

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

il-526 Sessjoni Plenarja tal-KESE fil-31 ta' Mejju u l-1 ta' Ġunju 2017

2017/C 288/03 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill Ewropew, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, lill-Kumitat tar-Reġjuni — Il-mexxejja li jmiss tal-Ewropa: l-Inizjattiva favur in-Negozji l-ġodda u n-Negozji li qed jespandu" *(COM(2016) 733 final)* . . . 20

2017/C 288/04 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jadatta għadd ta' atti legali li jipprevedu l-użu tal-proċedura regolatorja bi skrutinju mal-Artikoli 290 u 291 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea" *(COM(2016) 799 final — 2016/0400 (COD))* . . . 29

MT

2017/C 288/05 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar: (a) "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-infurzar tad-Direttiva 2006/123/KE dwar is-servizzi fis-suq intern, li tistabbilixxi l-proċedura ta' notifika għal skemi ta' awtorizzazzjoni u r-rekwiżiti relatati ma' servizzi, u li temenda d-Direttiva 2006/123/KE u r-Regolament (UE) Nru 1024/2012 dwar il-kooperazzjoni amministrattiva permezz tas-Sistema ta' Informazzjoni tas-Suq Intern" *(COM(2016) 821 final — 2016/0398(COD))* — (b) "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar test tal-proporzjonalità qabel l-adozzjoni ta' regolamentazzjoni ġdida tal-professjonijiet" *(COM(2016) 822 final — 2016/0404(COD))* — (c) "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-qafas legali u operattiv tal-e-Card Ewropea tas-servizzi introdotta bir-Regolament (ir-Regolament tal-ESC)" *(COM(2016) 823 final — 2016/0402(COD))* — (d) "Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-introduzzjoni ta' e-Card Ewropea tas-servizzi u l-faċilitajiet amministrattivi relatati" *(COM(2016) 824 final — 2016/0403(COD))* 43

2017/C 288/06 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Direttiva tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2006/112/KE dwar is-sistema komuni ta' taxxa fuq il-valur miżjud fir-rigward tal-applikazzjoni temporanja ta' mekkaniżmu tar-reverse change ġeneralizzat b'rabta mal-provvista ta' prodotti u servizzi 'l fuq minn ċertu livell limitu" *(COM(2016) 811 final — 2016/0406(CNS))* 52

2017/C 288/07 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2004/37/KE dwar il-protezzjoni tal-ħaddiema minn riskji relatati mal-espożizzjoni għal karċinoġeni jew mutaġeni fuq il-post tax-xogħol" *(COM(2017) 11 final — 2017/0004 (COD))* 56

2017/C 288/08 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża" *(COM(2016) 950 final)* 62

2017/C 288/09 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi pjan pluriennali għall-istokkijiet pelaġiċi ż-żgħar fil-Baħar Adrijatiku u għas-sajd li jisfrutta dawk l-istokkijiet" *(COM(2017) 97 final — 2017/0043 (COD))* . . . 68

2017/C 288/10 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda d-Direttiva 2003/87/KE biex jitkomplew il-limitazzjonijiet attwali tal-kamp ta' applikazzjoni fl-attivitajiet tal-avjazzjoni u ssir il-preparazzjoni biex tiġi implimentata miżura globali bbażata fuq is-suq mill-2021" *(COM(2017) 54 final — 2017/0017 (COD))* 75

2017/C 288/11 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, lill-Kumitat tar-Reġjuni u lill-Bank Ewropew tal-Investiment: Aċċellerazzjoni tal-Innovazzjoni fil-qasam tal-Enerġija Nadifa" *(COM(2016) 763 final)* 81

2017/C 288/12 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Strateġija Ewropea dwar is-Sistemi tat-Trasport Intelliġenti u Kooperattivi: l-ewwel pass importanti lejn mobbiltà kooperattiva, konnessa u awtomatizzata" *(COM(2016) 766 final)* 85

2017/C 288/13 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar: il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar is-suq intern għall-elettriku (riformulazzjoni)" *(COM(2016) 861 final — 2016-379-(COD))*, il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar it-tħejjija għar-riskji fis-settur tal-elettriku u li jħassar id-Direttiva 2005/89/KE" *(COM(2016) 862 final — 2016-377-(COD))*, il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi Aġenzija tal-Unjoni Ewropea għall-Kooperazzjoni tar-Regolaturi tal-Enerġija (riformulazzjoni)" *(COM(2016) 863 final — 2016-378-(COD))* u l-"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar ir-regoli komuni għas-suq intern fil-qasam tal-elettriku (riformulazzjoni)" *(COM(2016) 864 final — 2016-380-(COD))* 91

2017/C 288/14 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni mill-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, lill-Kumitat tar-Reġjuni u lill-Bank Ewropew tal-Investiment — It-Tieni Rapport dwar l-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija" *(COM (2017) 53 final)* u dwar ir-"Rapport tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Rapport ta' Progress dwar l-Enerġija Rinnovabbli" *(COM(2017) 57 final)* 100

2017/C 288/15 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-protezzjoni ta' individwi fir-rigward tal-ipproċessar ta' data personali mill-istituzzjonijiet, mill-korpi, mill-uffiċċji u mill-aġenziji tal-Unjoni u dwar il-moviment liberu tat-tali data, u li jħassar ir-Regolament (KE) Nru 45/2001 u d-Deċiżjoni Nru 1247/2002/KE" *(COM(2017) 8 final — 2017/0002 (COD))* 107

2017/C 288/16 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2003/59/KE dwar il-kwalifika inizjali u taħriġ perjodiku ta' sewwieqa ta' ċerti vetturi tat-triq għat-trasport ta' prodotti jew passiġġieri u d-Direttiva 2006/126/KE dwar il-liċenzji tas-sewqan" *(COM(2017) 47 final — 2017/0015 (COD))* 115

2017/C 288/17 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni Konġunta tal-Kummissjoni Ewropea u tar-Rappreżentant Għoli tal-Unjoni għall-Affarijiet Barranin u l-Politika ta' Sigurtà lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill: Lejn Strateġija tal-UE dwar ir-relazzjonijiet kulturali internazzjonali" *(JOIN(2016) 29 final)* 120

2017/C 288/18 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi l-miżuri ta' ġestjoni, ta' konservazzjoni u ta' kontroll li japplikaw fiż-Żona tal-Konvenzjoni tal-Organizzazzjoni Reġjonali għall-Ġestjoni tas-Sajd fin-Nofsinhar tal-Paċifiku (SPRFMO)" *(COM(2017) 128 final — 2017/0056 COD)* 129

2017/C 288/19 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jiffissa r-rata ta' aġġustament prevista fir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 1306/2013 għall-pagamenti diretti għas-sena kalendarja 2017" *(COM(2017) 150 final — 2017/0068 COD)* 130

I

(Riżoluzzjonijiet, rakkomandazzjonijiet u opinjonijiet)

OPINJONIJIET

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

IL-526 SESSJONI PLENARJA TAL-KESE FIL-31 TA' MEJJU U L-1 TA' ĠUNJU 2017

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "L-intelliġenza artifiċjali — Il-konsegwenzi tal-intelliġenza artifiċjali fuq is-suq uniku (diġitali), il-produzzjoni, il-konsum, l-impjiegi u s-soċjetà"

(opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2017/C 288/01)

Relatur: **Catelijne MULLER**

Deċiżjoni tal-Assemblea tal-Plenarja	22.9.2016
Bażi legali	Artikolu 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura Opinjoni fuq inizjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għas-Suq Uniku, il-Produzzjoni u l-Konsum
Adottata fis-sezzjoni	4.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	159/3/14

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 L-intelliġenza artifiċjali (IA) attwalment qed tesperjenza numru ta' żviluppi importanti u qed tiġi applikata b'mod rapidu fis-soċjetà. Id-daqs tas-suq tal-IA huwa madwar USD 664 miljun u huwa mistenni li jiżdied għal USD 38,8 biljun fl-2025. Minħabba li l-IA jista' jkollha kemm impatt negattiv kif ukoll pożittiv fis-soċjetà, il-KESE impenja ruħu li jsegwi mill-qrib l-iżviluppi relatati mal-IA, mhux biss mil-lat tekniku, iżda wkoll, b'mod espliċitu, mil-lat etiku, ta' sigurtà u soċjetali.

1.2 Bħala rappreżentant tas-soċjetà ċivili Ewropea, il-KESE ser isawwar, jiċċentralizza u jippromovi d-**dibattitu pubbliku dwar** l-IA, billi jiġu involuti l-partijiet interessati rilevanti kollha: dawk li jfasslu l-politika, l-industrija, l-imsieħba soċjali, il-konsumaturi, l-NGOs, l-istituzzjonijiet tal-edukazzjoni u l-kura, l-esperti u l-akkademiċi minn diversi dixxiplini (inklużi l-IA, is-sigurtà, l-etika, l-ekonomija, ix-xjenza tax-xogħol, il-liġi, ix-xjenza tal-imġiba, il-psikoloġija u l-filosofija).

1.3 Għalkemm importanti, f'dan il-mument qed tiddomina d-diskussjoni dwar is-superintelliġenza u qiegħda taħbi d-dibattitu dwar l-impatt tal-użijiet attwali tal-IA. Għalhekk il-kompitu u l-għan ta' dan il-proċess ser ikunu, fost l-oħrajn, biex itejbu u jwessgħu l-għarfien dwar l-IA u b'hekk isir kontribut għal dibattittu infurmat u bbilanċjat ħieles mix-xenarji tal-agħar każijiet u r-relattiviżmu estrem. B'dan il-mod, il-KESE ser ikun impenjat jippromovi l-iżvilupp tal-IA għall-benefiċċju tal-umanità. Madankollu, kompitu u għan importanti ta' dan il-proċess huma wkoll li jiġu rikonoxxuti, identifikati u mmonitorjati żviluppi problematiċi fl-iżvilupp tal-IA u madwarha, sabiex jiġu indirizzati b'mod adegwat u fil-ħin. Dan għandu jwassal għal aktar involviment, fiduċja u appoġġ mis-soċjetà fir-rigward tal-iżvilupp u l-applikazzjoni sostenibbli ulterjuri tal-IA.

1.4 L-impatt tal-IA huwa transkonfinali u għalhekk għandhom jiġu stabbiliti oqfsa ta' politika sovranazzjonali. Il-KESE jirrakkomanda li l-UE tadotta **rwol globali u mexxej** fl-istabbiliment ta' oqfsa ta' politika globali u ċari għall-IA, f'konformità mal-valuri Ewropej u d-drittijiet fundamentali. Il-KESE jista', u għandu r-rieda, li jikkontribwixxi għal dan.

1.5 Il-KESE jidentifika attwalment **11-il qasam** fejn l-IA toffri sfidi soċjetali: l-etika; is-sigurtà; l-aċċessibbiltà; il-privatezza; it-trasparenza u r-responsabbiltà; ix-xogħol; l-edukazzjoni u l-ħiliet; l-(in)ugwaljanza u l-inklussività; il-liġi u r-regolamenti, il-governanza u d-demokrazija; il-gwerer u d-diplomazija; u s-superintelliġenza. Għalhekk, il-KESE jirrakkomanda dan li ġej.

1.6 Il-KESE jitlob approċċ ta' ***human-in-command*** għall-IA, inkluża l-prekondizzjoni li l-iżvilupp tal-IA jkun responsabbli, sigur u utli, fejn il-magni jibqgħu magni u l-persuni jżommu l-kontroll fuq dawn il-magni l-ħin kollu.

1.7 Il-KESE jitlob li jkun hemm **kodiċi ta' etika** għall-iżvilupp, l-implimentazzjoni u l-użu tal-IA sabiex matul il-proċess operattiv kollu tagħhom, is-sistemi tal-IA jibqgħu kompatibbli mal-prinċipji tad-dinjità tal-bniedem, l-integrità, il-libertà, il-privatezza u d-diversità kulturali u tal-ġeneru, kif ukoll mad-drittijiet fundamentali tal-bniedem.

1.8 Il-KESE jappella biex tiġi żviluppata **sistema ta' standardizzazzjoni** għall-verifika, il-validazzjoni u l-monitoraġġ tas-sistemi tal-IA abbażi ta' firxa wiesgħa ta' standards fil-qasam tas-sigurtà, it-trasparenza, il-komprensjoni, ir-responsabbiltà u l-valuri etiċi.

1.9 Il-KESE jitlob li jkun hemm **infrastruttura Ewropea tal-IA** li tikkonsisti f'ambjenti ta' sorsi miftuħa li jirrispettaw il-privatezza, ambjenti ta' testjar f'sitwazzjonijiet reali u settijiet ta' data ta' kwalità għolja għall-iżvilupp u t-taħriġ ta' sistemi tal-IA. Il-KESE jenfasizza l-vantaġġ (kompetittiv) li l-UE tista' tikseb fis-suq globali billi tiżviluppa u tippromovi "sistemi Ewropej tal-IA responsabbli", flimkien ma' ċertifikazzjoni u tikketti Ewropej tal-IA.

1.10 L-UE, il-gvernijiet nazzjonali u l-imsieħba soċjali għandhom jidentifikaw b'mod konġunt liema **setturi tas-suq tax-xogħol** ser jintlaqtu mill-IA, sa fejn u f'liema żmien, u għandhom ifittxu soluzzjonijiet sabiex jindirizzaw b'mod adegwat l-impatt fuq l-impjiegi, in-natura tax-xogħol, is-sistemi soċjali u l-(in)ugwaljanza. Imbagħad għandu jsir investiment fis-setturi tas-suq tax-xogħol fejn l-IA għandha impatt żgħir jew m'għandha l-ebda impatt.

1.11 Il-KESE jirrakkomanda li dawn il-partijiet interessati jaħdmu flimkien fuq is-**sistemi komplementari tal-IA u l-ħolqien konġunt tagħhom** fil-post tax-xogħol, bħal timijiet bejn il-bnedmin u l-magni, fejn l-IA tikkomplementa u ttejjeb il-prestazzjoni tal-bniedem. Il-partijiet interessati għandhom jinvestu wkoll f'**tagħlim formali u informali, edukazzjoni u taħriġ** għal kulħadd sabiex in-nies ikunu jistgħu jaħdmu bl-IA iżda wkoll biex jiġu żviluppati ħiliet li l-IA ma tistax jew m'għandhiex tikseb.

1.12 Diġà hemm bżonn ta' **evalwazzjoni konkreta tal-liġijiet u r-regolamenti tal-UE** fis-6 oqsma identifikati mill-iSTOA (Unità għall-valutazzjoni tal-għażliet xjentifiċi u teknoloġiċi) li fihom jista' jkun hemm bżonn li jiġu riveduti jew adattati. Il-KESE jista' u jixtieq jaqdi rwol attiv f'dan il-proċess ta' evalwazzjoni. Il-KESE huwa kontra li tiġi introdotta forma ta' personalità ġuridika għar-robots jew l-IA. L-effett ta' rimedju preventiv tal-liġi tar-responsabbiltà huwa għalhekk mitluf. Mill-iżvilupp u l-użu tal-IA joħroġ riskju ta' periklu morali u dan joħloq opportunitajiet għal abbuż.

1.13 L-iżvilupp ta' **applikazzjonijiet tal-IA li huma ta' benefiċċju għas-soċjetà**, jippromovu l-inklużjoni u jtejbu l-ħajja tan-nies għandu jiġi promoss u mħeġġeġ b'mod attiv, kemm b'mod pubbliku kif ukoll b'mod privat. Il-Kummissjoni Ewropea għandha, fi ħdan il-programmi tagħha, tiffinanzja r-riċerka dwar l-impatt soċjetali tal-IA kif ukoll tal-innovazzjonijiet tal-IA ffinanzjati mill-UE.

1.14 Il-KESE jappoġġja s-sejħa mill-Human Rights Watch u oħrajn għal **projbizzjoni fuq is-sistemi ta' armi awtonomi.** Il-KESE jilqa' bi pjaċir il-konsultazzjoni dwar din il-kwistjoni mħabbra min-NU, iżda jqis li din għandha tkopri wkoll l-użu tal-IA fil-gwerra ċibernetika.

2. L-intelliġenza artifiċjali

2.1 M'hemm l-ebda definizzjoni unika, aċċettata u definita b'mod ċar ta' IA. L-IA hija terminu li jinkludi kollox għal numru kbir ta' (sotto)oqsma bħal: l-informatika konjittiva (algoritmi li jirraġunaw u jifhmu f'livell (aktar uman) ogħla), it-tagħlim mill-magni (algoritmi li jistgħu huma stess jitgħallmu l-kompiti), l-intelliġenza miżjuda (kooperazzjoni bejn il-bniedem u l-magna) u r-robotika tal-IA (l-IA mdaħħla fir-robots). L-għan ċentrali tar-riċerka u l-iżvilupp tal-IA huwa, madankollu, l-awtomatizzazzjoni tal-imġiba intelliġenti bħar-raġunament, il-ġbir ta' informazzjoni, l-ippjanar, it-tagħlim, il-komunikazzjoni, il-manipulazzjoni, is-sinjalar u saħansitra l-ħolqien, il-ħolm u l-perċezzjoni.

2.2 L-IA hija bejn wieħed u ieħor maqsuma f'IA stretta u f'IA ġenerali. L-IA stretta hija kapaċi twettaq kompiti speċifiċi. L-IA ġenerali hija kapaċi twettaq kwalunkwe kompitu intellettwali li jista' jitwettaq mill-bniedem.

2.3 Reċentement, fil-qasam tal-IA stretta sar progress sinifikanti, b'mod partikolari bil-progress fil-qawwa tal-ipproċessar tal-kompjuter, id-disponibbiltà ta' volumi kbar ta' data u l-iżvilupp tat-tagħlim bil-magni. It-tagħlim bil-magni jirreferi għal algoritmi li kapaċi jgħallmu lilhom infushom kompiti speċifiċi mingħajr ma jkollhom bżonn jiġu pprogrammati. Dan il-metodu huwa bbażat fuq l-ipproċessar ta' "data ta' taħriġ" abbażi ta' liema l-algoritmu jitgħallem jirrikonoxxi mudelli u jfassal regoli. It-tagħlim profond, tip ta' tagħlim bil-magni, juża strutturi (netwerks newroloġiċi) li huma liberament ibbażati fuq il-moħħ tal-bniedem u li jitgħallmu permezz tat-taħriġ u l-feedback. Ir-riżultat ta' dawn l-iżviluppi huwa li s-sistemi tal-IA (permezz tal-algoritmi) jistgħu jkunu kapaċi jgħallmu lilhom infushom, awtonomi u adattabbli.

2.4 Ir-riċerka u l-iżvilupp fl-IA ilhom għal xi żmien jiffokaw prinċipalment fuq ir-raġunament, l-akkwist tal-għarfien, l-ippjanar, il-komunikazzjoni u l-perċezzjoni (viżwali, awditiva u sensorjali). Dan wassal għal numru kbir ta' applikazzjonijiet tal-IA: assistenti virtwali, karozzi awtonomi, ġbir awtomatiku tal-aħbarijiet, rikonoxximent tad-diskors, softwer tat-traduzzjoni, softwer mill-kitba għad-diskors, kummerċ finanzjarju awtomatiku, skoperta elettronika legali, eċċ.

2.5 Il-KESE jinnota li reċentement kien hemm żieda esponenzjali fl-ammont ta' applikazzjonijiet u investiment fl-IA. Id-daqs tas-suq tal-IA bħalissa huwa madwar USD 664 miljun u huwa mistenni li jiżdied għal USD 38,8 biljun sal-2025.

3. Opportunitajiet u theddidiet tal-IA

3.1 Huwa virtwalment indisputabbli li l-IA jista' jkollha benefiċċji kbar għas-soċjetà: għandhom jitqiesu l-applikazzjonijiet fl-agrikoltura sostenibbli, trasport aktar sigur, sistema finanzjarja aktar sigura, proċessi ta' produzzjoni aktar favur l-ambjent, mediċina aħjar, xogħol aktar sigur, edukazzjoni aktar personalizzata, ġurisprudenza aħjar u soċjetà aktar sigura. Din tista' potenzjalment tikkontribwixxi wkoll sabiex jinqerdu l-mard u l-faqar. L-IA tista' wkoll tagħti kontribut ewlieni sabiex tissaħħaħ l-industrija u titjieb il-kompetittività tal-UE.

3.2 Bħal f'kull teknoloġija oħra li twassal għal tfixkil, l-IA wkoll iġġib magħha riskji u sfidi kumplessi ta' politika f'oqsma bħalma huma s-sikurezza u l-monitoraġġ, l-aspetti soċjoekonomiċi, l-etika u l-privatezza, l-affidabbiltà, eċċ.

3.3 Aħna qegħdin f'punt kruċjali biex niddeterminaw il-kundizzjonijiet (qafas) għall-iżvilupp u l-użu attwali u ulterjuri tal-IA. Dawn il-benefiċċji tal-IA jistgħu jkunu sostenibbli biss jekk l-isfidi li jduru magħha jiġu indirizzati b'mod adegwat. Għal dan il-għan għandhom isiru għażliet politiċi.

a) ***Etika***

3.4 L-iżvilupp tal-IA jqajjem ħafna mistoqsijiet etiċi. Liema impatt għandha l-IA awtonoma (li tgħallem lilha nnifisha) fuq l-integrità personali, l-awtonomija, id-dinjità, l-indipendenza, l-ugwaljanza, is-sigurtà u l-libertà tal-għażla tagħna? Kif nistgħu niżguraw li n-normi, il-valuri u d-drittijiet tal-bniedem fundamentali tagħna jiġu rispettati u mħarsa?

3.5 Barra minn hekk, l-iżvilupp tal-IA attwalment qiegħed iseħħ f'ambjent omoġenju li primarjament huwa magħmul minn żgħażagħ irġiel bojod, bir-riżultat li d-disparitajiet kulturali u tal-ġeneru (kemm jekk intenzjonalment jew le) qegħdin jiġu inkorporati fl-IA, fost affarijiet oħra sabiex is-sistemi tal-IA jkunu jistgħu jitgħallmu mid-data tat-taħriġ. Din id-data għandha tkun preċiża u ta' kwalità tajba, diversa, eżawrjenti biżżejjed u imparzjali. Hemm tendenza ġenerali li wieħed jemmen li d-data hija, skont id-definizzjoni, oġġettiva, iżda dan huwa kunċett żbaljat. Id-data faċilment tiġi mmanipulata, tista' tkun preġudikata, tista' tirrifletti preġudizzji u preferenzi kulturali, tal-ġeneru u oħrajn u jista' jkun fiha l-iżbalji.

3.6 Is-sistemi tal-IA li qegħdin jiġu żviluppati issa mhux ser jinkludu valuri etiċi. Aħna l-bnedmin irridu nippreveduhom fis-sistemi tal-IA u fl-ambjenti li jintużaw fihom. L-iżvilupp, l-applikazzjoni u l-użu tas-sistemi tal-IA (kemm pubbliċi kif ukoll kummerċjali), għandhom isiru fil-limiti tan-normi, il-valuri, il-libertajiet u d-drittijiet tal-bniedem fundamentali tagħna. Il-KESE għalhekk jitlob li tiġi żviluppata u stabbilita kodiċi ta' etika globali u uniformi għall-iżvilupp, l-implimentazzjoni u l-użu tal-IA.

b) ***Sigurtà***

3.7 L-użu tal-IA fid-dinja fiżika bla dubju jagħti lok għal kwistjonijiet ta' sigurtà. Tista' ssir distinzjoni bejn is-sigurtà interna u dik esterna.

— *Is-sigurtà interna:* is-sistema tal-IA hija robusta biżżejjed biex (tkompli) tiffunzjona tajjeb? L-algoritmu huwa pprogrammat tajjeb? Tikkraxxja? Hija reżistenti għall-iħhekkjar? Hija effettiva? Hija affidabbli?

— *Is-sigurtà esterna:* is-sistema tal-IA hija sigura meta użata fis-soċjetà? Topera b'mod sigur, mhux biss f'sitwazzjonijiet normali, iżda wkoll f'sitwazzjonijiet mhux magħrufa, kritiċi jew imprevedibbli? X'inhu l-impatt tat-tagħlim awtonomu fuq is-sigurtà, inkluż jekk is-sistema tkompli titgħallem wara li tibda tintuża?

3.8 Il-KESE jemmen li s-sistemi tal-IA jistgħu jintużaw biss jekk jissodisfaw rekwiżiti speċifiċi għas-sigurtà interna u esterna. Dawn ir-rekwiżiti għandhom jiġu ddeterminati b'mod konġunt mill-ispeċjalisti tal-IA u tas-sigurtà, mill-intrapriżi u mill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili.

c) ***It-trasparenza, il-komprensjoni, is-superviżjoni u r-responsabbiltà***

3.9 L-aċċettazzjoni kif ukoll l-iżvilupp u l-użu sostenibbli tal-IA huma marbutin mal-abbiltà li wieħed jifhem, jiċċekkja u jiċċertifika l-funzjoni, l-azzjonijiet u d-deċiżjonijiet tas-sistemi tal-IA, partikolarment wara.

3.10 L-azzjonijiet u d-deċiżjonijiet tas-sistemi tal-IA (permezz ta' algoritmi intelliġenti) huma involuti dejjem aktar f'ħajjet in-nies. Eżempji jinkludu l-użu tal-IA f'attivitajiet tal-pulizija permezz tal-informazzjoni, fil-valutazzjoni tal-applikazzjonijiet għall-ipoteki jew fil-proċess biex tiġi awtorizzata assigurazzjoni. Il-komprensjoni, il-verifikabbiltà u r-responsabbiltà tal-proċess tat-teħid tad-deċiżjonijiet ta' sistema tal-IA huma kruċjali f'dan ir-rigward.

3.11 Attwalment, ħafna sistemi tal-IA huma wisq diffiċli biex l-utenti jifhmuhom. Dan japplika dejjem aktar ukoll għal dawk li joħolqu s-sistemi. B'mod partikolari, in-netwerks newroloġiċi huma ta' spiss "kaxxi suwed" fejn il-proċessi (tat-teħid ta' deċiżjonijiet) li qegħdin iseħħu m'għadhomx jistgħu jiġu mifhuma, u li għalihom ma jeżistux mekkaniżmi ta' spjegazzjoni.

3.12 Il-KESE jappella għal sistemi trasparenti, komprensibbli u verifikabbli tal-IA, li l-funzjonament tagħhom jista' jiġi spjegat anke wara. Barra minn hekk, għandu jiġi stabbilit liema proċessi ta' teħid ta' deċiżjonijiet jistgħu jew ma jistgħux jiġu trasferiti għas-sistemi tal-IA u meta l-intervent mill-bniedem għandu jkun mixtieq jew meħtieġ.

d) ***Privatezza***

3.13 Il-privatezza tas-sistemi tal-IA hija kwistjoni ta' tħassib. Ħafna prodotti (tal-konsumaturi) diġà għandhom l-IA fihom: l-apparati domestiċi, il-ġugarelli tat-tfal, il-karozzi, it-trackers tas-saħħa u l-ismartphones. Dawn il-prodotti kollha jgħaddu data (ta' spiss personali) lill-pjattaformi bbażati fuq il-cloud tal-produtturi. Jekk il-privatezza tiġix imħarsa biżżejjed huwa punt ta' tħassib, partikolarment issa li l-kummerċ fid-data qiegħed jikber, u dan ifisser li d-data ġġenerata ma tibqax f'idejn il-produttur, iżda tinbiegħ lil partijiet terzi.

3.14 Billi tanalizza kwantitajiet kbar ta' data (ta' spiss) personali, l-IA hija wkoll kapaċi tinfluwenza l-għażliet tal-persuni f'ħafna oqsma (minn deċiżjonijiet kummerċjali għal elezzjonijiet u referenda). It-tfal huma grupp partikolarment vulnerabbli. Il-KESE huwa mħasseb dwar l-użijiet tal-IA li għandhom l-għan espliċitu li jinfluwenzaw l-imġiba u x-xewqat tat-tfal.

3.15 Hemm bżonn li jiġi evitat li l-użu tal-IA fir-rigward tad-data personali jillimita l-libertà attwali jew perċeputa tal-persuni. Ir-Regolament Ġenerali dwar il-Protezzjoni tad-Data tal-UE jipprovdi għal protezzjoni sinifikanti tal-privatezza għal informazzjoni personali miġbura diġitalment. Fid-dawl tal-iżvilupp tal-IA għandu jkun immonitorjat sew jekk id-dritt tal-persuni għall-kunsens informat u l-libertà tal-għażla huwiex raġonevolment żgurat fil-prattika meta tinħareġ id-data, iżda wkoll meta tiġi aċċessata, aġġustata u vverifikata.

e) ***In-normi, l-istandards u l-infrastruttura***

3.16 Għandhom jiġu żviluppati sistemi ġodda ta' standardizzazzjoni abbażi ta' firxa wiesgħa ta' standards sabiex jiġu vverifikati u vvalidati s-sistemi tal-IA bil-għan li jiġu evalwati u mmonitorjati s-sigurtà, it-trasparenza, il-komprensjoni, ir-responsabbiltà u r-responsabbiltà etika tas-sistemi tal-IA.

3.17 Il-KESE jappella li l-UE tiżviluppa infrastruttura tal-IA tagħha, li tikkonsisti f'ambjenti ta' sorsi miftuħa li jirrispettaw il-privatezza u settijiet ta' data ta' kwalità għolja għall-iżvilupp u t-taħriġ ta' sistemi tal-IA. L-UE tista' tikseb vantaġġ (kompetittiv) fis-suq globali billi tippromovi sistemi tal-IA Ewropej responsabbli. F'dan ir-rigward, il-Kumitat jirrakkomanda li jiġi esplorat il-potenzjal taċ-ċertifikazzjoni u t-tikkettar tal-IA Ewropea.

f) ***L-impatt fuq ix-xogħol, l-impjiegi, il-kundizzjonijiet tax-xogħol u s-sistemi soċjali***

3.18 Il-fehmiet huma diviżi dwar il-ħeffa u l-punt sa fejn dan għandu jseħħ, iżda huwa evidenti li l-IA ser ikollha impatt fuq il-livell ta' impjieg u n-natura u t-tip ta' bosta xogħlijiet, u għalhekk fuq is-sistemi soċjali.

3.19 Brynjolfsson u McAfee tal-MIT jirreferu għall-iżviluppi teknoloġiċi attwali (inkluża l-IA) bħala t-tieni era tal-magni. Madankollu hemm żewġ differenzi importanti: (i) il-magni "l-qodma" issostitwixxew b'mod predominanti l-muskoli, filwaqt li l-magni l-ġodda qegħdin jissostitwixxu l-poter tal-moħħ u l-ħiliet konjittivi, li jolqtu l-ħaddiema b'ħiliet baxxi ("blue collar") iżda wkoll lill-ħaddiema b'ħiliet medji u għoljin ("white collar") u (ii) l-IA hija teknoloġija bi skop ġenerali li virtwalment tolqot lis-setturi kollha b'mod simultanju.

3.20 L-IA jista' jkollha benefiċċji sinifikanti meta tintuża għal xogħol perikoluż, diffiċli, eżawrjenti, maħmuġ, mhux pjaċevoli, repetittiv jew tedjanti. Anke x-xogħol ta' rutina, l-ipproċessar tad-data u l-analiżi, jew xogħol fejn l-ippjanar jew it-tbassir jaqdu rwol ewlieni, xogħol li ta' spiss jitwettaq minn persuni b'ħiliet għolja, jista' dejjem aktar jitwettaq minn sistemi tal-IA.

3.21 Madankollu, il-maġġoranza tal-impjiegi jinkludu diversi attivitajiet. Il-probabbiltà li l-kompiti kollha ta' persuna jistgħu jitwettqu mill-IA jew li r-robots jieħdu posthom tidher baxxa. Madankollu, ħafna persuni ser jiffaċċjaw l-awtomazzjoni ta' partijiet mill-funzjonijiet tagħhom. Il-ħin li dan jillibera jista' jintuża għal kompiti oħra, sakemm l-awtoritajiet pubbliċi u l-imsieħba soċjali jagħmlu l-isforzi f'dan il-kuntest. F'dan ir-rigward, huwa meħtieġ li jitqies l-impatt li dawn l-iżviluppi jista' jkollhom fuq il-professjonisti u l-maniġers u li jiġi promoss l-involviment tagħhom, sabiex jibqgħu l-kapijiet tal-iżviluppi u mhux jisfaw vittma.

3.22 Barra minn hekk ser ikun hemm impjiegi ġodda. Minkejja dan, ħadd ma jista' jbassar dawn x'ser ikunu, kemm ser ikun hemm, u kemm dan ser iseħħ malajr. Kumpaniji bħal Google u Facebook kapaċi jiġġeneraw valur enormi b'numru relattivament żgħir ta' impjegati. Barra minn hekk, l-impjiegi ġodda mhux dejjem ikunu impjiegi ta' kwalità. It-tħassib huwa li bl-iżvilupp ulterjuri tal-IA ser jibqa' biss kompiti żgħar imħallsin baxx għal grupp dejjem jikber ta' ħaddiema flessibbli.

3.23 L-IA ser tolqot mhux biss il-kwantità ta' xogħol disponibbli, iżda wkoll in-natura tax-xogħol eżistenti. Is-sistemi tal-IA joffru dejjem aktar opportunitajiet biex isegwu u jimmonitorjaw il-ħaddiema, u dan iqajjem tħassib dwar l-awtonomija u l-privatezza. Ix-xogħol issa huwa spiss iddeterminat u distribwit minn algoritmi, mingħajr intervent mill-bniedem, li jinfluwenza n-natura tax-xogħol u l-kundizzjonijiet tax-xogħol. Hemm ir-riskju wkoll li tonqos il-kwalità tal-impjiegi u li jintilfu ħiliet ewlenin minħabba l-użu tas-sistemi tal-IA.

3.24 Jibqa' l-fatt, madankollu, li t-teknoloġija mhux "tieħu l-kontroll". Il-gvernijiet u l-imsieħba soċjali għandhom il-possibilità li jiddeterminaw kif l-IA tiġi żviluppata u applikata aktar fl-impjieg u għandhom jaħtfu din il-possibbiltà b'idejhom it-tnejn. F'dan ir-rigward, huwa importanti li l-enfasi tkun mhux biss fuq x'inhi kapaċi tagħmel l-IA, iżda wkoll fuq x'inhuma kapaċi jagħmlu l-persuni (kreattività, empatija, kooperazzjoni) u x'irridu li l-persuni jkomplu jagħmlu, u jitfixxu l-opportunitajiet biex il-persuni u l-magni jkunu jistgħu jaħdmu flimkien aħjar (komplementarjetà).

3.25 L-intelliġenza miżjuda (komplementarjetà), fejn il-persuni u l-magni jaħdmu flimkien u jappoġġjaw lil xulxin, hija l-aktar użu interessanti tal-IA peress li dan jinvolvi persuna ma' magna, minflok persuna minflok magna. Madankollu, il-kokreazzjoni hija ta' importanza kbira: il-ħaddiema għandhom ikunu involuti fl-iżvilupp ta' dawn it-tipi ta' sistemi komplementari tal-IA sabiex ikun żgurat li dawn is-sistemi jistgħu jintużaw u li l-ħaddiem għandu biżżejjed awtonomija u kontroll (human-in-command), sodisfazzjon u pjaċir fix-xogħol.

g) ***Edukazzjoni u ħiliet***

3.26 Iż-żamma jew il-kisba ta' ħiliet diġitali huma meħtieġa biex in-nies jingħataw l-opportunità jadattaw għall-iżviluppi rapidi fil-qasam tal-IA. Il-Kummissjoni Ewropea hija impenjata bis-sħiħ fl-iżvilupp ta' ħiliet diġitali permezz tal-Koalizzjoni tagħha għall-Ħiliet u l-Impjiegi Diġitali. Madankollu, mhux kulħadd huwa kapaċi jew interessat fl-ipprogrammar jew li jsir programmatur. Għalhekk, il-politika u r-riżorsi finanzjarji ser ikollhom jiġu kkonċentrati fl-edukazzjoni u l-iżvilupp tal-ħiliet f'oqsma li mhumiex ser jiġu mhedda mis-sistemi tal-IA (pereżempju kompiti fejn hija importanti l-interazzjoni tal-bniedem, fejn in-nies u l-magni jikkooperaw, jew kompiti li nixtieqú li jitkomplewjitwettqu min-nies).

3.27 Meta tintuża l-komplementarjetà bejn in-nies u l-IA (intelliġenza miżjuda), ser tkun meħtieġa edukazzjoni – għal kulħadd u minn età bikrija – li tittratta u taħdem mas-sistemi tal-IA, sabiex jiġi żgurat li n-nies jistgħu jżommu l-awtonomija u l-kontroll fil-ħidma tagħhom (human-in-command). L-edukazzjoni fir-rigward b'mod partikolari tal-etika u l-privatezza hija importanti, peress li l-IA għandha impatt sinifikanti f'dawn l-oqsma.

h) ***L-aċċessibbiltà, l-(in)ugwaljanza soċjali, l-inklużività, id-distribuzzjoni***

3.28 Il-maġġoranza vasta tal-iżvilupp tal-IA u l-elementi kollha tagħha (pjattaformi ta' żvilupp, data, għarfien u għarfien espert) tinsab f'idejn il-ħames kumpaniji kbar tat-teknoloġija (Amazon, Facebook, Apple, Google u Microsoft). Għalkemm dawn il-kumpaniji huma favur l-iżvilupp miftuħ tal-IA u xi wħud minnhom iqiegħdu l-pjattaformi tagħhom ta' żvilupp tal-IA bħala sors miftuħ, dan ma jiggarantixxix l-aċċess totali tas-sistemi tal-IA. L-UE, dawk li jfasslu l-politika fil-livell internazzjonali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili għandhom rwol importanti x'jaqdu biex jiżguraw li s-sistemi tal-IA jkunu aċċessibbli għal kulħadd, iżda wkoll li jkunu żviluppati f'ambjent miftuħ.

3.29 It-tibdil teknoloġiku li jiffavorixxi l-kapital, fejn l-innovazzjoni primarjament tipprovdi benefiċċji għas-sidien ta' din l-innovazzjoni, idgħajjef il-pożizzjoni tax-xogħol relattiva għal dik tal-kapital. It-tibdil teknoloġiku jista' jwassal ukoll għal inugwaljanzi (fl-introjtu) bejn in-nies (kemm lokalment u kif ukoll reġjonalment u globalment). L-IA tista' ssaħħaħ aktar dawn ix-xejriet.

3.30 Huwa importanti li dawn ix-xejriet jiġu mmonitorjati mill-qrib u indirizzati b'mod adegwat. Diġà kien hemm sejħiet għal taxxi fuq l-IA, dividend tal-IA jew sjieda kondiviża tas-sistemi tal-IA mill-ħaddiema u l-impjegaturi. Dejjem aktar qed jiżdied id-diskors dwar il-bżonn ta' introjtu bażiku mhux kondizzjonali.

3.31 F'Opinjoni preċedenti ([1]), il-KESE diġà identifika l-possibbiltà li d-dividend diġitali jiġi kondiviż b'mod ugwali bil-għan li jinkisbu effetti pożittivi ta' tkabbir. Il-KESE jagħti importanza lir-riċerka għal dawn is-soluzzjonijiet, madankollu għandu jinstab bilanċ xieraq bejn l-iżvilupp ta' IA li hija ta' benefiċċju għan-nies u l-effetti potenzjali restrittivi li jirriżultaw mis-soluzzjonijiet. Għandu jiġi evitat ukoll il-periklu morali, fejn ir-responsabbiltà għas-sistemi tal-IA tiġi trasferita lil entità li ma tistax effettivament tinżamm responsabbli.

([1]) ĠU C 13, 15.1.2016, p. 161.

i) ***Liġijiet u regolamenti***

3.32 L-implikazzjonijiet tal-IA għal-liġijiet u r-regolamenti eżistenti huma kbar. F'Ġunju 2016, l-unità tal-Parlament Ewropew tal-valutazzjoni tal-għażliet xjentifiċi u teknoloġiċi xjentifiċi (STOA) tat sommarju tal-liġijiet u r-regolamenti Ewropej li ser jintlaqtu mill-iżviluppi fil-qasam tar-robotika, is-sistemi ċiberfiżiċi u l-IA. L-iSTOA stabbilixxiet 6 oqsma – it-trasport, is-sistemi b'użu doppju, il-libertajiet ċivili, is-sigurtà, is-saħħa, l-enerġija – fejn sa 39 regolament, direttiva, dikjarazzjoni u komunikazzjoni tal-UE kif ukoll il-Karta Ewropea għad-Drittijiet Fundamentali jista' jkollhom bżonn jiġu riveduti jew emendati. Din l-evalwazzjoni għandha tiġi indirizzata b'mod urġenti u deċiżiv u l-KESE jista' u jrid jaqdi rwol attiv f'dan il-proċess.

3.33 Hemm ħafna diskussjoni dwar il-kwistjoni ta' min jista' jinżamm responsabbli meta sistema tal-IA tikkawża danni, speċjalment jekk is-sistema tal-IA titgħallem b'mod awtonomu u tkompli titgħallem wara li tibda tintuża. Il-Parlament Ewropew fassal rakkomandazzjonijiet għal liġi ċivili dwar ir-robotika, inkluża proposta sabiex tiġi investigata 'l hekk imsejħa personalità elettronika tar-robots, sabiex inkunu jistgħu jinstabu ċivilment responsabbli għal kwalunkwe dannu li jistgħu jikkawżaw. Il-KESE huwa kontra kull forma ta' status legali għar-robots jew għall-IA (/għas-sistemi tal-IA), peress li dan jinkludi riskju inaċċettabbli ta' periklu morali. Il-liġi tar-responsabbiltà hija bbażata fuq funzjoni preventiva u ta' korrezzjoni ta' mġiba, li tista' tgħib hekk kif il-produttur ma jibqax iġorr ir-riskju ta' responsabbiltà, peress li dan jiġi trasferit lejn ir-robot (jew is-sistema tal-IA). Barra minn hekk, hemm ir-riskju ta' użu ħażin u abbuż ta' forma legali bħal din. It-tqabbil mar-responabbiltà limitata ta' kumpaniji hija żbaljata, għaliex hawnhekk dejjem tkun persuna fiżika li tkun fl-aħħar mill-aħħar responsabbli. F'dan ir-rigward, għandu jiġi eżaminat sa liema punt il-liġijiet, ir-regolamenti u l-ġurisprudenza tal-UE u dawk nazzjonali fil-qasam tar-responsabbiltà (ta' prodott u ta' riskju) u ħtija proprja jipprovdu tweġiba adegwata għal din il-mistoqsija u jekk le, x'tip ta' soluzzjonijiet legali jisgħu jkunu offruti.

3.34 Approċċ korrett għal-liġijiet u r-regolamenti fil-kuntest tal-IA, barra minn hekk, jeħtieġ fehim tajjeb ta' x'tista' u x'ma tistax tagħmel l-IA u x'tista' tkun kapaċi tagħmel fuq perjodu ta' żmien qasir, medju u twil.

3.35 L-IA mhix limitata għall-fruntieri. Għalhekk huwa importanti li jitfittex il-bżonn għal regolamenti globali, peress li r-regolamenti reġjonali mhux ser ikunu biżżejjed u jista' jkollhom effetti mhux mixtieqa. Minħabba s-sistema ppruvata tagħha ta' standards ta' prodotti u ta' sigurtà, it-tendenza lejn il-protezzjoniżmu f'kontinenti oħra, il-livell għoli ta' għarfien fi ħdan l-Ewropa kollha, is-sistema tad-drittijiet fundamentali u l-valuri soċjali Ewropej kif ukoll id-djalogu soċjali, il-KESE jirrakkomanda li l-UE tieħu rwol ewlieni fil-ħolqien ta' oqfsa ta' politika globali u uniformi għall-IA u tippromovi dan il-proċess fil-livell globali.

j) ***Governanza u demokrazija***

3.36 L-applikazzjonijiet tal-IA jistgħu jgħinu jtejbu l-involviment tan-nies fil-politiki tal-gvern u teħid ta' deċiżjonijiet amministrattivi aktar trasparenti. Il-KESE jappella lill-UE u lill-gvernijiet nazzjonali biex jużaw l-IA għal dan l-iskop.

3.37 Il-KESE huwa mħasseb dwar l-użu mmirat tas-sistemi tal-IA (fil-forma ta' algoritmi intelliġenti) għall-ġbir tal-aħbarijiet fuq, pereżempju, il-midja soċjali, li donnha wasslet biex tiġi ffiltrata l-informazzjoni u biex is-soċjetà tkompli tinqasam (eż. "filter bubbles" u aħbarijiet mhux ġenwini fuq Twitter u Facebook waqt l-elezzjoni fl-Istati Uniti).

3.38 Il-KESE huwa mħasseb ukoll dwar is-sinjali li s-sistemi tal-IA ser jintużaw biex jinfluwenzaw l-imġiba (relatata mal-votazzjoni) tal-persuni. Il-preferenzi u l-imġiba tal-persuni ser ikunu mbassra u influwenzati permezz ta' algoritmi intelliġenti. Din hija theddida għad-demokrazija ġusta u miftuħa. Fl-era attwali tal-polarizzazzjoni u ż-żarmar ta' istituzzjonijiet internazzjonali, il-preċiżjoni u l-qawwa ta' teknoloġija ta' propaganda bħal din malajr jistgħu joħolqu aktar tfixkil fis-soċjetà. Din hija waħda mir-raġunijiet għalfejn huma meħtieġa standards għat-trasparenza u r-responsabbiltà ta' algoritmi (intelliġenti).

k) ***Gwerra***

3.39 Il-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar Ċerti Armi Konvenzjonali ddeċidiet li fl-2017 tlaqqa' esperti sabiex jiġu diskussi l-implikazzjonijiet tal-armi awtonomi. Il-KESE jilqa' dan u jappoġġja s-sejħa mill-Human Rights Watch u oħrajn għal projbizzjoni fuq is-sistemi tal-armi awtonomi. Il-KESE huwa tal-fehma li projbizzjoni bħal din għandha tiġi analizzata u kkunsidrata bir-reqqa. Dan, madankollu, mhuwiex biżżejjed biex jiġu indirizzati b'mod adegwat il-possibbiltajiet tal-IA fi gwerer u sitwazzjonijiet ta' kunflitt. L-użu tal-IA fi gwerra ċibernetika għandu wkoll ikun analizzat f'din il-konsultazzjoni tan-NU.

3.40 Barra minn hekk, għandu jiġi żgurat li l-IA ma taqax f'idejn persuni jew reġimi li għandhom l-għan li jużawha f'attivitajiet terroristiċi.

l) ***Superintelligenza***

3.41 Fl-aħħar nett tqum il-kwistjoni dwar il-possibbiltajiet u r-riskji assoċjati mal-iżvilupp tas-superintelliġenza. Skont Stephen Hawking, l-iżvilupp ta' IA ġenerali tista' tfisser it-tmiem tal-umanità. F'dak il-mument, l-IA ser tkompli tevolvi b'pass li l-persuni ma jkunux jistgħu jlaħħqu miegħu. B'riżultat ta' dan, hemm esperti li jagħżlu l-hekk imsejħa 'kill-switch' jew ir-'reset button' , li nistgħu nużaw biex niddiżattivaw jew nerġgħu nixgħelu sistema tal-IA li titlef il-kontroll jew li tkun superintelliġenti.

3.42 Il-KESE jitlob approċċ ta' human-in-command inkluża l-prekondizzjoni li l-iżvilupp u l-użu tal-IA jkunu responsabbli u siguri, fejn il-magni jibqgħu magni u l-persuni jkunu jistgħu jżommu l-kontroll fuq dawn il-magni l-ħin kollu. F'dan ir-rigward hija importanti d-diskussjoni dwar is-superintelliġenza, iżda qiegħda taħbi f'dan il-mument id-dibattitu dwar l-impatt tal-użijiet attwali tal-IA.

4. L-IA għall-ġid tal-bniedem

4.1 Il-partijiet kummerċjali kbar issa nedew diversi inizjattivi għall-iżvilupp miftuħ, sigur u soċjalment responsabbli tal-IA (pereż. OpenAI). Madankollu, dawk li jfasslu l-politika ma jistgħux iħallu dan f'idejn l-intrapriżi u għandhom rwol x'jaqdu f'dan il-kuntest. Hemm bżonn ta' miżuri mmirati u appoġġ għar-riċerka dwar l-isfidi soċjetali assoċjati mal-IA u għall-iżvilupp ta' sistemi tal-IA siguri u b'saħħithom.

4.2 Il-programmi tal-UE, bħall-Orizzont 2020, huma ideali biex jindirizzaw din l-isfida. Il-KESE nnota li l-finanzjament, b'mod partikolari taħt il-pilastru "Sfidi Soċjetali" tal-Orizzont 2020 għadu lura meta mqabbel ma' dak taż-żewġ pilastri l-oħra "Xjenza Eċċellenti" u "Tmexxija Industrijali" u qiegħed jonqos. Il-KESE jappella sabiex ir-riċerka dwar l-isfidi soċjetali ġenerali kif ukoll dwar l-użu soċjetali tal-IA tkun prominenti fi ħdan il-pilastru "Sfidi Soċjetali".

4.3 Għandhom jiġu indirizzati wkoll l-effetti trasverali tal-IA. B'mod parallel mal-finanzjament għall-iżvilupp ta' innovazzjonijiet tal-IA li huma ta' tfixkil, għandu jkun hemm ukoll finanzjament għar-riċerka dwar l-impatt soċjetali ta' dawn l-innovazzjonijiet u kif għandhom jiġu indirizzati.

4.4 Ir-riċerka u l-iżvilupp tal-IA li hija ta' benefiċċju għall-umanità teħtieġ ukoll varjetà ta' data ta' taħriġ u ta' testjar ta' kwalità għolja u disponibbli b'mod miftuħ u ta' ambjenti ta' testjar f'sitwazzjonijiet reali. S'issa, l-infrastruttura tal-IA u ħafna data ta' kwalità kienu biss disponibbli minn u għal għadd limitat ta' operaturi privati u jeżistu ostakli sabiex l-IA tiġi ttestjata fl-ispazju pubbliku, u dan jipprevjeni milli l-IA tiġi użata f'oqsma oħra. L-iżvilupp ta' data disponibbli b'mod pubbliku u ta' kwalità għolja u infrastruttura Ewropea tal-IA huma kruċjali sabiex tinkiseb IA sigura, b'saħħitha u utli.

5. Monitoraġġ u azzjoni

5.1 L-impatt soċjetali wiesa' tal-IA għadu ma jistax jiġi vvalutat kompletament. Il-fatt li l-impatt ser ikun sinifikanti mhuwiex, madankollu, ikkontestat. L-iżviluppi fil-qasam tal-IA attwalment qegħdin iseħħu b'pass mgħaġġel, li jitlob monitoraġġ kritiku u globali, sabiex jiġu indirizzati b'mod adegwat u f'waqtu l-iżviluppi importanti u ta' tfixkil, kemm tekniċi kif ukoll soċjetali, fl-IA u madwarha ("game-changers").

5.2 Il-game-changers tekniċi jistgħu jinkludu qabżiet notevoli jew sinifkanti fl-iżvilupp tal-kapaċitajiet tal-IA, li jistgħu jkunu prekursuri sabiex tinkiseb IA ġenerali. Il-game-changers soċjali jistgħu jinkludu telf sinifikanti ta' impjiegi mingħajr impjiegi biex jissostitwixxuhom, sitwazzjonijiet riskjużi, nuqqasijiet fis-sistema, żviluppi internazzjonali mhux mistennija, eċċ.

5.3 Dawk li jfasslu l-politika, l-industrija, l-imsieħba soċjali, il-konsumaturi, l-NGOs, l-istituzzjonijiet tal-edukazzjoni u l-kura, l-esperti u l-akkademiċi minn diversi dixxiplini (inklużi l-IA (applikata), is-sigurtà, l-etika, l-ekonomija, ix-xjenza tax-xogħol, il-liġi, ix-xjenza tal-imġiba, il-psikoloġija u l-filosofija) għandhom jaħdmu flimkien biex jissorveljaw mill-qrib l-iżviluppi relatati mal-IA u tiġi identifikata lista ta' dan it-tibdil sinifikanti u tinżamm aġġornata, sabiex ikunu jistgħu jittieħdu l-miżuri adegwati fil-mument opportun, kemm jekk f'forma ta' politika, liġi jew regolamenti, awtoregolazzjoni u djalogu soċjali.

5.4 Il-KESE, bħala rappreżentant tas-soċjetà ċivili organizzata Ewropea, ser isawwar, jiċċentralizza u jippromovi dan id-dibattitu b'diversi partijiet interessati dwar l-IA fil-perjodu li ġej.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Tfassil mill-ġdid possibbli tal-Politika Agrikola Komuni"

(Opinjoni esploratorja)

(2017/C 288/02)

Relatur: **John BRYAN**

Konsultazzjoni	Kummissjoni, 10.2.2017
Bażi legali	Artikolu 302 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
	Opinjoni esploratorja
Deċiżjoni tal-Bureau	21.2.2017
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għall-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	17.5.2017
Adottata fil-plenarja	1.6.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	229/4/5
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jemmen li l-Politika Agrikola Komuni (PAK) hija politika essenzjali tal-UE, li għaċ-ċittadini Ewropej u għas-settur agrikolu għandha tipprovdi politika verament komuni, u li laħqet l-objettivi ewlenin tagħha stabbiliti fit-Trattat ta' Ruma. Filwaqt li t-talba għal Opinjoni esploratorja titkellem dwar tfassil mill-ġdid tal-PAK, il-KESE jagħmel enfasi fuq l-aġġornar tal-PAK fl-interess tal-partijiet interessati, permezz ta' approċċ kawt u organiku. It-tfassil mill-ġdid tal-PAK għandu jitqies b'mod pożittiv u l-baġit tal-PAK għandu jkun adatt biex jindirizza l-ħtiġijiet ġodda u dawk eżistenti, kemm fir-rigward tal-ekonomija agrikola kif ukoll kriterji soċjali u ambjentali.

1.2 PAK imfassla mill-ġdid għandha tissodisfa l-ħtiġijiet tal-isfidi ġodda li qed tiffaċċja l-Ewropa, inklużi l-impenji tal-UE skont l-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli (SDGs) tan-Nazzjonijiet Uniti u l-impenji għat-tibdil fil-klima skont il-21 Konferenza tal-Partijiet (COP21), ftehimiet kummerċjali bilaterali u l-volatilità tas-suq.

1.3 Il-PAK għandha tappoġġja bil-qawwa l-Mudell Ewropew tal-Agrikoltura bl-azjendi agrikoli tradizzjonali mmexxija mill-familji, u l-kooperattivi u l-kumpaniji agrikoli, kif ukoll tindirizza l-inugwaljanza kbira fl-introjtu kemm bejn żoni rurali u urbani kif ukoll fi ħdan l-agrikoltura, bl-involviment ta' organizzazzjonijiet settorjali agrikola.

1.4 Peress li jipprovdi provvista sostenibbli ta' ikel sikur ta' kwalità għolja għal aktar minn 500 miljun ċittadin tal-UE, u esportazzjonijiet b'valur ta' EUR 131 biljun li jirrappreżentaw 7,5 % tal-esportazzjonijiet totali tal-UE, il-baġit tal-PAK li jammonta għal 38 % tal-baġit totali tal-UE għandu jilħaq bilanċ filwaqt li jipprovdi valur għall-flus. L-iffinanzjar futur għandu jkun suffiċjenti biex jindirizza d-domandi finanzjarji addizzjonali li jirriżultaw mill-Brexit, il-pressjoni fuq id-dħul tal-azjendi agrikoli u ż-żieda fid-domanda għall-beni pubbliċi.

1.5 Il-KESE jappoġġja ż-żamma tal-mudell ta' żewġ pilastri tal-PAK. Il-pagamenti diretti fil-Pilastru 1 għandhom jappoġġjaw id-dħul mill-biedja, il-miżuri għall-ġestjoni tas-swieq, u t-twassil tal-beni pubbliċi. Il-pagamenti għall-Iżvilupp Rurali fil-Pilastru 2 għandhom jiffokaw fuq programmi ekonomiċi, ambjentali u soċjali skont l-objettivi stabbiliti f'Cork 2.0 biex jappoġġjaw reġjuni u setturi vulnerabbli, u għandhom jiżguraw approċċ immirat għat-twassil ta' beni pubbliċi.

1.6 Il-kontribut siewi li l-agrikoltura tagħti lill-ambjent huwa sottovalutat. Il-bjar tal-karbonju fil-bwar, il-forestrija, it-torbieri u r-ringieli ta' sġajriet jeħtieġ li jittieħdu inkunsiderazzjoni, jiġu protetti u mtejba kemm taħt il-pagamenti tal-Pilastru 1 kif ukoll taħt dawk tal-Pilastru 2 tal-PAK.

1.7 Għandhom jiġu implimentati programmi mmirati u robusti li jiffokaw fuq bdiewa żgħażagħ, speċjalment in-nisa, u l-irtirar biex jindirizzaw il-kwistjoni importanti tat-tiġdid ġenerazzjonali. Barra minn hekk, jeħtieġ li jiġu adottati programmi mmirati biex isaħħu r-rwol tan-nisa b'mod ġenerali fl-agrikoltura.

1.8 Is-semplifikazzjoni jeħtieġ li tkun parti ewlenija ta' PAK imfassla mill-ġdid bl-użu ta' teknoloġija moderna biex jiġi semplifikat u jitnaqqas il-piż burokratiku dejjem jikber li l-bdiewa jiffaċċjaw. Jeħtieġ li jsiru bidliet fil-proċess ta' awditjar/spezzjonijiet biex ikun jinkludi mudell ta' trasferiment (close out model), sistema tal-karta safra, rekwiżiti ta' kundizzjonalità mnaqqsa u tolleranzi akbar, ilkoll iffokati fuq semplifikazzjoni u twettiq aħjar tal-pagamenti.

1.9 PAK imfassla mill-ġdid jeħtieġ li żżomm il-prinċipju tal-preferenza komunitarja u tas-sovranità tal-ikel ibbilanċjat bejn it-territorji, b'ikel tal-UE għaċ-ċittadini tal-UE. Il-potenzjal għall-agrikoltura għandu jiġi enfasizzat fi kwalunkwe ftehim kummerċjali bilaterali jew multilaterali mingħajr ma jiġi sagrifikat is-settur sabiex jinkisbu benefiċċji f'oqsma oħrajn. L-importazzjonijiet kollha tal-ikel tal-UE – filwaqt li jirrispettaw il-prinċipju tal-konformità – għandhom jissodisfaw l-istandards kollha tal-UE fuq il-kundizzjonijiet sanitarji, fitosanitarji (SPS), tax-xogħol u ambjentali.

1.10 Il-pożizzjoni tal-bidwi fil-katina tal-ikel għandha tissaħħaħ. Ir-rakkomandazzjonijiet pożittivi mit-Task Force dwar is-Swieq tal-Agrikoltura tal-UE jeħtieġ li jiġu adottati u implimentati. Hija kruċjali aktar promozzjoni, u promozzjoni aktar b'saħħitha, orjentata lejn is-setturi u r-reġjuni, tal-kooperazzjoni bejn il-produtturi u l-kooperattivi u l-organizzazzjonijiet tal-produtturi eżistenti, l-iżjed dawk żgħar. B'mod partikolari, trid issir enfasi speċifika fuq dawk is-setturi u r-reġjuni fejn il-kooperazzjoni hija baxxa.

1.11 Pilastru 1 kif ukoll Pilastru 2 b'saħħithom huma essenzjali għal PAK ġdida mfassla mill-ġdid bi Programmi tal-Iżvilupp Rurali flessibbli disponibbli fl-Istati Membri kollha inklużi żoni b'restrizzjonijiet naturali (ANC) u li jagħmlu enfasi fuq reġjuni u setturi vulnerabbli.

1.12 Il-livell ta' għajnuna diretta mħallsa lill-bdiewa fl-Istati Membri individwali tal-UE jeħtieġ li jiġi armonizzat aktar, sabiex jinħolqu kondizzjonijiet ekwivalenti ta' kompetizzjoni għall-bdiewa fl-Istati Membri kollha u biex jiġi żgurat żvilupp bilanċjat taż-żoni rurali madwar l-UE.

2. **Introduzzjoni**

2.1 L-agrikoltura hija integrata fl-UE aktar minn kwalunkwe settur ekonomiku ieħor. Hija l-uniku settur ewlieni b'politika komuni, iffinanzjat b'mod ċentrali mill-baġit tal-UE. Is-settur tal-biedja u agroalimentari huwa impjegatur importanti immens fl-ekonomija bi 11-il miljun bidwi, 22 miljun ħaddiem agrikolu u 22 miljun impjieg relatat ieħor fl-ipproċessar, il-bejgħ bl-imnut u s-servizzi tal-ikel ([1]). Ħafna mill-impjiegi jinsabu f'reġjuni rurali aktar foqra. Il-biedja tikkontribwixxi għal attività ekonomika f'kull Stat Membru u fir-reġjuni kollha. Matul l-aħħar 10 snin, il-valur tal-esportazzjonijiet agroalimenti u tax-xorb tal-UE kiber b'medja ta' 8 % fis-sena, u fl-2016 laħaq EUR 131 biljun ([2]).

2.2 Il-PAK hija politika tal-UE essenzjali li tipprovdi provvista sostenibbli ta' ikel sikur ta' kwalità għal 500 miljun ċittadin tal-UE bi prezzijiet affordabbli. Il-PAK għandha wkoll a) tiżgura wkoll livell raġonevoli ta' dħul għall-bdiewa tal-UE u b) twassal għal żvilupp soċjali, ambjentali u ekonomiku fiż-żoni rurali. Il-bdiewa u l-forestiera jiġġestixxu 'l fuq minn 82 % taż-żona tal-art tal-UE ([3]) u għaldaqstant jiffurmaw parti essenzjali minn ekonomija agrikola sostenibbli u li għandha tkun multifunzjonali.

([1]) European Commission EU agricultural spending focused on results, Settembru 2015.
([2]) European Commission Agri-food trade statistical fact sheet – Extra EU 28.
([3]) Eurostat. Land cover, land use and landscape 2016.

2.3 B'baġit ta' EUR 59 biljun, il-PAK tipprovdi appoġġ essenzjali lill-bdiewa u 'l-intrapriżi tagħhom permezz tal-pagamenti diretti, il-miżuri ta' appoġġ għas-suq u l-programmi ta' żvilupp rurali. Għandu jiġi nnotat li l-appoġġ tal-PAK huwa marbut mal-forniment tal-beni pubbliċi u l-issodisfar ta' standards Ewropej ogħla. Dawn il-pagamenti diretti tal-Pilastru 1 huma tabilħaqq marbutin mal-kundizzjonalità u mar-rekwiżiti statutorji ta' ġestjoni (statutory management requirements – SMRs) dwar is-sikurezza alimentari, l-istandards tas-saħħa tal-annimali u l-pjanti u tat-trattament xieraq, u l-kontrolli ambjentali, u huma essenzjali biex jgħinu lill-bdiewa jistabbilizzaw id-dħul u jindirizzaw il-volatilità tas-suq. Bħalissa 30 % tal-pagamenti diretti huma marbuta mar-rekwiżiti tal-ekoloġizzazzjoni ffokati fuq il-kwalità tal-ħamrija, il-bijodiversità, u s-sekwestru tal-karbonju; madankollu għad hemm problemi ambjentali u soċjali li għad iridu jiġu solvuti. Il-miżuri għas-suq, filwaqt li tnaqqsu b'mod serju fl-aħħar riforma tal-PAK, għadhom importanti, b'mod partikolari fi żminijiet ta' kriżi tas-suq. Jinħtieġu miżuri ġodda biex tiġi indirizzata l-volatilità. Il-Programm tal-Iżvilupp Rurali kkofinanzjat jipprovdi t-tieni pilastru kruċjali għall-programmi ekonomiċi, ambjentali u soċjali li huma implimentati kemm f'livell tal-azjenda agrikola individwali kif ukoll f'żoni rurali.

2.4 Matul dawn l-aħħar sitt deċennji, minkejja n-nuqqasijiet tagħha, il-PAK ipprovdiet benefiċċji sinifikanti għaċ-ċittadini tal-UE, il-produtturi, il-konsumaturi, il-kontribwenti u s-soċjetà usa' tal-UE. Madankollu, f'xi oqsma qed niffaċċjaw problemi marbutin mal-bijodiversità, l-ambjent u l-pajsaġġi, u dawn jeħtieġ li jiġu indirizzati. Din uriet li hija adattabbli u flessibbli għad-domandi taż-żminijiet. L-istruttura unika tal-Pilastru 1 u tal-Pilastru 2 tal-PAK ippermettiet li l-politika tinbidel u tiffoka fuq miri differenti filwaqt li żżomm l-objettiv ġenerali tagħha li trawwem il-mudell Ewropew tal-agrikoltura u l-biedja mmexxija mill-familji.

2.5 Il-pagamenti ta' kumpens taħt il-PAK inbidlu b'mod drammatiku matul is-snin minn prinċipalment appoġġ għas-suq u għal-prezzijiet għal appoġġ diżakkoppjat b'element ambjentali sostanzjali. Pilastru 2 kien introdott biex jappoġġja reġjuni u setturi vulnerabbli. Il-Pilastru II jiżgura li l-iżvilupp rurali intelliġenti u sostenibbli jkun fil-qalba tal-politika agrikola tal-UE. L-agrikoltura irid ikollha politika tal-iżvilupp rurali integrata.

2.6 Il-biedja u l-agrikoltura taħt PAK imfassla mill-ġdid b'mod pożittiv, immodernizzata u ssemplifikata, għandhom rwol essenzjali x'jaqdu biex jintlaħqu l-miri Ewropej dwar is-sostenibbiltà, l-ambjent u n-natura, il-kompetittività, l-investiment, it-tkabbir u l-ħolqien tal-impjiegi.

2.7 PAK imfassla mill-ġdid għandha żżomm l-aspetti pożittivi tal-politika attwali u tadotta miżuri ġodda biex tindirizza l-isfidi l-ġodda li jinkludu d-domanda tas-soċjetà għall-forniment tal-beni pubbliċi, l-impenji tal-UE skont l-SDGs tan-Nazzjonijiet Uniti, l-impenji għat-tibdil fil-klima skont il-COP21, ftehimiet kummerċjali bilaterali u l-volatilità tas-suq. PAK imfassla mill-ġdid għandha tilħaq ukoll bilanċ tajjeb bejn il-ħtiġijiet tal-konsumatur, il-kontribwenti u l-produtturi.

2.8 Taħt PAK imfassla mill-ġdid, l-UE għandha tkompli tappoġġja bil-qawwa l-mudell Ewropew tal-agrikoltura u n-negozji agrikoli sostenibbli mmexxija mill-familji, minflok bħal fil-każ tal-mudell industrijali ta' produzzjoni agrikola żviluppat f'żoni oħrajn bħall-Mercosur, l-Istati Uniti u l-Oċeanja. Għandha tingħata attenzjoni speċjali lill-azjendi agrikoli żgħar u ta' daqs medju. Fir-rigward tas-sikurezza alimentari, il-bdiewa Ewropej joperaw taħt il-prinċipju tal-prekawzjoni, u b'hekk għandhom żvantaġġ kompetittiv fil-kummerċ dinji fi prodotti agrikoli bażiċi u prodotti alimentari meta mqabbla mal-bdiewa fl-Amerika ta' Fuq/t'Isfel, l-Oċeanja u żoni oħrajn, li jużaw sustanzi bħal ormoni u beta-agonisti, li huma kollha pprojbiti fl-UE.

2.9 Il-mudell Ewropew tal-agrikoltura huwa kuntratt soċjali bejn il-bdiewa u s-soċjetà tal-UE fejn il-bdiewa jipproduċu ikel ta' kwalità għolja u beni pubbliċi oħrajn b'mod sostenibbli, filwaqt li jiżguraw protezzjoni ambjentali u ġestjoni tal-pajsaġġ. Ta' dan, il-PAK għandha tipprovdi appoġġ għall-kontinwazzjoni tal-azjendi agrikoli tal-familji, il-kooperattivi u l-kumpaniji li għandhom mudelli agrikoli sostenibbli, u għaż-żoni rurali. Dan il-mudell ipprovda beni ta' valur enormi lis-soċjetà Ewropea bħala fornitur ta' ikel differenti, tajjeb għas-saħħa, sikur, affordabbli u ta' kwalità għolja, filwaqt li jikkontribwixxi għall-bilanċ territorjali, għaż-żamma taż-żoni rurali u jgħin biex jiġu protetti l-ambjent u l-pajsaġġ.

2.10 Barra minn hekk, l-UE jeħtieġ li taħdem aktar biex jiġi żgurat li l-PAK u l-benefiċċji assoċjati tagħha jinftiehmu kif xieraq u jkollhom l-appoġġ tal-bdiewa u ċ-ċittadini tal-UE.

3. **L-isfidi li qed jiffaċċjaw l-agrikoltura u l-PAK**

Id-dħul tal-irziezet

3.1 Il-PAK serviet lill-Ewropa u liċ-ċittadini tal-UE tajjeb matul dawn l-aħħar 60 sena, fejn ipprovdiet benefiċċji sostanzjali lis-settur agrikolu u valur tajjeb għall-flus lill-kontribwenti. Madankollu, f'ħafna pajjiżi tal-UE hija evidenti inugwaljanza dejjem tikber fid-dħul bejn iż-żoni rurali u ż-żoni urbani, kif ukoll fi ħdan is-settur agrikolu. Id-dħul tal-irziezet f'bosta mill-Istati Membri mhuwiex biżżejjed u huwa sostanzjalment aktar baxx mill-medja nazzjonali jew reġjonali. Il-prezzijiet agrikoli ma żdiedux f'konformità mal-inflazzjoni, u maż-żidiet fil-prezzijiet tal-fatturi produttivi bħall-fertilizzanti u l-enerġija. F'dawn l-aħħar snin, il-volatilità tal-prezzijiet ikkawżat problemi fid-dħul tal-irziezet agrikoli.

Investiment fiż-żoni rurali

3.2 Il-politika tal-iżvilupp rurali attwali bil-firxa wiesgħa ta' strumenti flessibbli tagħha wriet li hija essenzjali biex tappoġġja ż-żoni rurali u r-reġjuni b'żoni ta' restrizzjonijiet naturali. Il-Pjan ta' Żvilupp Rurali b'saħħtu stabbilit skont id-dikjarazzjoni ta' Cork 2.0 dwar *Ħajja Aħjar fiż-Żoni Rurali* għandu jkun prijorità ewlenija għall-PAK imfassla mill-ġdid. L-investiment fil-vijabbiltà u l-vitalità rurali kif ukoll it-titjib tal-ħolqien tal-impjiegi f'żoni ekonomikamnet vulnerabbli u remoti, kif ukoll l-appoġġ tad-diversifikazzjoni tal-agrikoltura huma sfidi ewlenin għal PAK imfassla mill-ġdid ([4]).

Il-baġit

3.3 Bħala perċentwal tal-baġit tal-UE, l-infiq tal-PAK naqas minn 65-75 % fit-tmeninijiet għal 38 % fil-preżent. Madankollu, l-agrikoltura hija mistennija li tagħti kontribut dejjem aktar sinifikanti biex jintlaħqu l-miri tal-UE fil-COP21 u fl-SDGs, minbarra li tipprovdi ikel ta' kwalità għolja bi prezz affordabbli. Il-ħruġ tar-Renju Unit mill-UE jippreżenta sfida kbira għall-finanzjament futur tal-PAK.

Is-sigurtà alimentari

3.4 Bil-popolazzjoni dinjija mbassra li se tikber minn 7 biljuni għal 9,5 biljuni sal-2050, hemm ħtieġa urġenti biex fis-snin li ġejjin il-produzzjoni tal-ikel tad-dinja tiżdied b'mod sostanzjali. Wieħed mill-SDGs ewlenin stabbiliti min-Nazzjonijiet Uniti huwa li l-prevalenza tan-nuqqas ta' nutrizzjoni titnaqqas drastikament, bi studji mill-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħa (WHO) li jistmaw li bħalissa persuna waħda minn kull sebgħa b'mod globali mhijiex mitmugħa biżżejjed. Huwa ċar li l-produzzjoni globali tal-ikel se tkun teħtieġ li tikber b'mod sostenibbli sabiex tissodisfa din iż-żieda fid-domanda għall-ikel u tgħin biex jinqered il-ġuħ. L-UE u l-PAK imfassla mill-ġdid għandhom rwol kritiku x'jaqdu bħala forza dinjija responsabbli fil-produzzjoni tal-ikel. Il-politika tal-PAK għandha wkoll tkun responsabbli f'termini ta' esportazzjonijiet u tkompli tinkoraġġixxi lill-pajjiżi fil-fażi ta' żvilupp biex itejbu l-produzzjoni domestika.

L-isfida ambjentali

3.5 L-agrikoltura tal-UE u l-PAK huma ċentrali għall-impenji tal-UE għall-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli tan-NU u l-miri ambizzjużi tal-UE taħt il-ftehim globali dwar il-klima tal-COP21. Sa mill-1990, l-emissjonijiet tal-karbonju agrikoli tal-UE naqsu bi 23 %, u sa mill-1992, in-nitrati fix-xmajjar naqsu bi 17,7 % ([5]). Filwaqt li sar progress sinifikanti taħt il-PAK mil-lat tar-rendiment ambjentali, għad hemm aktar sfidi marbutin mat-tfassil mill-ġdid tal-PAK sabiex l-agrikoltura tkun tista' tagħti aktar riżultati u taqdi r-rwol kruċjali tagħha li tgħin lill-Ewropa tilħaq il-miristabbiliti mill-COP21 u l-SDGs.

Servizzi tal-ekosistemi

3.6 Is-settur agrikolu jipprovdi servizzi tal-ekosistema kruċjali, u jikkontribwixxi għall-ġestjoni tal-ħabitats, il-preservazzjoni tal-bijodiversità, l-istandards tat-trattament xieraq tal-annimali u għall-estetika tal-pajsaġġ u l-protezzjoni tal-ħamrija u l-ilma. Għandu jiġi rikonoxxut ukoll li s-settur agrikolu għandu jikkontribwixxi aktar fir-rigward tal-bijodiversità, l-ambjent u l-pajsaġġ. Ammont sinifikanti ta' ikel tal-UE jiġi prodott bl-użu ta' ilma naturali, li kieku jinħela. Hemm ukoll proporzjon kbir tal-agrikoltura tal-UE ddedikat għall-bwar u l-forestrija u żoni ta' torbieri, li kollha kemm huma jipprovdu bjar tal-karbonju siewja. Dawn l-attributi kollha vitali tal-ekosistema tal-agrikoltura għandhom jiġu kkunsidrati u mħeġġa f'PAK imfassla mill-ġdid.

([4]) Opinjoni dwar "Mid-Dikjarazzjoni Cork 2.0 għal azzjonijiet konkreti", (għadha mhux ippubblikata fil-ĠU).
([5]) Il-Kummissarju Hogan, Working for Europe's Farmers 2016.

Ikel li jipprovdi valur għall-flus

3.7 Taħt il-PAK, iċ-ċittadini tal-UE jgawdu minn sigurtà alimentari qawwija u provvista abbundanti ta' ikel sikur ipprezzat b'mod affordabbli. Il-perċentwal tad-dħul li jintefaq miċ-ċittadini tal-UE fuq l-ikel naqas minn 50 % fil-perjodu ta' wara t-Tieni Gwerra Dinjija għal 10 % llum, minkejja ż-żieda sinifikanti fl-ispejjeż tal-produzzjoni. PAK imfassla mill-ġdid għandha tiżgura li l-konsumaturi jibqa' jkollhom aċċess għal ikel affordabbli, ta' kwalità għolja u sikur, u prodott b'konformità mal-istandards Ewropej attwali.

Tiġdid ġenerazzjonali

3.8 Minħabba li l-maġġoranza tal-bdiewa għandhom aktar minn 55 sena, hemm sfida kbira biex iż-żgħażagħ jinġibdu lejn l-agrikoltura, u s-settur qed isofri minn kwistjonijiet ta' tiġdid ġenerazzjonali. L-aċċess għall-finanzjament u għall-art, id-dħul baxx kif ukoll it-trasferiment tal-għarfien u l-aċċess għall-edukazzjoni huma problemi prattiċi reali għaż-żgħażagħ. Barra minn hekk, id-dħul baxx tal-irziezet ma jipprovdix tfaddil għall-irtirar. F'xi żoni l-abbandun tal-art qed jiżdied, fejn huma evidenti kemm konsegwenzi soċjali kif ukoll ambjentali, b'mod partikolari f'żoni remoti. Enfasi qawwija fuq it-tiġdid ġenerazzjonali, inklużi l-bdiewa żgħażagħ, il-bdiewa ġodda u l-ħaddiema kwalifikati fl-azjendi agrikoli, speċjalment dawk li diġà jaħdmu fl-azjenda, kif ukoll enfasi fuq l-iffaċilitar tal-irtirar, huma ingredjenti essenzjali f'PAK imfassla mill-ġdid.

In-nisa fl-agrikoltura

3.9 In-nisa għandhom rwol importanti ħafna fis-settur agrikolu: jagħmlu ħafna xogħol fl-azjendi agrikoli u jġorru sehem dejjem jikber mill-piż burokratiku. F'ħafna każijiet, in-nisa huma sottorappreżentati f'dak li jirrigwarda l-istatus tagħhom ta' sidien ta' azjendi agrikoli. Barra minn hekk, in-nisa jagħtu kontribut enormi għall-vijabbiltà tal-intrapriża agrikola permezz tal-introjtu li jdaħħlu barra mill-azjenda agrikola, permezz ta' xogħol bi ħlas jew bħala intraprendituri indipendenti. F'każijiet fejn iż-żewġ konjuġi jaħdmu full time fl-azjenda agrikola, dan il-kontribut għandu jiġi rifless u inċentivat fis-sjieda tal-azjenda agrikola.

Il-migrazzjoni

3.10 L-agrikoltura u s-settur agroalimentari jistgħu jaqdu rwol importanti fl-integrazzjoni tal-immigranti fid-dinja tax-xogħol kif ukoll billi jgħinu gruppi żvantaġġati permezz ta' programmi soċjali.

Semplifikazzjoni

3.11 L-immodernizzar u s-semplifikazzjoni tal-PAK huma essenzjali fit-tfassil mill-ġdid tal-politika għall-futur. Ir-riformi preċedenti identifikaw il-ħtieġa ta' semplifikazzjoni iżda r-realtà prattika hija li l-PAK saret ħafna iżjed ikkumplikata u burokratika fil-livell tar-razzett. Dan huwa b'mod partikolari l-każ f'termini tal-proċess ta' spezzjoni u awditjar, u f'termini tal-applikazzjoni tar-rekwiżiti ta' eliġibbiltà u ta' kundizzjonalità skont ir-rekwiżiti statutorji ta' ġestjoni u l-Kundizzjonijiet Agrikoli u Ambjentali Tajba (GAEC).

Il-kummerċ u l-globalizzazzjoni

3.12 Il-KESE jirrikonoxxi l-benefiċċji sinifikanti u l-impjieg li jirriżultaw mill-kummerċ agrikolu u l-esportazzjonijiet. Madankollu, l-isfida li ġejja mill-globalizzazzjoni u minn ftehimiet kummerċjali tista' tagħmel ħsara serja lill-agrikoltura u tipperikola l-livell għoli ta' sikurezza alimentari u ta' standards ta' kwalità tal-UE. Huwa essenzjali li jinstab il-bilanċ tajjeb bejn il-ftuħ ta' swieq u opportunitajiet ġodda, u l-protezzjoni ta' setturi u oqsma sensittivi kif ukoll l-istandards tal-UE. Barra minn hekk, il-prinċipju tal-preferenza Komunitarja u s-sovranità tal-ikel jeħtieġ li jżomm bilanċ territorjali ([6]).

Il-volatilità tal-prezzijiet u t-tisħiħ tal-pożizzjoni tal-bdiewa fil-katina alimentari

3.13 Fil-katina tal-provvista tal-ikel hemm żbilanċ kbir tal-poter bejn il-bejjiegħa bl-imnut u l-proċessuri kbar u l-bidwi, li jirriżulta fi pressjoni 'l isfel fuq il-prezzijiet spiss orħos mill-ispejjeż tal-produzzjoni. Il-pożizzjoni tal-bidwi fil-katina tal-ikel għandha tissaħħaħ permezz ta' kooperattivi ta' kummerċjalizzazzjoni li jiffunzjonaw tajjeb. Għandu jiġi stabbilit qafas

([6]) Opinjoni dwar "Ir-rwol tal-agrikoltura fin-negozjati kummerċjali bilaterali u reġjonali fid-dawl tal-laqgħa ministerjali tad-WTO f'Nairobi", ĠU C 173, 31.5.2017, p. 20.

legali Ewropew biex jindirizza l-prattiki kummerċjali inġusti tal-ikel u l-katini ta' bejgħ bl-imnut. Barra minn hekk, bit-tnaqqis tal-appoġġ għas-suq tal-UE u esponiment akbar għas-swieq dinjija u l-kriżi ġeopolitika bħalma hi l-projbizzjoni Russa, il-volatilità tal-prezzijiet u d-dħul saret sfida sinifikanti għall-bdiewa tal-UE. Ix-xogħol tat-Task Force dwar is-Swieq tal-Agrikoltura tal-UE f'dan il-qasam għandu jiġi mfaħħar u jitmexxa 'l quddiem. Għandhom jiġu indirizzati prattiki kummerċjali inġusti u bejgħ bi prezzijiet inqas mill-kost tal-produzzjoni (below cost selling).

Żvilupp territorjali bbilanċjat

3.14 Il-biedja, l-agrikoltura u l-forestrija huma fundamentali għall-iżvilupp ekonomiku u soċjali fiż-żoni rurali. Dawn għandhom ukoll rwol importanti f'intrapriżi u servizzi ekonomiċi oħrajn relatati maż-żoni rurali bħat-turiżmu, l-impjieg jew l-attivitajiet kulturali rurali. PAK imfassla mill-ġdid b'komponent b'saħħtu tal-Pilastru 2 hija essenzjali biex tindirizza l-isfidi tal-iżvilupp rurali li jiffaċċjaw iż-żoni rurali u biex il-biedja u l-attività agrikola jinżammu f'saħħithom f'kull reġjun tal-UE. L-objettiv għandu jkun li jinżamm l-għadd massimu ta' bdiewa.

4. **Proposti għal PAK aġġornata, immodernizzata u semplifikata**

4.1 PAK imfassla mill-ġdid, li tappoġġja b'mod qawwi l-mudell tal-UE tal-agrikoltura, għandha tibqa' tħaddan l-objettivi ewlenin stabbiliti fil-Politika Agrikola Komuni stabbilita fit-Trattat ta' Ruma fl-1957. Għandhom jiġu inkorporat miri ġodda li jinvolvu l-impenji skont l-SDGs u l-COP21. L-Artikolu 39 tat-TFUE jistabbilixxi l-objettivi speċifiċi tal-PAK sabiex:

1) Tiżdied il-produttività agrikola billi jiġi promoss il-progress tekniku u jiġi żgurat li jsir l-aħjar użu mill-fatturi tal-produzzjoni, b'mod partikolari x-xogħol;

2) Jiġi żgurat livell ta' għajxien ġust għall-bdiewa;

3) Jiġu stabilizzati s-swieq;

4) Tiġi żgurata d-disponibbiltà tal-provvisti;

5) Jiġu żgurati prezzijiet raġonevoli għall-konsumaturi.

4.2 PAK imfassla mill-ġdid għandha tindirizza wkoll l-isfidi kritiċi tal-protezzjoni ambjentali, il-mitigazzjoni tat-tibdil fil-klima u l-protezzjoni tal-bijodiversità.

4.3 Dawn l-objettivi essenzjali jiġu ssodisfati bl-aħjar mod billi tinżamm l-istruttura attwali tal-mudell ta' żewġ pilastri tal-PAK, fejn il-Pilastru 1 tal-PAK huwa bbażat fuq pagamenti diretti għal bdiewa attivi bl-appoġġ ta' miżuri ta' ġestjoni tas-swieq, u l-Pilastru 2 tal-PAK huwa bbażat fuq miżuri ta' Żvilupp Rurali, u bl-adattament tal-politika biex jitqiesu t-talbiet ġodda dwar il-forniment tal-beni pubbliċi. Il-pagamenti diretti tal-Pilastru 1 huma essenzjali f'termini ta' appoġġ għad-dħul tal-irziezet u għajnuna b'rabta mal-volatilità, marbutin ma' miżuri ta' kundizzjonalità dwar is-sikurezza alimentari, l-istandards tas-saħħa tal-annimali u l-pjanti u tat-trattament xieraq, u l-kontrolli ambjentali. Il-miżuri tal-Pilastru 2 tal-PAK jipprovdu programmi ta' appoġġ ekonomiku, ambjentali u soċjali essenzjali u addizzjonali.

4.4 Il-baġit tal-PAK wara l-2020 għandu ikun suffiċjenti biex jiġu indirizzati l-ħtiġijiet finanzjarji addizzjonali li jirriżultaw mid-deċiżjoni tal-Brexit, il-pressjonijiet fuq id-dħul tal-irziezet u ż-żieda fid-domanda għall-beni pubbliċi.

4.5 Abbażi tal-mudell tal-pagament bażiku, huwa propost li l-pajjiżi li jkunu adottaw mudell għajr is-sistema ta' pagament bażiku fiss jenħtieġ li jitħallew iżommu dan il-mudell wara l-2020 peress li huwa adattat aħjar għaċ-ċirkostanzi f'dawn il-pajjiżi. Għal ċerti pajjiżi, il-mudell ta' pagament fiss ma jirriflettix id-differenzi fil-livell tal-investiment, l-attività tal-biedja u t-twassil tal-beni pubbliċi.

4.6 Il-livell ta' għajnuna diretta mħallsa lill-bdiewa fl-Istati Membri individwali tal-UE jeħtieġ li jiġi armonizzat aktar, sabiex jitqiesu d-differenzi fil-kondizzjonijiet u b'hekk jinħolqu kundizzjonijiet ekwivalenti ta' kompetizzjoni għall-bdiewa fl-Istati Membri kollha u biex jiġi żgurat żvilupp bilanċjat taż-żoni rurali madwar l-UE.

4.7 Il-pagamenti diretti għandhom jingħataw biss lil bdiewa attivi li jipprovdu servizzi pubbliċi u beni pubbliċi.

4.8 Sabiex jiġu appoġġjati u protetti l-pagamenti diretti għall-bdiewa taħt Pilastru 1 b'saħħtu, fil-kuntest ta' PAK imfassla mill-ġdid, bidwi attiv irid jaħdem skont programm annwali jew pluriennali, li jiffoka fuq l-ambjent, it-tibdil fil-klima u l-bijodiversità, u li jista' jinkludi navigatur tal-karbonju u pjan ta' ġestjoni tan-nutrijenti. Dan il-programm annwali jew pluriennali jkun jinkludi l-forniment ta' beni pubbliċi li jistgħu jitkejlu u joffri iżjed flessibbiltà lill-bdiewa. Il-kejl għandu jibbaża fuq kriterji oġġettivi u standardizzati fil-livell tal-UE.

4.9 Il-pagamenti diretti tal-Pilastru 1 għandhom jiġu limitati għal livell ġust u raġonevoli għal bdiewa individwali (eż. ugwali għal paga komparabbli ta' ħaddiem kwalifikat). Għandhom ikunu possibbli aġġustamenti u għandhom jiġu kkunsidrati s-sħubijiet, il-kooperattivi, il-kumpaniji u l-għadd ta' impjegati li jeħtieġu assigurazzjoni.

4.10 Il-pagamenti diretti akkoppjati għandhom ikunu ffokati fuq setturi u reġjuni vulnerabbli. It-tnejn li huma għandhom jevitaw l-abbandun tal-art u jipproteġu l-bijodiversità, prinċipalment permezz taż-żamma tal-intrapriżi tal-bhejjem u tas-setturi li sejrin lura.

4.11 Fil-PAK attwali, 30 % tal-pagament fil-Pilastru 1 huma marbutin mal-ekoloġizzazzjoni u 70 % ma' 15-il Rekwiżit Statutorju ta' Ġestjoni u ħames Kundizzjonijiet Agrikoli u Ambjentali Tajba li jridu jiġu ssodisfati sabiex ikunu eliġibbli. Għal semplifikazzjoni vera tal-PAK, ikun preferibbli li jkun hemm rabta bejn il-pagament kollu tal-Pilastru 1 u l-forniment tal-beni pubbliċi. Biex jintlaħaq dan l-għan, huwa neċessarju li ssir evalwazzjoni adatta tal-ekoloġizzazzjoni u tar-Rekwiżiti Statutorji ta' Ġestjoni sabiex jinżammu l-aktar miżuri effiċjenti u li jistgħu jitwettqu kif ukoll biex jiġu introdotti miri ġodda, bħat-tibdil fil-klima u l-ħtieġa li jiżdied is-sekwestru tal-karbonju fil-ħamrija.

4.12 Dawn il-programmi ta' kundizzjonalità li jinvolvu Rekwiżiti Statutorji ta' Ġestjoni jkunu jinvolvu riżultati li jistgħu jitkejlu relatati mal-protezzjoni ambjentali, il-mitigazzjoni tat-tibdil fil-klima u l-protezzjoni tal-bijodiversità abbażi tal-implimentazzjoni tal-kundizzjonalità rilevanti attwalment.

4.13 PAK imfassla mill-ġdid jenħtieġ li tħaddan il-kunċett ta' Biedja Intelliġenti (Smart Farming), li jipprovdi d-dividend doppju li jtejjeb il-qligħ mill-azjendi agrikoli filwaqt li jiġu pprovduti benefiċċji ambjentali. Dan ikun jinvolvi l-użu tat-trasferiment tal-għarfien u t-teknoloġija biex tingħata għajnuna lill-biedja ta' preċiżjoni bl-għan li jitnaqqsu l-inputs tal-ilma, l-enerġija, il-fertilizzanti industrijali u inputs oħrajn bħall-pestiċidi, speċjalment il-fungiċidi u l-insettiċidi.

4.14 Il-miżuri għas-suq inkluż l-intervent u l-għajnuna għall-ħżin privat jenħtieġ li jinżammu. Huwa essenzjali li l-livelli tal-iskattar għal dan l-appoġġ jiġu stabbiliti f'livelli realistiċi sabiex il-produtturi jingħataq appoġġ tad-dħul sinifikanti meta jkun meħtieġ.

4.15 L-aktar protezzjoni effettiva kontra l-volatilità tad-dħul huma l-pagamenti diretti sikuri u adegwati kif ukoll l-istrumenti għall-ġestjoni tas-swieq tal-Pilastru 1. Madankollu, fi żminijiet ta' volatilità estrema tal-prezzijiet, huma meħtieġa u jenħtieġ li jiġu kkunsidrati għodod oħrajn, inklużi skemi bl-għan li jnaqqsu l-produzzjoni. L-alternattiva li jintużaw fondi tal-Pilastru 2 għal miżuri bħal skemi volontarji ta' assigurazzjoni jenħtieġ li tiġi ffaċilitata.

4.16 Għal dawn l-aħħar 140 sena, il-kooperattivi tal-produtturi wrew b'mod ċar li huma aktar reżiljenti għat-turbolenzi fis-swieq agrikoli u jgħinu jevitaw ir-rilokazzjoni tal-produzzjoni tal-ikel. Għalhekk, hija kruċjali aktar promozzjoni, u promozzjoni aktar b'saħħitha – orjentata lejn is-setturi u r-reġjuni – tal-kooperazzjoni bejn il-produtturi u l-kooperattivi u l-organizzazzjonijiet tal-produtturi eżistenti, l-iżjed dawk żgħar. B'mod partikolari, trid issir enfasi speċifika fuq dawk is-setturi u r-reġjuni fejn il-kooperazzjoni hija baxxa.

4.17 L-elementi ewlenin identifikati fit-Task Force dwar is-Swieq tal-Agrikoltura tal-UE dwar titjib tal-pożizzjoni tal-bdiewa fil-katina tal-provvista, aktar trasparenza, rapportar tal-prezzijiet obbligatorju, miżuri ta' mmaniġġjar tar-riskji, indirizzar ta' prattiki kummerċjali inġusti u kwistjonijiet oħrajn kollha għandhom jiġu avvanzati. Ir-regolamenti f'dawn l-oqsma għandhom jiġi adotatti u inkorporati b'mod sħiħ f'PAK imfassla mill-ġdid. Huwa propost li jiġi adottat regolament aktar b'saħħtu biex jipprojbixxi prattiki kummerċjali inġusti, jipprojbixxi l-bejgħ bi prezzijiet orħos mill-kost tal-produzzjoni, u jintroduċi rapportar tal-prezzijiet obbligatorju li jkopri l-livelli tal-produttur, tal-proċessur u tal-bejgħ bl-imnut. Barra minn hekk, il-pożizzjoni tal-bdiewa għandha tissaħħaħ billi jiġi appoġġjat it-twaqqif ta' organizzazzjonijiet tal-produtturi b'saħħithom.

4.18 Iż-żamma ta' suq uniku tal-UE effettiv u li jiffunzjona kif suppost għandha tkun fil-qalba ta' PAK imfassla mill-ġdid. Ix-xejriet reċenti ta' rinazzjonalizzazzjoni mifruxin mas-suq uniku huma l-kawża ta' tħassib kbir u jirriżultaw f'diverġenza akbar tal-prezzijiet u s-swieq. Huwa essenzjali wkoll li jiġu introdotti regoli, fejn dawn ma jeżistux, rigward it-tikkettar mandatorju dwar l-oriġini ta' prodotti agrikoli u prodotti alimentari, ħaġa li hija neċessarja sabiex jiġu evitati l-frodi u biex il-konsumaturi jkunu jistgħu jagħmlu għażliet infurmati, u b'hekk dawn ir-regoli ma jipperikolawx jew ifixklu l-moviment liberu tal-beni fis-suq uniku tal-UE.

4.19 Il-Brexit hija theddida maġġuri għall-UE u se jkollha impatt sinifikanti fuq il-PAK u s-suq uniku. Kwalunkwe tnaqqis baġitarju tal-PAK minħabba l-Brexit għandu jiġi kkumpensat b'mod sħiħ mill-Istati Membri. Barra minn hekk, huwa essenzjali li jinżamm il-kummerċ bla tariffi għall-prodotti tal-agrikoltura u l-ikel bejn l-UE u r-Renju Unit u jinżammu l-istandards ekwivalenti għas-saħħa u t-trattament xieraq tal-annimali, u l-ambjent kif ukoll l-applikazzjoni ta' Tariffa Esterna Komuni għal importazzjonijiet kemm lejn l-UE kif ukoll ir-Renju Unit.

4.20 Objettiv fundamentali tal-PAK għandu jkun Preferenza Komunitarja, bl-ikel tal-UE għaċ-ċittadini tal-UE. Prinċipju ewlieni ta' din il-politika għandu jkun iż-żamma u l-protezzjoni tal-istandards tal-UE dwar it-traċċabbiltà, is-sikurezza alimentari, il-kontrolli tas-saħħa tal-annimali u l-pjanti u l-protezzjoni ambjentali, kif ukoll protezzjoni sħiħa għal Indikazzjonijiet Ġeografiċi Protetti (IĠP). Fi kwalunkwe negozjar dwar il-politiki kummerċjali, għall-konsumaturi tal-UE huwa essenzjali li l-UE tirrikjedi li l-ikel kollu importat jissodisfa dawn l-istess standards. Barra minn hekk, fi kwalunkwe negozjar kummerċjali futur huwa essenzjali li l-UE żżomm protezzjoni tat-tariffi b'saħħitha u adatta għal setturi sensittivi u oqsma vulnerabbli.

4.21 It-tiġdid ġenerazzjonali għandu jkun karatteristika ewlenija ta' PAK ġdida mfassla mill-ġdid. Huwa propost li jenħtieġ li tkompli ż-żieda eżistenti fil-pagamenti tal-Pilastru 1 tal-PAK għal bdiewa żgħażagħ taħt l-40 sena. Huwa propost li r-regola ta' ħames snin tiġi eżaminata mill-ġdid biex jitneħħew l-inflessibbiltajiet li jċaħħdu lill-bdiewa żgħażagħ milli jkollhom aċċess għal livelli ta' pagament ogħla. Barra minn hekk, huwa propost li jenħtieġ li jkunu applikabbli rati ta' pagament ogħla għal bdiewa żgħażagħ taħt il-miżuri ġenerali tal-iskema tal-pjan ta' żvilupp rurali. Il-livelli ta' pagament għal programmi ta' għotjiet strutturali għal bdiewa żgħażagħ jenħtieġ li jiżdiedu għal 70 %. Dan l-appoġġ għandu jkun disponibbli wkoll għall-bdiewa żgħażagħ u l-professjonisti żgħażagħ fi sħubijiet, kooperattivi u kumpaniji. Riżerva nazzjonali effettiva biex il-bdiewa żgħażagħ u bdiewa ġodda jkollhom aċċess għal appoġġ fuq bażi kontinwa hija importanti ħafna. L-alternattiva li jiġi implimentat programm ta' rtirar effettiv taħt il-Pilastru 2 jenħtieġ li tkun disponibbli. L-Istati Membri għandu jkollhom il-flessibbiltà li jintroduċu miżuri addizzjonali għall-bdiewa żgħażagħ, speċjalment in-nisa. Huwa essenzjali li ssir enfasi qawwija fuq l-edukazzjoni u t-titjib tal-ħiliet. Biex tissaħħaħ il-pożizzjoni tan-nisa fl-agrikoltura, jenħtieġ li għan-nisa jkunu disponibbli inċentivi simili għal dawk disponibbli għall-bdiewa żgħażagħ, sabiex jiġi żgurat aċċess ugwali għall-art, il-kreditu, it-taħriġ u l-istatus.

4.22 Semplifikazzjoni pożittiva taħt il-kundizzjonalità/GAEC (kundizzjoni agrikola u ambjentali tajba) u SMRs jistgħu jiġu introdotti għall-bdiewa permezz ta' tranżizzjoni mill-approċċ ta' spezzjoni/awditjar għall-adozzjoni ta' użu akbar tat-teknoloġija. Is-sistema jenħtieġ li tiġi adattata b'lista ta' kontroll li tinvolvi punti pożittivi u negattivi għall-konformità. L-applikanti li jissodisfaw ir-rekwiżiti kritiċi ewlenin u jiksbu livell limitu ta' punti jiġu approvati għall-ħlas mingħajr l-ebda penali. Dan ikun estensjoni tal-approċċ il-ġdid tal-karta s-safra li diġà ġie introdott. In-numru ta' SMRs ta' kundizzjonalità jenħtieġ li jitnaqqas bit-tneħħija ta' xi miżuri ta' SMR li m'għadhomx adatti jew rilevanti. Eżempju tajjeb ta' dan ikun li titneħħa l-ħtieġa li tiġi vverifikata l-identifikazzjoni tal-annimali fl-irziezet u li l-verifiki jitwettqu bl-użu ta' teknoloġija fil-punti tal-bejgħ bħall-biċċeriji, il-punti ta' raggruppament u s-swieq tal-bhejjem.

4.23 Ir-reġim ta' spezzjoni taħt ir-rekwiżiti ta' kundizzjonalità jenħtieġ li jipprovdi wkoll id-dritt għal rettifika f'approċċ ta' konklużjoni (close out approach) f'perjodu ta' żmien stipulat, mingħajr penali. Jenħtieġ li japplika approċċ aktar proporzjonat u aktar ġust rigward il-penali u t-tolleranzi. Is-semplifikazzjoni m'għandhiex twassal għal tnaqqis fl-ambizzjonijiet, speċjalment fil-protezzjoni ambjentali (ekoloġizzazzjoni) jew fl-iskema ta' pagament uniku (SPS).

4.24 L-ispezzjonijiet jenħtieġ li ma jipposponux il-pagamenti u jenħtieġ li tapplika politika ta' applikazzjoni ta' kwalunkwe penali fis-sena ta' wara għall-eliġibbiltà u l-SMRs tal-kundizzjonalità kollha.

4.25 Pilastru 2 b'saħħtu, imtejjeb u aktar effettiv, li jissodisfa r-rekwiżiti ekonomiċi, ambjentali u soċjali tar-reġjuni, huwa ta' importanza kritika għal PAK ġdida mfassla mill-ġdid li tiffoka fuq il-vijabbiltà, il-vitalità u l-ħolqien tal-impjiegi fiż-żoni rurali. Dan jenħtieġ li jkun ibbażat fuq l-objettivi stabbiliti f'Cork 2.0. Barra minn hekk, huwa importanti li l-Istati Membri jikkofinanzjaw il-miżuri kollha tal-pjan ta' żvilupp rurali, inklużi pagamenti għal żoni b'restrizzjonijiet naturali (ANC).

4.26 B'aktar sfidi biex jiġu ssodisfati l-impenji tal-Ewropa stabbiliti fil-miri tal-SDGs tan-NU u tal-COP21, hemm lok għal estensjoni, iffokar u pagamenti għal aktar miżuri ambjentali taħt il-Pilastru 2 tal-PAK. Biex dan ikun jista' jsir, filwaqt li tiġi rispettata l-allokazzjoni baġitarja attwali taħt il-Pilastru 2, huwa importanti li d-distribuzzjoni futura tal-baġit bejn l-Istati Membri tkun tirrifletti din l-ambizzjoni.

4.27 Aktar miżuri u pagamenti ambjentali, tat-tibdil fil-klima u tal-bijodiversità tal-Pilastru 2 tal-PAK jistgħu jiġu mmirati lejn il-forniment ta' servizzi tal-ekosistema mtejba minn bdiewa li jagħmlu enfasi fuq dan li ġej:

1. Il-pagamenti għall-ġestjoni mtejba ta' bjar tal-karbonju fil-ħamrija li tkopri l-bwar, il-forestrija u t-torbiera.
2. Ġestjoni mtejba ta' bwar permanenti biex jittejbu l-bjar tal-karbonju.
3. Pagamenti biex ċertu raba' li jinħadem jiġi kkonvertit fi bwar.
4. Għażla ta' programmi ta' serħan tal-art u ta' ħdim minimu tar-raba'.
5. Għażla biex jitnaqqsu r-rati tal-irjus fuq il-bwar, filwaqt li tinżamm rata tal-irjus minima.
6. Pagament għall-ħolqien ta' ħabitats u kurituri naturali.
7. Marġini ta' lqugħ (buffer margin) madwar il-korpi tal-ilma.
8. Ġestjoni ta' gandotti u ringieli ta' sġajriet.
9. Navigazzjoni tal-karbonju.
10. Pagament biex jinżammu t-torbieri.
11. Protezzjoni tal-estetika tal-pajsaġġ u ta' siti arkeoloġiċi.
12. Pagament għal miżuri ta' trattament xieraq tal-annimali.
13. Pagamenti akbar f'żoni tan-Natura u għal ħsara minn fawna selvaġġa.
14. Miżuri biex titnaqqas id-deżertifikazzjoni f'żoni nexfin.
15. Agroekoloġija u produzzjoni organika.
16. Pagamenti biex jiżdied il-kontenut ta' materja organika fil-ħamrija, titrażżan l-erożjoni tal-ħamrija u tiġi ffaċilitata ż-żamma tal-ilma fil-pajsaġġ.

4.28 Il-pagamenti taħt l-iskema għal żoni b'restrizzjonijiet naturali (ANC) huma kruċjali għall-bdiewa fir-reġjuni ifqar u aktar iżolati tal-UE.

4.29 Il-provvediment ta' finanzjament bi prezz baxx huwa essenzjali biex jiġi stimulat it-tkabbir fis-settur agrikolu, u b'mod speċjali biex jiġu assistiti bdiewa żgħażagħ li huma kruċjali għat-tiġdid ġenerazzjonali.

4.30 PAK imfassla mill-ġdid għandha tkun komplementari għal politika komprensiva dwar l-ikel, u tlaqqa' flimkien l-agrikoltura sostenibbli, l-iżvilupp territorjali bbilanċjat, dieti tajbin għas-saħħa, l-impjiegi u l-kummerċ. Ma tistax issir enfasi żejda fuq l-importanza ta' dieta tajba għas-saħħa għall-konsumaturi u fuq il-benefiċċji assoċjati għas-soċjetà f'termini ta' kwalità tal-ħajja, għajxien ta' ħajja f'saħħitha, ġlieda kontra l-obeżità u spejjeż tas-saħħa mnaqqsa. Hemm bżonn aktar riżorsi u programmi biex dan il-messaġġ jiġi kkomunikat lill-konsumaturi flimkien ma' programmi biex tinqered il-ħela tal-ikel u jiġi mħeġġeġ ir-riċiklaġġ.

4.31 Biex tinkiseb il-mira tal-UE li l-użu tal-enerġija rinnovabbli jiżdied għal mill-inqas 27 % sal-2030, jenħtieġ li jiġu adottati miżuri biex tiġi żgurata l-istabbiltà u ċ-ċertezza legali. Għandhom jiġu adottati pagamenti mmirati biex jappoġġjaw kemm l-investiment fl-enerġija solari, tal-bijomassa u eolika kif ukoll programmi ta' effiċjenza fl-enerġija u ta' ffrankar tal-enerġija.

4.32 Biex tinżamm il-kompetittività, huwa importanti ħafna li s-settur agrikolu jkollu l-aktar riċerka u innovazzjoni riċenti u li dawn ikunu disponibbli fil-livell tar-razzett. It-trasferiment effettiv tal-għarfien, l-edukazzjoni, u l-programmi u servizzi konsultattivi u ta' estensjoni għall-azjendi agrikoli għandhom ikunu disponibbli u appoġġjati.

4.33 Fid-dawl taż-żieda fl-użu tat-teknoloġija fl-agrikoltura u b'mod partikolari għall-biedja intelliġenti u għas-semplifikazzjoni, il-kopertura tal-broadband hija kruċjali għaż-żoni rurali kollha.

4.34 Fl-ekonomija l-ġdida tal-biedja intelliġenti, b'użu akbar tat-teknoloġija, il-protezzjoni tad-data individwali u tal-kunfidenzjalità tal-bdiewa hija importanti ħafna. Barra minn hekk, huwa essenzjali li l-bdiewa jżommu sjieda sħiħa tad-data individwali kollha miżmuma fir-rigward tan-negozju tagħhom.

4.35 L-ekonomija ċirkolari jista' jkollha rwol ewlieni fit-tnaqqis tal-iskart fis-setturi kollha. Il-mudelli tradizzjonali tal-biedja huma x-xempju ta' ekonomiji mingħajr skart, effiċjenti fir-riżorsi u ċirkolari. L-agrikoltura għandha rwol pożittiv x'taqdi fis-settur tal-użu mill-ġdid u tar-riċiklaġġ, inkluża l-ġestjoni ekonomika tal-ħamrija, l-ilma u l-arja.

4.36 Jeħtieġ perjodu raġonevoli ta' tranżizzjoni mill-2020 għall-introduzzjoni ta' PAK imfassla mill-ġdid, partikolarment biex jitqiesu kwistjonijiet baġitarji b'rabta mal-Brexit u deċiżjonijiet politiċi oħrajn ([7]).

Brussell, l-1 ta' Ġunju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([7]) Opinjoni dwar "Fatturi li jinfluwenzaw lill-PAK wara l-2020", ĠU C 75, 10.3.2017, p. 21,

III

(Atti preparatorji)

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

IL-526 SESSJONI PLENARJA TAL-KESE FIL-31 TA' MEJJU U L-1 TA' ĠUNJU 2017

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill Ewropew, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, lill-Kumitat tar-Reġjuni — Il-mexxejja li jmiss tal-Ewropa: l-Inizjattiva favur in-Negozji l-ġodda u n-Negozji li qed jespandu"

(COM(2016) 733 final)

(2017/C 288/03)

Relatur: **Erik SVENSSON**

Korelatur: **Ariane RODERT**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 27.1.2017
Bażi ġuridika	L-Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għas-Suq Uniku, il-Produzzjoni u l-Konsum
Adottata fis-sezzjoni	4.5.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	31.5.2017
Sessjoni tal-plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	194/0/0

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jilqa' l-inizjattiva favur in-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu tal-Kummissjoni Ewropea (KE) u l-azzjonijiet proposti li għandhom l-għan li jneħħu l-ostakoli ewlenin, imma jenfasizza li mhux l-intrapriżi b'rata għolja ta' tkabbir kollha huma intrapriżi b'teknoloġija avvanzata u li tinħtieġ azzjoni fis-setturi kollha.

1.2 Il-KESE huwa tal-opinjoni li tnedija mill-ġdid aġġornata tal-iSmall Business Act li tiġbor l-inizjattivi kollha f'aġenda unika tkun aktar rilevanti u ttejjeb il-viżibbiltà u l-konsistenza.

1.3 Il-KESE jitlob approċċ ta' politika koordinat għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu li jqis id-diversità tal-mudelli tal-intrapriża, u jilqa' l-azzjonijiet speċifiċi għall-intrapriżi tal-ekonomija soċjali. Madankollu, kwalunkwe inizjattiva għandha tistinka favur it-titjib ġenerali tal-klima intraprenditorjali, tippermetti t-teħid ta' riskji u l-esperimentazzjoni bħala parti mill-proċess ta' innovazzjoni.

1.4 Il-piżijiet amministrattivi u l-burokrazija għadhom ostakolu ewlieni għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu. Il-KESE għalhekk iħeġġeġ lill-KE timplimenta bis-sħiħ u tinfurza l-inizjattivi meħuda f'dan il-qasam.

1.5 Il-KESE jenfasizza l-importanza tal-involviment strutturali tal-imsieħba soċjali kif ukoll l-importanza tal-infurzar tal-konformità mar-regoli tal-UE dwar il-kundizzjonijiet tax-xogħol, il-liġijiet tax-xogħol u l-ftehimiet kollettivi.

1.6 Il-KESE jilqa' l-azzjonijiet proposti dwar l-innovazzjoni imma jitlob li jiġu ssemplifikati r-regoli u l-kundizzjonijiet fid-dawl tar-riżorsi limitati tal-SMEs u tal-mikrokumpaniji.

1.7 It-tisħiħ tas-sħubijiet u l-bini ta' komunitajiet ta' riżorsi huma fattur ta' suċċess ewlieni. Il-KE jenħtieġ li tippromovi n-netwerking, inkluż il-formazzjoni ta' intermedjarji, faċilitaturi, aċċelleraturi u ta' inkubaturi tan-negozju.

1.8 Sabiex jiġi sfruttat il-potenzjal tat-tkabbir tan-negozji l-ġodda u tan-negozji li qed jespandu, huwa essenzjali li jiġi żviluppat finanzjament imfassal apposta b'aċċess għal soluzzjonijiet ta' kapital ta' ekwità u obbligazzjonijiet, jiġi żgurat aċċess għall-kuntratti tal-akkwist u jittejjeb l-ambjent fiskali. Il-KESE esplora azzjonijiet xierqa fl-opinjonijiet tiegħu.

1.9 L-iżvilupp tal-ħiliet huwa kruċjali, u din hija r-raġuni għaliex il-fokus irid jitqiegħed fuq programmi ta' intraprenditorija edukattiva fil-livelli kollha u fi stadju bikri tas-sistema edukattiva. Barra minn hekk, il-mentoraġġ, it-taħriġ fuq il-post tax-xogħol u l-programmi ta' tagħlim mhux formali u nonformali jridu jitħeġġu u jiġu promossi.

1.10 Tinħtieġ azzjoni biex jonqos il-livell għoli attwali ta' averżjoni għar-riskju fl-UE billi jiġi rivedut il-prinċipju tat-tieni opportunità u jiġi provdut appoġġ għall-iżvilupp bħal-litteriżmu/edukazzjoni finanzjarja.

1.11 Il-KESE jitlob lill-KE tlaqqa' l-inizjattivi kollha attwali u ġodda biex tappoġġja lill-intrapriżi tal-ekonomija soċjali billi toħroġ komunikazzjoni bi Pjan ta' Azzjoni għall-Ekonomija Soċjali. Dan jikkonforma mal-Konklużjonijiet tal-Kunsill "Il-promozzjoni tal-ekonomija soċjali bħala mutur ewlieni ta' żvilupp ekonomiku u soċjali fl-Ewropa" (7 ta' Diċembru 2015).

2. **Kuntest**

2.1 Il-Komunikazzjoni dwar *Il-mexxejja li jmiss tal-Ewropa: l-inizjattiva favur in-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu* tiddikjara:

— Id-ditti b'rati għolja ta' tkabbir joħolqu ħafna aktar impjiegi ġodda minn ditti oħrajn ([1]). In-negozji l-ġodda li jespandu f'ditti akbar jiffurmaw sehem kbir ta' dawn in-negozji. Iżidu l-innovazzjoni u l-kompetittività tal-UE, u jsaħħu l-ekonomija. Dawn in-"negozji li qed jespandu" jistgħu jipprovdu wkoll benefiċċji soċjali, inkluża l-possibbiltà ta' arranġamenti ta' xogħol aktar flessibbli u moderni. Fl-Istrateġija tas-Suq Uniku tagħha, il-Kummissjoni ħabbret li se tfares lejn kif tista' tagħmel is-Suq Uniku aktar effiċjenti għan-negozji l-ġodda u għan-negozji li qed jespandu.

— Skont ir-riżultati ta' konsultazzjoni pubblika ([2]) li għamlet il-Kummissjoni aktar kmieni fl-2016:

  — negozji ġodda li jkunu qegħdin jippruvaw jespandu għadhom qed jiffaċċjaw wisq ostakoli regolatorji u amministrattivi b'mod partikolari dawk f'sitwazzjoni transfruntiera;

  — kemm għan-negozji l-ġodda kif ukoll għan-negozji li qed jespandu jeżistu ftit wisq opportunitajiet biex wieħed isib u jaħdem ma' msieħba potenzjali fil-finanzi, fin-negozju u ma' awtoritajiet lokali;

  — l-aċċess għall-finanzi huwa wieħed mill-akbar ostakoli għat-tkabbir.

2.2 Fil-Komunikazzjoni tagħha, il-Kummissjoni tipproponi numru ta' azzjonijiet li għandhom jittieħdu biex jitnaqqsu u/jew jiġu eliminati dawn l-ostakoli.

2.2.1 Inneħħu l-ostakoli:

— Portal Diġitali Uniku li jipprovdi aċċess onlajn faċli għall-informazzjoni,

---

([1]) Skont Henrekson u Johansson, 2010, 4 % tad-ditti jiġġeneraw 70 % tal-impjiegi l-ġodda. Ara wkoll: http://www.kauffman.org/blogs/policy-dialogue/2015/august/deconstructing-job-creation-from-startups

([2]) http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8723&lang=mt

— tinħoloq Żona Unika tal-VAT,

— tiġi stabbilita l-Bażi Komuni Konsolidata tat-Taxxa Korporattiva (BKKTK),

— reġim għat-"tieni opportunità" u qafas ta' ristrutturar fl-Istati Membri,

— aċċess aħjar għall-akkwist pubbliku.

2.2.2 Ngħinu fil-kuntatt mal-imsieħba adattati:

— il-kuntatt ma' universitajiet, ċentri ta' riċerka, investituri u msieħba,

— l-aċċess għal opportunitajiet, ir-reklutaġġ ta' impjegati bil-ħiliet xierqa, tisħiħ tal-opportunitajiet ta' innovazzjoni — b'mod speċjali negozji ġodda soċjali.

2.2.3 Aċċess għall-finanzjament:

— Il-Fond Ewropew għall-Investimenti Strateġiċi (flimkien mal-Unjoni tas-Swieq Kapitali).

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Din l-Opinjoni hija tweġiba għall-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni Ewropea (KE) dwar *Il-mexxejja li jmiss tal-Ewropa: l-inizjattiva favur in-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu*, li tipproponi miżuri biex jiġi sfruttat il-potenzjal sħiħ tal-intrapriżi b'rata għolja ta' tkabbir. Madankollu, il-KESE għażel li jwessa' l-kamp ta' applikazzjoni tal-opinjoni u jirrifletti dwar dawn l-azzjonijiet mill-perspettiva tal-forom kollha ta' negozji ġodda, inklużi n-negozji l-ġodda u dawk li qed jespandu potenzjali.

3.2 Il-KESE jilqa' din l-inizjattiva u l-isforz biex jiġu eliminati l-ostakli ewlenin. Il-KESE jixtieq jenfasizza x-xogħol estensiv li sar fl-opinjonijiet preċedenti tiegħu bil-għan li jinħoloq ambjent ta' abilitazzjoni għal forom diversi ta' intrapriża fl-UE ([3]), u s-sejħa preċedenti tiegħu għal aktar azzjoni fuq l-aġenda intraprenditorjali ([4]).

3.3 Billi l-Inizjattiva favur in-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu hija żvilupp u estensjoni tal-iSmall Business Act, il-KESE huwa tal-opinjoni li jkun aktar effiċjenti li titqies tnedija mill-ġdid aġġornata tal-iSmall Business Act pjuttost milli jkomplu jitnedew miżuri separati. Il-KESE jilqa' u jappoġġja dan u inizjattivi oħra bil-għan li jiġu appoġġjati n-negozji l-ġodda u dawk li qed jespandu, iżda huwa diffiċli li tinkiseb ħarsa ġenerali tal-aġenda sħiħa mingħajr ma jinġabru l-inizjattivi differenti f'aġenda tal-politika konġunta u komprensiva.

3.4 Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa għal pakkett ta' politika ġenerali effettiv, li jqis id-diversità tal-intrapriżi u għaldaqstant jappoġġja l-għan tal-KE li tippromovi approċċ koordinat fil-politiki tal-UE.

3.5 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni tal-KE għal opinjoni li qed ifassal il-KESE, li tinkludi numru ta' rakkomandazzjonijiet rilevanti ferm għan-negozji l-ġodda u għan-negozji li qed jespandu:

— netwerk uniku ta' one-stop shops għall-SMEs kollha tal-UE,

— il-prinċipji "Aħseb l-Ewwel fiż-Żgħir" u "ta' darba biss" isiru legalment vinkolanti,

— rispons aktar adattat għall-varjetà ta' SMEs.

3.6 Fl-Opinjoni ta' Diċembru 2016 ([5]), il-KESE jinkoraġġixxi lill-KE tippromovi l-kumpaniji b'rati għolja ta' tkabbir billi:

— timmonitorja u tikseb sinerġiji bejn politiki innovattivi mwettqa minn DĠ differenti;

— issaħħaħ ir-raggruppamenti u l-ekosistemi li fihom jinħolqu negozji ġodda innovattivi;

([3]) ĠU C 318, 23.12.2009, p. 22.
([4]) ĠU C 271, 19.9.2013, p. 61.
([5]) ĠU C 75, 10.3.2017, p. 6

— tinkoraġġixxi aġenda akkademika li tiffoka fuq l-impjiegi għall-futur.

3.7 B'mod partikolari huwa importanti li jiġi rikonoxxut il-potenzjal kbir fil-mikrokumpaniji eżistenti, li ħafna minnhom huma negozji tal-familja, kif ukoll l-opportunitajiet ta' żvilupp fl-isfera tal-intrapriżi tal-ekonomija soċjali. Barra minn hekk, il-KESE jħeġġeġ lill-KE tikkunsidra l-fatt li mhux l-intrapriżi b'rata għolja ta' tkabbir kollha huma fis-settur ta' teknoloġija avvanzata, u li s-setturi bħal dak tas-servizzi, l-industrija tal-moda u l-kummerċ elettroniku kif ukoll setturi innovattivi oħra jirrikjedu enfasi u appoġġ ukoll.

3.8 Il-KESE jħeġġeġ ukoll lill-KE tiżgura li kwalunkwe inizjattiva tqis ukoll il-fenomeni kummerċjali ġodda emerġenti, bħall-ekonomija kollaborattiva ([6]). Dawn kollha jikkondividu ostakoli simili u addizzjonali meta jibdew u jespandu fis-suq uniku.

3.9 Il-KESE jilqa' l-azzjoni tal-introduzzjoni ta' Portal Diġitali Uniku biex jitjieb l-aċċess għall-informazzjoni, imma huwa tal-opinjoni li din l-għodda se jkollha impatt limitat fuq it-tnaqqis tar-regoli u r-regolamenti onerużi. Il-KESE jissuġġerixxi wkoll li jenħtieġ li jiġi inkluż portal tal-internet dwar ir-riċerka u l-iżvilupp f'dan il-Portal Diġitali Uniku. Il-kooperazzjoni strutturali mal-organizzazzjonijiet intermedjarji hija mezz effettiv ħafna ta' kif tittejjeb l-informazzjoni għan-negozji l-ġodda.

3.10 Il-KE tindirizza xi wħud mill-aktar ostakoli urġenti, b'mod speċjali fl-oqsma ta' piżijiet regolatorji, tat-taxxa u amministrattivi. Il-KESE jixtieq jenfasizza li l-SMEs, inklużi l-mikrokumpaniji, l-intrapriżi tal-familja jew tal-ekonomija soċjali, spiss ikollhom ftit jew xejn kompetenza interna biex jimmaniġġjaw ir-regolamenti u l-piżijiet amministrattivi ferm kumplessi u burokratiċi, li hija r-raġuni għaliex is-semplifikazzjoni hija fundamentali.

3.11 Il-KESE jappoġġja l-evalwazzjonijiet bejn il-pari proposti biex jiġu kondiviżi l-prattiki tajba u jiġu identifikati d-differenzi bejn l-Istati Membri, bil-għan li jiġu armonizzati aħjar l-inizjattivi. Biex ikunu effettivi, is-sejbiet tal-evalwazzjonijiet bejn il-pari jridu jkunu trasparenti u mqassma fost il-partijiet ikkonċernati.

3.12 Il-KESE jappoġġja wkoll id-deċiżjoni tal-KE li tespandi s-servizz konsultattiv tan-Netwerk Enterprise Europe (EEN) b'konsulenti ddedikati għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu, li jagħtu pariri dwar regoli nazzjonali u Ewropej, opportunitajiet ta' finanzjament, sħubijiet u aċċess għall-akkwist pubbliku transfruntier. F'dal-każ ukoll il-KESE jixtieq jenfasizza l-importanza u l-benefiċċji ta' kooperazzjoni aktar strutturali mal-korpi intermedjarji u l-organizzazzjonijiet involuti, anke fi ħdan l-ekonomija soċjali.

3.13 Il-KESE jappoġġja l-intenzjonijiet tal-KE li tinkludi n-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu fi ftehimiet kummerċjali internazzjonali, billi numru dejjem jikber ta' negozji ġodda u negozji li qed jespandu jridu jilħqu suq globali malajr (spiss f'segment limitat ħafna).

3.14 Il-KESE jirrikonoxxi u jappoġġja l-impenn tal-KE, espress f'din l-inizjattiva, li tinforza l-konformità mar-regoli tal-UE dwar il-kundizzjonijiet tax-xogħol, il-liġijiet tax-xogħol u l-ftehimiet kollettivi u li timmira għal impjiegi ta' kwalità għolja.

3.15 Il-KESE jixtieq jirreaġixxi għall-frażi li ġejja fil-Komunikazzjoni tal-KE: "inkluża l-possibbiltà ta' arranġamenti ta' xogħol aktar flessibbli u moderni". Din l-istqarrija tista' twassal għal nuqqas ta' ftehim u abbuż potenzjali.

3.16 L-involviment strutturali tal-imsieħba soċjali huwa kruċjali u għandu jitħeġġeġ sabiex tiġi garantita kompetizzjoni ġusta fost l-intrapriżi u jiġi evitat ir-riskju tad-dumping soċjali, kif enfasizza l-KESE f'diversi Opinjonijiet ([7]).

3.17 Il-KESE jixtieq jindirizza l-proċess attwali dwar l-imblukkar ġeografiku ([8]). Dan jista' jkun ostakolu ġdid kbir għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu li m'għandhom l-ebda kapaċità biex jidħlu f'bosta pajjiżi b'lingwi differenti fl-istess ħin. Huwa kruċjali li tiġi kkomunikata d-differenza bejn bejgħ attiv u passiv! L-aderenza għal-leġislazzjoni nazzjonali hija meħtieġa biss għall-pajjiżi li huma mmirati b'mod attiv.

([6]) ĠU C 75, 10.3.2017, p. 33.
([7]) ĠU C 161, 6.6.2013, p. 14; ĠU C 303, 19.8.2016, p. 54; ĠU C 13, 15.1.2016, p. 2.
([8]) COM (2016) 289 final.

3.18 Il-KESE jappoġġja l-proposta li jittejjeb l-aċċess tal-SMEs, b'mod speċjali tan-negozji li qed jespandu, għall-programmi tal-Orizzont 2020. Il-Kunsill Ewropew tal-Innovazzjoni u r-Radar ta' Innovazzjoni jistgħu jkunu strumenti effettivi, sakemm ma jkunux oneruži wisq, u tabilħaqq jistgħu jilħqu l-miri maħsuba tal-SMEs. Barra minn hekk, il-KESE jirrakkomanda li dawn l-inizjattivi jagħtu attenzjoni speċifika lill-innovazzjoni soċjali, li spiss tixpruna mudelli kummerċjali ġodda.

3.19 Il-KESE jilqa' wkoll l-indikazzjoni speċifika ta' azzjoni biex tinbeda u titkabbar l-ekonomija soċjali u l-intrapriża soċjali, qasam li fih il-KESE għandu ħila esperta speċifika u li ħareġ opinjonijiet dwaru ([9]).

3.20 Il-KESE jinnota b'sodisfazzjon li l-KE tirrikonoxxi li l-SMEs għandhom diffikultajiet kbar biex jiddefendu d-drittijiet ta' proprjetà intellettwali tagħhom. L-ispiża hija estremament għolja għal kumpanija żgħira, u l-ispejjeż tal-infurzar huma għoljin ukoll, li jfisser li kważi l-ebda negozju ġdid jew negozju li qed jespandi ma jiflaħ iħallasha. Il-KESE jitlob lill-KE ssib soluzzjoni vijabbli biex tindirizza dan.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 ***Imsieħba, raggruppamenti u ekosistemi***

4.1.1 Klima intraprenditorjali pożittiva ġenerali hija fundamentali għat-tkabbir u l-innovazzjoni. Il-KESE iqis li din l-inizjattiva tal-KE tista' tirnexxi biss jekk tipprova tikseb titjib ġenerali tal-klima intraprenditorjali, tippermett t-teħid tar-riskji u l-esperimentazzjoni bħala parti mill-proċess ta' innovazzjoni.

4.1.2 Il-KESE jaqbel mal-KE li huwa importanti ħafna li n-negozji l-ġodda u b'mod speċjali n-negozji li qed jespandu jagħmlu kuntatt mal-imsieħba adattati. Peress li s-suq Ewropew ġeneralment huwa aktar tradizzjonali f'termini ta' teħid ta' riskji, kif ukoll primarjament nazzjonali, jeħtieġ li l-isforzi jiġu diviżi f'żewġ direzzjonijiet:

1) L-UE u l-Istati Membri, f'kooperazzjoni permanenti ma' organizzazzjonijiet u korpi intermedjarji, jista' jkollhom rwol importanti biex jiffaċilitaw ir-raggruppamenti mal-universitajiet, iċ-ċentri ta' riċerka, eċċ.

2) Biex jinstabu l-investituri u l-imsieħba kummerċjali, is-suq biss jista' jkollu rwol, mingħajr ma jiġu sottovalutati l-programmi Ewropej jew ir-rwol tal-BEI/FEI. Madankollu, dawn il-programmi għandhom jissaħħu u jiġu kkoordinati aħjar.

4.1.3 Il-KESE jappoġġja l-pjan tal-KE li tirrinfurza l-inizjattiva attwali Start-up Europe u tikkoordina x-xogħol tal-UE biex tgħaqqad ir-raggruppamenti u l-ekosistemi madwar l-Ewropa.

4.1.4 Il-KESE jappoġġja l-fatt li l-KE tenfasizza l-ħolqien ta' komunitajiet ma' sħubijiet u ekosistemi mfassla apposta bħala fatturi ewlenin għas-suċċess ta' negozji ġodda u negozji li qed jespandu. F'dan il-kuntest, il-KESE jilqa' l-fatt li l-KE tagħti attenzjoni speċifika lill-intrapriża tal-ekonomija soċjali, tirrikonoxxi l-karatteristiċi speċifiċi tagħha u l-kontribuzzjonijiet għas-soċjetajiet Ewropej. Il-KESE għalhekk għal darb'oħra ([10]) jħeġġeġ lill-KE biex tlaqqa' l-inizjattivi kollha attwali u ġodda fi Pjan ta' Azzjoni koerenti tal-UE għall-Ekonomija Soċjali, bil-għan li tittejjeb il-viżibbiltà u l-interkonnessjoni bejn id-diversi inizjattivi.

4.2 ***Opportunitajiet ta' akkwist***

4.2.1 Il-KESE jappoġġja bil-qawwi l-intenzjoni tal-KE li ttejjeb l-opportunitajiet ta' akkwist għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu. Minbarra l-azzjonijiet proposti, il-KESE jistieden lill-KE timmonitorja mill-qrib it-traspożizzjoni u l-applikazzjoni tad-Direttiva dwar l-akkwist fil-livell tal-Istati Membri. Dan huwa fattur importanti biex jiżgura li l-Istati Membri jieħdu vantaġġ sħiħ mid-dispożizzjonijiet disponibbli għat-titjib tal-opportunitajiet ta' akkwist għall-SMEs, inkluż l-intrapriżi tal-ekonomija soċjali. Il-KESE jirreferi għall-opinjoni preċedenti tiegħu dwar l-akkwist ([11]).

([9]) http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen.

([10]) Il-Kontribut tal-KESE għall-Programm ta' Ħidma tal-KE 2017, http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.publications.40059

([11]) ĠU C 191, 29.6.2012, p. 84

4.2.2 Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Komunikazzjoni tagħti attenzjoni speċifika lill-akkwist tal-innovazzjoni u lis-Sħubija għall-Innovazzjoni. Madankollu, dan jirrikjedi sett simplifikat ta' regolamenti. L-akkwist tal-innovazzjoni, kif deskritt fid-direttiva, jidher li huwa adattat aktar għal kumpaniji kbar. Il-parteċipazzjoni fis-sħubiji għall-innovazzjoni tirrikjedi l-identifikazzjoni ta' unità separata, li tipprevjeni lin-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu milli jkunu eliġibbli, għaliex in-negozji l-ġodda normalment ma jkollhomx dipartiment iddedikat speċifikament.

4.2.3 Il-KESE jixtieq jenfasizza li l-introduzzjoni tal-għodda tal-KE (awtodikjarazzjoni bl-użu tad-Dokument Ewropew Uniku għall-Akkwist (ESPD)) immirata biex tgħin lill-SMEs jieħdu sehem fl-akkwist pubbliku, f'ħafna każijiet kellha r-riżultat oppost u hija perċepita bħala ostakolu għall-parteċipazzjoni fl-akkwist. In-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu jitħabtu biex jiġbru l-informazzjoni u l-formoli kollha meħtieġa. Huwa għalhekk li jinħtieġ l-appoġġ u jenħtieġ li jiġi promoss mill-organizzazzjonijiet intermedjarji (organizzazzjonijiet tal-SMEs u organizzazzjonijiet relatati oħra).

4.3 ***Ħiliet***

4.3.1 Il-KESE jaqbel li l-Aġenda Ġdida għall-Ħiliet għall-Ewropa, bil-fokus doppju tagħha fuq il-kwalità u l-ħiliet rilevanti għas-suq tax-xogħol, tindirizza xi wħud mill-aktar sfidi importanti. Madankollu, dan ikun ta' suċċess biss jekk l-inizjattivi jilħqu l-aktar gruppi fil-mira importanti, li jeħtieġ l-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u s-segwitu biex tiġi żgurata l-effikaċja.

4.3.2 Il-KESE jenfasizza li l-Aġenda Ġdida għall-Ħiliet għall-Ewropa, u b'mod partikolari l-Koalizzjoni għall-Ħiliet u l-Impjiegi Diġitali li jmiss, hija estremament importanti u tista' tkun pedament għall-ġejjieni.

4.3.3 jiżviluppaw risposti għall-bżonnijiet soċjali ġodda jew li ma jiġux ikkunsidrati biżżejjed Huma l-pijunieri fil-qasam tal-innovazzjoni soċjali. Għalhekk, minbarra l-inizjattivi tal-ħiliet diġitali, l-intraprendituri tal-ekonomija soċjali (u oħrajn) qed jesprimu l-ħtieġa għal azzjoni f'oqsma ta' ħiliet oħra, bħall-iżvilupp tan-negozju u l-prontezza tal-investiment. Dawn il-ħiliet huma daqstant importanti għas-suċċess ta' negozju ġdid.

4.3.4 Il-KESE jħeġġeġ lill-KE tinkoraġġixxi u tgħin lill-Istati Membri jistabbilixxu skemi edukattivi għall-intraprendituri iżda wkoll biex tiffaċilita l-aħjar prattiki bejn l-Istati Membri u l-partijiet interessati. Huwa rrakkomandat li tali programmi jiġu adottati minn kmieni fis-sistema edukattiva peress li dan wera li jkollu effett akbar.

4.3.5 Barra minn hekk, l-inkubaturi tan-negozju u s-servizzi ta' one-stop shop (bħall-iżvilupp, il-mentoraġġ u l-appoġġ finanzjarju) spiss huma kruċjali fl-istadji bikrija u ta' tkabbir. Il-KE jenħtieġ li tippromovi u tikkondividi l-aħjar prattiki f'dan il-qasam.

4.4 ***Tassazzjoni***

4.4.1 Il-KESE jikkondividi t-tħassib tal-KE li t-tassazzjoni tista' tikkostitwixxi ostakolu konsiderevoli għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu. Il-punti ewlenin li għandhom jiġu indirizzati huma l-ispejjeż għoljin tal-konformità, partikolarment dawk ikkawżati minn diversi skemi ta' tassazzjoni nazzjonali.

4.4.2 Il-KESE jitlob lill-KE tikkunsidra l-possibbiltà li ma jitqiegħed l-ebda limitu f'termini ta' daqs jew żmien fuq ir-riport tat-telf li jiġġarrab meta intrapriża tkun għadha kif bdiet topera jew tkun qed tespandi.

4.4.3 Il-KESE jilqa' wkoll il-possibbiltà li l-SMEs ikunu jistgħu jagħżlu li jkunu parti mis-sistema tal-Bażi Komuni Konsolidata tat-Taxxa Korporattiva, kif deskritta fil-Komunikazzjoni tal-KE.

4.4.4 Barra minn hekk, it-tassazzjoni tal-konsum fis-sistema tal-VAT hija kumplessa ħafna għall-SMEs. Barra minn hekk, hemm piż żejjed fuq in-negozji l-ġodda biex jidentifikaw ir-rata tal-VAT applikabbli għal kull oġġett jew servizz partikolari fl-Istati Membri, li jirriżulta fi spejjeż għoljin, li finalment jiskoraġġixxu l-kummerċ transfruntier. Il-KESE għalhekk jappoġġja l-intenzjoni tal-KE li toħloq Żona Unika tal-VAT u l-pakkett ta' semplifikazzjoni tal-VAT għall-SMEs, inkluż in-negozji l-ġodda, li tindirizza ostakolu serju għall-mikrokumpaniji.

4.4.5 It-tassazzjoni fuq id-dħul mill-investiment fil-livell individwali f'ħafna Stati Membri jiskoraġġixxi wkoll l-investiment f'negozji ġodda u negozji li qed jespandu, b'mod partikolari jekk alternattivi tal-investiment oħra jiffaċċjaw piż tat-taxxa aktar baxx jew l-ebda tassazzjoni. It-tassazzjoni ta' opzjonijiet fuq l-ishma tista' f'dan ir-rigward teħtieġ attenzjoni speċjali. Il-KESE għalhekk jappoġġja l-monitoraġġ kontinwu mill-KE tal-iskemi/inizjattivi tat-taxxa tal-Istati Membri għal investimenti f'negozji ġodda/li qed jespandu.

4.4.6 L-intrapriżi tal-ekonomija soċjali għandhom ikunu jistgħu jibbenefikaw minn spazju fiskali li jippermettilhom jilħqu l-potenzjal ekonomiku sħiħ tagħhom filwaqt li jitqiesu l-għanijiet soċjali u ambjentali tagħhom, u filwaqt li jiġu rispettati l-prinċipji tal-kompetizzjoni ħielsa. Dan jista' jinkiseb permezz ta' diversi miżuri:

— l-immappjar tad-diversi inċentivi fiskali eżistenti assoċjati mal-finanzjament tal-intrapriżi tal-ekonomija soċjali, bil-għan li jixxerrdu l-aħjar prattiki;

— it-trawwim tal-innovazzjoni soċjali permezz ta':

  — krediti ta' taxxa għal għotjiet jew investimenti bi gwadann iżjed baxx f'innovazzjonijiet soċjali li jissodisfaw il-prijoritajiet soċjetali;

  — it-tnedija ta' krediti ta' taxxa rimborżabbli f'riċerka u żvilupp għall-intrapriżi mingħajr skop ta' qligħ għall-ħolqien ta' innovazzjonijiet li jibbenefikaw lis-soċjetà u għat-titjib tal-produttività fis-servizzi għall-individwi u dawk ibbażati fil-viċinat.

4.5 ***Aċċess għall-finanzjament***

4.5.1 In-ngozji l-ġodda u dawk li qed jespandu jiddependu fuq l-aċċess għall-kapital ta' ekwità u l-obbligazzjonijiet. Il-KESE nnota f'opinjonijiet preċedenti ([12]) li l-aċċess għall-kapital ta' riskju huwa konsiderevolment aktar baxx fl-UE milli fl-Istati Uniti tal-Amerika, bir-raġuni prinċipali tkun li l-industrija tal-kapital ta' riskju tal-UE hija frammentata ħafna (ikkonċentrata f'ċerti Stati Membri). Il-KESE jirrikonoxxi li l-KE tindirizza din il-kwistjoni billi toħloq il-Fond ta' Kapital ta' Riskju pan-Ewropew, u jitlob lill-KE tieħu nota tal-proposti tal-KESE ([13]) u ssegwi mill-qrib l-adozzjoni u l-effetti tiegħu.

4.5.2 Fl-istess opinjoni aħna indikajna l-involviment insuffiċjenti tal-investituri privati, u rrakkomandajna inċentivi għas-sħubijiet pubbliċi-privati, fejn jistgħu jitqiesu l-fondi asimmetriċi (dawn diġà jeżistu fil-Finlandja, fir-Renju Unit, fil-Greċja u fin-Netherlands). Il-KESE issa jilqa' soluzzjoni simili li tippermetti lill-fondi ta' investiment bi sjieda privata li jibbenefikaw minn garanziji pubbliċi ta' investimenti f'negozji ġodda u negozji li qed jespandu.

4.5.3 Il-KESE jilqa' wkoll il-proposta li jiżdied il-baġit għall-FEIS u għall-COSME biex jipprovdu finanzjament addizzjonali għal politika effettiva għan-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu, billi titqies id-diversità tagħhom.

4.5.4 Madankollu, huwa importanti li jiġi enfasizzat li l-maġġoranza tan-negozji l-ġodda huma ffinanzjati minn self bankarju marbut ma' garanziji personali u familjari. Filwaqt li s-self mill-bank huwa realtà, jinħtieġ ukoll aċċess għall-ekwità bħala għodda finanzjarja iżda dan mhuwiex żviluppat biżżejjed fl-Ewropa minħabba reġimi tat-taxxa punittivi, nuqqas ta' kultura ta' ekwità, litteriżmu finanzjarju dgħajjef u skemi ta' insolvenza frammentati.

4.5.5 Il-KESE jinkoraġġixxi lill-Istati Membri tal-UE, bl-appoġġ tal-KE, jippromovu u jfittxu forom legali alternattivi ta' kif isir in-negozju, pereżempju l-Kumpanija Ssimplifikata b'Ishma Konġunti b'potenzjal ta' innovazzjoni għoli għat-tkabbir, tipiku ta' negozji ġodda (Franza u s-Slovakkja).

4.5.6 Il-KESE jinkoraġġixxi wkoll lill-Istati Membri, bl-appoġġ tal-KE, jissimplifikaw u jarmonizzaw il-liġijiet dwar il-falliment, inkluża l-implimentazzjoni tal-"prinċipju tat-tieni opportunità" propost fl-Opinjoni tal-KESE dwar l-insolvenza kummerċjali ([14]).

([12]) ĠU C 75, 10.3.2017, p. 6
([13]) ĠU C 75, 10.3.2017, p. 48.
([14]) ĠU C 209, 30.6.2017, p. 21.

4.5.7 Fil-proċedura u fil-leġislazzjoni dwar l-insolvenza, l-isfida hija biex jiġu vvalutati kif xieraq l-assi ta' negozji ġodda li qed ifallu. F'ħafna każijiet, l-assi prinċipali huma l-għarfien aktar milli l-assi fissi, kif kien indika qabel il-KESE ([15]).

4.5.8 F'opinjonijiet preċedenti l-KESE esplora bis-sħiħ l-ekosistema finanzjarja ([16]) meħtieġa għall-intrapriżi tal-ekonomija soċjali. L-istess bħan-negozji l-ġodda l-oħra, hemm il-ħtieġa li jiġu pprovduti soluzzjonijiet ta' kapital imħallat b'element ta' garanzija, kif ukoll strumenti innovattivi għall-finanzjament tat-tieni stadju u edukazzjoni finanzjarja li tinkludi l-prontezza tal-investiment. Karatteristika partikolari tal-investimenti u tal-finanzjament tal-intrapriżi tal-ekonomija soċjali hija li r-redditu fuq l-investiment jinkludi wkoll l-impatt soċjali. Il-KE jenħtieġ li tappoġġja lill-Istati Membri f'impriżi f'din id-direzzjoni.

5. **Konsiderazzjonijiet speċifiċi għall-intrapriżi tal-ekonomija soċjali u għal forom emerġenti ġodda ta' intrapriża**

5.1 Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Komunikazzjoni b'mod partikolari tenfasizza azzjoni speċifika għas-settur tal-intrapriża tal-ekonomija soċjali, kif ukoll tesplora aktar miżuri għall-mudelli kummerċjali emerġenti.

5.2 F'dan il-kuntest huwa kruċjali li nsemmu r-rabta bejn l-innovazzjoni soċjali u l-bidu tal-intrapriżi tal-ekonomija soċjali u ta' mudelli kummerċjali ġodda, li l-KESE esplora qabel ([17]). Huwa ċentrali li nifhmu li l-innovazzjoni soċjali tibni fuq proċess ta' innovazzjoni differenti bbażat fuq kriterji u prinċipji speċifiċi. Kwalunkwe azzjoni li tappoġġja lin-negozji l-ġodda tal-intrapriżi tal-ekonomija soċjali u mudelli kummerċjali ġodda trid għalhekk tirrikonoxxi l-valuri sottostanti ewlenin bħall-kejl tal-impatti soċjali u ambjentali, l-aspetti komuni tal-valur u tas-sors miftuħ li huma marbuta mal-innovazzjoni soċjali ([18]). Hekk hekk biss li l-intrapriżi tal-ekonomija soċjali u dawn il-forom emerġenti ġodda ta' intrapriża soċjali jkunu jistgħu jieħdu vantaġġ mill-miżuri ta' appoġġ, ikunu sostenibbli u jespandu b'suċċess.

5.3 Huwa importanti wkoll li nifhmu kif u jekk l-intrapriżi tal-ekonomija soċjali u dawn il-forom ġodda ta' intrapriża jespandux (huma jistgħu minflok jagħżlu li jikkondividu idea tajba aktar milli jespandu huma stess). Kif enfasizzat mill-KESE qabel, il-fattur fundamentali huwa li tiġi integrata bis-sħiħ il-loġika ta' dawn il-mudelli ta' intrapriża diversi fi kwalunkwe inizjattiva favur in-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu u li l-istrumenti ta' appoġġ jitfasslu apposta kif xieraq. Il-mekkaniżmi ta' appoġġ spiss huma bbażati fuq il-mudell ta' kumpanija tradizzjonali, li llum huwa n-norma, aktar milli fuq dawn il-mudelli tal-ekonomija soċjali jew mudelli ekonomiċi emerġenti alternattivi jew ġodda.

6. **Aktar ħtiġijiet identifikati**

6.1 Il-KESE enfasizza kontinwament il-ħtieġa li jiżdiedu l-viżibbiltà, ir-rikonoxximent u l-promozzjoni ta' forom ta' intrapriża diversi. Dan jinkludi l-ġbir aħjar ta' statistika u riċerka fid-diversi mudelli kummerċjali u l-loġika speċifika tagħhom li jeżistu fl-UE llum.

6.2 Bażi ta' data ta' prattiki tajba rigward miżuri li jippromovu n-negozji l-ġodda u n-negozji li qed jespandu fid-diversità kollha tagħhom tista' tkun utli ħafna. Il-KE tinsab fl-aħjar pożizzjoni biex tiffaċilita dan l-iskambju tal-aqwa prattiki mill-Istati Membri.

6.3 Il-valuri, il- prinċipji u r-raġunijiet għalfejn jeżistu l-intrapriżi tal-ekonomija soċjali jenħtieġ li jiġu promossi, għaliex jistgħu jkunu ta' ispirazzjoni għall-intraprendituri. L-esperjenzi u l-metodi mis-settur tal-intrapriżi tal-ekonomija soċjali jistgħu faċilment jiġu ttrasferiti għal mudelli oħra ta' intrapriżi, bħall-prinċipji tas-sħubija u l-affiljazzjoni bbażati fuq il-kokreazzjoni bejn setturi u partijiet ikkonċernati, ftehimiet tal-liċenzja, il-bini ta' kapaċità, piggybacking li jippermetti l-ingranaġġ tal-iskala ta' kumpaniji oħra, is-sors miftuħ għad-diffużjoni rapida ta' soluzzjonijiet, netwerks intelliġenti li jibnu fuq valur komuni u kollettiv u l-istabbiliment ta' standards ġodda bħall-movimenti mmirati lejn tibdil fil-politika. Eżempju ta' dan tal-aħħar huwa li l-innovazzjoni soċjali normalment twassal għal innovazzjoni fil-politika soċjali. Bl-istess mod, l-intrapriżi konvenzjonali jistgħu jispiraw lill-intrapriżi tal-ekonomija soċjali, pereżempju fil-kummerċjalizzazzjoni, fil-bejgħ u fil-ġestjoni tan-negozju, biex għal darb'oħra jintwera l-valur tal-iskambju tal-aħjar prattika.

([15]) ĠU C 75, 10.3.2017, p. 6
([16]) ĠU C 13, 15.1.2016, p. 152.
([17]) ĠU C 303, 19.8.2016, p. 28.
([18]) Indiċi tal-Innovazzjoni Soċjali żviluppat minn Europe Tomorrow u ĠU C 458, 19.12.2014, p. 14.

6.4 Il-KESE jinsab f'pożizzjoni tajba — billi jirrappreżenta lis-soċjetà ċivili Ewropea — biex b'mod attiv jieħu sehem fil-promozzjoni u fit-tisħiħ tal-iżvilupp intraprenditorjali fl-UE għall-benefiċċju tal-impjiegi, il-protezzjoni soċjali u t-tkabbir. Aħna għalhekk noffru l-kapaċità u l-kapaċitajiet tagħna lill-Kummissjoni għal aktar inizjattivi għall-SMEs, inklużi l-intrapriżi tal-ekonomija soċjali.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jadatta għadd ta' atti legali li jipprevedu l-użu tal-proċedura regolatorja bi skrutinju mal-Artikoli 290 u 291 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea"

(COM(2016) 799 final — 2016/0400 (COD))

(2017/C 288/04)

Relatur: **Jorge PEGADO LIZ**

Konsultazzjoni	Parlament Ewropew, 13.3.2017
	Kunsill Ewropew, 13.3.2017
Bażi ġuridika	L-Artikoli 43(2), 91, 100(2), 114, 153(2)(b), 168(4)(b), 172, u 192(1) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea.
Kompetenza	Sezzjoni Speċjalizzata għas-Suq Uniku, il-Produzzjoni u l-Konsum
Adottata fis-sezzjoni speċjalizzata	4.5.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	1.6.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	156/0/1
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jiddispjaċih li l-Kummissjoni ma segwietx l-opinjonijiet preċedenti tiegħu u li kellha terġa' tibda n-negozjati għall-adattament ta' għadd ta' atti legali li jipprevedu l-użu tal-proċedura regolatorja bi skrutinju (PRS) mal-Artikoli 290 u 291 TFUE.

1.2 Il-KESE jfakkar li fl-opinjonijiet preċedenti tiegħu huwa ddefinixxa l-aktar direzzjoni adatta li fil-fehma tiegħu tippreserva l-valuri fundamentali involuti f'dan l-eżerċizzju, f'termini ta' ċertezza tad-dritt, ir-rispett tad-drittijiet fundamentali u l-eżerċitar effettiv, bilanċjat u demokratiku tas-setgħat tal-istituzzjonijiet.

1.3 Fil-fehma tiegħu, jenħtieġ li dawn il-prinċipji jiggwidaw l-eżerċizzju l-ġdid ta' allinjament tal-atti legali li għadhom jaqgħu taħt il-PRS mas-sistema l-ġdida tal-atti delegati u tal-atti ta' implimentazzjoni previsti fl-Artikoli 290 u 291 tat-TFUE.

1.4 Mingħajr ħsara għal analiżi aktar speċifika waqt ir-reviżjoni ta' kull att soġġett għall-opinjoni tiegħu, il-KESE jiddikjara b'mod sintetiku l-osservazzjonijiet li huwa jqis xierqa fuq kull waħda mill-proposti leġislattivi mħabbra fil-proposta.

2. **Il-proposta tal-Kummissjoni**

2.1 Fil-proposta tagħha, il-Kummissjoni tinnota li numru sinifikanti ta' atti leġislattivi bażiċi soġġetti għar-regoli tad-Deċiżjoni 2006/512/KE tal-Kunsill ("Deċiżjoni dwar il-Proċedura ta' Kumitat") għad iridu jiġu adattati għall-Artikoli 290 u 291 TFUE skont ir-Regolament (UE) Nru 182/2011 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi r-regoli u l-prinċipji ġenerali dwar il-modalitajiet ta' kontroll mill-Istati Membri tal-eżerċizzju mill-Kummissjoni tas-setgħat ta' implimentazzjoni ("Regolament dwar il-Proċedura ta' Kumitat").

2.2 Hija kienet intrabtet li tadattahom sal-2013 u għaldaqstant ipproponiet tliet allinjamenti orizzontali fl-2013, imsejħa "Omnibus I, II u III".

2.3 Wara diskussjoni twila mal-PE u numru ta' emendi għal dawn il-proposti, il-Kunsill irrifjuta li jappoġġja dan l-allinjament awtomatiku u kollettiv tal-atti kollha msejħa "PRS" ma' atti delegati, minħabba li ma kienx garantit li l-esperti tal-Istati Membri kienu se jkunu sistematikament ikkonsultati fil-fażi preparatorja tal-atti delegati. Minħabba l-problemi istituzzjonali li nħolqu, il-Kummissjoni rtirat il-proposti tagħha.

2.4 Wara r-reviżjoni tal-Ftehim Interistituzzjonali dwar it-Tfassil Aħjar tal-Liġijiet (FII) u l-adozzjoni tal-Ftehim Komuni dwar l-Atti Delegati annessi fih, il-Kummissjoni ppreżentat proposta ġdida li twieġeb għall-oġġezzjonijiet tal-Kunsill. Din tikkunsidra l-bidliet introdotti mill-Ftehim Interistituzzjonali l-ġdid fir-rigward tal-konsultazzjoni tal-esperti tal-Istati Membri fit-tħejjija tal-atti delegati u l-konsultazzjoni sinkronizzata mal-PE.

2.5 Il-proposta hija maqsuma fi 13-il kapitolu tal-anness fejn il-168 att huma rreġistrati f'ordni kronoloġika u kklassifikati mill-Kummissjoni f'erba' tabelli:

Tabella 1 — l-atti li għalihom huwa propost allinjament mad-dispożizzjonijiet dwar l-atti ta' implimentazzjoni għal ċerti awtorizzazzjonijiet;

Tabella 2 — l-atti li għalihom hija prevista t-tneħħija ta' ċerti awtorizzazzjonijiet;

Tabella 3 — proposti adottati mill-Kummissjoni;

Tabella 4 — atti li għalihom hemm ippjanati proposti.

3. **Sfond — opinjonijiet u rapporti tal-KESE**

3.1 F'Lulju 2013, il-KESE adotta rapport ta' informazzjoni dettaljat ħafna li l-għan tiegħu kien li "jenfasizza r-realtajiet tal-proċedura ta' delega leġislattiva li ddaħħlet mit-Trattat ta' Lisbona".

3.2 Fih innota li "in-natura legali preċiża tal-atti ddelegati għadha mhux definita b'mod ċar; il-kunċett ta' miżuri 'mhux essenzjali' huwa interpretat mill-Qorti f'diversi modi skont l-oqsma kkonċernati; u l-flessibbiltà li għandha l-Kummissjoni tidher pjuttost estensiva peress li huwa f'idejn il-Kummissjoni li tipproponi l-kamp ta' applikazzjoni u t-tul ta' żmien tad-delegi".

3.2.1 Huwa semma "għadd ta' kwistjonijiet[…] dwar it-trasparenza tas-sistema ta' konsultazzjoni minn qabel li toriġina f'dokument li mhuwiex legalment vinkolanti, bl-isem ta' Common Understanding on practical arrangements for the use of delegated acts tal-4 ta' April 2011".

3.2.2 Barra minn hekk huwa nnota li "l-implimentazzjoni tal-Artikolu 290 tat-TFUE hija prevista f'Komunikazzjoni mill-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u l-Kunsill tad-9 ta' Diċembru 2009, att li mhuwiex legalment vinkolanti, filwaqt li r-regoli dwar l-eżerċitar tal-poteri tal-implimentazzjoni jinbtu minn regolament tal-Parlament Ewropew u l-Kunsill tas-16 ta' Frar 2011, att legali ta' applikazzjoni ġenerali, ilkoll elementi li huma obbligatorji u ta' applikazzjoni diretta".

3.2.3 Huwa kkonkluda li "għad hemm id-dubji dwar is-sempliċità tal-proċedura, jekk il-pubbliku Ewropew huwiex verament jifhem x'hemm involut, l-użu 'korrett' ta' din il-proċedura u l-effikaċja tal-mekkaniżmi ta' kontroll". Għalhekk, il-KESE ppropona li jfassal opinjoni fuq inizjattiva proprja dwar is-suġġett sabiex ikun jista' jieħu pożizzjoni dwar l-osservazzjonijiet u l-konklużjonijiet miksuba b'mod oġġettiv f'dan ir-rapport għal titjib possibbli tal-proċedura leġislattiva tal-UE.

3.3 F'Lulju u f'Settembru 2013, il-KESE rċieva żewġ proposti għal regolamenti "li jadatta għadd ta' atti legali li jipprevedu l-użu tal-proċedura regolatorja bi skrutinju mal-Artikolu 290 tat-TFUE" (COM(2013) 451 final) u "li jadatta għadd ta' atti legali fil-qasam tal-Ġustizzja li jipprevedu l-użu tal-proċedura regolatorja bi skrutinju għall-Artikolu 290 tat-TFUE" (COM (2013) 452 final), imbagħad, fit-18 ta' Novembru u fl-10 ta' Diċembru, reġa' rċieva proposta oħra għal regolament "li jadatta għadd ta' atti legali li jipprevedu l-użu tal-proċedura regolatorja bi skrutinju għall-Artikoli 290 u 291 tat-TFUE" (COM(2013) 751 final). Dawn ir-regolamenti kienu msejħa Omnibus I, II u III.

3.3.1 Fl-opinjonijiet tiegħu tas-16 ta' Ottubru u tat-2 ta' Jannar, huwa enfasizza b'mod partikolari li, għalkemm meħtieġ, dan l-"allinjament kollettiv" ta' aktar minn 165 strument legali (regolamenti, direttivi u deċiżjonijiet) li jaqgħu taħt 12-il qasam differenti kien iqajjem għadd ta' mistoqsijiet ġuridiċi u prattiċi.

3.3.2 Għalhekk, "ċerti elementi tal-proċedura ta' delega għadhom mhumiex ċari […] l-idea ta' 'elementi mhux essenzjali' għad trid tiġi definita. Għad trid issir ukoll valutazzjoni preċiża tat-tħaddim tal-mekkaniżmu".

3.3.3 Barra minn hekk, huwa nnota li "uħud mill-proposti għal regolament għandhom għażliet li ma jqisux il-qafas stabbilit mill-atti leġiżlattivi bażiċi u jaslu biex jipprevedu li d-delega titwettaq matul perjodu indeterminat jew li jistabbilixxu skadenzi qosra ħafna għall-iskrutinju mill-Parlament u l-Kunsill".

3.3.4 Wara analiżi sistematika tal-proposti kollha, il-KESE rrakkomanda lill-Kummissjoni "li tadatta l-eżerċizzju tagħha ta' 'allinjament kollettiv' billi tqis iktar l-ispeċifiċitajiet ta' ċerti atti leġiżlattivi bażiċi" u "lill-Kunsill u lill-Parlament li jkunu viġilanti kemm jista' jkun u li jevalwaw bir-reqqa l-atti kollha inklużi f'dan l-eżerċizzju ta' 'allinjament'".

3.3.5 Jekk l-eżerċizzju għandu jissokta skont kif propost mill-Kummissjoni, il-KESE enfasizza l-importanza:

— ta' parteċipazzjoni sħiħa tal-PE f'dan il-proċess;

— ta' razzjonalizzazzjoni u simplifikazzjoni tal-proċeduri ta' kumitat;

— ta' aktar informazzjoni, kemm dwar it-termini tad-delega lill-kumitati kif ukoll dwar il-miżuri rilevanti, tul il-fażijiet kollha tal-proċedura;

— ta' aċċess sħiħ għall-informazzjoni liċ-ċittadini u lis-soċjetà ċivili.

3.3.6 Fl-aħħar nett, il-Kumitat talab li jitqies l-impatt tal-qafas regolatorju l-ġdid, bil-preżentazzjoni lill-Parlament, lill-Kunsill u lill-Kumitat stess ta' rapport perjodiku dwar l-effikaċja, it-trasparenza u t-tixrid tal-informazzjoni.

3.4 Sadanittant, il-Kummissjoni kienet ippubblikat proposta ta' ftehim interistituzzjonali vinkolanti, ibbażata fuq l-Artikolu 295 tat-TFUE, li kien parti mill-qafas tal-pakkett "Tfassil Aħjar tal-Liġijiet" li jittratta atti delegati f'żewġ annessi speċifiċi.

3.4.1 Fl-opinjoni tiegħu ta' Lulju 2015, il-KESE: "jinsab sodisfatt […] bl-isforzi tal-Kummissjoni għal bilanċ ġust bejn il-valuri fundamentali li huma r-rispett għan-'norma ġuridika', il-parteċipazzjoni demokratika, it-trasparenza, il-prossimità taċ-ċittadini u d-dritt għal informazzjoni wiesgħa dwar il-proċeduri leġislattivi, min-naħa l-waħda, u s-simplifikazzjoni leġislattiva, regolamentazzjoni aktar flessibbli, adattata aħjar għall-interessi involuti, u fejn l-aġġornament u r-reviżjoni huma ffaċilitati, min-naħa l-oħra".

3.4.2 Il-KESE laqa' wkoll il-fatt li "l-Kummissjoni timpenja ruħha li tiġbor l-għarfien espert kollu meħtieġ qabel l-adozzjoni ta' atti delegati […], inkluż permezz tal-konsultazzjoni mal-esperti mill-Istati Membri u permezz ta' konsultazzjonijiet pubbliċi u li hi tipproponi l-istess metodu konsultattiv għall-atti ta' implimentazzjoni".

3.4.3 Madankollu, il-KESE beża' li dawn il-konsultazzjonijiet kollha jtawlu b'mod eċċessiv u mingħajr bżonn il-ħin biex jitħejjew l-atti.

3.4.4 Huwa ma kienx jaqbel kompletament mal-approċċ ta' każ b'każ li jiddistingwi kwistjonijiet li jridu jkunu s-suġġett ta' atti delegati jew atti ta' implimentazzjoni, minħabba li l-kriterji użati kienu ambigwi u setgħu jagħtu lok għal diversi interpretazzjonijiet.

3.4.5 Il-KESE kien partikolarment kontra:

a) in-nuqqas ta' informazzjoni minn qabel dwar l-esperti tal-Istati Membri u l-kompetenzi tekniċi tagħhom;

b) in-nuqqas ta' perjodu adatt għall-konsultazzjoni tal-esperti, tal-partijiet interessati, tal-PE u tal-Kunsill, għajr f'każ ta' emerġenza;

c) il-karattru fakultattiv tal-konsultazzjoni u tat-trażmissjoni tal-iskeda tal-laqgħat lill-PE u lill-partijiet interessati;

d) l-inkonsistenza tal-informazzjoni dwar l-adozzjoni tal-atti delegati, li għandha tkun sistematika, awtomatika, aġġornata u online;

e) il-prinċipju tal-perjodu ta' żmien indeterminat tad-delega: il-KESE talab perjodu speċifiku, li possibbilment jista' jiġġedded għal perjodu identiku, ħlief f'każijiet eċċezzjonali debitament iġġustifikati.

3.4.6 Il-KESE xtaq li l-linji gwida jistipulaw biċ-ċar li d-delegi jkunu delimitati fit-totalità tagħhom, jiġifieri:

a) objettivi identifikati;

b) kontenut speċifiku;

c) kamp ta' applikazzjoni ċar;

d) perjodu strett u fiss.

3.4.7 Huwa sostna li "l-abbozzar tal-Artikoli 290 u 291 tat-TFUE jista' jittejjeb, u li fil-każ ta' reviżjoni tat-trattati, iridu jiġu mtejba. L-applikazzjoni tagħhom trid issir b'mod aħjar sabiex jiġi evitat li d-deċiżjonijiet dwar l-għażla tal-istrument legali jkunu aktar politiċi milli tekniċi".

3.5 Peress li ma kienx hemm qbil bejn il-Parlament u l-Kunsill dwar il-proċedura ta' allinjament kollettiv, il-Kummissjoni kellha tirtira l-proposti tagħha u tissottometti din il-proposta.

4. **Kummenti ġenerali**

4.1 Minħabba l-opinjonijiet preċedenti tiegħu, il-KESE jistaqsi jekk dewmien ta' aktar minn erba' snin f'qasam daqstant sensittiv huwiex iġġustifikat.

4.2 Fil-fatt, il-KESE kien stabbilixxa b'mod ċar il-linji gwida ġenerali li ġejjin:

a) l-użu ta' atti delegati jrid ikun l-eċċezzjoni u mhux ir-regola;

b) f'każ ta' dubju dwar il-karattru essenzjali tal-elementi inkwistjoni, jew ta' żona "griża", il-Kummissjoni għandha toqgħod lura milli tipproponi atti delegati u għandha tilleġisla fl-att leġislattiv innifsu;

c) f'każ ta' dubju dwar in-natura tal-miżura li għandha tittieħed, il-Kummissjoni trid tadotta preferibbilment atti ta' implimentazzjoni aktar milli atti delegati.

4.3 Ma qabilx mal-Kummissjoni wkoll fuq il-punti mfakkra fil-paragrafu 3.3.5 aktar 'il fuq.

4.4 Uħud minn dawn l-aspetti negattivi ġew korretti f'din il-proposta. Madankollu għad fadal ċerti punti ta' nuqqas ta' qbil:

a) il-Kummissjoni għadha tinsisti fuq il-perjodu ta' żmien indeterminat tal-atti delegati. Il-KESE jsostni li l-perjodu ta' żmien tad-delega fil-prinċipju dejjem għandu jkun definit, bil-possibbiltà li jiġġedded, ħlief f'każijiet eċċezzjonali debitament iġġustifikati;

b) il-KESE għadu qed jibża' li l-Parlament u l-Kunsill mhumiex se jkollhom il-possibbiltà reali li jeżerċitaw kontroll effettiv f'waqtu tal-kontenut tal-atti delegati;

c) huwa għad għandu d-dubji tiegħu dwar id-distinzjoni eżatta tal-atti ta' implimentazzjoni u tal-atti delegati, l-aktar f'dak li jirrigwarda l-"miżuri essenzjali u mhux essenzjali" relatati mad-drittijiet fundamentali;

d) fl-aħħar nett, huwa jafferma mill-ġdid li riformulazzjoni tal-Artikoli 290 u 291 tat-TFUE tista' tneħħi darba għal dejjem kwalunkwe ambigwità li qed tikkawża l-problemi attwali.

5. **Kummenti speċifiċi**

L-analiżi dettaljata ta' kull waħda mill-168 proposta annessi tippermettilna nqajmu dawn id-dubji:

Tabella 1

L-atti li għalihom huwa propost allinjament mad-dispożizzjonijiet dwar l-atti ta' implimentazzjoni għal ċerti awtorizzazzjonijiet

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att [1]	Il-kummenti tal-KESE
2	Id-Deċiżjoni Nru 406/2009/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2009	L-Artikolu 12(a) jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. <u>Kummentarju</u>: fl-2013, kemm il-Kunsill kif ukoll il-Parlament Ewropew kienu favur perjodu fiss ta' ħames snin b'tiġdid awtomatiku wara rapport mill-Kummissjoni li għandu jiġi ppreżentat qabel l-iskadenza tad-delega. Hawnhekk, il-Kummissjoni tqis li l-awtorizzazzjoni għal perjodu ta' żmien indeterminat hija ġustifikata minħabba l-fatt li l-leġislatur għandu l-possibbiltà li jirrevoka awtorizzazzjoni fil-każijiet kollha u f'kull ħin (ara p. 8 tal-proposta tal-Kummissjoni COM(2016) 799 final).
6	Id-Deċiżjoni Nru 626/2008/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-30 ta' Ġunju 2008	Id-deċiżjoni tirrigwarda l-kompetenzi ta' implimentazzjoni mogħtija lill-Kummissjoni. <u>Kumment</u>: il-Kummissjoni tassumi, rigward l-għażla bejn awtorizzazzjoni ta' atti delegati jew ta' atti ta' implimentazzjoni, li l-valutazzjoni tal-2013 (il-proposti Omnibus) għadha valida peress li la n-negozjati rigward dawn il-proposti, la l-ġurisprudenza dwar is-suġġett, u lanqas ir-riżultat tal-FII ma ppermettew li jkunu definiti kriterji ġodda li kienu jeħtieġu valutazzjoni komprensiva mill-ġdid (ara p. 5 tal-proposta tal-Kummissjoni COM(2016) 799 final).
53	Ir-Regolament (KE) Nru 1221/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Novembru 2009	L-Artikolu 17(3) il-ġdid, ma jipprovdix il-perjodu tal-awtorizzazzjoni tal-Kummissjoni li tadotta atti delegati. L-Artikolu 48a l-ġdid jispeċifika li l-Kummissjoni għandha tingħata s-setgħa li tadotta l-atti delegati msemmija fl-Artikolu 17(3) u fl-Artikolu 48 għal perjodu ta' żmien indeterminat mid-data tad-dħul fis-seħħ ta' dan ir-Regolament Omnibus. <u>Kumment</u>: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. L-Artikolu 17(3) il-ġdid, jipprovdi li l-<u>proċeduri ta' rikors</u> kontra d-deċiżjonijiet meħuda wara l-valutazzjoni tal-korpi kompetenti EMAS se jkunu adottati permezz ta' awtorizzazzjoni. Jidher li hawnhekk dan jirrigwarda d-dritt għal rimedju effettiv u għal proċess imparzjali previst fl-Artikolu 47 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali. Madankollu, il-Kummissjoni ma jistax ikollha s-setgħa li tadotta dispożizzjonijiet dwar id-drittijiet fundamentali jew l-eżerċizzju tagħhom permezz ta' delega.

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att ([1])	Il-kummenti tal-KESE
58	Ir-Regolament (KE) Nru 530/1999 tal-Kunsill tad-9 ta' Marzu 1999	L-Artikolu 10(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
59	Ir-Regolament (KE) Nru 2150/2002 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Novembru 2002	L-Artikolu 5(b) il-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari.
60	Ir-Regolament (KE) Nru 437/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Frar 2003	L-Artikolu 3(1)(a) l-ġdid, jipprovdi li kull Stat Membru għandu jiġbor l-informazzjoni statistika. L-Artikolu 5 il-ġdid dwar l-eżattezza tal-istatistika jipprovdi li l-ġbir tal-informazzjoni għandu jkun imsejjes fuq "prospetti kompletati". Fl-aħħar nett, l-Artikolu 10(a) dwar l-eżerċizzju tad-delega jipprovdi li din għandha tiġi eżerċitata għal perjodu ta' żmien indeterminat minn data li trid tiġi stabbilita sussegwentement. Kumment: il-KESE jinnota li l-kunċett ta' "prospetti kompletati" jista' japplika għal data personali kif definita fl-Artikolu 8 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali u jenfasizza li l-Qorti tal-Ġustizzja tal-UE ddeċiediet li din ma tistax tkun soġġetta għal proċedura ta' delega (ara l-Kawża C-355/10, Il-Parlament vs il-Kunsill, u l-Opinjoni tal-KESE ĠU C 67/104, 6.3.2014).
61	Ir-Regolament (KE) Nru 450/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Frar 2003	L-Artikolu 11(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
64	Ir-Regolament (KE) Nru 1552/2005 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-7 ta' Settembru 2005	L-Artikolu 13(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
67	Ir-Regolament (KE) Nru 716/2007 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Ġunju 2007	L-Artikolu 9(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
69	Ir-Regolament (KE) Nru 1445/2007 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-11 ta' Diċembru 2007	L-Artikolu 10(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att (1)	Il-kummenti tal-KESE
70	Ir-Regolament (KE) Nru 177/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Frar 2008	L-Artikolu 15(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. L-Artikolu 8(a) l-ġdid jipprevedi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari.
73	Ir-Regolament (KE) Nru 452/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008	L-Artikolu 6(a) l-ġdid jipprevedi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari.
74	Ir-Regolament (KE) Nru 453/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008	L-Artikolu 8(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li l-Artikolu 7 il-ġdid jipprovdi li l-Kummissjoni għandha s-setgħa li tadotta atti delegati […] għat-twettiq ta' sensiela ta' studji ta' fattibbiltà […] li jsiru mill-Istati Membri li jiltaqgħu ma' diffikultajiet biex jipprovdu d-data. Huwa jistaqsi jekk in-natura tad-data dwar is-saħħa tal-bniedem (p. 157/158 tal-Anness) tikkonċernax is-saħħa tal-applikanti għal impjieg, f'liema każ tkun data personali li ma tistax tkun inkluża fil-proċedura ta' delega (ara l-Kawża C-355/10 iċċitata aktar 'il fuq).
89	Id-Deċiżjoni Nru 2006/42/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill	L-Artikolu 21(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
99	Ir-Regolament (KE) Nru 1223/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-30 ta' Novembru 2009	L-Artikolu 31(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
104	Direttiva tal-Kunsill 97/70/KE tal-11 ta' Diċembru 1997.	L-Artikolu 8(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att [1]	Il-kummenti tal-KESE
114	Ir-Regolament (KE) Nru 725/2004 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004	L-Artikolu 10(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
143	Direttiva 2002/46/KE tal-10 ta' Ġunju 2002	L-Artikolu 12(a) jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li d-Direttiva 2002/46/KE tarmonizza r-regoli dwar is-supplimenti tal-ikel sabiex tipproteġi lill-konsumaturi minn riskji potenzjali għas-saħħa u biex jiġi żgurat li l-informazzjoni li tidher fuq dawn il-prodotti ma tqarraqx bihom. Għaldaqstant tikkonċerna l-applikazzjoni tal-Artikolu 38 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali. Għaldaqstant il-kontroll li jsir mill-esperti tal-Istati Membri u l-Parlament Ewropew irid ikun massimu.
144	Id-Direttiva 2002/98/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Jannar 2003	L-Artikolu 27(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li d-Direttiva tikkonċerna l-istandards tal-kwalità u tas-sigurtà għall-ġbir […] tad-demm u tal-komponenti tad-demm tal-bniedem għal skopijiet terapewtiċi. Għalhekk hija tikkontribwixxi għall-implimentazzjoni tad-dritt fundamentali għall-protezzjoni tas-saħħa previst fl-Artikolu 35 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali. Għaldaqstant il-kontroll li jsir mill-esperti tal-Istati Membri u l-Parlament Ewropew irid ikun massimu.
147	Ir-Regolament (KE) Nru 1829/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Settembru 2003	L-Artikolu 34 il-ġdid jipprevedi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li r-regolament jipprovdi li "għandu jiġi żgurat livell għoli ta' protezzjoni tal-ħajja u s-saħħa umana fl-attwazzjoni tal-politika Komunitarja". Għaldaqstant jikkonċerna l-applikazzjoni tal-Artikolu 35 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali dwar il-protezzjoni tas-saħħa. Għaldaqstant il-kontroll li jsir mill-esperti tal-Istati Membri u l-Parlament Ewropew irid ikun massimu.

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att ([1])	Il-kummenti tal-KESE
151	Ir-Regolament (KE) Nru 2160/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-17 ta' Novembru 2003	L-Artikolu 13(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li r-regolament għandu l-għan "li jiżgura d-detezzjoni u l-kontroll tas-Salmonella f'kull stadju, b'mod partikolari waqt il-produzzjoni primarja (f'dan il-kuntest, it-tnissil u t-trobbija tat-tjur u bhejjem oħrajn) u fl-għalf tal-annimali, biex tonqos il-prevalenza tagħha u r-riskju għas-saħħa pubblika". Għaldaqstant jikkonċerna l-applikazzjoni tal-Artikolu 35 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali. Għaldaqstant il-kontroll li jsir mill-esperti tal-Istati Membri u l-Parlament Ewropew irid ikun massimu.
152	Id-Direttiva 2004/23/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004	L-Artikolu 28(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li d-Direttiva tirrigwarda l-protezzjoni tas-saħħa li tidher fl-Artikolu 35 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali u li tiddelega lill-Kummissjoni s-setgħa li tadotta atti skont l-Artikolu 290 tat-TFUE sabiex tissupplimenta l-imsemmija Direttiva b'rekwiżiti ta' traċċabbiltà. Il-KESE jidhirlu li din id-delega hija estensiva wisq u li tista' tirrigwarda elementi essenzjali. Għaldaqstant tidher li tikser il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-UE (ara l-Kawża C-355/10 iċċitata aktar 'il fuq).
158	Ir-Regolament (KE) Nru 1924/2006 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Diċembru 2006	L-Artikolu 24(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li r-regolament jikkonċerna l-applikazzjoni tal-Artikoli 35 u 38 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali u li d-delega tinkludi "[l-]miżuri li jistabbilixxu l-ikel jew kategoriji ta' ikel li għalihom l-indikazzjonijiet dwar in-nutrizzjoni u s-saħħa għandhom ikunu ristretti jew ipprojbiti". Il-KESE jqis li l-kliem użat jista' jinkludi miżuri essenzjali li ma jistgħux ikunu ddelegati taħt l-Artikolu 290 tat-TFUE.

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att [1]	Il-kummenti tal-KESE
159	Ir-Regolament (KE) Nru 1925/2006 tal-20 ta' Diċembru 2006	L-Artikolu 13(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li r-regolament jikkonċerna l-applikazzjoni tal-Artikoli 35 u 38 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali u għandu l-għan li jtejjeb il-protezzjoni tal-konsumatur billi jistabbilixxi regoli addizzjonali ta' tikkettar. 3. F'dan ir-rigward, il-kontroll tal-esperti tal-Istati Membri u tal-Parlament Ewropew fuq l-emenda tal-Annessi I u II tal-imsemmi regolament jenħtieġ li jkun massimu.
165	Ir-Regolament (KE) Nru 470/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-6 ta' Mejju 2009	L-Artikolu 24(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: 1. Ara l-kaxxa 2 tat-tabella. 2. Il-KESE jinnota li r-regolament jikkonċerna l-applikazzjoni tal-Artikolu 35 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali u li d-delega tinkludi s-setgħa lill-Kummissjoni li tadotta regoli dwar il-miżuri li għandhom jittieħdu f'każ ta' preżenza kkonfermata ta' sustanza pprojbita jew mhux awtorizzata. Din id-delega hija estensiva wisq u tista' tirrigwarda elementi essenzjali. Għaldaqstant tidher li tikser il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-UE (ara l-Kawża C-355/10 iċċitata aktar 'il fuq).
166	Ir-Regolament (KE) Nru 767/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Lulju 2009	L-Artikolu 27(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.
167	Ir-Regolament (KE) Nru 1069/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-21 ta' Ottubru 2009	L-Artikolu 51(a) l-ġdid jipprovdi li l-perjodu ta' setgħa għall-adozzjoni ta' atti delegati mogħti lill-Kummissjoni huwa perjodu ta' żmien indeterminat li jibda minn data partikolari. Kumment: ara l-kaxxa 2 tat-tabella.

[1] Għal dawn l-atti, fl-2013 kien diġà ġie propost l-allinjament ta' xi dispożizzjonijiet mad-dispożizzjonijiet dwar l-atti ta' implimentazzjoni.

Tabella 2

L-atti li għalihom hija prevista t-tneħħija ta' ċerti awtorizzazzjonijiet;

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att [1]	Il-kummenti tal-KESE
2	Id-Deċiżjoni Nru 406/2009/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2009	Artikolu 12(a) OK. Kontra perjodu ta' żmien indeterminat.

Numru fl-Anness	Titolu tal-Att [1]	Il-kummenti tal-KESE
7	Ir-Regolament (KE) Nru 1257/96 tal-Kunsill tal-20 ta' Ġunju 1996	OK.
36	Direttiva tal-Kunsill 98/83/KE tat-3 ta' Novembru 1998	Artikolu 11(a) OK. Kontra perjodu ta' żmien indeterminat.
54	Ir-Regolament (KE) Nru 66/2010 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Novembru 2009	OK. Kontra perjodu ta' żmien indeterminat.
57	Ir-Regolament (KE) Nru 1165/98 tal-Kunsill tad-19 ta' Mejju 1998	LE. Id-delega hija wiesgħa wisq u tirrigwarda aspetti essenzjali.
66	Ir-Regolament (KE) Nru 458/2007 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' April 2007	OK. Kontra perjodu ta' żmien indeterminat.
92	Id-Direttiva 2009/34/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2009	OK. Kontra perjodu ta' żmien indeterminat.
133	Ir-Regolament (KE) Nru 1071/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-21 ta' Ottubru 2009	LE. Id-definizzjoni tal-ksur u tat-telf ta' reputazzjoni tajba taqa' taħt id-drittijiet tal-personalità.
168	Id-Deċiżjoni Nru 70/2008/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-15 ta' Jannar 2008	OK.

[1] Fil-każ ta' dawn l-atti, fl-2013 kienet diġà ġiet proposta t-tneħħija ta' xi dispożizzjonijiet.

Tabella 3

Proposti adottati mill-Kummissjoni

Qasam	Strument	Referenza tal-Proposta	Il-kummenti tal-KESE
CLIMA	Id-Direttiva 2003/87/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Ottubru 2003	COM(2015) 337	L-Artikolu 23 il-ġdid Wisq delegazzjonijiet f'suġġetti sensittivi u essenzjali, jenħtieġ li jkun rivedut. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
CNECT	Id-Direttiva 2002/19/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-7 ta' Marzu 2002	COM(2016) 590	L-Artikolu 109 il-ġdid b'referenza għall-Artikoli 40, 60, 73, 102 u 108. Wisq delegazzjonijiet f'suġġetti sensittivi u essenzjali anki fl-Annessi, jenħtieġ li jkun rivedut. Skemi għal perjodi ta' żmien differenti (l-Artikolu 73(7), u l-Artikolu 109).

Qasam	Strument	Referenza tal-Proposta	Il-kummenti tal-KESE
CNECT	Id-Direttiva 2002/21/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-7 ta' Marzu 2002	COM(2016) 590	L-Artikolu 109 il-ġdid b'referenza għall-Artikoli 40, 60, 73, 102 u 108. Wisq delegazzjonijiet f'suġġetti sensittivi u essenzjali anki fl-Annessi. Skemi għal perjodi ta' żmien differenti (l-Artikolu 73(7), u l-Artikolu 109).
CNECT	Id-Direttiva 2002/22/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-7 ta' Marzu 2002	COM(2016) 590	L-Artikolu 109 il-ġdid b'referenza għall-Artikoli 40, 60, 73, 102 u 108. Wisq delegazzjonijiet f'suġġetti sensittivi u essenzjali anki fl-Annessi, jenħtieġ li jkun rivedut. Skemi għal perjodi ta' żmien differenti (l-Artikolu 73(7), u l-Artikolu 109).
ENER	Id-Direttiva 2008/92/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2008	COM(2015) 496	L-Artikolu 10. OK għad-delega. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
GROW	Ir-Regolament (KE) Nru 595/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-18 ta' Ġunju 2009	COM(2014) 28 final	Il-Kummissjoni tixtieq tuża atti delegati (xi għaxra), skont l-Artikolu 290 tat-TFUE, li jfisser limitazzjoni tal-kontenut attwali tar-Regolament. Ċerti punti tal-proposta li għalihom huwa previst l-użu ta' atti delegati jirrigwardaw l-emissjonijiet tal-vetturi u l-limiti korrispondenti. Preċiżament minħabba l-importanza tagħhom, dawn il-kwistjonijiet dejjem ġew deċiżi mill-koleġislaturi. Il-KESE qajjem diversi drabi fl-opinjonijiet tiegħu l-kwistjoni ta' użu eċċessiv ta' atti delegati. Huwa għandu dubji dwar it-trasparenza tas-sistema, l-użu tajjeb tal-proċeduri u l-effikaċja tal-mekkaniżmi ta' kontroll.
GROW	Id-Direttiva 2007/46/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-5 ta' Settembru 2007	COM(2016) 31 final	L-Artikolu 88. Wisq atti delegati fuq punti essenzjali. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
GROW	Id-Direttiva 97/68/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-16 ta' Diċembru 1997	COM(2014) 581 final	L-Artikolu 55. OK għad-delegi u l-perjodu ta' ħames snin.

Qasam	Strument	Referenza tal-Proposta	Il-kummenti tal-KESE
GROW	Ir-Regolament (KE) Nru 715/2007 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Ġunju 2007	COM(2014) 28 final	L-Artikolu 15(a) l-ġdid. Il-Kummissjoni tixtieq tuża atti delegati (xi għaxra), skont l-Artikolu 290 tat-TFUE, li jfisser limitazzjoni tal-kontenut attwali tar-Regolament. Ċerti punti tal-proposta li għalihom huwa previst l-użu ta' atti delegati jirrigwardaw l-emissjonijiet tal-vetturi u l-limiti korrispondenti. Preċiżament minħabba l-importanza tagħhom, dawn il-kwistjonijiet dejjem ġew deċiżi mill-koleġislaturi. Il-KESE qajjem diversi drabi fl-opinjonijiet tiegħu l-kwistjoni ta' użu eċċessiv ta' atti delegati. Huwa għandu dubji dwar it-trasparenza tas-sistema, l-użu tajjeb tal-proċeduri u l-effikaċja tal-mekkaniżmi ta' kontroll.
ENV	Id-Direttiva 2008/98/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tad-19 ta' Novembru 2008	COM(2015) 595	L-Artikolu 38(a) l-ġdid. OK għad-delegi. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
ENV	Direttiva tal-Kunsill 1999/31/KE tas-26 ta' April 1999.	COM(2015) 594	Le għad-delega. L-Artikolu 16 il-ġdid huwa vag wisq. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
ENV	Id-Direttiva 94/62/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Diċembru 1994	COM(2015) 593	OK.
ENV	Ir-Regolament (KE) Nru 338/97 tal-Kunsill tad-9 ta' Diċembru 1996	COM(2012) 403	OK għall-atti ta' implimentazzjoni u l-atti delegati (l-Artikoli 19 u 20). Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
ESTAT	Ir-Regolament (KE) Nru 1177/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-16 ta' Ġunju 2003	Tħassir propost minn COM(2016)551	OK għat-tħassir.
MOVE	Id-Direttiva 2006/87/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-12 ta' Diċembru 2006	COM(2013) 622	LE għad-delegi. Kunċett vag wisq ta' progress tekniku u xjentifiku. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
MOVE	Id-Direttiva 2002/30/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Marzu 2002	COM(2011) 828	L-Artikolu 12. OK għad-delegi. Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
MOVE	Direttiva tal-Kunsill 96/50/KE tat-23 ta' Lulju 1996.	COM(2016) 82 final	OK għad-delegi (l-Artikolu 29). Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.

Qasam	Strument	Referenza tal-Proposta	Il-kummenti tal-KESE
MOVE	Direttiva tal-Kunsill 91/672/KE tas-16 ta' Diċembru 1991	COM(2016) 82 final	OK għad-delegi (l-Artikolu 29). Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.
MOVE	Id-Direttiva 2009/45/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-6 ta' Mejju 2009	COM(2016) 369	OK għad-delegi u għall-perjodu ta' żmien indeterminat b'mod eċċezzjonali.
MOVE	Direttiva tal-Kunsill 1999/35/KE tad-29 ta' April 1999	COM(2016) 371	L-Artikolu 13. OK għad-delegi u għall-perjodu ta' żmien indeterminat b'mod eċċezzjonali.
MOVE	Direttiva tal-Kunsill 98/41/KE tat-18 ta' Ġunju 1998	COM(2016) 370	L-Artikolu 12(a). OK għad-delegi u għall-perjodu ta' żmien indeterminat b'mod eċċezzjonali.
SANTE	Ir-Regolament (KE) Nru 726/2004 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004	COM(2014) 557	OK għad-delegi (l-Artikolu 87(a)). Kontra l-perjodu ta' żmien indeterminat.

Tabella 4

Atti li għalihom hemm ippjanati proposti

Qasam	Strument	Il-kummenti tal-KESE
AGRI	Ir-Regolament (KE) Nru 110/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-15 ta' Jannar 2008	Ebda kumment għal dawn l-atti kollha peress li t-test mhuwiex disponibbli.
CLIMA	Id-Direttiva 2009/31/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2009	
ENER	Ir-Regolament (KE) Nru 713/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Lulju 2009	
ENER	Ir-Regolament (KE) Nru 714/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Lulju 2009	
ENER	Id-Direttiva 2009/72/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Lulju 2009	
ENV	Ir-Regolament (KE) Nru 850/2004 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tad-29 ta' April 2004	
ENV	Direttiva tal-Kunsill 86/278/KE tat-12 ta' Ġunju 1986	
ESTAT	Ir-Regolament (KE) Nru 1166/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tad-19 ta' Novembru 2008	
ESTAT	Ir-Regolament (KE) Nru 1059/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Mejju 2003	

Brussell, l-1 ta' Ġunju 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar:

(a) "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-infurzar tad-Direttiva 2006/123/KE dwar is-servizzi fis-suq intern, li tistabbilixxi l-proċedura ta' notifika għal skemi ta' awtorizzazzjoni u r-rekwiżiti relatati ma' servizzi, u li temenda d-Direttiva 2006/123/KE u r-Regolament (UE) Nru 1024/2012 dwar il-kooperazzjoni amministrattiva permezz tas-Sistema ta' Informazzjoni tas-Suq Intern"

(COM(2016) 821 final — 2016/0398(COD))

(b) "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar test tal-proporzjonalità qabel l-adozzjoni ta' regolamentazzjoni ġdida tal-professjonijiet"

(COM(2016) 822 final — 2016/0404(COD))

(c) "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-qafas legali u operattiv tal-e-Card Ewropea tas-servizzi introdotta bir-Regolament (ir-Regolament tal-ESC)"

(COM(2016) 823 final — 2016/0402(COD))

(d) "Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-introduzzjoni ta' e-Card Ewropea tas-servizzi u l-faċilitajiet amministrattivi relatati"

(COM(2016) 824 final — 2016/0403(COD))

(2017/C 288/05)

Relatur: **Arno METZLER**

Korelatur: **Stefano PALMIERI**

Konsultazzjoni	a) Kunsill, 30.1.2017 Parlament Ewropew, 19.1.2017 b) Kunsill, 10.2.2017 Parlament Ewropew, 1.2.2017 c) Parlament Ewropew, 1.2.2017 Kummissjoni Ewropea, 31.5.2017 d) Kunsill, 20.2.2017 Parlament Ewropew, 1.2.2017
Bażi ġuridika	a) Artikoli 53(1), 62 u 114 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea. b) Artikoli 46, 53(1) u 62 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea. c) L-Artikoli 53(1) u l-Artikolu 62 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea d) L-Artikolu 114 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropa
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għas-Suq Uniku, il-Produzzjoni u l-Konsum
Adottata fis-sezzjoni	4.5.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	31.5.2017
Sessjoni tal-plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	152/3/7

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE japprezza u jappoġġja l-isforzi tal-Kummissjoni Ewropea biex tisfrutta l-potenzjal sħiħ tas-Suq Uniku fir-rigward tas-settur tas-servizzi. Madankollu, il-KESE jixtieq jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li — fis-sitwazzjoni politika attwali f'ħafna Stati Membri — kull tip ta' "intervent" tal-UE relatat mal-mandat strett tal-kompetenzi tal-Istati Membri jista' jwassal għal kontroversji politiċi. Għalhekk anke f'każijiet fejn ikun legalment possibbli li jiġu applikati miżuri ta' infurzar tal-konformità aktar stretti, dan jista' ma jkunx sensittiv fil-kriżi politika serja. Il-KESE għaldaqstant jirrakkomanda li jiġi segwit approċċ pożittiv li jinforza l-aħjar prattiki u konsultazzjoni minflok miżuri ta' infurzar kull fejn possibbli.

1.2 Il-KESE jikkondividi bis-sħiħ l-għan tal-Kummissjoni li jitrawwem djalogu bejn l-UE u l-Istati Membri fi stadju bikri fi kwalunkwe proċess leġiżlattiv sabiex tiġi evitata l-adozzjoni ta' atti legali fuq livell nazzjonali li jfixklu l-proċess ta' integrazzjoni Ewropea. Il-KESE jirrakkomanda t-twessigħ ta' dan id-djalogu u biex ma ssirx enfasi fuq il-konformità mad-Direttiva dwar is-Servizzi biss iżda anke mad-dritt primarju tal-Unjoni, u b'mod partikolari mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali sabiex ikun garantit bilanċ ġust bejn id-drittijiet tal-ħaddiema u l-protezzjoni tal-konsumaturi minn naħa u l-libertajiet ekonomiċi min-naħa l-oħra. Jenħtieġ li tiġi speċifikata l-kompożizzjoni tal-korp responsabbli għall-kontroll tal-konformità u jeħtieġ li dan jiġi kompost b'mod li jiżgura l-konformità sħiħa mal-liġijiet u l-prinċipji msemmija hawn fuq.

1.2.1 Il-KESE jissuġġerixxi li jintgħażel approċċ pożittiv u li jiġi stabbilit il-prinċipju li r-riżultat pożittiv biss ta' proċedura ta' konsultazzjoni għandu effett fil-forma tal-għotja ta' "garanzija ta' konformità" għall-abbozz tal-miżura. Għal każijiet mingħajr evalwazzjoni tal-konformità pożittiva, id-Deċiżjoni tal-Kummissjoni m'għandhiex tkun vinkolanti u għandhom jiġu applikati l-proċeduri ta' wara l-adozzjoni diġà disponibbli.

1.3 Il-KESE jilqa' l-introduzzjoni ta' test tal-proporzjonalità dettaljat u bir-reqqa disponibbli lill-Istati Membri u bbażat fuq il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea. Il-KESE jemmen li dan il-kunċett jista' jtejjeb il-proċeduri nazzjonali ta' proporzjonalità. Il-KESE jenfasizza li l-kontroll tal-proporzjonalità jirrikjedi kooperazzjoni msaħħa tal-awtoritajiet u l-organizzazzjonijiet professjonali tal-Istati Membri.

1.3.1 Il-KESE jemmen li obbligu li jintuża t-test ġdid qabel kwalunkwe regolamentazzjoni professjonali mhuwiex l-aħjar approċċ għall-infurzar ta' applikazzjoni effettiva u involuta ta' tali test. Għalhekk jirrakkomanda li jiġi introdott it-test biss bħala offerta ta' servizzi għar-regolaturi nazzjonali.

1.4 Il-KESE jilqa' l-isforz li tiġi promossa l-mobilità tal-fornituri ta' servizzi u jemmen li r-riċerka u l-issodisfar ta' rekwiżiti nazzjonali għall-forniment ta' servizzi fi Stat Membru ieħor jistgħu xorta waħda jkunu diffiċli għall-fornituri ta' servizzi. Madankollu, l-approċċ li tgħaddi r-responsabilità ewlenija għall-proċedura f'idejn l-awtoritajiet tal-Istat Membru ta' domiċilju huwa f'kunflitt mal-prinċipju stabbilit fl-Istat Membru ospitanti fejn l-attivitajiet tal-intrapriżi u l-ħaddiema huma regolati mil-liġi tal-pajjiż li fih ikunu mwettqa.

1.4.1 Il-KESE jenfasizza li huwa neċessarju li jiġi żgurat li l-prinċipju tal-pajjiż tal-oriġini ma jiġi introdott fl-ebda forma. Huwa għalhekk jenfasizza li l-e-card tas-servizzi tintroduċi diversi elementi abbażi ta' dan il-prinċipju billi tippermetti lill-fornituri ta' servizzi jittrattaw esklużivament mal-Istat Membru tad-domiċilju bħala intermedjarju u jirrikjedu lill-Istati Membri ospitanti jaċċettaw id-deċiżjonijiet tal-Istat Membru tad-domiċilju dwar l-awtentiċità tad-dokumenti, u għaldaqstant jillimitaw il-mekkaniżmi ta' kontroll u b'hekk jarmonizzaw l-iskambju tad-data abbażi tal-prinċipju tal-pajjiż ta' oriġini.

1.4.2 Il-KESE jenfasizza li għandu jkun garantit li l-Istati Membri ospitanti jibqgħu responsabbli bis-sħiħ biex jiddeċiedu liema proċeduri għandhom jiġu segwiti sabiex jiġi rreġistrat l-istabbiliment sekondarju, inklużi aspetti ta' rikonoxximent professjonali. Il-proċedura kompletament elettronika kkombinata ma' possibbiltajiet limitati għall-Istati Membri ospitanti biex jivverifikaw l-informazzjoni pprovduta lill-Istat Membru tad-domiċilju permezz tal-e-card tas-servizzi tagħmilha aktar faċli biex jiġu stabbiliti kumpaniji tal-isem (letterbox companies) għal raġunijiet ta' evażjoni tat-taxxa u dumping soċjali.

1.4.3 Sabiex jiġi żgurat li l-informazzjoni li tinsab fl-e-card tas-servizzi hija dejjem aġġornata u biex jiġi evitat il-ħolqien ta' ċimiterju ta' data, il-KESE jirrakkomanda li jiġi kkunsidrat mill-ġdid il-prinċipju ta' darba biss u jiġu introdotti limiti ta' żmien fuq il-validità ta' e-card tas-servizzi.

1.4.4 Il-KESE jirrakkomanda wkoll li jitneħħew il-proċeduri ta' revoka restrittivi, u b'mod partikolari l-ħtieġa għal deċiżjoni finali mill-qrati, sabiex kull Stat Membru jkun jista' jwettaq kontroll effettiv fuq l-attivitajiet ekonomiċi mwettqa fit-territorju tiegħu.

1.4.5 Il-proposta tistabbilixxi skadenzi stretti biex tiġi ċċekkjata l-validità tal-informazzjoni pprovduta minn applikant għal e-card tas-servizzi. Din għandha tiġi kkunsidrata mill-ġdid sabiex l-awtoritajiet ikollhom biżżejjed żmien sabiex jipproċessaw l-applikazzjonijiet.

1.4.6 Il-proposta leġiżlattiva għandha ssemmi l-ħtieġa li jiġu introdotti sanzjonijiet dissważivi u effettivi, kemm għall-Istat Membru u kif ukoll għall-kumpanija applikanti, għall-abbuż tal-e-card tas-servizzi Ewropea.

1.4.7 Il-KESE jirrakkomanda li jiġi ddikjarat b'mod aktar ċar li d-Direttiva dwar ir-Rikonoxximent ta' Kwalifiki Professjonali għandha preferenza għal kwalunkwe aspett ta' rikonoxximent professjonali fir-rigward tal-e-card il-ġdida. Għandu jiġi ċċarat b'mod espliċitu li ma tistax tinħareġ e-card tas-servizzi għal professjonisti li jipprattikaw professjoni li hija regolata fl-Istat Membru tal-oriġini u/jew l-istat membru ospitanti, irrispettivament minn jekk il-professjoni hijiex ipprattikata f'forma ta' xogħol indipendenti (self-employed) jew ta' kumpanija.

1.4.8 Sabiex jiġi evitat l-abbuż tal-e-card minn persuni b'impjieg indipendenti fittizju, il-KESE jemmen li l-e-card m'għandhiex tinħareġ għal persuni fiżiċi li ma għandhomx grupp organizzat ta' persuni u ta'assi li jippermettu l-eżerċizzju ta' attività ekonomika.

1.4.9 Il-KESE jixtieq iqajjem dubji dwar jekk is-sistema eżistenti tal-IMI fil-forma attwali tagħha li hija bbażata fuq mistoqsijiet/formoli b'diversi lingwi standardizzati u skambju ta' data manwali fuq talba tal-Istati Membri u tiddependi fuq kooperazzjoni ottimali bejn l-Istati Membri hijiex aġġornata bi żviluppi attwali fil-kondiviżjoni elettronika tad-data. Għalhekk, il-KESE jemmen li trid tiġi vvalutata s-sistema tal-IMI bil-ħsieb li tkun garantita l-aħjar prestazzjoni possibbli, il-kompatibbiltà u l-komplementarjetà ma' skemi ta' skambju tad-data tal-imsieħba soċjali u/jew nazzjonali eżistenti inklużi inizjattivi settorjali bħall-Karti tal-identità soċjali.

1.4.10 Il-proposta tintroduċi sistema Ewropea armonizzata ta' notifika minn qabel għal ħaddiema stazzjonati abbażi ta' inklużjoni fakultattiva volontarja mill-Istati Membri li twitti t-triq għal espansjoni obbligatorja f'punt aktar tard, li la hija mixtieqa u lanqas kompatibbli mad-dispożizzjonijiet tad-Direttiva 2014/67/UE ([1]). Għalhekk il-KESE jissuġġerixxi li tiġi kkunsidrata mill-ġdid l-implimentazzjoni ta' din is-sistema.

1.4.11 Abbażi tat-tħassib imqajjem u l-fatt li r-rekwiżiti ta' garanzija msemmija jistgħu ma jinkisbux permezz tal-użu tas-sistema ta' skambju ta' data kif inhi bħalissa, il-KESE jemmen li l-applikazzjoni tal-e-card fil-forma attwali tista' twassal għal effetti negattivi deskritti f'din l-opinjoni li jistgħu ma jkunux proporzjonati u jkunu akbar minn kwalunkwe benefiċċju. Għalhekk il-KESE jissuġġerixxi li tiġi kkonsultata aktar fid-dettall il-konfigurazzjoni ta' din is-sistema ma' partijiet interessati involuti u tiġi aġġustata sabiex tiġi garantita l-kooperazzjoni effettiva bejn l-Istati Membri qabel ma jitkomplu l-proċeduri. Il-KESE jista' jintalab jibda djalogu bl-għan li tinstab soluzzjoni alternattiva għall-e-card tas-servizzi sabiex jinkludi sistemi ta' reġistrazzjoni u kwalifikazzjoni diġà eżistenti b'mod aktar effettiv.

1.5 Il-KESE jixtieq jenfasizza li d-differenzi bejn il-kunċetti regolatorji ma jindikawx fihom infushom ħtieġa għal riforma. Jilqa' l-indikatur il-ġdid ta' restrizzjoni mfassal mill-Kummissjoni Ewropea peress li jippermetti standard ogħla ta' analiżi mill-PMR tal-Organizzazzjoni għall-Kooperazzjoni u l-Iżvilupp Ekonomiċi (OECD). Madankollu, jenħtieġ li jkun iċċarat b'mod espliċitu, li l-indikatur ta' restrizzjoni huwa newtrali mingħajr kwalunkwe dikjarazzjoni tal-valur jew il-ġustifikazzjoni tar-regolamenti.

1.6 Il-KESE jinnota li l-Pakkett dwar is-Servizzi ma joffrix approċċ għal servizzi elettroniċi, iżda jemmen li dan huwa qasam ġdid u emerġenti tan-negozju li jeħtieġ attenzjoni speċjali. Peress li l-potenzjal għall-mobbiltà huwa ferm għoli f'dan is-settur, il-verifika tal-kwalifiki u t-twettiq tar-rekwiżiti legali u r-rekwiżiti minimi ta' kwalità huwa partikolarment diffiċli biex jiġu stmati għall-konsumaturi u jistgħu jeħtieġu l-użu ta' għodod speċjali. Inizjattiva li tiffoka fuq is-Suq Intern għal servizzi elettroniċi għalhekk tkun milqugħa tajjeb. Huma meħtieġa elementi ġodda biex fuqhom tinbena fiduċja personali mingħajr ma wieħed ikun jaf lill-fornitur tas-servizz personalment.

([1]) ĠU L 159, 28.5.2014, p. 11.

1.7 Fir-rigward tal-problema ta' fiduċja reċiproka li huwa aspett importanti tad-diskussjoni dwar il-Pakkett tas-Servizzi u l-e-card tas-servizzi b'mod partikolari, il-KESE jissuġġerixxi li jiġu evalwati s-sistemi eżistenti għar-reġistrazzjoni ta' professjonisti u negozji u l-akkreditazzjoni relatata u l-mekkaniżmi ta' assigurazzjoni tal-kwalità. Peress li s-Suq Intern għas-servizzi għadu jqajjem tħassib konsiderevoli fi ħdan l-Istati Membri, il-KESE jilqa' inizjattiva biex tinġabar aktar informazzjoni dwar l-impatti taż-żieda fl-attivitajiet transkonfinali. Din l-inizjattiva tkun tikkunsidra l-effetti ekonomiċi, iżda tkun tiffoka primarjament fuq kwistjonijiet oħra bħalma huma l-impjieg, il-kundizzjonijiet tax-xogħol u l-protezzjoni tal-konsumatur. Jekk il-problemi jkunu identifikati b'mod oġġettiv, dawn jistgħu jiġu indirizzati sabiex tiżdied il-fiduċja tal-Istati Membri fuq medda twila ta' żmien. Mingħajr fiduċja reċiproka suffiċjenti, is-Suq Intern għas-servizzi qatt mhu ser jiġi implimentat b'mod effettiv.

2. **Ħarsa ġenerali lejn il-miżuri proposti**

2.1 Is-servizzi jirrappreżentaw żewġ terzi tal-ekonomija tal-UE u jammontaw għal 90 % tal-impjiegi ġodda li nħolqu. Pakkett ta' miżuri li jiffoka fuq kif jista' jsir aktar faċli għall-kumpaniji u l-professjonisti biex jipprovdu servizzi lil bażi ta' konsumaturi potenzjali ta' 500 miljun persuna fl-UE għandu jagħti spinta lis-settur tas-servizzi sabiex jiġi sfruttat il-potenzjal sħiħ tiegħu.

2.2 *Proċedura ta' notifika għall-iskemi ta' awtorizzazzjoni u rekwiżiti relatati mas-servizzi*

2.2.1 Rekwiżiti aktar stretti għall-proċedura ta' notifika għal miżuri relatati mad-Direttiva dwar is-Servizzi għandhom jipprevjenu lill-Istati Membri milli jadottaw skemi ta' awtorizzazzjoni nazzjonali jew rekwiżiti relatati mas-servizzi diskriminatorji, mhux ġustifikati u sproporzjonati.

Il-proċedura twessa' l-kamp ta' applikazzjoni tal-proċedura ta' notifika skont id-Direttiva dwar is-Servizzi u tiddefinixxih b'mod aktar ċar. Din tistabbilixxi perjodu ta' konsultazzjoni li jipprevedi djalogu bejn l-Istat Membru tan-notifika, il-Kummissjoni Ewropea u l-Istati Membri l-oħra dwar il-konformità ta' abbozz ta' miżura nazzjonali mad-Direttiva dwar is-Servizzi.

2.3 *Test tal-proporzjonalità qabel l-adozzjoni ta' regolamentazzjoni ġdida tal-professjonijiet*

2.3.1 Ħafna drabi l-Istati Membri jkollhom raġunijiet tajba għar-regolamentazzjoni professjonali, ibbażati fuq il-ħtieġa li jiġu protetti objettivi essenzjali ta' interess pubbliku. Huwa l-kompitu tal-Istat Membru li jivvaluta fuq bażi ta' każ b'każ jekk huwiex meħtieġ li jitqiegħdu restrizzjonijiet fuq l-aċċess għal u t-twettiq ta' attivitajiet professjonali.

2.3.2 Biex jiġi evitat impatt negattiv fuq il-forniment ta' servizzi u l-mobilità ta' professjonisti kkawżat minn valutazzjoni ta' proporzjonalità mhux uniformi tar-regolamentazzjoni tal-professjonijiet madwar l-UE, jiġi introdott test tal-proporzjonalità, li se jintuża mill-Istati Membri qabel l-adozzjoni jew l-emenda ta' regolamenti nazzjonali dwar il-professjonijiet.

2.3.3 Id-Direttiva tistabbilixxi l-kriterji ewlenin li għandhom jiġu kkunsidrati għall-valutazzjoni, bħal pereżempju n-natura tar-riskji, il-kamp ta' applikazzjoni tal-attivitajiet riżervati, ir-rabta bejn il-kwalifiki u l-attivitajiet, l-impatt ekonomiku ta' miżura, eċċ.

2.3.4 It-Trattati jispeċifikaw li r-regolamentazzjoni għandha tkun proporzjonata; madankollu, lil hinn minn din l-għażla dwar jekk għandhiex tiġi regolata professjoni u kif għandha tiġi regolata tibqa' l-kompetenza tal-Istati Membri.

2.4 *E-card Ewropea tas-servizzi*

2.4.1 L-e-card hija proċedura kompletament elettronika u ġdida għal persuni impjegati għal rashom u l-kumpaniji f'għadd ta' oqsma bħas-settur tas-servizzi tal-kostruzzjoni, tat-tindif u tan-negozju. Għandha tissostitwixxi formalitajiet amministrattivi f'lingwi differenti, minħabba li l-fornitur ta' servizzi jsegwi proċedura fil-lingwa tal-pajjiż tad-domiċilju u mal-amministrazzjoni tal-pajjiż tad-domiċilju.

2.4.2 Il-proċedura tal-e-card għandha tiddependi fuq kooperazzjoni bejn l-Istati Membri tad-domiċilju u dawk ospitanti, implimentata permezz tas-Sistema ta' Informazzjoni tas-Suq Intern (IMI) eżistenti. M'għandhiex tibdel is-sustanza tar-regoli applikabbli dwar l-istazzjonar tal-ħaddiema skont id-Direttivi 96/71/KE ([2]) u 2014/67/UE ([3]).

2.4.3 L-e-card Ewropea tas-servizzi hija simili għall-Karta Professjonali Ewropea (KPE). Iżda, filwaqt li l-KPE tiffaċilita l-forniment ta' servizzi permezz tar-rikonoxximent tal-kwalifiki professjonali għal persuni fiżiċi bħala ħaddiema jew fornituri ta' servizzi impjegati għal rashom, l-e-card tindirizza firxa ħafna aktar wiesgħa ta' rekwiżiti.

([2]) ĠU L 18, 21.1.1997, p. 1.
([3]) ĠU L 159, 28.5.2014, p. 11.

2.5 *Rakkomandazzjonijiet għal riforma għar-regolamentazzjoni tas-servizzi professjonali*

2.5.1 Billi r-regolamentazzjoni tas-servizzi professjonali hija prerogattiva tal-Istati Membri, jeżistu ħafna mudelli regolatorji differenti. Irrispettivament mill-mudell applikabbli f'kull pajjiż jew reġjun, l-għan tal-komunikazzjoni huwa li l-Istati Membri jiġu megħjuna bit-tneħħija ta' restrizzjonijiet sostantivi mhux ġustifikati u speċifiċi, u li jinħoloq għarfien regolatorju "virtuż" min-naħa tal-Istati Membri.

2.5.2 Ir-rakkomandazzjonijiet tar-riforma jindirizzaw firxa wiesgħa ta' rekwiżiti u jipprovdu analiżi dettaljata tar-regolamenti li japplikaw għal periti, inġiniera ċivili, kontabilisti, avukati, aġenti tal-privattivi, aġenti tal-proprjetà immobbli u gwidi turistiċi. Mhux kollha jitqiesu bħala ksur tad-dritt tal-Unjoni mill-Kummissjoni Ewropea.

2.5.3 Il-Kummissjoni Ewropea fasslet indikatur ġdid dwar ir-restrizzjoni tar-regolamentazzjoni okkupazzjonali sabiex tiġi appoġġjata analiżi kwalitattiva tal-ostakoli. Dan ikopri l-aspetti ta' approċċ regolatorju, ir-rekwiżiti ta' kwalifika, il-kundizzjonijiet oħra tad-dħul u r-rekwiżiti ta' eżerċizzju.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Il-KESE japprezza u jappoġġja l-isforzi tal-Kummissjoni Ewropea biex tisfrutta l-potenzjal sħiħ tas-Suq Uniku fir-rigward tas-settur tas-servizzi. Il-miżuri relatati ma' xulxin tal-pakkett dwar is-servizzi bla dubju jipprovdu approċċ solidu lejn dan l-għan. Madankollu, il-KESE jixtieq jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li — fil-kriżi politika serja f'ħafna Stati Membri — kull tip ta' "intervent" tal-UE relatat mal-mandat strett tal-kompetenzi tal-Istati Membri jista' jwassal għal kontroversji politiċi. Is-setgħat leġiżlattivi — li jistgħu jidhru li huma affettwati mill-proċedura ta' notifika l-ġdida u t-test tal-proporzjonalità obbligatorju — u sistemi tradizzjonali li ilhom stabbiliti ta' regolamentazzjoni professjonali nazzjonali huma ħafna drabi meqjusa bħala pedamenti tas-sistemi nazzjonali u għalhekk iridu jiġu trattati bħala kwistjonijiet sensittivi. Anke fejn ikun legalment possibbli li jiġu applikati miżuri ta' infurzar tal-konformità aktar stretti, dan jista' ma jkunx sensittiv fis-sitwazzjoni attwali. Approċċ pożittiv li jinforza l-aħjar prattika jew li jsegwi approċċ ta' konsulenza jista' jkun aktar effettiv.

3.1.1 Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li tingħata l-attenzjoni dovuta għall-kwalità u s-sikurezza tas-servizzi mogħtija fl-Unjoni Ewropea.

3.1.2 Barra minn hekk, il-KESE jixtieq jiġbed l-attenzjoni għas-sensittività partikolari marbuta mal-oqsma bħas-saħħa u l-protezzjoni tal-pazjent. Jekk l-azzjoni meħuda mill-Kummissjoni tista' tkun komplementari għal dik tal-Istati Membri, ir-responsabbiltà sħiħa tagħhom għandha tkun rispettata, kif ukoll il-possibbiltà li jdaħħlu fis-seħħ miżuri iktar stretti għall-protezzjoni tal-pazjenti, kif previst fl-Artikoli 168 tat-TFUE.

3.2 Billi huwa essenzjali li jiġi żgurat li l-partijiet interessati prinċipali josservaw ir-regolamenti l-ġodda tal-professjoni tagħhom, sabiex ikun assigurat li r-regolamentazzjoni hija soda u effettiva, il-KESE jipproponi li jiġu kkonsultati l-partijiet interessati bħalma huma l-organizzazzjonijiet professjonali, l-imsieħba soċjali, il-protezzjoni tal-konsumatur, l-istituzzjonijiet u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili dwar l-applikazzjoni prattika tal-miżuri ppjanati.

3.3 Irridu nkunu konxji li l-introduzzjoni ta' obbligi u miżuri ta' infurzar ġodda f'dan il-kuntest tista' tagħti l-impressjoni li l-Istati Membri ġeneralment jidhru bħala mhux kapaċi biżżejjed li jifhmu r-rekwiżiti tad-Direttiva dwar is-Servizzi u d-Direttiva dwar il-Kwalifiki Professjonali, filwaqt li fil-fatt l-għodda leġiżlattivi bħat-testijiet tal-proporzjonalità huma rekwiżiti bażiċi ta' kwalunkwe proċedura leġiżlattiva nazzjonali fil-maġġoranza vasta tal-Istati Membri.

3.4 Bosta dispożizzjonijiet fil-Pakkett tas-Servizzi jirriskjaw li jwasslu għal nuqqas ta' ċarezza fid-distinzjoni bejn il-libertà li jiġu pprovduti servizzi u l-libertà tal-istabbiliment. Il-KESE għaldaqstant jenfasizza l-importanza li tinżamm din id-distinzjoni — definita b'mod ċar kemm mid-Direttiva dwar is-Servizzi kif ukoll mid-Direttiva dwar ir-Rikonoxximent ta' Kwalifiki Professjonali, kif ukoll mill-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja — fil-valutazzjoni tar-riżultati ta' test tal-proporzjonalità applikat għal regolamentazzjonijiet nazzjonali ġodda ta' professjonijiet u meta ssir l-implimentazzjoni tar-regolament u d-direttiva dwar l-e-card Ewropea tas-servizzi. Għalhekk, bl-għan li tiġi garantita l-kompetizzjoni ġusta bejn l-impriżi, għandhom ikunu pprojbiti l-miżuri diskriminatorji u l-kundizzjonijiet tax-xogħol stabbiliti minn liġijiet u ftehimiet kollettivi fil-pajjiż ospitanti kif ukoll id-drittijiet tal-konsumatur u r-regoli tas-saħħa u s-sigurtà għandhom jiġu rispettati.

3.5 Il-KESE jinnota li t-tkabbir tas-settur tas-servizzi m'għandux jinkludi dumping soċjali u frodi ([4]). Għalhekk, il-KESE jenfasizza n-nuqqas ta' salvagwardji suffiċjenti biex iżommu d-drittijiet tal-ħaddiema u l-ħarsien tal-konsumatur f'livell għoli fl-Istati Membri kollha u r-riskju li jkun introdott il-prinċipju tal-pajjiż ta' oriġini li jkun jikser ir-regoli fundamentali skont liema l-attivitajiet tal-intrapriżi u tal-ħaddiema huma regolati mil-liġi tal-pajjiż fejn dawn jitwettqu.

([4]) ĠU C 125, 21.4.2017, p. 1

3.6 Il-KESE jaqbel mal-fehma tal-partijiet ikkonċernati fis-setturi fil-mira mill-proposta għal e-card Ewropea tas-servizzi u jistaqsi dwar il-valur miżjud tal-inizjattiva leġiżlattiva u l-utilità tagħha.

3.7 Sfortunatament, il-pakkett tas-suq intern propost ma jindirizzax il-kwistjonijiet reali li jħabbtu wiċċhom magħhom uħud mis-setturi fil-mira mill-proposti. Il-KESE jqis li huwa importanti li jitnaqqas il-potenzjal għal frodi u l-abbuż tas-suq intern minn ditti ta' reputazzjoni ħażina sabiex jinħolqu kundizzjonijiet ekwi u l-fiduċja reċiproka bejn l-Istati Membri u d-diversi partijiet interessati.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 *Proċedura ta' notifika għall-iskemi ta' awtorizzazzjoni u rekwiżiti relatati mas-servizzi*

4.1.1 Il-KESE jikkondividi bis-sħiħ l-għan tal-Kummissjoni li jitrawwem djalogu bejnha u l-Istati Membri fi stadju bikri fil-proċess leġiżlattiv sabiex tiġi evitata l-adozzjoni ta' standards li jfixklu s-Suq Uniku. Għandu jiġi kkunsidrat ukoll it-twessigħ ta' dan id-djalogu u biex ma ssirx enfasi fuq il-konformità mad-Direttiva dwar is-Servizzi biss iżda anke mad-dritt primarju tal-Unjoni, u b'mod partikolari mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea peress li dan ikun jiggarantixxi l-bilanċ ġust bejn id-drittijiet tal-ħaddiema u l-protezzjoni tal-konsumaturi minn naħa u l-libertajiet ekonomiċi min-naħa l-oħra. Jenħtieġ li tiġi ċċarata l-kompożizzjoni tal-korp responsabbli għall-kontroll tal-konformità u jeħtieġ li dan jiġi kompost b'mod li jiżgura l-konformità sħiħa mal-liġijiet u l-prinċipji msemmija hawn fuq u kif ukoll ir-rappreżentanza u l-indipendenza tagħha.

4.1.2 Madankollu, il-KESE jixtieq jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li jidher li l-impatt dirett tal-proposta fuq il-proċeduri leġiżlattivi nazzjonali huwa konsiderevoli.

4.1.3 Il-proposta twessa' l-kamp ta' applikazzjoni tal-proċedura ta' notifika regolata mid-Direttiva dwar is-Servizzi u hija wkoll pjuttost kumplessa. Flimkien ma' perjodu sospensiv, din tfixkel għaldaqstant il-kapaċità tal-leġiżlaturi nazzjonali li jwettqu riformi f'perjodu ta' żmien qasir, anke f'każijiet ta' emendi leġiżlattivi żgħar.

4.1.4 Miżuri ta' infurzar bħall-perjodu sospensiv, il-mekkaniżmu ta' twissija u d-deċiżjoni tal-Kummissjoni li tirrikjedi lill-Istat Membru li jieqaf milli jadotta l-abbozz ta' miżura jnaqqsu b'mod konsiderevoli r-ritmu tal-proċessi leġiżlattivi nazzjonali u jsiru restrizzjonijiet konsiderevoli fuq il-libertà tal-leġiżlatur nazzjonali. Sabiex tiġi garantita proċedura leġiżlattiva demokratika, huwa meħtieġ li tiġi preservata bis-sħiħ is-setgħa leġiżlattiva tal-Parlamenti nazzjonali. Il-KESE jesprimi dubji kbar dwar jekk ikunx proporzjonat — jew sensittiv — li wieħed jinterferixxi fi proċeduri leġiżlattivi nazzjonali billi jiġu introdotti miżuri ta' infurzar aktar stretti anke fi kwistjonijiet koperti mill-prinċipju ta' sussidjarjetà meta jkunu disponibbli proċeduri ta' wara l-adozzjoni perfettament adegwati.

4.1.5 Jenħtieġ li d-deċiżjonijiet negattivi marbuta mal-konformità tal-abbozz ta' liġijiet, regolamenti jew dispożizzjonijiet amministrattivi nazzjonali ma jkunux vinkolanti. Il-KESE jissuġġerixxi li r-riżultat pożittiv biss ta' proċedura ta' konsultazzjoni jkollu effett fil-forma tal-għotja ta' "garanzija ta' konformità" għall-abbozz ta' miżura. Dan l-approċċ pożittiv iġib benefiċċji konsiderevoli għall-Istati Membri u jservi ta' motivazzjoni biex dawn jinvolvu ruħhom bis-sħiħ fil-proċedura ta' konsultazzjoni prevista u biex jaċċettaw l-isforzi relatati. Għal każijiet mingħajr evalwazzjoni tal-konformità pożittiva, għandhom jiġu applikati l-proċeduri ta' wara l-adozzjoni diġà disponibbli.

4.1.6 Il-KESE jenfasizza li, kif stabbilit mid-Direttiva dwar is-Servizzi, il-proċedura ta' notifika mhix ser taffettwa d-dritt li wieħed jinnegozja, jikkonkludi u jinforza ftehimiet kollettivi.

4.2 *Test tal-proporzjonalità qabel l-adozzjoni ta' regolamentazzjoni ġdida tal-professjonijiet*

4.2.1 Il-KESE jilqa' l-introduzzjoni ta' test tal-proporzjonalità dettaljat u bir-reqqa disponibbli għall-Istati Membri u bbażat fuq il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea. Huwa jemmen li dan il-kunċett jista' jtejjeb il-proċeduri nazzjonali ta' proporzjonalità.

4.2.2 Il-KESE jenfasizza li l-kontroll tal-proporzjonalità li jiffoka fuq rekwiżiti professjonali ser jeħtieġ kooperazzjoni mill-qrib tal-awtoritajiet tal-Istati Membri u l-organizzazzjonijiet professjonali b'kompetenzi għall-assigurazzjoni tal-kwalità tal-professjoni regolata inkwistjoni. Dan għandu jipprevedi wkoll id-dritt tal-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet għall-ħarsien tal-konsumatur għandhom jiġu kkonsultati sabiex tiġi żgurata konformità sħiħa mad-drittijiet tal-ħaddiema u tal-konsumaturi. L-istrutturi ta' dawn l-organizzazzjonijiet għandhom jibqgħu strettament f'idejn l-Istati Membri.

4.2.3 Madankollu, il-KESE jiddubita jekk direttiva li timplimenta obbligu li jintuża t-test qabel kwalunkwe regolamentazzjoni professjonali ġdida hijiex l-aħjar mod kif jiġi infurzat dan it-test. Għal din ir-raġuni, huwa jippreferi l-introduzzjoni ta' linji gwida li jippermettu lill-Istati Membri jadattaw it-test biex jaqbel bl-aħjar mod mas-sistemi leġiżlattivi tagħhom.

4.2.4 Ħafna mill-kriterji ta' proporzjonalità proposti li jeħtieġ li jiġu kkunsidrati huma pjuttost wiesgħa u miftuħa, u jippermettu diversi risposti skont l-approċċ tal-ittestjar magħżul, il-persuni/korpi li jwettqu t-testijiet eċċ. Bħala tali, jistgħu jintużaw bħala linji gwida ta' appoġġ, iżda fuq livell aktar baxx, bħala proċedura obbligatorja b'impatt konsiderevoli fuq il-proċess leġiżlattiv kollu. Barra minn hekk, sabiex tiġi evitata l-impressjoni li l-kriterji msemmija jitqiesu b'mod ġenerali bħala ostakoli, jenħtieġ li jiġi garantit li l-lista hija newtrali mingħajr kwalunkwe dikjarazzjoni tal-valur jew il-ġustifikazzjoni tar-regolamenti. Fi kwalunkwe każ, kull fejn possibbli, il-kriterji jenħtieġ li jkunu kemm jista' jkun konkreti u oġġettivi sabiex jiffunzjonaw bħala punti ta' riferiment.

4.2.5 It-testijiet tal-proporzjonalità huma diġà rekwiżiti bażiċi fi kwalunkwe proċedura leġiżlattiva nazzjonali fil-maġġoranza vasta tal-Istati Membri. L-armonizzazzjoni ta' kriterji ta' proporzjonalità tkun tinterferixxi fil-kompetenzi leġiżlattivi nazzjonali u tista' twassal għall-ħolqien ta' obbligi sproporzjonati f'xi Stati Membri u aktar distorsjonijiet fis-suq.

4.2.6 Id-Direttiva tindirizza biss regolamentazzjoni *ex ante* (bħall-protezzjoni tat-titoli, ir-reġistrazzjoni obbligatorja, ir-rekwiżiti ta' kwalifika, eċċ), għalkemm regolamentazzjoni *ex post* (bħal skemi ta' ċertifikazzjoni professjonali, regolamenti lokali jew permessi tal-bini) tista' timponi restrizzjonijiet sinifikanti fir-rigward tal-forniment ta' servizzi. Għal din ir-raġuni, it-tqabbil oġġettiv ta' sistemi regolatorji jidher diffiċli.

4.2.7 L-obbligu li jiġu pprovduti rapporti ta' proporzjonalità abbażi tas-sistema tat-test pjuttost kumplessa — u anke parzjalment xjentifika — jista' jnaqqas b'mod konsiderevoli r-ritmu ta' kwalunkwe riforma fir-rigward tar-regolamentazzjoni professjonali jew saħansitra jfixkilha.

4.2.8 Għalkemm il-Kummissjoni Ewropea tenfasizza li l-għażla fir-rigward ta' jekk u kif jiġu rregolati l-professjonijiet tibqa' f'idejn l-Istati Membri, din il-libertà hija teoretika ħafna. Jekk it-test obbligatorju jkun negattiv, xorta waħda bilkemm ikun possibbli li l-leġiżlatur jargumenta l-konformità mad-Direttiva dwar is-Servizzi. Barra minn hekk, il-proposta trid tidher f'konnessjoni ma' dik għal proċedura ta' notifika ġdida skont id-Direttiva dwar is-Servizzi minħabba li fejn ikunu kkonċernati r-regolamenti professjonali, il-miżuri jaqgħu spiss fil-kamp ta' applikazzjoni taż-żewġ direttivi. Il-marġni ta' flessibbiltà tal-leġiżlatur huwa prattikament żero, ladarba l-obbligu tan-notifika jirrikjedi wkoll l-għoti ta' informazzjoni li turi l-konformità mad-Direttiva dwar is-Servizzi, li jkun ifisser, għal miżuri duplikati bħal dawn, ir-riżultati tat-test tal-proporzjonalità.

4.2.8.1 Il-KESE għalhekk jiddubita li l-impatti negattivi tal-implimentazzjoni ta' obbligu li jiġi armonizzat test tal-proporzjonalità f'termini tar-restrizzjoni tal-leġiżlatur nazzjonali — b'mod speċjali fil-qafas tal-proċedura ta' notifika aktar stretta — jistgħu jiġu ġġustifikati mill-benefiċċji tagħha. Huwa jemmen li linji gwida mhux obbligatorji jew offerta ta' konsultazzjoni jistgħu jwasslu għal effetti simili mingħajr l-impatti negattivi.

4.3 *E-card Ewropea tas-servizzi*

4.3.1 Il-KESE jilqa' l-isforz li tiġi promossa l-mobilità tal-fornituri ta' servizzi u jemmen li r-riċerka u l-issodisfar ta' rekwiżiti nazzjonali għall-forniment ta' servizzi fi Stat Membru ieħor jistgħu xorta waħda jkunu diffiċli għall-fornituri ta' servizzi.

4.3.2 Madankollu, l-approċċ tat-trasferiment tar-responsabbiltà ewlenija għall-proċedura lill-awtoritajiet tal-Istat Membri tad-domiċilju huwa f'kunflitt mal-prinċipju stabbilit tal-Istat Membru ospitanti. L-e-card tas-servizzi ma għandhiex tipprevjeni jew tipperikola l-kontrolli li l-Istat Membru ospitanti jrid iwettaq fuq l-attivitajiet ekonomiċi li jsiru fuq it-territorju tiegħu. Għalhekk, l-e-card tas-servizzi proposta ma għandhiex tinkludi elementi tal-prinċipju tal-pajjiż ta' oriġini. Madankollu, il-KESE jesprimi l-appoġġ tiegħu għal inizjattivi biex tiżdied il-fiduċja bejn l-Istati Membri, fost affarijiet oħra permezz ta' involviment ċar f'sistemi ta' kontroll u ta' skambju ta' data adegwati u korretti.

4.3.3 Hemm raġuni biex wieħed jemmen li xi karatteristiċi tal-e-card tas-servizzi bħal pereżempju l-prinċipju "ta' darba biss" għas-sottomissjoni ta' informazzjoni, il-perjodu ta' validità indefinit tagħha, l-obbligu għall-Istati Membri biex jużaw l-informazzjoni li tinsab fl-e-card tas-servizzi mingħajr il-possibbiltà li tintalab prova tal-validità tal-informazzjoni pprovduta fi stadju aktar tard, u kif ukoll peress li proċeduri għal revoka restrittivi li jistgħu jirrikjedu deċiżjoni finali mill-qrati jistgħu jipperikolaw b'mod sinifikanti l-kontroll tal-konformità mal-liġijiet nazzjonali u l-infurzar tad-drittijiet tal-ħaddiema u d-drittijiet tal-konsumaturi.

4.3.4 Il-KESE jenfasizza wkoll l-importanza li jiġi żgurat li l-użu tas-Sistema ta' Informazzjoni tas-Suq Intern (IMI) ma jbiddilx is-sustanza tar-regoli applikabbli dwar l-istazzjonar tal-ħaddiema skont id-Direttiva 2014/67/UE u li r-reviżjoni tad-Direttiva dwar l-Istazzjonar tal-Ħaddiema, li attwalment qed tiġi eżaminata mill-Parlament Ewropew u l-Kunsill, tiddikjara b'mod ċar il-prinċipju ta' "paga ugwali għal xogħol ugwali fl-istess post", b'rispett għall-kondizzjonijiet tax-xogħol stabbiliti minn liġijiet u ftehimiet kollettivi fl-Istat Membru ospitanti, is-saħħa u s-sigurtà u l-ħarsien ambjentali u tal-konsumatur.

4.3.5 Mhuwiex ċar xi jkun l-impatt tal-proposta għal e-card Ewropea tas-servizzi fuq il-karti tal-identità soċjali settorjali eżistenti li huma inizjati mill-awtoritajiet nazzjonali jew mill-imsieħba soċjali, u kif kieku jinteraġixxu mal-miżura mal-estensjoni proposta tas-sistema tal-IMI. Barra minn hekk, hemm evidenza, inkluż Rapport Speċjali tal-Qorti Ewropea tal-Awdituri li tissuġġerixxi li s-sistema attwali tal-IMI għandha xi nuqqasijiet li jeħtieġu li jiġu indirizzati, pereżempju minħabba l-volum ta' xogħol assoċjat u n-nuqqas ta' ċarezza tat-tweġibiet għat-talbiet ([5]). Il-KESE għalhekk jemmen li s-sistema tal-IMI teħtieġ evalwazzjoni mill-ġdid u attwalment mhijiex lesta tiggarantixxi kooperazzjoni ottimali bejn l-Istati Membri. It-titjib għas-sistema tal-IMI għandu jsir bil-ħsieb li jiġu ffaċilitati kontrolli aħjar fil-pajjiż fejn tiġi eżerċitata l-attività ekonomika u l-komplementarjetà ma' sistemi eżistenti, u filwaqt li jitqiesu l-possibbiltajiet ta' kondiviżjoni ta' data fil-ħin reali (aċċess dirett għad-data banks) flimkien mal-iskambju manwali ta' data li attwalment huwa possibbli taħt is-sistema tal-IMI.

4.3.6 Il-KESE huwa kkonċernat li l-prinċipju tal-pajjiż ta' oriġini jista' jiġi introdott b'mod indirett. L-e-card tas-servizzi tintroduċi diversi elementi abbażi ta' dan il-prinċipju billi tippermetti lill-forrnituri ta' servizzi jittrattaw esklużivament mal-Istat Membru tad-domiċilju bħala intermedjarju u jirrikjedu lill-Istati Membri ospitanti jaċċettaw id-deċiżjonijiet tal-Istat Membru tad-domiċilju dwar l-validità tad-dokumenti u l-veraċità tal-kontenut tagħhom, u għaldaqstant jillimitaw il-mekkaniżmi ta' kontroll u b'hekk jarmonizzaw l-iskambju tad-data abbażi tal-prinċipju tal-pajjiż ta' oriġini.

4.3.7 Il-fatt li, kif inhu propost, awtorità ta' koordinazzjoni trid tiċċekkja r-rekwiżiti nazzjonali fl-iqsar żmien possibbli jidher partikolarment problematiku. Dawn il-limiti ta' żmien għandhom jerġgħu jiġu kkunsidrati peress li l-awtorità kompetenti responsabbli mill-e-card tas-servizzi għandha tikkoordina kull każ mal-awtoritajiet kompetenti relevanti l-oħra fir-rigward tal-aspetti differenti tar-rekwiżiti legali. Jenħtieġ li jiġi ddikjarat ukoll, b'mod aktar ċar, li d-Direttiva dwar ir-Rikonoxximent ta' Kwalifiki Professjonali għandha preċedenza għal kwalunkwe aspett ta' rikonoxximent professjonali fir-rigward tal-e-card il-ġdida.

4.3.8 Il-proċedura kompletament elettronika kkombinata ma' possibbiltajiet limitati għall-Istati Membri ospitanti biex jivverifikaw l-informazzjoni pprovduta lill-Istat Membru tad-domiċilju permezz tal-e-card tas-servizzi tagħmilha aktar faċli biex jiġu stabbiliti kumpaniji tal-isem (letterbox companies) għal skopijiet ta' evażjoni tat-taxxa u dumping soċjali. Il-KESE għalhekk jemmen li l-proċedura teħtieġ aktar aġġustamenti sabiex jiġi garantit li dawn l-iżviluppi jistgħu jiġu evitati.

4.3.8.1 Barra minn hekk, il-proposta ma tiċċarax liema elementi għandhom jiġu vvalutati mill-Istat ta' domiċilju biex jiġi ddikjarat li fornitur ta' servizz huwa stabbilit legalment fl-Istat. B'mod partikolari, ma hemm l-ebda referenza għall-elementi fattwali elenkati fid-Direttiva 2014/67/UE sabiex ikun determinat jekk impriża twettaqx ġenwinament attivitajiet sostanzjali fl-Istat Membru.

4.3.9 Il-verifika tal-identitajiet u l-eżami dettaljat tad-dokumenti oriġinali huma kruċjali biex jiġi evitat id-dħul ta' impriżi b'reputazzjoni ħażina u kriminali (diskussjoni simili bblukkat id-Direttiva dwar l-SUP ([6])). Għalhekk, l-Istat Membru ospitanti għandu jkun kompletament responsabbli mill-proċedura għall-ħruġ ta' e-card Ewropea tas-servizzi.

4.3.9.1 L-Istati Membri ospitanti għandhom ikunu responsabbli biex jiddeċiedu liema proċeduri jridu jiġu segwiti sabiex jiġu rreġistrati stabbilimenti sekondarji, inklużi aspetti ta' rikonoxximent professjonali. Li jiġu involuti l-Istati Membri tad-domiċilju bħala intermedjarji fi proċedura biex tiġi stabbilita fergħa ser iżid piż amministrattiv addizzjonali fuq l-awtoritajiet tal-Istati Membri tad-domiċilju u dawk ospitanti u jista' jevita kontrolli dettaljati fil-pajjiż fejn abbużi, pereżempju tad-drittijiet tal-ħaddiema u tal-konsumaturi, jitfaċċaw.

4.3.10 Għalkemm ir-regolament propost jiddikjara li s-sistemi ta' notifika minn qabel għal ħaddiema stazzjonati huma esklużi mill-kamp ta' applikazzjoni tiegħu, il-proposta tintroduċi sistema Ewropea, armonizzata ta' notifika minn qabel għal ħaddiema stazzjonati bbażata fuq inklużjoni fakultattiva volontarja mill-Istati Membri. Dan iwitti t-triq għal espansjoni obbligatorja f'punt aktar tard, li la hija mixtieqa u lanqas kompatibbli mad-dispożizzjonijiet tad-Direttiva 2014/67/UE. Matul id-diskussjonijiet politiċi dwar id-Direttiva dwar l-Infurzar 2014/67/UE kien miftiehem b'mod ċar li l-Istat Membru ospitanti kien l-awtorità nazzjonali kompetenti biex jistabbilixxi għodod ta' infurzar (l-Artikolu 9 tad-Direttiva 2014/67/UE).

4.3.11 Il-proċeduri biex tiġi kkanċellata l-e-card tas-servizzi jistgħu jirrikjedu li tidħol fis-seħħ deċiżjoni finali tal-qorti u l-forrnituri tas-servizzi jiġu pprovduti b'diversi mekkaniżmi biex sadanittant ikomplu bis-servizzi tagħhom. Dan jevita kontrolli *ex post* effettivi mill-Istat Membru ospitanti, li jxekklu l-infurzar tad-drittijiet tal-ħaddiema u l-leġiżlazzjoni eżistenti. Barra minn hekk, il-proposti leġiżlattivi ma jinkludu l-ebda penali dissważiva, kemm għall-Istat Membru kif ukoll għall-kumpanija applikanti, għall-abbuż tal-e-card Ewropea tas-servizzi.

([5]) Il-Qorti Ewropea tal-Awdituri, rapport speċjali tal-2016, Il-Kummissjoni żgurat l-implimentazzjoni effettiva tad-Direttiva dwar is-Servizzi?, p. 25.
([6]) COM(2014) 212 final u ĠU C 458, 19.12.2014, p. 19.

4.3.12 Ir-regolament jagħti dritt lill-persuni fiżiċi japplikaw għal e-card tas-servizzi. F'xi setturi, jeżisti riskju sinifikanti li jkun hemm abbuż mill-kard, u għaldaqstant jiġi faċilitat l-impjieg indipendenti fittizju.

4.3.13 Peress li jekk persuna tikkwalifikax bħala impjegata għal rasha jew impjegata jiddependi mill-mod li bih titwettaq l-attività, l-awtorità emittenti tal-Istat Membru tad-domiċilju ma tistax toħroġ e-card li tiddikjara li persuna topera bħala li taħdem għal rasha skont ir-regoli tal-Istat Membru ospitanti.

4.3.14 F'uħud mill-każijiet, il-kanċellazzjoni tal-e-card tas-servizzi għal dawk impjegati għal rashom tirrikjedi deċiżjoni finali minn qorti. Din tipprevjeni kanċellazzjoni rapida f'każijiet ta' abbuż u tista' tippermetti lill-persuni b'impjieg indipendenti fittizju jkomplu l-attivitajiet tagħhom sakemm tittieħed deċiżjoni finali mill-qorti. Dan joħloq lakuna ewlenija li twaqqaf l-isforzi biex jiġi miġġieled xogħol mhux iddikjarat bħall-Pjattaforma Ewropea li tindirizza x-Xogħol mhux Iddikjarat.

4.3.15 Il-KESE jixtieq jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li fil-livell tal-UE proċedura simili biex jinħarġu l-formoli tad-Dokument Portabbli A1 marbuta mal-istazzjonar tal-ħaddiema diġà indikat ostakoli potenzjali involuti meta jkun hemm dipendenza esklużiva fuq l-Istat Membru tad-domiċilju biex tiġi validata d-data dwar il-fornituri tas-servizzi minn barra l-pajjiż, speċjalment fil-każ ta' impjieg indipendenti falz. Hawnhekk, il-Valutazzjoni tal-Impatt li takkumpanja l-proposta li temenda d-Direttiva 96/71/KE dwar l-impjieg ta' ħaddiema tissuġġerixxi li: "Il-preċiżjoni tal-informazzjoni inkluża fid-dokumenti PD A1 ma tistax tiġi garantita minħabba fin-nuqqas ta' kontrolli formali mill-awtoritajiet fil-pajjiżi li jibgħatu, fost affarijiet oħra." ([7])

4.3.16 Il-proposta tintroduċi għodda armonizzata għall-għoti ta' informazzjoni dwar il-kopertura tal-assigurazzjoni. Madankollu, ladarba din ser tkun marbuta mal-e-card tas-servizzi, l-informazzjoni trid tiġi pprovduta darba biss, u dan jagħmel l-ispezzjonijiet u l-kontrolli fl-Istat Membri ospitanti potenzjalment anqas effettivi.

4.3.16.1 Barra minn hekk, l-assiguraturi jkunu mġiegħla jikkalkolaw primjums abbażi tar-rekord fl-Istat Membru tad-domiċilju, u dan ikun jinterferixxi mad-dritt u r-responsabbiltà tal-kumpaniji tal-assigurazzjoni biex jevalwaw ir-riskji.

4.3.17 Il-Kummissjoni tirriżerva firxa wiesgħa ta' setgħat ta' implimentazzjoni li jfasslu l-kontenut u l-parametri tekniċi tal-e-card tas-servizzi. Madankollu, l-armonizzazzjoni f'dan il-qasam tista' tillimita l-kapaċità tal-Istati Membri biex iwettqu kontrolli effiċjenti ta' fornituri tas-servizzi li jiġu minn barra l-pajjiż fuq id-drittijiet tas-saħħa u s-sikurezza tal-ħaddiema.

4.4 *Rakkomandazzjonijiet għal riforma għar-regolamentazzjoni tas-servizzi professjonali*

4.4.1 Il-KESE jixtieq jenfasizza li d-differenzi bejn kunċetti regolatorji ma jindikawx fihom infushom ħtieġa għal riforma. Ħafna regolamenti huma bbażati fuq it-tradizzjonijiet u l-esperjenza. Dawn huma importanti għall-protezzjoni tal-konsumatur u jridu jiġu ppreservati. Il-prinċipju ta' "ekwivalenza" huwa bbażat fuq il-fatt li jeżistu dawn is-sistemi differenti. Il-KESE jqis il-fatt li s-sistemi professjonali nazzjonali huma bbażati fuq tradizzjonijiet fit-tul. Il-proġett ta' riċerka juri riżultati pjuttost differenti fir-rigward tal-benefiċċji ta' miżuri ta' deregolamentazzjoni.

4.4.2 Il-KESE jilqa' l-indikatur il-ġdid ta' restrizzjoni billi jippermetti standard ogħla ta' analiżi mill-PMR tal-Organizzazzjoni għall-Kooperazzjoni u l-Iżvilupp Ekonomiċi (OECD). Għad hemm xi dettalji li jkun tajjeb li jiġu kkunsidrati mill-ġdid (eż. l-elenkar tal-Iżvilupp Professjonali Kontinwu bħala restrizzjoni negattiva jidher li mhuwiex xieraq). Il-KESE jixtieq jenfasizza li sabiex tiġi pprovduta opinjoni mhux diskriminatorja tas-sistemi regolatorji differenti jkun meħtieġ li tiġi inkluża mhux biss regolamentazzjoni *ex ante* (eż. protezzjoni tat-titoli, rekwiżiti ta' kwalifika) iżda anke regolamentazzjoni *ex post* (eż. rekwiżiti fil-kodiċi tal-bini u l-ippjanar tal-permessi). Barra minn hekk, jenħtieġ li jkun iċċarat b'mod espliċitu, li l-indikatur ta' restrizzjoni huwa newtrali mingħajr kwalunkwe dikjarazzjoni tal-valur jew il-ġustifikazzjoni tar-regolamenti.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([7]) SWD (2016) 52 p. 8.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Direttiva tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2006/112/KE dwar is-sistema komuni ta' taxxa fuq il-valur miżjud fir-rigward tal-applikazzjoni temporanja ta' mekkaniżmu tar-reverse change ġeneralizzat b'rabta mal-provvista ta' prodotti u servizzi 'l fuq minn ċertu livell limitu"

(COM(2016) 811 final — 2016/0406(CNS))

(2017/C 288/06)

Relatur: **Giuseppe GUERINI**

Konsultazzjoni	Kunsill Ewropew, 25.1.2017
Bażi ġuridika	Artikolu 113 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropa
Data tad-deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	13.12.2016
Sezzjoni responsabbli	Sezzjoni għall-Unjoni Ekonomika u Monetarja u l-Koeżjoni Ekonomika u Soċjali
Adottata fis-sezzjoni	6.4.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	142/1/1

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE għandu opinjoni favorevoli dwar l-azzjonijiet li l-Unjoni Ewropea għandha fis-seħħ sabiex tegħleb kwalunkwe forma ta' frodi fiskali u jsostni li l-mekkaniżmu tar-reverse charge għall-ġbir tal-VAT jista' jkun għodda utli kontra l-frodi karusell u l-evażjoni tal-VAT.

1.2 Madankollu, l-użu ta' mekkaniżmu ta' reverse charge, li għandu l-karattru ta' deroga mill-prinċipji kkonsolidati dwar il-VAT, ma jistax jitħalla jkun ta' dannu għas-suq intern u jrid ikun temporanju u vvalutat b'mod adegwat mill-Kummissjoni f'dak li jirrigwarda l-impatt negattiv possibbli fuq is-suq intern. Il-KESE huwa mħasseb dwar ir-riskju ta' frammentazzjoni possibbli tas-sistema tal-VAT li jirriżulta mill-miżuri proposti, filwaqt li jitqiesu wkoll il-passi previsti fl-ewwel fażi tal-Pjan ta' Azzjoni tal-Kummissjoni dwar il-VAT, li bħalissa huwa mistenni li japplika biss għal ċerti provvisti ta' prodotti u mhux għas-servizzi ([1]).

1.3 B'mod partikolari, ikun xieraq li jiġi vvalutat jekk il-benefiċċji introdotti fil-ġlieda kontra l-frodi ma jintilfux minħabba l-effetti negattivi possibbli fuq l-omoġeneità tas-suq uniku. Minħabba f'hekk jenħtieġ li l-Kummissjoni tissorvelja kontinwament l-operat tal-GRCM (Generalised Reverse Charge Mechanism – Mekkaniżmu Ġeneralizzat ta' Reverse Charge), billi żżomm is-setgħa li tintervjeni fl-eventwalità ta' żviluppi negattivi.

1.4 Il-KESE jirrakkomanda li tingħata l-akbar attenzjoni lill-prinċipju tal-proporzjonalità, peress li l-ispiża tal-konformità għall-implimentazzjoni ta' mekkaniżmu ta' reverse charge imposta fuq l-intrapriżi żgħar u medji tista' tkun għolja kemm f'termini ta' spejjeż ta' konformità, kif ukoll f'dak li jirrigwarda l-flussi tal-flus, bir-riskju ta' problemi ta' likwidità kkawżati mill-GRCM li jkunu ta' piż l-aktar fuq l-SMEs.

1.5 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għal studji ([2]) li wrew li l-mekkaniżmi ta' reverse charge u ħlas maqsum (split payment) għandhom, fejn huma implimentati s'issa, ħafna drabi kkawżaw problemi ta' likwidità għal intrapriżi li huma konformi mat-taxxa. Fi kliem ieħor, il-ġlieda kontra l-frodi fiskali mwettqa minn numru żgħir ta' intrapriżi diżonesti kkawżat problemi operattivi sinifikanti għall-operaturi ekonomiċi li jimxu mar-regolamenti tat-taxxa, li joħolqu impjiegi u valur fis-suq intern.

([1]) ĠU C 389, 21.10.2016, p. 43, punt 1.3.
([2]) Ara l-istudju tal-assoċjazzjoni Taljana tas-sengħa: CNA, Reverse Charge e Split Payment: in Fumo la Liquidità delle Imprese, 2015.

1.6 Il-KESE jenfasizza li s-soluzzjonijiet adottati biex tiġi miġġielda l-frodi tal-VAT ma għandhomx jimponu piżijiet eċċessivi u sproporzjonati fuq negozji konformi mat-taxxa, b'mod partikolari l-SMEs. Fil-fatt, kif issemma qabel mill-KESE fir-rigward tal-pjan ta' Azzjoni dwar il-VAT, intrapriżi *bona fide* għandhom ikunu protetti u m'għandhom jiġu imposti l-ebda miżuri eċċessivi fuqhom ([3]).

1.7 Il-KESE jinnota li d-dimensjoni nazzjonali tal-ġlieda kontra l-frodi fiskali tirrikjedi wkoll li kull Stat Membru jkun kompletament responsabbli għat-tfaddim tas-sistema fiskali tiegħu u li jkollu l-oneru li jħejji strumenti ta' infurzar kontra l-frodi tal-VAT li ma jagħmlux ħsara jew jaffettwaw il-funzjonament tas-sistemi fiskali ta' Stati Membri oħrajn.

1.8 B'mod ġenerali, il-KESE jemmen li l-miżuri proposti ma għandhomx jaffettwaw b'mod negattiv l-għanijiet stabbiliti fil-Pjan ta' Azzjoni dwar il-VAT, lanqas ma għandhom itellfu jew jittardjaw it-twettiq f'waqtu u komplut tiegħu. Il-Kumitat jemmen li issa huwa ż-żmien li jittieħed pass kwalitattiv ("quantum leap") 'il quddiem f'dan il-qasam, sabiex jiġi appoġġjat is-suq uniku u jsir kontribut għall-impjieg, it-tkabbir, l-investiment u l-kompetittività. Barra minn hekk, fil-fehma tal-Kumitat, huwa importanti li jiġu implimentati l-partijiet kollha tal-Pjan ta' Azzjoni bħala xi ħaġa sħiħa indiviżibbli ([4]).

1.9 Biex il-proposta tal-Kummissjoni taħdem sew u biex fil-futur titnaqqas il-ħtieġa għal aktar derogi fir-rigward ta' prinċipji u regoli konsolidati dwar il-funzjonament tas-sistema tal-VAT fl-UE, ikun utli li l-Istati Membri li jitolbu l-applikazzjoni tal-mekkaniżmu ġeneralizzat tar-reverse charge jimponu obbligi konkreti u speċifiċi ta' fatturazzjoni elettronika biex jiżguraw it-traċċabilità sħiħa tal-ħlasijiet.

2. **Il-proposta tal-Kummissjoni**

2.1 Fil-komunikazzjoni tas-7 ta' April 2016, il-Kummissjoni Ewropea ppreżentat il-Pjan ta' Azzjoni tagħha dwar it-taxxa fuq il-valur miżjud ("VAT"). Wara din il-komunikazzjoni, matul l-2017, se ssegwi proposta leġislattiva għar-riforma u l-modernizzazzjoni tal-istruttura attwali tar-regoli Ewropej dwar il-VAT.

2.2 Kemm il-Pjan ta' Azzjoni tal-Kummissjoni kif ukoll il-proposta leġislattiva futura skedata għall-2017 huma maħsuba *inter alia* biex inaqqsu d-diskrepanza tal-VAT – id-differenza bejn dak li suppost jiddaħħal f'termini ta' dħul mill-VAT u dak li effettivament jitħallas – permezz tal-limitazzjoni tal-frodi mwettqa fil-qasam tal-VAT.

2.3 Sakemm titlesta r-riforma tas-sistema Ewropea tal-VAT u fuq talba ta' xi gvernijiet nazzjonali, il-Kummissjoni rrikonoxxiet il-ħtieġa urġenti li tippermetti temporanjament lil xi Stati Membri jimplimentaw mekkaniżmi ġeneralizzati ta' reverse charge ("GRCM").

2.4 It-tħejjija ta' GRCM kienet irregolata mill-Kummissjoni Ewropea bil-proposta tad-Direttiva trattata f'din l-opinjoni (2016/0406 – CNS), li tipproponi li temenda d-Direttiva attwali 2006/112/KE.

2.5 Peress li l-GRCM jidderoga minn wieħed mill-prinċipji tar-regolamenti Ewropej fir-rigward tal-VAT – dak tal-pagament frazzjonat – il-Kummissjoni ddeċidiet li tippermetti l-applikazzjoni ta' dan il-mekkaniżmu mill-Istati Membri b'kundizzjonijiet speċifiċi.

2.6 Speċifikament: a) l-Istat Membru għandu jkollu dispkrepanza tal-VAT li teċċedi dispkrepanza tal-VAT medja tal-UE b'5 punti perċentwali; b) il-frodi karusell għandha tirrappreżenta aktar minn 25 % tad-dispkrepanza tal-VAT tal-Istat Membru; c) għandu jiġi stabbilit li miżuri oħra ta' kontroll mhumiex biżżejjed biex tiġi miġġielda l-frodi fit-territorju tal-Istat Membru.

2.7 Sabiex jiġi evitat li l-applikazzjoni ġeneralizzata tal-mekkaniżmu ta' reverse charge toħloq problemi f'termini ta' frammentazzjoni tas-suq intern, kif diġà enfasizzat minn xi Stati Membri, il-Kummissjoni pprevediet il-possibbiltà li tirrevedi l-applikazzjoni tal-mekkaniżmi f'każ li jinstab li għandhom impatt negattiv fuq is-suq intern f'kuntrast mal-għanijiet ġenerali tal-Unjoni Ewropea.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 L-evażjoni tal-VAT hija epidemija Ewropea li huwa xieraq u utli li titwaqqaf. L-aktar forma ta' frodi tal-VAT insidjuża hija l-hekk imsejħa "frodi karusell", li l-mekkaniżmu tar-reverse charge fil-ġestjoni tal-VAT jimmira li jfixkel.

([3]) ĠU C 389, 21.10.2016, p. 43, punt 1.9.
([4]) ĠU C 389, 21.10.2016, p. 43, punti 1.1 u 1.2.

3.2 Huwa għalhekk li l-KESE huwa favur l-introduzzjoni ta' mekkaniżmi adatti għall-ġlieda kontra l-frodi fiskali, iżda jinnota li kwalunkwe deroga mill-unità tas-sistema Ewropea tal-VAT trid tkun dejjem temporanja, proporzjonata u vvalutata sew minħabba l-effetti negattivi possibbli fuq is-suq intern. Dan l-aktar f'kunsiderazzjoni tal-fatt li l-Artikolu 113 tat-Trattat, stabbilit bħala l-bażi tal-proposta leġislattiva tal-Kummissjoni, jipprovdi l-possibbiltà ta' intervent fi kwistjonijiet fiskali permezz ta' miżuri ta' armonizzazzjoni li jiżguraw il-funzjonament tajjeb tas-suq intern u n-nuqqas ta' distorsjoni tal-kompetizzjoni.

3.3 B'mod ġenerali, il-miżuri proposti m'għandhomx jaffettwaw ħażin l-għanijiet stabbiliti fil-Pjan ta' Azzjoni dwar il-VAT, lanqas ma għandhom itellfu jew jittardjaw it-twettiq f'waqtu u komplut tiegħu. Issa huwa ż-żmien li jittieħed pass kwalitattiv ("quantum leap") 'il quddiem, sabiex jiġi appoġġjat is-suq uniku u jsir kontribut għall-impjieg, it-tkabbir, l-investiment u l-kompetittività.

3.4 Barra minn hekk, huwa importanti li jsir sforz biex jiġu implimentati l-partijiet kollha tal-Pjan ta' Azzjoni bħala xi ħaġa sħiħa indiviżibbli, billi dan jippermetti li l-akbar sehem ta' frodi tal-VAT jiġi indirizzat b'mod komprensiv.

3.5 Il-prinċipju tal-proporzjonalità msemmi fil-proposta tal-Kummissjoni jrid għalhekk jiġi rrispettat filwaqt li jitqiesu kif xieraq, fost id-diversi interessi pubbliċi li jridu jiġu rrikonċiljati, anki l-interess ġenerali li ma tkunx imminata l-armonizzazzjoni tas-sistemi nazzjonali tal-VAT f'perspettiva ta' konsolidazzjoni sħiħa tas-suq intern.

3.6 Minħabba dan, huwa xieraq li wieħed jagħraf li l-politika ta' infurzar tal-liġi kontra l-evażjoni, anki tat-taxxi armonizzati, tibqa' prinċipalment f'idejn l-Istati Membri u li l-amministrazzjonijiet finanzjarji fil-biċċa l-kbira tagħhom għandhom karattru domestiku. Fl-istess waqt, anki l-għarfien statistiku dwar il-fenomenu tal-frodi, bħad-drawwiet u l-forom ta' evażjoni u ta' infurzar jidhru li huma marbuta mal-loġika nazzjonali.

3.7 Minn dan il-lat, strument li jidderoga mill-istandards tal-UE ddettat għall-iskop ta' infurzar tal-liġi kontra l-evażjoni u attivat mill-Istat Membru, huwa konsistenti mal-prevalenza tar-responsabbiltà u tas-sjieda tal-funzjonijiet ta' infurzar tal-liġi min-naħa tal-gvernijiet nazzjonali. F'dan il-kuntest il-proposta tal-Kummissjoni tirrispetta l-prinċipju ta' sussidjarjetà, peress li tippermetti lill-Istati jintervjenu fuq livell nazzjonali biex jiġġieldu kontra l-fenomeni illegali fl-oqsma tat-tassazzjoni.

3.8 Il-KESE jinnota madankollu li d-dimensjoni nazzjonali tal-ġlieda kontra l-frodi fiskali tirrikjedi wkoll li kull Stat Membru jkun kompletament responsabbli għat-tħaddim tas-sistema fiskali tiegħu u li jkollu l-oneru li jħejji strumenti ta' infurzar kontra l-frodi tal-VAT li ma jagħmlux ħsara jew jaffettwaw il-funzjonament tas-sistemi fiskali ta' Stati Membri oħrajn.

3.9 Id-deroga prevista mill-proposta tal-Kummissjoni permezz tal-mekkaniżmu tar-reverse charge mhijiex ġeneralizzata, iżda hija soġġetta għal kundizzjonijiet speċifiċi. L-Istati Membri jistgħu jitolbu li din id-deroga tiġi applikata taħt kondizzjonijiet speċifiċi, iżda din tibqa' kompletament volontarja.

3.10 L-Istat Membri li jitolbu deroga permezz tal-mekkaniżmu tar-reverse charge jeħtieġ li jkollhom diskrepanza tal-VAT ogħla b' 5 punti perċentwali mill-medja Ewropea. Meta wieħed iqis li l-medja Ewropea tad-diskrepanza tal-VAT hija ta' 14 %, il-qbiż b'5 punti perċentwali jidher biżżejjed biex wieħed jemmen li hemm raġunijiet sostanzjali rilevanti biex jiġu adottati miżuri straordinarji biex tonqos id-diskrepanza tal-VAT ([5]).

3.11 Bl-istess mod, ir-rekwiżit propost mill-Kummissjoni b'referenza għall-frodi karusell bħala l-kawża tad-diskrepanza tal-VAT (25 %) jidher li huwa appoġġjat b'evidenza preliminari xierqa meta mqabbel mal-medja Ewropea tad-diskrepanza tal-VAT (24 %) ([6]).

3.12 Huwa aċċettabbli wkoll il-klawżola ġenerali li l-Istat jeħtieġ li jkollu diffikultajiet amministrattivi biex jiġġieled il-frodi tal-VAT, peress li din il-kundizzjoni turi li l-implimentazzjoni ta' mekkaniżmu ġeneralizzat ta' reverse charge hija l-aktar miżura effettiva u proporzjonata biex jintlaħaq l-għan ta' tnaqqis tad-diskrepanza tal-VAT, b'konformità mal-interess pubbliku kemm tal-UE kif ukoll tal-Istati Membri.

3.13 Il-proposta tal-Kummissjoni tipprevedi li l-mekkaniżmu tar-reverse charge ikun applikabbli għat-tranżazzjonijiet ta' valur ogħla minn EUR 10 000. Aħna nqisu din ir-regola *de minimis* bħala aċċettabbli, minħabba l-interessi varji u ta' spiss kompletament opposti li jridu jiġu kkunsidrati flimkien fil-ġlieda kontra l-evażjoni fiskali, l-armonizzazzjoni tas-sistemi tat-taxxa u s-semplifikar tal-piż amministrattiv relatat ma' dazji fiskali.

([5]) SWD(2016) 457 final, p.18.
([6]) SWD(2016) 457 final, p.15.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 L-analiżi tal-impatt regolatorju li saret mill-Kummissjoni turi li l-adozzjoni ta' GRCM mhux bilfors issolvi kull frodi possibbli u li, fil-fatt, jistgħu jinħolqu forom ta' frodi ġodda jew fi Stati Membri differenti minn dawk li l-aktar huma milquta fil-preżent. Għaldaqstant jenħtieġ li l-Kummissjoni tissorvelja kontinwament it-tħaddim tal-GRCM, billi żżomm is-setgħa li tintervjeni fl-eventwalità ta' żviluppi negattivi fl-operat tas-suq uniku Ewropew.

4.2 Biex il-proposta leġislattiva diskussa f'din l-opinjoni taħdem sew, u biex fil-futur tonqos il-ħtieġa ta' aktar derogi fir-rigward ta' prinċipji u regoli konsolidati dwar il-funzjonament tas-sistema tal-VAT fl-UE, ikun utli li l-Istati Membri li jitolbu l-applikazzjoni tal-mekkaniżmu ġeneralizzat tar-reverse charge jimponu fuq il-persuni taxxabbli obbligi speċifiċi ta' fatturazzjoni elettronika biex jiżguraw it-traċċabbiltà sħiħa tal-ħlasijiet.

4.3 Fuq dan il-punt niġbdu l-attenzjoni b'mod partikolari fuq il-possibbiltà li jitnaqqsu jew jiġu eliminati l-mekkaniżmi ta' reverse charge u split payment f'każ li l-fatturazzjoni elettronika għaċ-ċertifikazzjoni tal-kumpensi għall-bejgħ tintuża b'mod korrett u wiesa'. Jekk dan it-tip ta' fatturazzjoni jintuża kif xieraq ikun possibbli li wieħed jivverifika fil-ħin reali jekk il-ħlas tat-taxxa fuq il-valur miżjud huwiex korrett, u b'hekk jiġi evitat impatt finanzjarju negattiv fuq negozji konformi mat-taxxa.

4.4 Il-ġlieda kontra l-frodi tal-VAT, bla dubju hija objettiv li għandu jintlaħaq b'determinazzjoni u permezz tal-provvediment ta' miżuri leġislattivi xierqa min-naħa tal-Istati Membri. Madankollu jenħtieġ li jkun innutat li l-provvediment ta' mekkaniżmi ta' reverse charge fir-rapporti B2B bejn il-privati u ta' mekkaniżmi ta' split payment fir-rapporti bejn intrapriżi u awtoritajiet pubbliċi jista' jippenalizza b'mod sinifikanti lil negozji konformi mat-taxxa.

4.5 L-ewwel nett, kif jirriżulta anki mill-analiżi tal-impatt regolatorju proposta mill-Kummissjoni, l-ispiża tal-konformità rigward l-implimentazzjoni ta' mekkaniżmu ta' reverse charge imposta fuq l-intrapriżi ż-żgħar u medji se tkun għolja ħafna fir-rigward tat-tranżazzjonijiet domestiċi u saħansitra ogħla fir-rigward tat-tranżazzjonijiet transkonfinali. Skont l-evalwazzjoni tal-impatt tal-Kummissjoni, il-mekkaniżmu tar-reverse charge jimplika żieda ta' 43 % fl-ispejjeż ta' konformità għan-negozji ([7]). Għalkemm reverse charge ġeneralizzata hija mistennija li tiġġenera inqas spejjeż ta' konformità minn reverse charge li tkun limitata għal ċertu settur, dan xorta juri li l-ispejjeż ta' konformità se jiżdiedu b'mod drammatiku.

4.6 It-tieni nett, studji ([8]) wrew li l-mekkaniżmi ta' reverse charge u ħlas maqsum (split payment) għandhom, fejn huma implimentati s'issa, ħafna drabi kkawżaw problemi ta' likwidità għal negozji li huma konformi mat-taxxa.

4.7 Fi kliem ieħor, il-ġlieda kontra l-frodi fiskali mwettqa minn numru żgħir ta' intrapriżi diżonesti kkawżat problemi operattivi sinifikanti għall-operaturi ekonomiċi li jimxu mar-regolamenti tat-taxxa, li joħolqu impjiegi u valur fis-suq intern.

4.8 Għalhekk, il-KESE jiġbed l-attenzjoni tal-Kummissjoni u tal-Istati Membri fuq il-ħtieġa li l-prinċipju tal-proporzjonalità jkun rispettat fil-proposta tal-Kummissjoni u fis-sistemi legali nazzjonali individwali mhux biss fis-sens li l-miżura adottata trid tkun proporzjonata mal-interess tal-ġlieda kontra l-frodi tal-VAT mingħajr ma ssir ħsara lis-suq intern. Fl-istess ħin, skont l-istess prinċipju, is-soluzzjonijiet adottati għandhom jittrattaw attivitajiet illegali mingħajr ma jimponu piżijiet eċċessivi u sproporzjonati fuq intrapriżi onesti, b'mod partikolari l-SMEs.

4.9 Dawn il-kunsiderazzjonijiet iżidu r-raġunijiet li jappoġġjaw in-natura tranżitorja tal-mekkaniżmu ġeneralizzat tar-reverse charge. Inkella se nassistu għal piż burokratiku intollerabbli l-aktar fuq l-SMEs u għal distorsjoni kontemporanja tad-dinamika tas-suq uniku Ewropew, peress li hemm riskju serju ta' operazzjonijiet ta' fluss tal-flus divrenzjati għall-kumpaniji li jinsabu f'diversi Stati Membri.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([7]) COM(2016) 811 final, punt 43.
([8]) ĠU C 389, 21.10.2016, p. 43, punt 1.9.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2004/37/KE dwar il-protezzjoni tal-ħaddiema minn riskji relatati mal-espożizzjoni għal karċinoġeni jew mutaġeni fuq il-post tax-xogħol"

(COM(2017) 11 final — 2017/0004 (COD))

(2017/C 288/07)

Relatur: **Marjolijn BULK**

Konsultazzjoni	Il-Parlament Ewropew, 19.1.2017
	Kunsill, 16.2.2017
Bażi Ġuridika	L-Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	24.1.2017
Sezzjoni kompetenti	Ix-Xogħol, l-Affarijiet Soċjali u ċ-Ċittadinanza
Adottata fis-sezzjoni	3.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni tal-plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	149/0/3

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jilqa' l-ftuħ tal-proċess biex tiġi riveduta d-Direttiva dwar il-karċinoġeni u lest jikkontribwixxi għal dan id-dibattitu importanti.

1.2 Il-KESE jħeġġeġ lill-Kummissjoni twettaq valutazzjoni tal-impatt ta' estensjoni possibbli tal-kamp ta' applikazzjoni biex id-Direttiva dwar il-Karċinoġeni u l-Mutaġeni (CMD) tapplika għal sustanzi li huma tossiċi għar-riproduzzjoni.

1.3 Il-Kumitat jirrakkomanda bil-qawwa li r-reviżjonijiet tas-CMD u tal-emendi ppjanati għall-2018 jagħtu aktar attenzjoni lill-esponimenti għal sustanzi karċinoġeniċi fuq ix-xogħol li jaffettwaw lin-nisa.

1.4 Il-KESE jqis li huwa importanti għall-Kummissjoni li ttejjeb metodoloġija komuni għall-adozzjoni ta' valur ta' limitu vinkolanti għal esponiment okkupazzjonali (BOELs) fis-CMD, b'konsultazzjoni mal-imsieħba soċjali, l-Istati Membri u partijiet ikkonċernati oħra.

1.5 Il-BOELs għandhom jiġu definiti abbażi ta' evidenza xjentifika u statistika, b'kont meħud ta' fatturi differenti bħall-fattibbiltà u l-possibbiltajiet għal kejl ta' livelli ta' espożizzjoni. Fin-Netherlands u l-Ġermanja jintuża approċċ ibbażat fuq ir-riskju u dan jgħin biex jiddefinixxi BOELs billi jqis il-livell ta' riskju bħala l-fattur determinanti primarju ta' kompromess soċjali.

1.6 Il-KESE jqis li jeħtieġ li jiġu stabbiliti programmi biex jipproponu sorveljanza tas-saħħa tul il-ħajja għall-persuni kollha li ġew esposti għal karċinoġeni fuq il-post tax-xogħol fil-qafas tas-sistemi nazzjonali tas-sigurtà soċjali jew is-sistemi tas-saħħa pubblika.

1.7 Il-KESE jenfasizza li biex tittejjeb il-protezzjoni tal-ħaddiema kontra l-karċinoġeni, il-mutaġeni u s-sustanzi tossiċi għar-riproduzzjoni fuq il-post tax-xogħol, l-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-ispettorati tax-xogħol ikollhom biżżejjed riżorsi finanzjarji u umani biex iwettqu d-dmirijiet tagħhom.

1.8 Il-KESE jappoġġja l-pożizzjoni komuni tal-imsieħba soċjali tal-Ewropa u jirrakkomanda l-adozzjoni ta' BOEL għall-formaldeid.

1.9 Il-KESE jirrakkomanda li hi u tistabbilixxi definizzjoni legali tal-egżost mill-magni diżil il-Kummissjoni tikkunsidra s-sejbiet tal-Kumitat Xjentifiku għal-Limiti tal-Espożizzjoni għal Sustanzi Kimiċi fuq ix-Xogħol rigward l-egżost mill-magni diżil.

2. **Sfond tal-proposta**

2.1 Il-kanċer huwa l-kawża ewlenija ta' mortalità minħabba l-kundizzjonijiet tax-xogħol. Huwa stmat li fl-2013 madwar 1,314 miljun persuna mietu bil-kanċer fl-UE. Aktar minn 100 000 mewta fl-UE irriżultat minn kanċer okkupazzjonali. Fl-UE, il-kanċer huwa l-ewwel kawża ta' mwiet marbuta max-xogħol. Madwar għoxrin miljun ħaddiem tal-UE huma esposti għall-karċinoġeni fuq il-post tax-xogħol. Studju ppubblikat fl-2015 mill-Istitut Nazzjonali Olandiż għas-Saħħa Pubblika u l-Ambjent ([1]) jistma li l-ispiża annwali ta' dawn il-kanċers okkupazzjonali hija ta' EUR 334 biljun.

2.2 Il-leġislazzjoni dwar il-protezzjoni tal-ħaddiema tindirizza l-kanċer okkupazzjonali f'għadd ta' Direttivi. L-obbligi ġenerali tad-Direttiva qafas ([2]) tal-1989 japplikaw għar-riskji kollha u jiddefinixxu miżuri ġenerali li għandhom jiġu implimentati fuq il-post tax-xogħol. Id-Direttiva dwar l-aġenti kimiċi ([3]) tapplika għas-sustanzi kimiċi perikolużi kollha. Id-Direttiva dwar l-Asbestos ([4]) tqis xi ħtiġijiet speċifiċi għall-prevenzjoni tal-mard relatat mal-asbestos. L-aktar parti speċifika importanti tal-leġislazzjoni hija d-Direttiva dwar il-karċinoġeni adottata fl-1990.

2.3 Is-CMD tistabbilixxi rekwiżiti minimi ġenerali. L-impjegaturi għandhom jidentifikaw u jevalwaw ir-riskji u għandhom jevitaw l-espożizzjoni fejn ikun hemm ir-riskji. Meta jkun teknikament possibbli, hija meħtieġa s-sostituzzjoni bi proċess jew aġent kimiku mhux perikolużi jew inqas perikolużi. Meta s-sostituzzjoni ma tkunx teknikament possibbli, il-karċinoġeni kimiċi jridu, sa fejn ikun teknikament possibbli, jiġu mmanifatturati u użati f'sistema magħluqa biex tiġi evitata l-espożizzjoni. Fejn dan ma jkunx teknikament possibbli, l-esponiment tal-ħaddiema jrid jitnaqqas għal livell baxx kemm jista' jkun teknikament possibbli.

2.4 Flimkien ma' dawn ir-rekwiżiti minimi ġenerali, is-CMD tistabbilixxi valuri ta' limitu ta' esponiment okkupazzjonali (OELs) għal karċinoġeni u mutaġeni partikolari bħala parti integrali tal-mekkaniżmu għall-protezzjoni tal-ħaddiema. Il-BOELs konkreti għal aġenti kimiċi speċifiċi huma previsti fl-Anness III tas-CMD. Bħalissa, dan l-anness iddefinixxa BOELs għal tliet sustanzi biss jew espożizzjonijiet iġġenerati minn proċess. Dawn il-BOELs ikopru biss perċentwal żgħir tal-ħaddiema esposti għal CMRs.

2.5 Fl-2016, il-Kummissjoni Ewropea ħabbret li s-CMD se tiġi riveduta fi tliet fażijiet. Din adottat proposta inizjali f'Mejju ta' dik is-sena li issa qed tiġi diskussa fil-Parlament Ewropew u fil-Kunsill tal-Ministri. It-tieni proposta ġiet adottata f'Jannar 2017 u t-tielet waħda hija skedata għall-2018.

2.6 Ir-reviżjoni tas-CMD hija proċess kontinwu. L-ewwel proposta rrevediet żewġ BOELs eżistenti u adottat ħdax-il BOEL ġdid. Fir-rapport Ulvskog tiegħu ([5]), il-Parlament Ewropew appoġġja l-proċess ta' reviżjoni tas-CMD u talab, fost affarijiet oħra, li jitwessa' l-kamp ta' applikazzjoni tagħha biex tinkludi sustanzi tossiċi għar-riproduzzjoni, l-introduzzjoni ta' valuri ta' limitu ta' espożizzjoni fuq il-post tax-xogħol aktar stretti għal sitt sustanzi u l-iffissar ta' valur limitu tranżizzjonali sabiex l-impjegaturi jingħataw żmien addizzjonali għall-implimentazzjoni. Il-Parlament Ewropew enfasizza wkoll il-punt li r-reviżjonijiet tal-2017 u l-2018 tal-Anness III tad-Direttiva 2004/37/KE jenħtieġ li jinkludu, iżda ma jkunux limitati għal, sustanzi, taħlitiet u proċessi bħall-egżost mill-magni diżil, il-formaldeid, il-kadmju u l-komposti tiegħu, il-berillju u l-komposti tiegħu, il-komposti tan-nikil, l-arseniku u l-komposti tiegħu u l-akrilonitril. Maġġoranza kbira ħafna tal-gruppi politiċi appoġġjaw il-kompromess propost mill-Parlament Ewropew.

([1]) L-Istitut Nazzjonali Olandiż għas-Saħħa Pubblika u l-Ambjent (RIVM), "*Work related cancer in the European Union" Size, impact and options for further prevention" (Kanċer relatat max-xogħol fl-Unjoni Ewropea. Id-daqs, l-impatt u l-għażliet għal aktar prevenzjoni), 2015.*

([2]) Miżuri li jtejbu s-sigurtà u s-saħħa tal-ħaddiema fuq il-post tax-xogħol, Direttiva tal-Kunsill 89/391/KEE (ĠU L 183, 29.6.1989, p. 1).

([3]) Protezzjoni tas-saħħa u s-sigurtà tal-ħaddiema mir-riskji li għandhom x'jaqsmu mal-aġenti kimiċi fuq il-post tax-xogħol, Direttiva tal-Kunsill 98/24/KE (ĠU L 131, 5.5.1998, p. 11).

([4]) Protezzjoni tal-ħaddiema mir-riskji konnessi mal-espożizzjoni għall-asbestos fuq ix-xogħol, Direttiva 2009/148/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 330, 16.12.2009, p. 28).

([5]) Rapport Ulvskog

2.7 L-għan prinċipali tat-tieni proposta huwa li jiġu adottati ħames BOELs ġodda. Għalkemm it-taħlitiet kumplessi PAH (idrokarbur aromatiku poliċikliċi) u ż-żjut tal-magna użati jidhru fl-anness li jiddefinixxi l-kamp ta' applikazzjoni tad-Direttiva, l-ebda valur ta' limitu ma ġie stabbilit għal dawn iż-żewġ karċinoġeni. Abbażi tal-analiżi tagħha stess, il-Kummissjoni ddeċidiet li, f'dan l-istadju, ma tittieħed l-ebda azzjoni fuq ħames karċinoġeni ([6]).

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Il-kamp ta' appikazzjoni tas-CMD attwalment huwa limitat għall-karċinoġeni u l-mutaġeni; għandha tiġi kkunsidrata estensjoni possibbli għal sustanzi li huma tossiċi għar-riproduzzjoni. Skont l-EU-OSHA: "L-effetti tal-esponiment okkupazzjonali fuq is-sistema riproduttiva tal-irġiel u n-nisa jistgħu jikkostitwixxu bidla fil-livelli ormonali, tnaqqis fil-libido u l-potenza, mard mestrwali, menopawża prematura, menarche ttardjat, disfunzjoni ovarja, ħsara fil-kwalità tas-semen u tnaqqis fil-fertilità tal-irġiel u n-nisa. L-esponimenti tossiċi jistgħu jikkawżaw ħsara diretta fiċ-ċelloli tal-isperma u tal-bajd li jkunu qegħdin jiżviluppaw. L-espożizzjoni tal-omm waqt it-tqala tista' tfixkel l-iżvilupp fetali (…). L-esponimenti tossiċi jistgħu jikkawżaw bosta effetti b'firxa wiesgħa, pereżempju mewt tal-fetu, dewmien fit-tkabbir tal-utru, twelid qabel iż-żmien, difett fit-twelid, mewt wara t-twelid, disturbi fl-iżvilupp konjittiv, u bidliet fis-sensittività immunoloġika jew kanċer fit-tfulija. L-esponiment tal-omm għal sustanzi kimiċi fuq il-post tax-xogħol jista' jikkawża wkoll kontaminazzjoni fil-ħalib tas-sider tagħha. Xi sustanzi kimiċi b'attività ormonali, l-hekk imsejħa interferenti endokrinali, jistgħu jibdlu l-funzjoni tas-sistema endokrinali u konsegwentement jikkawżaw effetti riproduttivi avversi, pereżempju kwalità ħażina tas-semen u ħsara fit-tessuti riproduttivi tal-irġiel u xi kundizzjonijiet mediċi ġinekoloġiċi fin-nisa."

3.1.1 Skont ir-REACH u skont diversi partijiet speċifiċi tal-leġislazzjoni (dwar prodotti kożmetiċi, bijoċidi u pestiċidi), il-karċinoġeni, il-mutaġeni u s-sustanzi tossiċi għar-riproduzzjoni huma trattati fi grupp kumplessiv ta' sustanzi ta' tħassib serju ħafna. Dawn jaqsmu xi karatteristiċi komuni, inklużi l-impatt akut tagħhom fuq is-saħħa, id-diffikultà tal-perċezzjoni tar-riskju (peress li l-konsegwenzi tal-esponiment ħafna drabi jidhru wara perjodu twil ta' latenza), id-diffikultà tal-ġestjoni tar-riskju u l-problemi marbuta ma' "effetti cocktail", jiġifieri esponiment għal żewġ sustanzi jew proċessi differenti jew aktar. Il-leġislazzjoni nazzjonali f'diversi Stati Membri adottat tali approċċ bl-appoġġ tal-imsieħba soċjali fil-livell nazzjonali. Il-KESE jħeġġeġ lill-Kummissjoni twettaq valutazzjoni tal-impatt ta' estensjoni possibbli tal-kamp ta' applikazzjoni biex id-Direttiva dwar il-Karċinoġeni u l-Mutaġeni (CMD) tapplika għal sustanzi li huma tossiċi għar-riproduzzjoni.

3.2 Jenħtieġ li l-istrateġija tal-UE kontra l-kanċer relatat max-xogħol tagħti aktar attenzjoni lin-nisa.

3.2.1 Il-mudell tal-esponiment u l-mudell tal-pożizzjonijiet tal-kanċer jistgħu jvarjaw bejn l-irġiel u n-nisa. Il-kanċer tas-sider, pereżempju, huwa marda rari ħafna għall-irġiel, filwaqt li huwa l-aktar kanċer komuni għan-nisa. Firxa ta' esponimenti okkupazzjonali tista' tikkontribwixxi għall-kanċer tas-sider.

3.2.2 Il-Kumitat iħeġġeġ bil-qawwa lill-Kummissjoni sabiex tqis b'mod aktar sistematiku l-esponimenti karċinoġeniċi okkupazzjonali li jaffettwaw lin-nisa fir-reviżjoni tad-Direttiva u fl-emendi ppjanati għall-2018. Ħafna tipi ta' xogħlijiet li fihom in-nisa huma kkonċentrati (is-saħħa, it-tindif, il-kura tax-xagħar u l-bqija) jinvolvu esponimenti għal sustanzi karċinoġeniċi li huma injorati. Jeħtieġ li jiġu definiti kriterji għall-identifikazzjoni u l-klassifikazzjoni ta' sustanzi li jfixklu s-sistema endokrinali li jikkontribwixxu għal xi tipi ta' kanċer. Għandha tissaħħaħ il-prevenzjoni fl-użu ta' prodotti ċitostatiċi (jiġifieri kemoterapewtiċi) għall-professjonijiet tas-saħħa. Għalkemm ir-radjazzjonijiet jonizzanti ma jaqgħux fil-kamp ta' applikazzjoni ta' din l-opinjoni, il-KESE jħeġġeġ bil-qawwa l-ħtieġa li jissaħħu direttivi oħra u b'mod partikolari d-Direttiva 2013/59/Euratom.

3.3 Hemm qbil qawwi fost il-partijiet ikkonċernati dwar ir-rwol u l-importanza tal-BOELs. Il-BOELs huma importanti għax jgħinu fit-tnaqqis tar-riskju, anki meta ma jkun hemm l-ebda livell sikur ta' espożizzjoni. Dawn iridu jiġu stabbiliti f'livell adegwat, billi jitqiesu l-evidenza xjentifika u l-aspetti ta' fattibbiltà.

3.3.1 Madankollu, ma hemm l-ebda metodoloġija uniformi fl-UE għad-derivazzjoni tal-BOELs. Bħalissa, il-Kummissjoni topera fuq bażi ta' "każ b'każ". It-trasparenza u l-konsistenza jistgħu fil-biċċa l-kbira jitjiebu. Xi BOELs huma tajbin, filwaqt li oħrajn ma jipprovdux biżżejjed protezzjoni. Il-KESE jqis li fejn ikunu kkonċernati s-saħħa u l-ħajjiet tal-bnedmin, l-ambizzjonijiet iridu jkunu ta' livell għoli.

([6]) Il-berillju u l-komposti tal-berillju inorganiku, l-eżaklorobenżen (HCB), l-egżost mill-magni diżil (DEE), it-trab u d-dħaħen mill-proċess tal-gomma (RPDF) u 4,4'-Metilen-bis-(2 chloraniline) (MOCA).

3.3.2 Fattur ieħor huwa li l-Istati Membri għandhom approċċi differenti. Xi wħud minnhom għandhom BOELs definiti għal aktar minn mitt CMR differenti, oħrajn għal inqas minn għaxra. Il-livell ta' dawk il-BOELs jista' jvarja minn pajjiż għal ieħor. Dan joħloq diffikultajiet għall-kumpaniji li joperaw f'pajjiżi differenti bi standards varjabbli u f'xi każijiet dan jista' jirriżulta f'kompetizzjoni inġusta.

3.3.3 Għalhekk, il-KESE jqis li huwa importanti li l-Kummissjoni tiddefinixxi metodoloġija għall-adozzjoni ta' BOELs fis-CMD. Jenħtieġ li tali proċess jinvolvi konsultazzjoni wiesgħa mal-imsieħba soċjali, l-Istati Membri u partijiet ikkonċernati oħrajn, inklużi l-NGOs. L-esperjenza nazzjonali tgħin biex jiġu definiti prattiki tajbin. Għall-KESE, jenħtieġ li żewġ elementi jitqiesu b'mod partikolari:

3.3.3.1 L-ewwel nett, il-konsistenza tal-BOELs, sabiex tiġi evitata sitwazzjoni fejn il-ħaddiema esposti għal ċerti sustanzi jistgħu jkunu f'riskju ħafna ogħla ta' kanċer minn ħaddiema esposti għal sustanzi oħra. Fil-Ġermanja u fin-Netherlands, hemm appoġġ mill-imsieħba soċjali għal approċċ ibbażat fuq ir-riskju. Dan jgħin biex jiġu definiti BOELs billi jitqies il-livell ta' riskju bħala l-fattur determinanti primarju ta' kompromess soċjali;

3.3.3.2 It-tieni, il-BOELs iridu jiġi definiti fuq bażi ta' evidenza xjentifika. Dawn iridu jqisu fatturi differenti, bħall-fattibbiltà u l-possibbiltajiet għall-kejl tal-livelli ta' esponiment. Sabiex l-impjegaturi jiġu megħjuna jagħtu prijorità lill-miżuri ta' prevenzjoni tagħhom, jenħtieġ li dawn jirreferu b'mod espliċitu għal-livell ta' riskju assoċjat mal-livell ta' espożizzjoni.

3.4 Fil-biċċa l-kbira tal-każijiet, hemm perjodu twil ta' latenza bejn l-espożizzjoni u l-kanċer. Il-KESE jqis li huwa neċessarju, għalhekk, li jipproteġi lill-ħaddiema esposti jew ħaddiema li huma fir-riskju ta' espożizzjoni billi tiġi offruta sorveljanza tas-saħħa tul il-ħajja stabbilita fil-qafas tas-sistemi nazzjonali tas-saħħa jew tas-sigurtà soċjali għal ħaddiema esposti kollha.

3.5 Il-KESE jirrakkomanda li għandhom jiġu ffukati aktar sforzi fuq il-qasam ta' studji xjentifiċi u statistiċi. Il-kanċer okkupazzjonali jista' jkun ikkaġunat ukoll minn: stress, fatturi organizzattivi tax-xogħol pereżempju x-xogħol bix-xift. Għandhom jingħataw aktar attenzjoni u fondi lir-riċerka tal-konsegwenzi u s-sinerġija potenzjali ta' espożizzjoni kkombinata ma' fatturi differenti bħall-aġenti kimiċi u bijoloġiċi jew fiżiċi, il-kimiċi u l-organizzazzjoni tax-xogħol, eċċ.

3.6 Il-KESE jenfasizza li wieħed mill-kompiti ewlenin fil-qasam tal-protezzjoni tal-ħaddiema mill-karċinoġeni, il-mutaġeni jew is-sustanzi tossiċi għar-riproduzzjoni fuq il-post tax-xoħol huwa li jissaħħaħ il-kontroll fuq l-implimentazzjoni u l-applikazzjoni tas-CMD. Jenħtieġ li l-Istati Membri jiżguraw li l-ispettorati tax-xogħol ikollhom biżżejjed riżorsi finanzjarji u umani biex iwettqu dmirijiethom, filwaqt li jgħinu lill-kumpaniji, b'mod partikolari l-SMEs, jikkonformaw ma' dawn id-dispożizzjonijiet il-ġodda. Għandhom isaħħu l-kooperazzjoni tagħhom mal-Aġenzija Ewropea għas-Sigurtà u s-Saħħa fuq il-Post tax-Xogħol, li żviluppat għodod differenti li jistgħu jtejbu l-kwalità ta' prevenzjoni fuq il-post tax-xogħol. Wieħed minn dawn l-istrumenti huwa Valutazzjoni tar-Riskju Interattiva Onlajn (OIRA), pjattaforma web li tippermetti l-ħolqien ta' għodod ta' valutazzjoni tar-riskji settorjali fi kwalunkwe lingwa b'mod faċli u standardizzat.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 It-tieni proposta tas-CMD tintroduċi BOELs għal ħames sustanzi karċinoġeniċi addizzjonali.

4.1.1 L-Epikloroidrina (ECH) huwa karċinoġenu mingħajr valur ta' limitu. L-għadd ta' ħaddiema esposti fl-UE huwa ta' 43 813. Il-Kummissjoni tipproponi BOEL ta' 1,9 mg/m^3. Ħmistax-il Stat Membru se jkollhom bżonn jintroduċu (7) jew jaġġornaw (8) l-OEL tagħhom biex inaqqsuh għal 1,9 mg/m^3. Madwar 69 % tal-ħaddiema esposti huma stmati li jaħdmu f'dawk il-ħmistax-il Stat Membru u konsegwentement jibbenefikaw mit-titjib fil-protezzjoni legali bħala riżultat tal-introduzzjoni ta' dan il-BOEL. Il-KESE jqis li l-BOEL propost jikkontribwixxi għal tnaqqis fil-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

4.1.2 Id-dibromur tal-etilen (EDB) huwa karċinoġenu ġenotossiku mingħajr limitu. Huwa stmat li inqas minn 8 000 ħaddiem tal-UE huma potenzjalment esposti għal 1,2-dibromoetanu. Il-Kummissjoni tipproponi BOEL ta' 0,8 mg/m^3 (0,1 ppm). Għoxrin Stat Membru se jkollhom bżonn jintroduċu (11) jew jaġġornaw (9) l-OEL tagħhom biex inaqqsuh għal 0,8 mg/m^3. Huwa stmat li 81 % tal-ħaddiema esposti jaħdmu f'dawk l-għoxrin Stat Membru u konsegwentement jibbenefikaw mit-titjib fil-protezzjoni legali bħala riżultat tal-introduzzjoni ta' dan il-BOEL. L-ispejjeż addizzjonali għall-kumpaniji (fosthom l-intrapriżi mikro u żgħar) huma mistennija li jkunu baxxi ħafna. Il-KESE jqis li l-BOEL propost jikkontribwixxi għal tnaqqis fil-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

4.1.3 Id-diklorur tal-etilen (EDC) huwa kklassifikat bħala karċinoġenu 1B skont is-CLP. Inqas minn 3 000 ħaddiem huma potenzjalment esposti fl-Ewropa ([7]). Il-Kummissjoni tipproponi BOEL ta' 8,2 mg/m^3 ta' 2 ppm. Tlieta u għoxrin Stat Membru se jkollhom bżonn jintroduċu (5) jew jaġġornaw (18) l-OEL tagħhom biex inaqqsuh għal 2 ppm, għalhekk huwa mistenni li proporzjon kbir tal-ħaddiema esposti jista' jibbenefika mit-titjib fil-protezzjoni legali. Il-KESE jqis li l-BOEL propost jikkontribwixxi għal tnaqqis fil-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

4.1.4 4,4'-methylenedianiline (MDA) huwa karċinoġenu ġenotossiku. Huwa stmat li madwar 70-140 persuna huma esposti għal MDA fl-arja fl-industrija tal-kimika. In-numru ta' persuni affettwati mill-espożizzjoni tal-ġilda huwa konsiderevolment ogħla u mistenni li jvarja bejn 390 000 u 3,9 miljun ħaddiem ([8]). Il-Kummissjoni tipproponi BOEL ta' 0,08 mg/m^3. Tlieta u għoxrin Stat Membru se jkollhom bżonn jintroduċu (12) jew jaġġornaw (11) l-OEL tagħhom biex inaqqsuh għal 0,08 mg/m^3. Il-KESE jqis li l-BOEL propost jikkontribwixxi għal tnaqqis fil-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

4.1.5 It-*trikloroetilen (TCE)* huwa kklassifikat bħala karċinoġenu tal-grupp 2A mill-Aġenzija Internazzjonali għar-Riċerka dwar il-Kanċer (minn hawn 'il quddiem IARC) u bħala karċinoġenu tal-Kategorija IB fl-UE skont is-CLP. Huwa stmat li madwar 74 000 ħaddiem fl-UE huma potenzjalment esposti għat-TCE. Il-Kummissjoni tipproponi l-kombinazzjoni ta' BOEL ta' 54,7 mg/m^3 ta' 10 ppm u limitu ta' esponiment għal żmien qasir (minn hawn 'il quddiem: STEL) ta' 164,1 mg/m^3 ta' 30 ppm. Mit-tnejn u għoxrin Stat Membru li diġà għandhom fis-seħħ BOEL nazzjonali għat-TCE, sittax minnhom adottaw ukoll STEL. Sbatax-il Stat Membru se jkollhom jintroduċu (6) jew jaġġornaw (11) il-BOEL tagħhom biex inaqqsuh għal 54,7 mg/m^3 (10 ppm). Kważi 74 % tal-ħaddiema esposti huma stmati li jaħdmu f'dawk is-sbatax-il Stat Membru u konsegwentement jibbenefikaw mit-titjib fil-protezzjoni legali minħabba l-introduzzjoni tal-OEL. Il-KESE jinnota li BOEL aktar baxx għat-trichloroethylene ġie implimentat f'għadd ta' Stati Membri u huwa appoġġjat minn organizzazzjonijiet tal-impjegaturi u trade unions. Jenħtieġ li jiġi previst BOEL aktar baxx fil-livell tal-UE, sabiex jitnaqqas il-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

4.2 Għalkemm it-taħlitiet kumplessi tal-*idrokarbur aromatiku poliċikliku* (PAH) u ż-żjut tal-magna użati jidhru fl-Anness li jiddefinixxi l-kamp ta' applikazzjoni tad-Direttiva, l-ebda valur limitu ma ġie stabbilit għal dawn iż-żewġ karċinoġeni.

4.2.1 It-taħlitiet *kumplessi tal-idrokarbur aromatiku poliċikliku* (PAH) bil-benżo[a]piren bħala indikatur. Il-PAHs huma kategorija wiesgħa ta' komposti organiċi. Il-KESE jqis li l-miżura proposta tikkontribwixxi għal tnaqqis fil-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

4.2.2 *Żjut minerali bħal żjut tal-magna użati*. L-esponiment għal żjut minerali bħal żjut tal-magna użati jista' jikkawża kanċer tal-ġilda. Huwa stmat li n-numru ta' ħaddiema esposti huwa miljun, il-maġġoranza tagħhom huma impjegati fil-manutenzjoni u t-tiswija ta' vetturi bil-mutur. Il-KESE jqis li l-miżura proposta tikkontribwixxi għal tnaqqis fil-piż tal-kanċer relatat max-xogħol.

5. **Aktar sustanzi jew proċessi li għandhom jiżdiedu**

5.1 *Formaldeid (FA)*. Il-Kummissjoni ma pproponietx BOEL għal formaldeid (FA). Fl-2009, l-IARC ikkonkludiet li kien hemm biżżejjed evidenza fil-bnedmin ta' assoċjazzjoni kawżali tal-formaldeid mal-lewkimja majelojde. L-informazzjoni disponibbli għall-FA hija adegwata biex jiġi derivat OEL ibbażat fuq is-saħħa, medja ppeżata b'ħin ta' 8 sigħat (TWA) u STEL. Abbażi tad-data disponibbli, is-SCOEL jikseb valur ta' limitu ta' esponiment okkupazzjonali ta' 0,3 ppm (8 sigħat TWA) bi STEL ta' 0,6 ppm. Wara dan, il-Kumitat ta' Konsulenza dwar is-Sigurtà u s-Saħħa fuq il-Post tax-Xogħol (ACSHW) iddeċieda wkoll li jirrakkomanda dan il-valur ta' limitu lill-Kummissjoni. Fl-2016, l-imsieħba soċjali Ewropej talbu lill-Kummissjoni tinkludi l-valuri proposti mis-SCOEL ibbażati fuq is-saħħa bħala BOEL għal din is-sustanza kimika ([9]). Il-KESE jappoġġja din il-pożizzjoni komuni u jqis li jenħtieġ li jiġi adottat BOEL.

([7]) Data tal-2009.
([8]) L-Istitut tal-Mediċina (IOM, li fl-2016 ingħata l-isem ta' HDM), Proġett ta' riċeka P937/9 dwar 4,4'-Methylenedianiline, Mejju 2011.
([9]) L-EPF, l-ETUC, l-EAMA, l-ETRMA, il-Formacare, u l-EPRA jitolbu li jiġi inkluż il-Formaldeid fl-Anness III tad-Direttiva dwar il-Karċinoġeni u l-Mutaġeni 2004/37/KE, 15 ta' Lulju 2016.

5.2 *Egżost mill-magni diżil (DEE).* Fl-2012, l-Aġenzija Internazzjonali għar-Riċerka dwar il-Kanċer (IARC) ikkategorizzat l-emissjonijiet kollha tal-egżost mill-magni diżil bħala karċinoġeni Klassi 1 (karċinoġeni umani ppruvati). Skont il-Kummissjoni, aktar minn tliet miljun ħaddiem fl-Unjoni Ewropea huma esposti għal emissjonijiet tal-egżost mill-magni diżil fuq il-post tax-xogħol. In-numru totali tal-ħaddiema esposti għal dawn id-dħaħen, tal-inqas matul parti mill-karriera tax-xogħol tagħhom, ammonta għal tnax-il miljun fl-2010, u potenzjalment jiżdied għal għoxrin miljun sal-2060. Il-valutazzjoni tal-impatt tal-Kummissjoni tiddikjara li n-nuqqas ta' leġislazzjoni li tipprojbixxi l-espożizzjoni għall-egżost mill-magni diżil fuq il-post tax-xogħol se jirriżulta f'230 000 mewta fl-UE bejn l-2010 u l-2069.

5.2.1 Il-Kummissjoni targumenta li r-raġuni ewlenija għall-esklużjoni tad-DEE mill-Anness I u l-Anness III tas-CMD hija minħabba li huwa diffiċli biex tinstab definizzjoni legali sabiex issir distinzjoni bejn magni ġodda u magni qodma. Fil-fehma tal-KESE, l-għan tas-CMD mhuwiex li tiddefinixxi standards tekniċi għall-magni, iżda li tistabbilixxi definizzjoni legali tad-DEE bħala proċess karċinoġeniku skont l-evidenza xjentifika u l-valutazzjoni tal-IARC. Fuq il-post tax-xogħol, il-ħaddiema jistgħu jkunu esposti għall-egżost mill-magni diżil minn diversi magni li jikkonformaw mal-istandards differenti ta' espożizzjoni. Fatturi oħrajn għandhom rwol importanti fil-karatterizzazzjoni tal-esponiment: it-temperaturi ta' kombustjoni u l-manutenzjoni u t-tindif tal-magni. Jista' jiġi definit BOEL billi titqies il-konċentrazzjoni tal-arja tal-karbonju elementali. Il-KESE jqis li jenħtieġ li titqies is-sejba li jmiss mill-SCOEL: "Għalkemm id-data tossikoloġika tappoġġja limitu (possibbilment ta' 0,02 mg DEP/m^3 jew inqas, li jikkorrispondi għal 0,015 mg EC/m^3), id-data epidemjoloġika, diġà tissuġġerixxi riskji tal-kanċer sinifikanti f'dawn il-livelli ta' esponiment jew f'oħrajn aktar baxxi minn dawn. Għalhekk, limitu ta' esponiment okkupazzjonali li jipproteġi b'mod adegwat lill-ħaddiema, ma jistax jiġi stabbilit abbażi tad-data u l-analiżi disponibbli attwalment. Madankollu, kemm id-data tossikoloġika kif ukoll dik epidemjoloġika tal-bniedem huma miġbura u evalwati ulterjorment" ([10]).

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([10]) Opinjoni SCOEL n°403, 2016.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża"

(COM(2016) 950 final)

(2017/C 288/08)

Relatur: **Christian MOOS**

Korelatur: **Jan PIE**

Konsultazzjoni	27.1.2017
Bażi ġuridika	L-Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Kummissjoni kompetenti	Kummissjoni Konsultattiva dwar il-Bidliet Industrijali (CCMI)
Adottata fis-CCMI	7.4.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	104/1/7

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE huwa favur il-ħolqien ta' Unjoni Ewropea tad-Difiża (EDU) u jappoġġja l-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża, inkluż l-istabbiliment ta' Fond Ewropew għad-Difiża komuni.

1.2 Il-KESE jappella għal progress kwalitattiv sinifikanti fil-kooperazzjoni Ewropea fil-qasam tad-difiża, peress li s-suq u l-industrija tad-difiża tal-UE huma frammentati żżejjed u dan iwassal għal allokazzjoni ineffiċjenti tar-riżorsi, duplikazzjoni fil-mandati, nuqqas ta' interoperabilità u distakki teknoloġiċi.

1.3 Il-KESE jappoġġja l-għan ta' awtonomija strateġika f'oqsma ta' teknoloġija u kapaċità industrijali kritiċi identifikati. In-NATO tibqa' l-bażi tad-difiża kollettiva Ewropea.

1.4 L-UE għandha tkompli bid-diplomazija prinċipalment preventiva u multilaterali tagħha. Madankollu, il-kapaċitajiet militari huma element importanti għall-implimentazzjoni tal-Istrateġija Globali tal-UE dwar il-Politika Barranija u ta' Sigurtà.

1.5 Il-KESE jiddikjara li kundizzjoni essenzjali għall-iżvilupp ta' kapaċitajiet għad-difiża komuni huwa li jissaħħu il-bażijiet industrijali u teknoloġiċi ta' difiża Ewropea inkluż forza tax-xogħol b'ħiliet għoljin.

1.6 Il-KESE jappoġġja bis-sħiħ li tingħata attenzjoni speċjali lill-SMEs inkluż fil-qasam tar-riċerka u l-iżvilupp għal skopijiet ta' difiża.

1.7 Il-fondi tal-UE jistgħu jrawmu l-innovazzjoni fl-oqsma teknoloġiċi fejn distinzjoni ċara bejn il-finijiet militari u mhux militari saret diffiċli jekk mhux impossibbli.

1.8 Madankollu, il-KESE jirrifjuta l-ftuħ ta' fondi eżistenti, li jservu bħala objettivi ekonomiċi jew soċjali, għal skopijiet tad-difiża fis-sens strett tal-kelma. L-għanijiet tar-Regolament dwar il-FEIS, il-Fondi SIE u l-programm COSME kif ukoll l-investimenti tal-BEI iservu għal finijiet mhux militari.

1.9 Il-KESE jirrifjuta dispożizzjoni speċjali għal riżorsi baġitarji nazzjonali allokati għad-difiża skont il-Patt ta' Stabbiltà u Tkabbir. Dan tal-aħħar għandu jiġi kkunsidrat fil-kuntest tal-approfondiment tal-Unjoni Ekonomika u Monetarja (UEM) u mhux f'settur wieħed biss. In-nefqa għad-difiża m'għandhiex tiddestabbilizza l-finanzi pubbliċi.

1.10 Il-KESE jappoġġja l-ħolqien ta' Fond għad-Difiża b'kanali separati għar-riċerka u l-kapaċitajiet. Madankollu, il-baġit tal-UE għandu jiżdied, peress li l-kanal għar-riċerka dwar id-difiża ma jistax jiġi ffinanzjat għad-detriment ta' riċerka f'setturi oħra. Il-KESE huwa favur li l-kanal tal-kapaċità jkun iffinanzjat biss mill-kontribuzzjonijiet nazzjonali. L-akkwist ta' prodotti tad-difiża mill-Istati Membri ma jistax jiġi ffinanzjat mill-baġit tal-UE.

1.11 Il-KESE jilqa' b'sodisfazzjon il-ħolqien ta' kumitat ta' koordinazzjoni. Id-deċiżjonijiet finali f'dan il-kumitat għandhom ikunu riżervati għar-rappreżentanti politiċi ċivili.

1.12 Il-KESE jappoġġja s-sejħa tal-Kummissjoni għall-applikazzjoni sħiħa tad-Direttivi ([1]) dwar l-akkwist pubbliku u t-trasferimenti intra-UE tal-prodotti għad-difiża. Jeħtieġ li jsir ħafna aktar biex jiġi żgurat b'mod partikolari l-aqwa użu tad-Direttiva dwar it-trasfermenti.

1.13 Il-KESE jappoġġja l-iżvilupp ta' standards komuni kemm għall-armi kif ukoll għall-prodotti b'użu doppju, filwaqt li jevita d-duplikazzjoni tal-istandards eżistenti, b'mod partikolari l-istandards tan-NATO.

1.14 L-esportazzjonijiet tal-armi għandhom ikunu limitati għall-alleati u l-imsieħba strateġiċi u jeħtieġu skrutinju demokratiku tajjeb.

2. **Kummenti ġenerali**

2.1 L-Ewropa qed taffaċċja sensiela ta' kunflitti fil-viċinat tagħha, bħalma huma l-gwerra ċivili fis-Sirja, b'konsegwenzi diretti li jinkludu ċ-ċaqliq tal-popolazzjoni globali tal-2015/2016. Bl-annessjoni tal-Krimea mir-Russja u l-involviment tagħha fil-kunflitt armat fil-Lvant tal-Ukrajna, l-integrità territorjali ta' stat indipendenti u, b'hekk, id-dritt internazzjonali inkisru. L-Afrika ta' Fuq u l-Lvant Nofsani jibqgħu reġjuni instabbli u huma f'riskju ta' falliment tal-istat. Fl-istess ħin, l-Ewropa u l-Lvant Nofsani m'għadhomx jidhru li huma parti ewlenija mill-politika tas-sigurtà tal-Istati Uniti. L-Ewropa qed tiffaċċja riskju dejjem jikber li ssib lilha nfisha fil-periferija tal-affarijiet dinjija u titqies bħala piż mill-imsieħba trans-Atlantiċi tagħha.

2.2 Fid-dawl ta' dawn iċ-ċirkostanzi ġeostrateġiċi u l-iżviluppi fis-sigurtà, l-Ewropa għandha ssaħħaħ il-kapaċitajiet ta' sigurtà u difiża tagħha. Huwa essenzjali li jkun hemm stampa ċara tal-għanijiet strateġiċi komuni tal-Unjoni li għadha nieqsa u teħtieġ li tiġi żviluppata b'mod urġenti. Dan huwa prerekwiżit biex jiġu identifikati l-kapaċitajiet nazzjonali u konġunti meħtieġa li jeħtieġ li jiġu ssostanzjati permezz ta' bazi teknoloġika, industrijali u għad-difiża Ewropea sostenibbli.

2.3 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għat-talbiet ([2]) li diġà għamel fl-Opinjonijiet CCMI/116 (2013) u CCMI/100 (2012). L-istrateġija Globali tal-UE ([3]) u l-Pjan ta' Implimentazzjoni dwar is-Sigurtà u d-Difiża ([4]) jipprovdu wkoll approċċi importanti għal dan l-għan. Fil-fehma tal-KESE, huwa urġenti li dawn jiġu implimentati b'mod konsistenti f'konformità mad-dispożizzjonijiet tad-Dikjarazzjoni Konġunta tal-UE u tan-NATO ta' Lulju 2016 kif ukoll il-prinċipju ta' sigurtà kollettiva tan-Nazzjonijiet Uniti.

2.4 Il-KESE jqis l-ottimizzazzjoni tal-prevenzjoni ċivili u tal-kapaċitajiet Ewropej fil-qasam tad-difiża bħala kwistjoni ta' urġenza sabiex ikunu garantiti l-libertà u l-paċi fl-Ewropa, tinxtered l-istabbiltà fil-viċinat tal-Ewropa li tirrifletti l-valuri fundamentali tal-UE bħalma huma d-drittijiet tal-bniedem, u biex ikunu appoġġati b'suċċess il-miżuri globali għaż-żamma tal-paċi tan-NU.

2.5 Għaldaqstant, il-KESE jitlob li l-kwalità ta' kooperazzjoni tad-difiża Ewropea tingħata spinta. Huwa favur il-ħolqien ta' Unjoni Ewropea tad-Difiża (EDU), fil-qafas tal-"kooperazzjoni strutturata permanenti" tal-UE, il-mekkaniżmu previst għal dan l-għan skont l-Artikoli 42.6 u 46 tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea, u jilqa' l-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża, inkluż l-istabbiliment ta' Fond Ewropew għad-Difiża komuni, bħala pass importanti.

([1]) Id-Direttiva 2009/43/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-6 ta' Mejju 2009 dwar l-issimplifikar tat-termini u l-kundizzjonijiet tat-trasferimenti ta' prodotti relatati mad-difiża fil-Komunità (ĠU L 146, 10.6.2009, p. 1); id-Direttiva 2009/81/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Lulju 2009 dwar il-koordinazzjoni tal-proċeduri għall-għoti ta' ċerti kuntratti ta' xogħlijiet, provvisti u servizzi minn awtoritajiet jew entitajiet kontraenti fl-oqsma tad-difiża u s-sigurtà u li temenda id-Direttivi 2004/17/KE u 2004/18/KE (ĠU L 216, 20.8.2009, p. 76).

([2]) Ara wkoll l-Opinjonijiet tal-KESE dwar *L-industrija tad-difiża: aspetti industrijali, innovattivi u soċjali* , (ĠU C 299, 4.10.2012, p. 17) u dwar *Strateġija biex jissaħħaħ is-settur tad-difiża Ewropew,* (ĠU C 67, 6.3.2014, p. 125).

([3]) Opinjoni tal-KESE dwar L-Istrateġija l-ġdida tal-UE għall-Politika Estera u ta' Sigurtà Komuni (Opinjoni fuq inizjattiva proprja) (ĠU C 264, 20.7.2016, p. 1).

([4]) Konklużjonijiet tal-Kunsill Ewropew dwar is-sigurtà u d-difiża (14149/16), 14 ta' Novembru 2016.

2.6 Il-KESE jaqbel mal-kritika tal-Kummissjoni dwar il-frammentazzjoni żejda tas-suq li twassal għal allokazzjoni ineffiċjenti tar-riżorsi, duplikazzjoni fil-mandati, nuqqas ta' interoperabilità u distakki teknoloġiċi.

2.7 Il-biċċa l-kbira tal-Istati Membri tal-UE huma taħt pressjoni biex jikkonsolidaw il-baġits tagħhom, li jfisser li l-użu ineffiċjenti tal-fondi pubbliċi ma jistax jiġi ġustifikat aktar. Il-KESE għalhekk jitlob l-implimentazzjoni riżoluta ta' approċċi kollaborattivi. Fil-fehma tal-KESE, aktar kooperazzjoni fl-oqsma ta' prijorità msemmija mill-Kummissjoni huwa biss l-ewwel pass.

2.8 Il-KESE jappoġġja l-għan ta' awtonomija strateġika fl-identifikazzjoni ta' kapaċitajiet industrijali kritiċi. In-NATO tibqa' l-bażi tal-politika Ewropea ta' sigurtà u ta' difiża komuni kif imtenni fid-Dikjarazzjoni Konġunta tal-UE u tan-NATO. F'dan ir-rigward, huwa importanti li l-membri kolha tan-NATO jissodisfaw ir-rekwiżiti tagħhom.

2.9 Il-KESE jiddikjara li mhux l-elementi kollha tal-Pjan ta' Azzjoni huma ġodda iżda jilqa' t-twaqqif ta' Fond għad-Difiża. Madankollu, dan jiddependi ħafna fuq ir-rieda politika ta' kontribuzzjoni ta' iktar flus mill-baġits nazzjonali. Il-KESE huwa kritiku dwar in-nuqqas ta' rieda ta' xi Stati Membri biex tittieħed azzjoni. Barra minn hekk, jeħtieġ li l-Kummissjoni ssaħħaħ l-isforzi tagħha biex tiżviluppa pjan direzzjonali għal sistema komprensiva ta' sigurtà tal-provvista fl-UE kollha u tiżgura l-implimentazzjoni xierqa taż-żewġ Direttivi dwar id-Difiża.

2.10 Il-Pjan Direzzjonali ta' Bratislava ([5]) jmur fid-direzzjoni t-tajba; madankollu, fil-qasam tad-difiża dan jerġa jirrepeti pjani qodma. B'mod partikolari, il-pjan direzzjonali huwa nieqes minn konsistenza strateġika u huwa ffukat wisq fuq l-isfida attwali tal-kriżi tal-migrazzjoni u l-protezzjoni tal-fruntieri esterni tal-UE. Filwaqt li ċ-ċaqliq ta' popolazzjoni fuq skala kbira huma tabilħaqq marbutin mal-isfidi għas-sigurtà, ladarba jiżviluppaw dawn ma jistgħux jiġu solvuti b'mezzi militari.

2.11 Kundizzjoni essenzjali għall-iżvilupp ta' kapaċitajiet komuni huwa t-twaqqif u l-iżvilupp tas-suq intern għad-difiża. Il-KESE huwa tal-fehma li mhuwiex possibbli li tissaħħaħ il-bażi industrijali Ewropea mingħajr ma tkun indirizzata wkoll il-kwistjoni tal-ħiliet. L-industriji tad-difiża l-ħin kollu jaħdmu b'pass teknoloġiku avvanzat u għaldaqstant jeħtieġu forza tax-xogħol b'ħiliet għoljin. L-inizjattiva tal-KE dwar il-ħiliet li tissemma fil-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża tindirizza din il-problema u għalhekk milqugħa tajjeb ħafna.

2.12 Aktar investiment u kooperazzjoni f'dan is-settur industrijali jgħinu wkoll biex jiġu ssalvagwardjati l-impjiegi u jinħolqu l-impjiegi. Il-ġlieda kontra l-qgħad fl-Ewropa m'għandhiex tkun il-mutur ewlieni għal deċiżjonijiet ta' investiment fil-qasam tad-difiża. Il-qgħad għandu jitnaqqas b'mezzi oħra u mhux bl-armamenti. It-tisħiħ tal-kapaċitajiet ta' difiża Ewropea għandu jkun iggwidat esklużivament minn kunsiderazzjonijiet strateġiċi u valutazzjoni profonda ta' dak li hu meħtieġ biex nipproteġu lill-Ewropa u biex tiġi żgurata l-kapaċità ta' alleanza tagħha. Dan m'għandux jipperikola l-finanzi pubbliċi. B'mod partikolari, l-UE għandha tkompli bid-diplomazija prinċipalment preventiva u multilaterali tagħha. Madankollu, il-kapaċitajiet militari huma essenzjali biex jiġu implimentati l-prijoritajiet ta' sigurtà u difiża fl-Istrateġija Globali tal-UE.

2.13 Il-KESE jaqbel mal-idea li r-riċerka fil-qasam tad-difiża jista' jkollha wkoll impatt pożittiv fuq l-iżvilupp ta' teknoloġiji ċivili u viċi versa.

2.14 Id -distinzjoni stretta bejn militari u mhux militari hija dejjem aktar imċajpra f'termini ta' attakki ċibernetiċi u wkoll meta wieħed iħares lejn is-sigurtà interna u esterna li saret aktar u aktar interkonnessa.

2.15 Il-KESE jenfasizza li r-riċerka pereżempju fit-teknoloġiji taċ-ċibersigurtà jista' jkollha skopijiet kemm ċivili kif ukoll ta' difiża u jkun hemm iktar eżempji. Għalhekk, huwa ovvju li dawn l-innovazzjoni u l-iżvilupp jistgħu u għandhom jiġu ffinanzjati wkoll minn programmi Ewropej eżistenti bħalma huwa Orizzont 2020. Madankollu, ir-riċerka fid-difiża fis-sens strett tal-kelma li hija intiża bħala tali għandha tiġi kkunsidrata separatament.

2.16 Il-KESE jappoġġja l-ħolqien ta' industrija tad-difiża aktar integrata u suq ta' difiża komuni fl-Ewropa. Dan l-għan m'għandux jiġi limitat għall-pajjiżi ta' produzzjoni ewlenin. Fl-implimentazzjoni ta' riċerka ta' difiża u ta' proġetti ta' difiża, għandhom jintużaw kif xieraq il-kapaċitajiet eżistenti ta' kemm jista' jkun Stati Membri interessati sabiex iħeġġu l-impenn għal kawża komuni.

([5]) Il-programm ta' ħidma mressqa mill-Kunsill Ewropew, il-Presidenza tal-Kunsill u l-President tal-Kummissjoni fil-laqgħa tal-Grupp ta' 27 Kap ta' Stat u ta' Gvern fis-16 ta' Settembru 2016, http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/09/16-bratislava-declaration-and-roadmap.

2.17 Il-KESE jirrifjuta l-ftuħ ta' fondi eżistenti, li jservu objettivi ekonomiċi jew soċjali, għall-finijiet tad-difiża u dwar kif jiġi trattat l-infiq għad-difiża taħt il-Patt ta' Stabbiltà u Tkabbir. Il-KESE jappoġġja l-ħolqien ta' Fond Ewropew għad-Difiża li jkun ristrett għar-riċerka għad-difiża u l-iżvilupp u l-akkwist ta' kapaċitajiet militari. Fl-istess ħin, għandu jkun separat b'mod ċar mill-Fond Ewropew għall-Investimenti Strateġiċi (FEIS) u ma jinkludix eċċezzjonijiet bħal "miżuri ta' darba", kif imsemmi fil-Patt ta' Stabbiltà u Tkabbir.

2.18 Fir-rigward tal-aspetti kollha ta' unjoni tad-difiża futuri, il-KESE jappella għall-involviment sħiħ tal-Parlament Ewropew u djalogu kontinwu bejn politiċi, militari u ċivili. Bħala entità konsultattiva tal-UE u rappreżentant tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili Ewropej ewlenin kollha, il-KESE għandu jaġixxi bħala imsieħeb ewlieni fil-qasam tal-politika ta' difiża.

3. **Kummenti speċifiċi**

3.1 *Il-ħolqien ta' Fond Ewropew għad-Difiża*

3.1.1 Il-KESE jappoġġja l-ħolqien ta' Fond għad-Difiża b'kanal għar-riċerkja u ieħor għall-kapaċità, li jkun operattiv bis-sħiħ mill-2020 'il quddiem.

3.1.2 Il-KESE jappoġġja sorsi ta' finanzjament separati għaż-żewġ "kanali". Madankollu, ir-riċerka dwar id-difiża ma tistax tiġi ffinanzjata għad-detriment ta' riċerka f'setturi oħra. Il-KESE huwa favur li l-kanal tal-kapaċità jkun iffinanzjat biss mill-kontribuzzjonijiet nazzjonali. Sakemm l-Unjoni ma jkollhiex introjtu varjabbli tagħha stess, l-akkwist tal-kapaċitajiet militari tal-forzi armati jibqa' r-responsabbiltà tal-Istati Membri. Il-baġit tal-UE għalhekk m'għandux jintuża biex ikopri akkwist taħt it-taqsima ta' kapaċità tal-Fond tad-Difiża ppjanat.

3.1.3 Il-KESE jilqa' b'sodisfazzjon il-kumitat ta' koordinazzjoni ppjanat. Madankollu, it-teħid tad-deċiżjoni ta' dan il-kumitat għandu jinkludi biss rappreżentanti politiċi. Rappreżentanti militari, industrijali u tas-soċjetà ċivili jkunu jistgħu jipparteċipaw biss f'kapaċità konsultattiva. Il-Parlament Ewropew ukoll għandu jkollu post u vuċi f'dan il-kumitat.

3.1.4 Ir-rwol tal-Kummissjoni fil-kofinanzjament ta' proġetti ta' riċerka għandha tkun limitata għal kanal għar-riċerka u għandha tipprovdi wkoll għal programm speċjali, separat b'mod ċar għar-riċerka tad-difiża tal-UE wara l-2020 għal dan l-għan ([6]). Il-KESE jappoġġja l-idea li l-eżekuzzjoni tal-programm tkun assenjatalill-Aġenzija Ewropea għad-Difiża (EDA).

3.1.5 Il-KESE jappoġġja l-akkwist prekummerċjali għal kuntratti ta' akkwist kooperattiv, sabiex jitnaqqsu riskji għoljin ta' investiment assoċjati mal-industrija għan-negozji kkonċernati.

3.1.6 Sinerġiji possibbli bejn ir-riċerka ċivili u tad-difiża għandhom jiġu sfruttati, iżda li l-appoġġ għal attivitajiet ta' riċerka ċivili permezz ta' fondi tal-UE (Orizzont 2020) m'għandhomx ikunu mmirati lejn skopijiet militari għad-detriment ta' setturi oħra.

3.1.7 Il-KESE jappoġġja l-ġbir flimkien ta' fondi nazzjonali għall-akkwist ta' kapaċitajiet ta' difiża ġodda. Jidher dubjuż li l-mira konġunta annwali ta' EUR 5 biljun għall-kapaċità se tkun suffiċjenti. Il-Kumitat jemmen li jkun utli li jitwettqu studji ta' tħejjija biex jeżaminaw dan l-ammont ta' referenza, kif previst fil-Pjan ta' Azzjoni. Fil-fehma tal-KESE, l-ammont annwali ta' finanzjament komuni għandu jkun immirat lejn il-kisba tal-għanijiet li jinħolqu sinerġiji akbar, tittaffa l-pressjoni baġitarja u l-akkwist u l-iżgurar b'suċċess ta' kapaċitajiet ta' difiża.

3.1.8 Il-KESE jappoġġja t-tfassil tal-kanal għall-kapaċità deskritt mill-Kummissjoni, jiġifieri struttura ewlenija għall-qafas, kif ukoll ir-regoli dwar il-finanzjament komuni u t-tieni livell li jinkludi proġetti speċifiċi ta' Stati Membri li jikkooperaw. Il-proġetti individwali għandhom jiġu ddefiniti b'mod ċar f'termini ta' kwalità u ta' kwantità u biex ikunu finanzjarjament indipendenti minn xulxin.

3.1.9 L-iżvilupp ta' struttura tal-kapital permanenti għall-kanal għall-kapaċità hija appoġġjata. Ir-responsabbiltà għandha tkun tal-Istati Membri bħala azzjonisti. Il-KESE jirrifjuta dispożizzjoni speċjali għal riżorsi baġitarji nazzjonali allokati għal dan l-iskop skont il-Patt ta' Stabbiltà u Tkabbir.

([6]) Rapport tal-Parlament Ewropew dwar l-Unjoni Ewropea għad-Difiża (2016/2052(INI)).

3.1.10 Il-KESE jenfasizza li f'konformità mal-Artikolu 41 tat-TUE, il-baġit tal-UE ma jistax jintuża biex jiffinanzja operazzjonijiet militari. Barra minn hekk minn it-tluq minn dan il-prinċipju jmur kontra l-karattru speċifiku tal-politika tas-sigurtà u d-difiża ta' ċerti Stati Membri (Artikolu 42(1) TUE).

3.2 *Stimolu tal-investiment fil-katini tal-provvista fil-qasam tad-difiża*

3.2.1 Il-KESE jappoġġja bis-sħiħ li tingħata attenzjoni speċjali lill-SMEs inkluż fil-qasam tar-riċerka u l-iżvilupp għal skopijiet ta' difiża. Il-FEIS, il-Fondi ESI u l-programm COSME m'għandhomx ikunu prijoritizzati għall-infiq fuq l-armi. Madankollu, l–għanijiet tar-Regolament dwar il-FEIS, il-Fondi SIE u l-programm COSME kif ukoll l-investimenti tal-BEI iservu għal finijiet mhux militari. Barra minn hekk, l-użu ta' dawn il-fondi għal skopijiet militari jirrappreżenta riskju akbar ta' duplikazzjoni u frammentazzjoni fis-suq tad-difiża.

3.2.2 Billi l-UE teħtieġ bażi soda u sostenibbli, tad-difiża, industrijali u teknoloġika, l-isfida hija li jinstab bilanċ bejn li l-UE tkun lesta tiffinanzja din il-bażi mingħajr dipendenza mhux mixtieqa fuq l-esportazzjoni. L-esportazzjonijiet tal-armi għandhom ikunu limitati għal imsieħba strateġiċi u alleati, u ma għandhomx ikunu motivati minn kunsiderazzjonijet ekonomiċi oħra li potenzjalment jikkontribwixxu għal kunflitti f'partijiet oħra tad-dinja. Bħalissa hemm ukoll tħassib serju fir-rigward ta' xi alleati. Għalhekk, l-esportazzjonijiet tal-armi jeħtieġu skrutinju demokratiku mill-qrib.

3.2.3 Il-promozzjoni ta' raggruppamenti reġjonali ta' eċċellenza hija appoġġjata. Dan għandu jsir ukoll permezz tal-kanal għar-riċerka u l-programm speċjali tal-UE li għad irid jinħoloq.

3.3 *L-espansjoni tas-suq intern għal prodotti ta' difiża*

3.3.1 Il-KESE jitlob għal politika industrijali Ewropea mfassla tajjeb għas-settur tad-difiża, bil-karatteristiċi speċifiċi tiegħu tal-ħtiġijiet tal-gvern u l-fondi pubbliċi. Għaldaqstant jappoġġja s-sejħa tal-Kummissjoni għall-applikazzjoni sħiħa tad-Direttivi ([7]) dwar l-akkwist pubbliku u t-trasferimenti intra-UE tal-prodotti għad-difiża.

3.3.2 Skont l-Artikolu 346 TFUE, l-Istati Membri jistgħu jeżentaw il-kuntratti ta' difiża u sigurtà mir-regoli jekk ikun neċessarju għall-ħarsien tal-interessi tas-sigurtà essenzjali tagħhom. Biż-żewġ Direttivi 2009/81/KE u 2009/43/KE, issa huwa possibbli li titnaqqas din l-eżenzjoni għal minimu strett. Il-KESE jaqbel mal-opinjoni kritika tal-fatt li porzjon sinifikanti ħafna ta' akkwist ta' prodotti militari għadu mhux imwettaq skont ir-regoli tal-akkwist pubbliku tal-UE, u jagħraf il-potenzjal ta' ffrankar hawnhekk, li jista' jiġi investit b'mod aktar effiċjenti taħt il-Fond għad-Difiża.

3.3.3 Il-KESE jappoġġja proċess ta' awtorizzazzjoni semplifikat permezz ta' awtorizzazzjonijiet ġenerali għat-trasferiment ta' oġġetti militari fi ħdan is-suq uniku. Għalhekk, jilqa' b'sodisfazzjon il-gwida ta' interpretazzjoni u rakkomandazzjonijiet li tħabbret. Madankollu, jeħtieġ li jsir ħafna aktar biex jiġi żgurat b'mod partikolari l-aqwa użu tad-Direttiva dwar it-trasfermenti tad-difiża.

3.3.4 Il-KESE jilqa' wkoll studji dwar is-sigurtà tal-provvista ta' materja prima fil-qafas tal-Istrateġija tal-Materja Prima, kif ukoll dwar is-sostituzzjoni ta' materja prima kritika. Fl-istess ħin, huwa jiddeplora li l-Kummissjoni Ewropea abbandunat il-mandat tagħha ta' Diċembru 2013 biex jiġi żviluppat pjan direzzjonali għal sistema komprensiva ta' sigurtà tal-provvista fl-UE kollha, li jista' wkoll jixpruna l-implimentazzjoni ambizzjuża politikament motivata tad-Direttiva dwar it-Trasferimenti.

3.3.5 Il-KESE jaqbel mal-fehma li suq uniku li jiffunzjona tajjeb fejn jidħlu prodotti ta' difiża għandu jkun għan ewlieni tal-pjan ta' azzjoni. Unjoni ta' difiża hija inkonċepibbli mingħajr l-aċċess għas-suq transfruntier u katini tal-provvista miftuħa. B'mod partikolari, l-SMEs, li huma responsabbli għal innovazzjonijiet kbar fis-settur, għandu jkollu aċċess għal sejħiet għal offerti.

3.3.6 Il-KESE jappoġġja l-iżvilupp ta' standards komuni kemm għall-armi u l-produzzjoni ta' interoperabilità kompleta kif ukoll għall-prodotti b'użu doppju, filwaqt li jevita d-duplikazzjoni tal-istandards eżistenti, b'mod partikolari l-istandards tan-NATO. Pjan direzzjonali korrispondenti hija diġà previsti għall-2014 ([8]).

([7]) Ara n-nota ta' qiegħ il-paġna 1.
([8]) Konklużjonijiet tal-Kunsill Ewropew, tal-19/20 ta' Diċembru 2013 (EUCO 217/13).

3.3.7 Il-KESE jappoġġja l-iżvilupp ta' servizzi tal-komunikazzjonijiet bis-satellita affidabbli, sikura u kosteffikaċi għall-UE u għall-awtoritajiet nazzjonali, flimkien ma' investiment fl-ivvjaġġar fl-ispazju.

3.3.8 Il-KESE huwa konxju li ma ġietx iċċarata r-relazzjoni bejn l-użu ċivili u militari tas-sistema Copernicus, u wkoll dwar il-fatt li l-militar huwa msieħeb ewlieni tal-Aġenzija Spazjali Ewropea (ESA), kemm bħala utent kif ukoll kożviluppatur. Hawnhekk jistgħu jiżviluppaw sinerġiji utli. L-użu tas-sistema Copernicus madankollu għandu jiġi evalwat b'mod kollettiv mill-perspettiva politika, xjentifika u militari. L-użu militari m'għandux iqiegħed piż fuq il-politika spazjali tal-UE jew jaffettwa l-użu ċivili tas-sistema.

3.3.9 Il-KESE jappoġġja bil-qawwa t-tisħiħ tal-kapaċitajiet fil-qasam tas-sigurtà u d-difiża ċibernetika, kif ukoll il-kooperazzjoni ċivili/militari abbażi tal-istrateġija tal-UE għaċ-Ċibersigurtà ([9]).

3.3.10 Il-KESE jappoġġja li jiġu promossi approċċi komuni għas-sigurtà marittima fl-oqsma ċivili u militari, kif ukoll l-ottimizzazzjoni tal-kapaċitajiet ta' sorveljanza marittima interoperabbli.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([9]) Komunikazzjoni Konġunta lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, Lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni: L-istrateġija ta' Ċibersigurtà tal-Unjoni Ewropea: Ċiberspazju Miftuħ, Sikur u Sigur JOIN (2013) 1 final; Konklużjonijiet tal-Kunsill dwar il-Komunikazzjoni Konġunta tal-Kummissjoni u r-Rappreżentant Għoli tal-Unjoni Ewropea għall-Affarijiet Barranin u l-Politika ta' Sigurtà dwar l-Istrateġija ta' Ċibersigurtà tal-Unjoni Ewropea: Ċiberspazju Miftuħ, Sikur u Sigur (11357/13).

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi pjan pluriennali għall-istokkijiet pelaġiċi ż-żgħar fil-Baħar Adrijatiku u għas-sajd li jisfrutta dawk l-istokkijiet"

(COM(2017) 97 final — 2017/0043 (COD))

(2017/C 288/09)

Relatur: **Emilio FATOVIC**

Konsultazzjoni	Parlament Ewropew, 1.3.2017
	Kunsill, 4.4.2017
Bażi ġuridika	Artikoli 43(2), 114(1) u 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Assemblea tal-Plenarja	24.1.2017
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għall-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	17.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	187/0/2
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jaqbel mal-bżonn enfasizzat mill-GFCM-FAO ([1]) ta' intervent biex jiġu protetti l-istokkijiet pelaġiċi ż-żgħar li qed ibatu minħabba l-isfruttar eċċessiv, u jaqbel mal-għan ġenerali li tiġi implimentata sistema ta' sajd sostenibbli malajr kemm jista' jkun u li jintlaħaq Rendiment Massimu Sostenibbli ([2]) f'konformità mal-Politika Komuni tas-Sajd ([3]) (PKS).

1.2 Il-Kumitat jappoġġja l-għażla tal-Kummissjoni li tagħmel użu mill-istrument leġislattiv tar-Regolament biex jiġi stabbilit pjan pluriennali għall-protezzjoni tal-istokkijiet pelaġiċi ż-żgħar bl-għan li jkun hemm uniformità fir-regoli eżistenti u biex jissaħħu l-proċessi ta' governanza.

1.3 Il-KESE, filwaqt li jikkondividi l-għanijiet tal-protezzjoni ambjentali u tal-bijodiversità, iqis li l-proposta tal-Kummissjoni tirriżulta li hija inkompleta u kontradittorja f'għadd ta' aspetti. Dawn il-problemi huma l-konsegwenza naturali ta' għadd ta' kontradizzjonijiet tal-PKS li diġà huma enfasizzati mill-Kumitat fl-Opinjonijiet preċedenti tiegħu ([4]). B'mod partikolari, il-KESE jesprimi tħassib serju dwar il-possibbiltà li l-Proposta inkwistjoni, jekk ma tiġix integrata u mmodifikata mill-ġdid kif imiss, ikun hemm riskju li ma jintlaħqux l-għanijiet ambjentali kif ukoll li ssir ħsara serja għall-intrapriżi u għall-ħaddiema fis-settur ([5]).

([1]) Il-Kummissjoni Ġenerali għas-Sajd fil-Mediterran.

([2]) Ir-Rendiment Massimu Sostenibbli (*Maximum, Sustainable Yield* — MSY) jindika l-kwantità massima ta' ħut li jista' jinqabad f'perjodu ta' żmien indefinit mingħajr ma ssir xi ħsara lill-istokk. Dan il-prinċipju jirrappreżenta wieħed mill-prinċipji fundamentali tal-PKS.

([3]) Ir-Regolament (UE) Nru 1380/2013.

([4]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183).

([5]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183) il-punt 1.17: "Il-KESE jilmenta dwar il-fatt li d-dimensjoni soċjali, ikkunsidrata fil-fażijiet kollha tas-settur tas-sajd u tal-akkwakultura (produzzjoni, proċessar u kummerċjalizzazzjoni), mhijiex preżenti fil-proposta b'miżuri konkreti għat-titjib tal-kundizzjonijiet tal-għajxien u tax-xogħol, u jemmen li għandha tiġi inkoraġġuta l-parteċipazzjoni tal-imsieħba soċjali fil-livell adegwat".

1.4 Il-Kumitat iqis li l-mudell ta' ġestjoni propost mill-Kummissjoni, abbażi tal-issettjar tal-opportunitajiet annwali tas-sajd min-naħa tal-Kunsill, mhuwiex adattat għall-karatteristiċi bijoloġiċi tal-pelaġiċi ż-żgħar fl-Adrijatiku u għall-għadd ta' speċifiċitajiet tal-ħut ([6]) li huma preżenti hawnhekk, għat-tekniki tas-sajd, għat-tipoloġiji ta' inġenji u ekwipaġġi (sajd artiġjanali fuq skala żgħira) ([7]) kif ukoll għan-numru u għad-daqs tal-portijiet. Rigward dak li kollu ntqal, il-Kumitat iqis li l-proposta tal-MEDAC (Kunsill Konsultattiv tal-Baħar Mediterran) ([8]) relatata mat-tisħiħ tal-miżuri tal-isforz tas-sajd skont approċċ "bis-sistema tad-dawl tat-traffiku" (traffic light approach) hija aktar adatta fil-mertu u fil-metodu, peress li hija riżultat ta' kondiviżjoni wiesgħa min-naħa tas-soċjetà ċivili organizzata kollha.

1.5 Il-KESE jinsab sorpriż li l-Proposta tal-Kummissjoni mhijiex ibbażata fuq valutazzjoni bir-reqqa tal-impatt ekonomiku u soċjali ([9]). Dan in-nuqqas huwa aggravat mill-fatt li s-settur tas-sajd fil-Mediterran kollu ilu fi kriżi għal aktar minn għoxrin sena ([10]) u regoli ġodda stretti u mhux meqjusin tajjeb jirriskjaw li jwasslu għat-tmiem definittiv tas-settur. Barra minn hekk, il-KESE jinnota li m'hemm l-ebda miżura ta' sostenn finanzjarju u/jew konverżjoni tal-intrapriżi u l-ħaddiema fid-dawl tal-Proposta li jitnaqqsu l-qabdiet tas-sardin u l-inċova minkejja li dawn jirrappreżentaw riżorsa fundamentali għall-ekonomija tal-komunitajiet lokali żgħar (insulari ħafna) u għall-industrija relatata ([11]).

1.6 Għalhekk, il-Kumitat jitlob li jkun hemm involviment immedjat mid-DĠ Impjiegi u t-tnedija tal-proċessi ta' djalogu soċjali settorjali permezz tal-konsultazzjoni tal-Kumitat tad-Djalogu Soċjali għas-Sajd Marittimu (EUSSDC) sabiex jiġu identifikati l-miżuri l-aktar adatti biex jagħmlu tajjeb għall-impatti ekonomiċi u soċjali. F'dan ir-rigward, il-KESE jqis li l-FEMS (Fond Ewropew għall-Affarijiet Marittimi u s-Sajd) huwa l-istrument finanzjarju l-aktar adatt biex jappoġġja lill-intrapriżi u 'l-ħaddiema fit-tranżizzjoni lejn sajd sostenibbli. Għaldaqstant il-Kumitat iqis li l-konverżjoni tal-intrapriżi fis-sajd relatat mat-turiżmu (Ekonomija Blu ([12])) jew fl-akkwakultura ([13]) tista' ċertament tirrappreżenta alternattiva valida, iżda dan bl-ebda mod ma jista' jissostitwixxi l-prinċipju li s-sajd tradizzjonali, b'mod partikolari minħabba l-karatteristiċi bijoloġiċi tal-ħut (pereżempju l-bżonn ta' spazju tagħhom), la jista' jerġa' jiġi mmodifikat fid-daqs u lanqas ma jista' jiġi eliminat.

1.7 Minħabba l-effetti negattivi rilevanti fuq l-ambjent, l-ekonomija u l-impjiegi li għandha l-miżura, il-Kumitat iqis li l-pjan ta' ġestjoni tas-sajd il-ġdid ma jistax jiġi stabbilit b'atti delegati, u jitlob li dan jiġi dikjarat minnufih mill-Kummissjoni b'mod ċar u trasparenti fl-interess tal-partijiet kollha kkonċernati ([14]).

([6]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183) il-punt 1.6: "Il-KESE jappoġġja l-proposta li jiġu stabbiliti pjani multiannwali bil-għan li, fejn possibbli, l-istokkijiet kollha tal-ħut jiġu rkuprati u jinżammu 'l fuq mil-livelli li jistgħu jipproduċu r-rendiment massimu sostenibbli. Minkejja li huwa ta' min ifaħħru, dan il-għan diffiċli jiġi applikat fil-każ tas-sajd imħallat, u għaldaqstant il-KESE jitlob lill-Kummissjoni tipprovdi soluzzjonijiet prattiċi biex jissolvew il-problemi li jistgħu jinqalgħu f'dan it-tip ta' sajd."

([7]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183) il-punt 1.19: "Il-KESE jemmen li definizzjoni tas-sajd fuq skala żgħira bbażata fuq il-kriterju tat-tul tal-bastiment biss hija simplistika wisq u tassimila parti enormi mill-flotta fuq skala żgħira mas-sajd industrijali."

([8]) Il-MEDAC huwa l-korp konsultattiv li jgħaqqad flimkien lill-organizzazzjonijiet Ewropej u nazzjonali tas-soċjetà ċivili li jirrappreżentaw is-settur li jaħdem fiż-żona tal-Mediterran. Ir-rwol tal-MEDAC huwa dak li jipprovdi opinjonijiet dwar il-ġestjoni tas-sajd u dwar l-aspetti soċjoekonomiċi marbutin mal-konservazzjoni tas-sajd fil-Mediterran u li huma indirizzati lill-Istati Membri u lilll-istituzzjonijiet Ewropej, biex permezz ta' dan jitwettqu l-għanijiet tal-PKS filwaqt li jiġu offruti soluzzjonijiet tekniċi u suġġerimenti fuq talba tal-Istati Membri.

([9]) Opinjoni tal-KESE dwar *ir-Riforma tal-Politika Komuni tas-Sajd (Green Paper)* (ĠU C 18, 19.1.2011, p. 53), il-punt 3.1.2.2: "It-titjib kontinwu tar-riżorsi tas-sajd u l-istabbilizzazzjoni tagħhom f'livelli sostenibbli għandhom jimxu id f'id ma' studji tal-impatt soċjoekonomiku li jippromovu miżuri ta' appoġġ finanzjarju għas-settur, immirati b'mod partikolari għall-ħarsien tal-impjiegi, sabiex l-intrapriżi jinvestu fl-innovazzjoni u l-iżvilupp kif ukoll għat-taħriġ professjonali. Fil-fatt jeħtieġ li jiġi garantit dħul deċenti għas-sajjieda matul il-perjodu ta' rkupru tal-istokkijiet".

([10]) Skont l-STECF (Kumitat Xjentifiku, Tekniku u Ekonomiku għas-Sajd) (2016), fil-perjodu bejn l-2008 u l-2014 fil-Mediterran intilfu aktar minn 10 000 impjieg, bi tnaqqis ta' 14 % fl-inġenji u ta' 8 % fin-numru ta' impjegati. Jekk imbagħad jitqies fid-dettall "is-sajd fuq skala żgħira" (inġenji iżgħar minn 12-il metru), li jirrappreżenta aktar minn 50 % tas-settur, kien hemm tnaqqis ta' 16 % fl-inġenji filwaqt li l-impjegati naqsu bi 13 %. Barra dan jeħtieġ jiġi kkunsidrat li, fil-pajjiżi involuti direttament, il-pjan jista' jħalli impatt devastanti jekk ma jitqiesx b'mod adatt. Prova ta' dan hija l-Kroazja fejn il-pelaġiċi ż-żgħar jirrappreżentaw id-90 % tal-qabdiet. Barra minn hekk, fl-Italja fil-perjodu bejn l-2004 u l-2015, il-kapaċità tal-flotta tas-sajd naqset bi 17 % f'termini ta' għadd ta' bastimenti, u ntilfu aktar minn 20 % tal-impjiegi.

([11]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183) il-punt 3.3.6: "Barra minn hekk, il-Kumitat iqis li l-applikazzjoni tal-miżuri biex l-istokkijiet tal-ħut jiġu rkuprati u jinżammu 'l fuq mil-livelli li jistgħu jipproduċu r-rendiment massimu sostenibbli sal-2015 ser taffettwa l-kapaċità tas-sajd tal-flotot tal-Istati Membri(…). Għaldaqstant, il-Kummissjoni għandha tipprevedi miżuri ta' aġġustament billi toffri alternattivi soċjoprofessjonali għas-settur tas-sajd li jevitaw it-telf attwali tal-impjiegi minħabba l-istat ħażin tal-istokkijiet tal-ħut".

([12]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-Istrateġija tal-Unjoni Ewropea għar-reġjun Adrijatiku u Jonju* (ĠU C 458, 19.12.2014, p. 27), il-punti 3.3; 3.4; 3.5.

([13]) Opinjoni tal-KESE dwar *it-tneħħija tal-ostakli għall-akkwakultura sostenibbli fl-Ewropa* (ĠU C 34, 2.2.2017, p. 73).
Opinjoni tal-KESE dwar *l-innovazzjoni u l-ekonomija blu* (ĠU C 12, 15.1.2015, p. 93), il-punt 1.7.

([14]) Opinjoni tal-KESE dwar *atti delegati* (ĠU C 13, 15.1.2016, p. 145), il-punt 1.8.

1.8 Il-Kumitat itenni li kull miżura ta' ħarsien tal-ambjent x'aktarx li tirriżulta inutli jekk ma jiġu indirizzati minn qabel il-problemi ta' kompetizzjoni inġusta u tas-sajd illegali, filwaqt li jiġu rinforzati l-kontrolli, jissaħħu l-penali, u tiġi imposta sistema ta' traċċabbiltà integrali "mill-baħar sal-mejda ([15])" b'kontrolli eżawrjenti tas-sanità kemm fil-fruntiera kif ukoll fil-pajjiż ta' oriġini. B'mod partikolari, il-Kumitat iqis fundamentali li titnieda mill-ġdid il-kollaborazzjoni fost il-pajjiżi kollha li jinsabu fil-Baħar Mediterran, abbażi tal-programm u tal-għanijiet stabbiliti fid-Dikjarazzjoni Ministerjali li ġiet iffirmata f'Malta fit-30 ta' Marzu 2017 ([16]).

1.9 Il-Kumitat iqis li l-għan tal-MSY għandu jintlaħaq f'perjodi taż-żmien raġonevoli. Id-data ta' skadenza tal-31 ta' Diċembru 2020 ma tidhirx prattikabbli. Din il-Proposta hija bbażata fuq l-għarfien tat-tul ta' żmien naturali għar-ripopolament tal-istokkijiet pelaġiċi ż-żgħar kif ukoll fuq l-aġġustament tal-awtoritajiet ta' kontroll, tal-intrapriżi u tal-ħaddiema għar-regoli l-ġodda (speċjalment f'każ li dawn ikunu tbiddlu b'mod drastiku bit-tranżizzjoni mill-isforz għall-kwoti). B'żieda ma' dan, il-KESE jqis li l-użu possibbli ta' klawsoli ta' salvagwardja mhuwiex alternattiva valida minħabba l-impatt eċċessiv li jkollhom f'termini soċjali u ekonomiċi.

1.10 Il-Kumitat jistieden lill-Kummissjoni biex tiddefinixxi aħjar l-aspetti operattivi tar-reġjonalizzazzjoni filwaqt li torbot mill-bidu l-għanijiet tas-sostenibbiltà tar-riżorsi tas-sajd mal-livelli effettivi tal-ispiża mġarrba mill-intrapriżi sabiex b'hekk tiġi żgurata s-sopravivenza.

1.11 Fl-interess tal-konsumaturi Ewropej, il-KESE jitlob mill-ġdid li titwettaq kemm jista' jkun malajr valutazzjoni dettaljata tal-impatt fuq l-evoluzzjoni tal-prezzijiet tal-ispeċijiet li huma soġġetti għall-ħarsien, kemm rigward il-ħut destinat għall-bejgħ dirett kif ukoll dwar dak maħsub għall-ipproċessar. Barra minn hekk, il-Kumitat jistieden lill-Kummissjoni tidentifika sistemi ta' ċertifikazzjoni tal-kwalità ta' "sajd sostenibbli", sabiex jiżdied l-għarfien tal-konsumaturi u jinħoloq valur miżjud għall-intrapriżi ([17]).

2. **Introduzzjoni**

2.1 Il-Baħar Adrijatiku ([18]) huwa sottoreġjun tal-Mediterran li fih isir ħafna sajd, u fejn il-pelaġiċi tal-ispeċijiet iż-żgħar ([19]), primarjament l-inċova u s-sardin ([20]), huma fost dawk li joffru l-aktar qligħ. Skont id-data riċenti tal-GFCM-FAO ([21]) u tal-STECF ([22]), l-istokkijiet tal-inċova u tas-sardin qed ibatu minħabba l-isfruttar eċċessiv u għandhom bżonn ta' protezzjoni akbar.

2.2 Il-maġġoranza ta' dawn il-qabdiet isiru minn sajjieda Taljani u Kroati fil-parti tat-Tramuntana tal-Baħar Adrijatiku. Is-Slovenja tipparteċipa f'din l-attività b'mod residwu (anqas minn 1 %) l-istess bħall-Albanija, il-Bożnija-Ħerzegovina u l-Montenegro li jirrappreżentaw kwota ta' qabdiet żgħar simili (madwar 1 %) ([23]).

2.3 Il-qafas ta' ġestjoni eżistenti huwa bbażat fuq il-limitazzjoni tal-isforz tas-sajd ([24]), flimkien ma' diversi miżuri addizzjonali bħal, pereżempju, il-projbizzjonijiet ġeotemporali tas-sajd u d-daqsijiet minimi għall-ħatt l-art. Madankollu, dawn il-miżuri ma ġewx implimentati b'mod ikkoordinat, kontinwu u uniformi mill-Istati Membri (b'mod partikolari l-perjodi ta' għeluq bijoloġiku tas-sajd ([25])), u dan wassal għal konfużjoni fost l-operaturi u t-tfixkil fir-ripopolament tal-istokkijiet.

([15]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183) il-punt 1.21.

([16]) IP/17/770, Il-Kummissjoni Ewropea tiżgura impenn ta' għaxar snin biex jiġu salvati l-istokkijiet tal-ħut fil-Mediterran.

([17]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183) il-punt 4.5.

([18]) Il-Baħar Adrijatiku jikkorrispondi għas-Subżoni ġeografiċi 17 u 18 tal-GFCM.

([19]) Dawn huma speċijiet ta' daqs żgħir li jgħumu qrib il-wiċċ (eżempju, kavall, aringa, sawrell, stokkafixx, minfaħ, inċova, arġentina, sardin, laċċa kaħla…).

([20]) Fil-Kroazja, is-sajd ta' pelaġiċi żgħar jikkorrispondi għal 90 % tat-total ta' qabdiet.

([21]) Il-Kummissjoni Ġenerali għas-Sajd fil-Mediterran ġiet stabbilita fl-1949 fi ħdan l-FAO. Kompitu fundamentali tal-GFCM huwa l-promozzjoni tal-iżvilupp, tal-konservazzjoni u tal-ġestjoni tajba tar-riżorsi bijoloġiċi tal-baħar.

([22]) Il-Kumitat Xjentifiku, Tekniku u Ekonomiku għas-Sajd ġie stabbilit fl-1993 u huwa korp konsultattiv li jirrapporta direttament lill-Kummissjoni Ewropea. Huma magħmul minn grupp ta' esperti li huma msejħa biex jagħtu opinjonijiet lill-Kummissjoni dwar il-ġestjoni tas-sajd.

([23]) GFCM, The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries, (L-Istat tal-Mediterran u s-Sajd fil-Baħar l-Iswed) 2016, p. 25.

([24]) Il-ġestjoni tal-isforz tas-sajd tgħaqqad ir-restrizzjonijiet dwar il-kapaċità tal-flotta mat-tul ta' żmien li din tal-aħħar tista' tqatta' fil-baħar.

([25]) L-għeluq bijoloġiku huwa perjodu ta' żmien li fih is-sajd f'xi żoni partikolari huwa pprojbit. Dan huwa strument li ilu fis-seħħ għal 30 sena fl-UE u huwa maħsub biex iħares il-patrimonju tal-ħut fl-ibħra, filwaqt li jippromovi r-riproduzzjoni naturali tal-ispeċijiet li jinqabdu l-aktar. Il-fatt li s-sajd jitwaqqaf għal numru partikolari ta' ġranet konsekuttivi, fil-fatt ifisser li jingħata ż-żmien lill-ħut biex itemmu ċ-ċiklu riproduttiv tagħhom mingħajr periklu, u b'hekk jiġu ssalvagwardati l-istokkijiet tal-ħut.

2.4 Il-MEDAC, f'konformità mal-mandat tiegħu, fassal opinjoni dwar il-pelaġiċi ż-żgħar fl-Adrijatiku li jiġbor fih proposti ta' ħidma li huma riżultat tal-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati kollha li damet sentejn (intraprendituri, ħaddiema, kooperattivi, ambjentalisti, konsumaturi) li ġiet ippubblikata fil-11 ta' Marzu 2016 li għadda ([26]).

3. **Sommarju tal-proposta tal-Kummissjoni**

3.1 Il-Kummissjoni Ewropea, sabiex tipproteġi l-istokkijiet tal-pelaġiċi ż-żgħar tal-Baħar Adrijatiku, b'mod partikolari l-inċova u s-sardin, fasslet Regolament li għandu l-għan li jistabbilixxi pjan pluriennali li jindirizza din l-emerġenza ambjentali. L-għan finali huwa li sal-2020 jintlaħaq ir-Rendiment Massimu Sostenibbli ([27]) (MSY) kif previst mill-Politika Komuni tas-Sajd (PKS). Fit-totalità tiegħu, il-pjan pluriennali jenħtieġ li jiġi evalwat kull ħames snin.

3.2 Il-proposta għal Regolament, b'nuqqas ta' kontinwità mal-miżuri kollha ta' ġestjoni li s'issa ġew applikati fiż-żona, tistabbilixxi sistema unika ta' governanza, filwaqt li tillimita d-derogi nazzjonali (b'mod partikolari l-perjodi ta' għeluq bijoloġiku u l-modalitajiet ta' kontroll) u, b'mod partikolari tipprevedi li s-sistema ta' ġestjoni tibbaża fuq il-limitazzjoni tal-qabdiet ([28]) (TAC) u mhux aktar fuq it-tnaqqis tal-isforz tas-sajd.

3.3 Din il-proposta, li hija msejsa fuq il-mudell u fuq il-kontenut tal-pjan pluriennali għal ċerti stokkijiet tal-ħut fil-Baħar Baltiku ([29]), hija bbażata fuq l-opinjoni tal-STECF u fl-istess ħin, hija f'kuntrast ċar ma' dik issuġġerita mill-MEDAC li hija bbażata fuq rimodulazzjoni aktar stretta tal-isforz tas-sajd (sistema tad-dawl tat-traffiku – traffic light approach ([30])).

3.4 B'mod partikolari, il-Kummissjoni tipproponi l-istabbiliment ta' valuri ta' referenza għall-konservazzjoni, li jiġu kkalkulati f'tunnellati ta' bijomassa tal-istokk riproduttur, u firxa ta' valuri tal-mortalità mis-sajd. Meta l-opinjonijiet xjentifiċi jindikaw li stokk huwa taħt il-valur ta' referenza, il-qabdiet ikollhom jitnaqqsu. Fir-rigward tal-implimentazzjoni effettiva tas-sistema l-ġdida ta' ġestjoni, il-Kummissjoni tħalli kollox għall-atti delegati.

3.5 Il-proposta tipprevedi kooperazzjoni reġjonali bejn l-Istati Membri, sabiex jiġu adottati miżuri speċifiċi ta' konservazzjoni. Permezz tar-"reġjonalizzazzjoni" jistgħu jiġu mmodifikati wkoll miżuri tekniċi partikolari (eż: id-daqs tal-malji tax-xbieki u l-karatteristiċi tat-tagħmir).

3.6 Barra minn hekk, il-Proposta tipprovdi li l-awtoritajiet kompetenti jkunu kapaċi jidentifikaw, jillokalizzaw u jikkontrollaw b'mod sistematiku l-attivitajiet u l-qabdiet tal-bastimenti kollha tal-istess daqs jew ta' dawk li jaqbżu t-tmien metri, permezz ta' strumentazzjoni diġitali adatta (eż. ġurnal ta' abbord elettroniku). Barra minn hekk, il-portijiet kollha jkollhom jiġu mgħammra bi strumenti diġitali li jivverifikaw il-qabdiet ta' kull inġenju ladarba jinħattu. Għal dan il-għan kull dgħajsa għandha tħabbar il-wasla tagħha fil-port lill-awtoritajiet kompetenti mill-inqas erba' sigħat qabel.

4. **Kummenti ġenerali**

4.1 Il-KESE, filwaqt li jieħu nota tal-istudji xjentifiċi ppubblikati f'dan il-qasam, jaqbel dwar il-bżonn ta' intervent biex jiġu protetti l-istokkijiet tal-pelaġiċi ż-żgħar tal-Adrijatiku li bħalissa qed isofru.

4.2 Barra minn hekk, il-Kumitat jikkondividi l-bżonn li jintuża regolament bħala strument leġislattiv biex tissaħħaħ il-governanza u biex ir-regoli jkunu uniċi u vinkolanti għall-pajjiżi u l-partijiet ikkonċernati involuti kollha, sabiex jingħelbu l-problemi ta' impatt ambjentali tas-sajd li jirriżultaw l-aktar minn applikazzjoni inkonsistenti u mhux koordinata tal-miżuri ta' ġestjoni attwali.

4.3 Il-KESE, f'konformità mal-PKS u mal-opinjonijiet preċedenti tiegħu, iqis li hija prijorità li jintlaħaq il-livell ta' Rendiment Massimu Sostenibbli (MSY) sabiex jiġu protetti b'mod konġunt ir-rekwiżiti ambjentali, tal-ikel, ekonomiċi u dawk produttivi ([31]).

([26]) MEDAC, Medac advice on LTMP for small pelagics in GSA 17 (Northern Adriatic) [Parir tal-Medac dwar l-LTMP għall-pelaġiċi ż-żgħar f'GSA 17 (It-Tramuntana tal-Adrijatiku)], Prot. 94/2016, Marzu 2016.

([27]) Ir-Rendiment Massimu Sostenibbli (MSY) jindika l-kwantità massima ta' ħut li jista' jinqabad f'perjodu ta' żmien indefinit mingħajr ma ssir xi ħsara lill-istokkijiet.

([28]) Il-qabdiet totali permissibbli (TAC) huma limiti għas-sajd ta' stokkijiet tal-ħut partikolari, li jiġu kkalkulati f'tunnellati. Il-Kummissjoni tistabbilixxi dawn il-limiti billi tibbaża fuq l-opinjonijiet xjentifiċi dwar l-istat tal-istokkijiet ipprovduti minn korpi konsultattivi bħall-ICES u l-STECF.

([29]) Fost dawn il-bakkaljaw, l-aringa, il-laċċa kaħla u s-salamun.

([30]) MEDAC, Medac advice on LTMP for small pelagics in GSA 17 (Northern Adriatic) [Parir tal-Medac dwar l-LTMP għall-pelaġiċi ż-żgħar f'GSA 17 (It-Tramuntana tal-Adrijatiku)], Prot. 94/2016, Marzu 2016, pp. 7-8.

([31]) Opinjoni tal-KESE dwar *l-organizzazzjoni komuni tas-swieq fil-prodotti tas-sajd u tal-akkwakultura* (ĠU C 181, 21.6.2012, p. 183).

4.4 Madankollu, il-KESE jqis li l-Proposta tal-Kummissjoni tidher li mhix kompleta u hija kontradittorja f'ħafna aspetti ewlenin, u jibża' li dawn in-nuqqasijiet jistgħu kemm jipperikolaw l-ilħuq tal-għanijiet ta' sostenibbiltà ambjentali kif ukoll jagħmlu ħafna ħsara lill-ħaddiema, 'l-intrapriżi u 'l-komunitajiet lokali.

5. **Kummenti**

5.1 *Bżonn ta' valutazzjoni adatta tal-impatt ekonomiku u soċjali u ta' miżuri li jikkumpensaw l-effetti tal-pjan pluriennali fuq l-intrapriżi u l-impjiegi*

5.1.1 B'kuntrast għax-xewqat tal-GFCM-FAO u tal-MEDAC, il-Proposta hija nieqsa minn valutazzjoni ddettaljata tal-impatt soċjoekonomiku ([32]). Dan l-aspett għandu rwol ewlieni peress li s-settur tas-sajd fil-Mediterran ilu għal bosta snin fi kriżi serja ([33]) u peress li riforma mhux meqjusa sew jista' jkollha effetti ħżiena fuq l-intrapriżi u l-ħaddiema.

5.1.2 Huwa nnutat ukoll li l-Kummissjoni approvat il-Proposta tagħha mingħajr ma stenniet ir-riżultati tal-grupp ta' ħidma tal-GFCM-FAO, stabbilit mill-paragrafu 14 tar-Rakkomandazzjoni 40/2016/3 u li għandu l-kompitu li jivvaluta l-impatt ta' għadd ta' miżuri li jinkludu kemm il-limiti ta' qabda kif ukoll l-iskema tal-isforz għall-ġestjoni sostenibbli tas-sajd ta' pelaġiċi żgħar fl-Adrijatiku.

5.1.3 Madankollu, il-KESE jqis li l-miżuri proposti ma jistgħux ikunu "bla spejjeż" fid-dawl ta' tnaqqis ta' 30 % fil-qabdiet, tnaqqis ta' 25 % fid-dħul għall-intrapriżi u t-telf ta' 10 % fl-impjiegi. Minbarra l-problema metodoloġika msemmija hawn fuq dwar il-ġbir tad-data, il-Kummissjoni ma tistabbilixxi ebda miżura biex jitnaqqsu l-effetti tar-Regolament, u b'hekk titfa' l-ispiża ekonomika u soċjali tal-pjan pluriennali esklużivament fuq l-Istati Membri.

5.1.4 Il-KESE jinnota li l-Kummissjoni ma vvalutatx bis-sħiħ l-impatt fuq l-industrija, fuq il-komunitajiet lokali tradizzjonalment attivi fis-sajd (ħafna minnhom insulari), fuq iż-żieda probabbli tal-prezzijiet u fuq il-kwalità dubjuża u s-sostenibbiltà tal-prodotti ċertament importati minn pajjiżi terzi (fuq kollox l-Afrika ta' Fuq) biex tiġi kkumpensata d-domanda interna.

5.1.5 Ir-Regolament ma jipprevedi ebda mekkaniżmu ta' appoġġ finanzjarju għall-intrapriżi jew għall-konverżjoni tagħhom (eż. akkwakultura), kif ukoll mhija prevista l-ebda miżura ta' sussidji għall-pagi, attività ta' taħriġ u/jew kollokament mill-ġdid għall-ħaddiema (sajjieda jew ħaddiema tal-industrija) li se jitilfu xogħolhom.

5.2 *Speċifiċitajiet bijoloġiċi tal-Adrijatiku*

5.2.1 Il-KESE jqis li l-mudell tal-pjan pluriennali li rnexxa għal ċerti stokkijiet ta' ħut fil-Baħar Baltiku mhuwiex adattat għall-Adrijatiku. Kif jidher mill-GFCM-FAO, il-Baltiku huwa baħar monospeċifiku, li fih huwa faċli li jsir sajd dirett għaliex hawnhekk jgħixu ftit tipi ta' ħut, u għalhekk huwa aktar sempliċi li jiġu stabbiliti limiti għall-qabdiet. Madankollu l-Adrijatiku, bħall-Mediterran kollu, huwa baħar multispeċifiku li fih hixu ħafna speċitajiet ta' ħut fl-istess żona ([34]). L-uniku preċedent fil-Mediterran ta' limitu għall-qabdiet huwa dak tat-tonn, proposta appoġġjata mill-KESE ([35]), għaliex kienet tintervjeni fuq speċi li l-karatteristiċi (l-ewwel nett id-daqs) u t-tekniki ta' sajd tagħha jagħmluha differenti ħafna mill-pelaġiċi ż-żgħar.

5.2.2 Madankollu, il-KESE jinnota li tradizzjonalment is-sajd fl-Adrijatiku jsir skont modalitajiet differenti ħafna meta mqabbla ma' dawk tal-Baltiku. L-intrapriżi tal-Adrijatiku huma azjendi tal-familja u jużaw bastimenti żgħar (8 sa 12-il metru). Is-sidien ta' spiss huma sajjieda huma wkoll, u n-numru medju ta' ekwipaġġ huwa ta' madwar 3 persuni. Għalhekk, il-ħut jinħatt f'ħafna portijiet żgħar, iżda ilu għal ħafna mijiet ta' snin jirrappreżenta fattur ekonomiku importanti għall-komunitajiet (ta' spiss iżolati) involuti.

([32]) SWD(2017) 63 final.

([33]) Ministero delle Politiche Agricole e Forestali Italiano, Piano Nazionale Pesca [Ministeru Taljan tal-Politika Agrikola u Forestali, Pjan Nazzjonali għas-Sajd 2017-2019]. Fil-perjodu bejn l-2004 u l-2015, il-kapaċità tal-flotta tas-sajd Taljana naqset bi 17 % f'termini ta' għadd ta' bastimenti, b'26 % f'termini ta' tunnellaġġ u b'21 % f'termini ta' saħħa tal-magna (kW). It-tnaqqis fil-kapaċità tas-sajd kien partikolarment konsiderevoli bejn l-2010 u l-2012, minn naħa minħabba l-kriżi ekonomika u min-naħa l-oħra minħabba t-tluq f'daqqa ta' għadd ta' bastimenti li kien inċentivat mill-miżura relatata mal-waqfien permanenti tal-Fond Ewropew għas-Sajd (FES).

([34]) GFCM, The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries [L-Istat tal-Mediterran u s-Sajd fil-Baħar l-Iswed], 2016, p. 26.

([35]) Opinjoni tal-KESE dwar *pjan multiannwali għall-irkupru tat-tonn fil-Lvant tal-Atlantiku u fil-Mediterran* (GU C 24, 28.1.2012, p. 116), il-punt 1.1: "Il-KESE jappoġġja l-proposti tal-Kummissjoni Ewropea u jirrikonoxxi l-isforz li qed jagħmlu kemm l-Istati Membri kif ukoll is-sajjieda biex iwettqu l-pjan ambizzjuż għall-irkupru tat-tonn tal-Kummissjoni Internazzjonali għall-Konservazzjoni tat-Tonn tal-Atlantiku (ICCAT). Dan il-pjan qed iħalli l-frott, iżda l-implimentazzjoni tiegħu qed toħloq konsegwenzi soċjoekonomiċi kbar li għandhom jiġu kkunsidrati".

5.3 *Sistema ta' ġestjoni u atti delegati*

5.3.1 Is-sistema ġdida ta' ġestjoni bbażata fuq il-qabdiet ma tibbaża fuq l-ebda approfondiment ċar u speċifiku fil-Proposta, u tinvolvi biss qafas leġislattiv li se jiġi kkompletat aktar tard permezz ta' atti delegati. Peress li din hija tema delikata ħafna minħabba l-komponenti marbuta mal-ambjent, l-ekonomija u l-impjiegi involuti, dan ikun jirrappreżenta limitazzjoni kbira għall-intrapriżi biex jippjanaw l-attività tas-sajd tagħhom li ħajjithom tiddependi fuqha.

5.4 *Il-bżonn ta' perjodi taż-żmien proporzjonali għall-għan tar-Rendiment Massimu Sostenibbli (MSY)*

5.4.1 Ir-Regolament fis-seħħ għall-Baħar Baltiku, li ġie approvat fl-2016, ta perjodu ta' ħames snin (sal-2020) lill-intrapriżi iżda anke lill-istokkijiet tal-ħut biex jilħqu livelli ta' sajd sostenibbli. Din id-data taħbat mad-data ta' skadenza tal-PKS. Minflok, għall-Adrijatiku, il-Kummissjoni tipprevedi impożizzjoni ta' pjan direzzjonali aktar strett ta' anqas minn sentejn (2019-2020), bl-għan waħdieni li tiġi rispettata l-iskadenza mill-PKS, mingħajr ma jiġu kkunsidrati ż-żminijiet bijoloġiċi naturali ta' riproduzzjoni tal-pelaġiċi ż-żgħar (li jvarjaw minħabba ħafna fatturi), flimkien maż-żminijiet meħtieġa għall-intrapriżi u għall-awtoritajiet lokali biex jadattaw ruħhom għal miżuri ta' ġestjoni aktar restrittivi u kompletament differenti minn dawk implimentati fl-aħħar 30 sena, bir-riskju konkret li ma jintlaħaqx l-għan ambjentali stabbilit minn qabel u bir-riskju li jinqered settur (kif ukoll l-industrija tiegħu) li minnu jiddependu mijiet ta' komunitajiet tal-kosta.

5.5 *Kompetizzjoni inġusta minn pajjiżi terzi u sajd illegali*

5.5.1 Is-settur tas-sajd tal-Mediterran, inkluż l-Adrijatiku, ilu għal aktar minn għoxrin sena fi kriżi serja u dan minħabba bosta raġunijiet, fosthom il-kompetizzjoni inġusta li tirriżulta minn pajjiżi terzi (b'mod partikolari mill-Afrika ta' Fuq fejn jinqabad ħut u jinbiegħ mingħajr kontroll) u s-sajd illegali (li ta' spiss jaħbi anke sitwazzjonijiet ta' xogħol illegali). Sal-lum, il-maġġoranza tal-intrapriżi legali jinsabu fil-limitu tas-sopravivenza tagħhom ([36]) u huma r-relazzjonijiet personali jew familjari li jorbtu s-sid u l-ekwipaġġ imnaqqas li evitaw il-kollass totali tas-settur.

5.5.2 Għaldaqstant, il-KESE jqis li l-bidla minn sistema bbażata fuq l-isforz għal waħda bbażata fuq il-qabdiet (bi tnaqqis ta' 30 %), mingħajr miżuri adatti biex jiġu miġġielda l-prattiki inġusti jew illegali, se jikkawżaw b'mod esklużiv l-għeluq minnufih ta' numru kbir ħafna ta' azjendi li jaħdmu legalment u t-telf ta' impjiegi u mhux bilfors se jiġu solvuti l-problemi ambjentali.

5.6 *Ir-reġjonalizzazzjoni*

5.6.1 Il-Proposta ma tistabbilixxix fid-dettall il-modalitajiet ta' "teħid". Din il-lakuna tista' tiġġenera problema serja ta' kompetizzjoni fost l-Istati minħabba l-eżistenza ta' spejjeż differenti għall-intrapriżi bejn pajjiż u ieħor, u dawn huma marbutin ma' diversi fatturi, fosthom: remunerazzjoni, kontribuzzjonijiet soċjali u assigurazzjonijiet, swieq.

5.6.2 B'mod partikolari, il-KESE jinnota li jekk ir-reġjonalizzazzjoni tiġi definita biss f'termini ta' protezzjoni tar-riżorsa tal-ħut, l-UE ssib ruħha f'pożizzjoni fejn ikollha timmaniġġja kunflitti ġodda u kbar fejn il-qligħ tas-soċjetà jkun ivarja skont l-ispiża tal-azjenda minflok il-prodott tas-sajd.

5.7 *Tagħmir teknoloġiku u kontrolli*

5.7.1 Il-KESE jaqbel mal-bżonn li l-kontrolli jsiru aktar effiċjenti bl-użu tat-teknoloġiji diġitali, madankollu jisħaq li, b'differenza mill-Baltiku, il-kosti tal-Adrijatiku huma kkaratterizzati minn ħafna portijiet żgħar (FAO-ADRIAMED tirreġistra 238 port li jintużaw għas-sajd fl-Italja, is-Slovenja u l-Kroazja ([37])) u ħafna inġenji żgħar. Għal din ir-raġuni l-awtoritajiet kompetenti u l-intrapriżi(li huma diġà fi kriżi) se jkollhom bżonn ta' żmien u riżorsi biex jadattaw ruħhom għall-pjan leġislattiv il-ġdid.

5.7.2 Barra minn hekk, b'differenza minn dak preżunt mill-Kummissjoni, il-KESE jqis li l-għażla bejn il-portijiet biex jinħatt il-ħut (bl-esklużjoni ta' dawk iżgħar) tkun tirrappreżenta ħsara kbira għall-komunitajiet lokali. B'żieda ma' dan, għall-Kumitat l-impatt ekonomiku ta' din il-miżura fuq l-inġenji ta' daqs iżgħar jeħtieġ jiġi eleaborat aktar, peress li skont ir-Regolament dan jeħtieġ japplika għal dgħajjes li huma 8 metri jew akbar.

([36]) Il-qligħ medju għal kull sajjied huwa ta' EUR 18-20 elf fis-sena, filwaqt li fil-Baltiku u fil-Baħar tat-Tramuntana l-qligħ huwa ta' bejn is-EUR 60-80 elf fis-sena.

([37]) B'mod partikolari, għal kull pajjiż huwa rreġistrat in-numru ta' portijiet li ġejjin: il-Kroazja 147; l-Italja 89; is-Slovenja 3 (www.faoadriamed.org).

5.8 *Ċertifikazzjoni tal-kwalità*

5.8.1 Il-proposta ma tipprovdix mekkaniżmi ta' ċertifikazzjoni tal-kwalità/tikkettar biex tappoġġja s-settur produttiv affettwat mir-riforma. Dan l-element jiġi apprezzat ħafna mill-konsumaturi li jfittxu dejjem prodotti tajbin għas-saħħa, ta' kwalità u li huma sostenibbli. Barra minn hekk, dawn il-miżuri jkunu effettivi fil-ġlieda kontra prattiki illegali u kompetizzjoni inġusta.

5.9 *Varjazzjoni tal-prezzijiet*

5.9.1 Il-proposta tal-Kummissjoni ma tqisx b'mod adatt l-adozzjoni ta' miżuri sabiex tiġi miġġielda ż-żieda naturali fil-prezzijiet tal-pelaġiċi ż-żgħar minħabba t-tnaqqis fil-qabdiet li, barra minn hekk, se twassal biex dawn jinxtraw minn pajjiżi terzi, li huma nieqsa minn kontrolli u garanziji adatti, b'mod partikolari ta' natura ambjentali.

5.10 *L-involviment tas-soċjetà ċivili organizzata*

5.10.1 Il-KESE huwa sorpriż li l-opinjoni pprovduta mill-MEDAC bħala riżultat tas-sintesi tal-partijiet kollha kkonċernati (intraprendituri, ħaddiema, kooperattivi, ambjentalisti, konsumaturi) li ġiet ippubblikata fil-11 ta' Marzu 2016 li għadda ([38]) u li hija riżultat ta' ħidma li damet għaddejja għal aktar minn sentejn, ma ġietx ikkunsidrata sew, tant li l-Proposta tal-Kummissjoni tidher totalment differenti u f'ċerti aspetti kontradittorja.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([38]) MEDAC, Medac advice on LTMP for small pelagics in GSA 17 (Northern Adriatic) [Parir tal-MEDAC dwar l-LTMP għall-pelaġiċi ż-żgħar f'GSA 17 (It-Tramuntana tal-Adrijatiku)], Prot. 94/2016, Marzu 2016.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda d-Direttiva 2003/87/KE biex jitkomplew il-limitazzjonijiet attwali tal-kamp ta' applikazzjoni fl-attivitajiet tal-avjazzjoni u ssir il-preparazzjoni biex tiġi implimentata miżura globali bbażata fuq is-suq mill-2021"

(COM(2017) 54 final — 2017/0017 (COD))

(2017/C 288/10)

Relatur: **Thomas KROPP**

Konsultazzjoni	Il-Kunsill, 21/02/2017
	Il-Parlament, 13/02/2017
Bażi legali	L-Artikoli 192(1) u 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Bureau	21/02/2017
Sezzjoni responsabbli	L-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	17/05/2017
Adottata fil-plenarja	31/05/2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	192/0/2
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Għalkemm l-emendi proposti mill-Kummissjoni se jkollhom l-effett li jżommu qafas regolatorju speċifiku biss għal linji tal-ajru li joperaw titjiriet fi ħdan iż-Żona Ekonomika Ewropea (ŻEE) wara l-2017, l-emendi ssuġġeriti jwittu t-triq għall-appoġġ u l-implimentazzjoni sostnuta mill-UE tal-iskema globali bla tfixkil ta' Kumpens u Tnaqqis tal-Karbonju għall-Avjazzjoni Internazzjonali (CORSIA) ([1]) mill-2020.

1.2 Il-Kumitat jaqbel mal-proposta tal-Kummissjoni (il-Proposta) b'xi riżervi. Jekk tiġi adottata, l-ambizzjonijiet ambjentali tal-Iskema tal-UE għan-negozjar ta' emissjonijiet (EU ETS) ikunu inqas mill-ambitu sħiħ tal-EU ETS, u skema bħal din tista' b'xi mod tagħmel ħsara lill-miri tal-klima domestiċi kif ukoll l-impenji internazzjonali tal-UE; iżda fl-istess waqt, l-UE tista' turi b'mod kredibbli l-appoġġ tagħha għall-miżura globali sabiex l-impatt ta' tnaqqis globali jkun jista' jiġi segwit.

1.3 It-tkabbir tal-kamp ta' applikazzjoni tal-EU ETS attwali għall-avjazzjoni sabiex tkopri t-titjiriet kollha li jkunu deħlin u ħerġin minn u lejn iż-ŻEE joħloq ir-riskju ta' tilwimiet kummerċjali internazzjonali dwar il-validità tal-applikazzjoni unilaterali ekstraterritorjali tal-għanijiet tal-UE, u dewmien tal-proċess ta' lħuq ta' kunsens sabiex tiġi żgurata implimentazzjoni uniformi ta' skema li dwarha jkun hemm ftehim multilaterali.

1.4 L-azzjoni tal-UE hija meħtieġa sabiex tiġi evitata d-distorsjoni tal-kompetizzjoni fi ħdan is-suq uniku fl-avjazzjoni meta timplimenta l-miżura globali bbażata fuq is-suq fl-Unjoni Ewropea, filwaqt li jkun żgurat li l-integrità ambjentali ta' CORSIA huwa għoli kemm jista' jkun abbażi tal-esperjenza tal-ETS. Id-dibattitu politiku dwar il-funzjonalità ta' triq 'il quddiem separata u speċifika għall-UE jrid iqis l-iżvilupp ta' CORSIA u jekk eventwalment tilħaq l-objettivi tagħha.

([1]) Il-plenarja ta' matul id-39 Assemblea tal-ICAO irrakkomandat l-adozzjoni ta' riżoluzzjoni finali li tintroduċi l-Iskema ta' Kumpens u Tnaqqis tal-Karbonju għall-Avjazzjoni Internazzjonali.

1.5 Hemm il-ħtieġa ta' urġenza fil-proċess leġislattiv. L-adozzjoni tal-Proposti hija meħtieġa qabel tmiem l-2017 sabiex il-miżuri preparatorji għall-implimentazzjoni ta' CORSIA jkunu jistgħu jittieħdu sa mill-bidu tal-2018. Ir-regolamenti speċifiċi għall-UE għandhom jitqiesu u jiġu emendati biss biex jiġu promossi miżuri globali bbażati fuq is-suq. Il-Kumitat iħeġġeġ lill-Kunsill u lill-Parlament Ewropew biex iżommu l-momentum għall-implimentazzjoni f'waqtha ta' CORSIA b'mod uniformi u mingħajr distorsjoni.

1.6 Il-Kumitat jappoġġja l-approċċ ibbilanċjat kif propost mill-Kummissjoni, li jżomm l-ingranaġġ li l-Kummissjoni bniet mal-EU ETS, iżda jindirizza kwistjoni globali madwar id-dinja, u b'hekk inaqqas ir-riskju kontinwu ta' rilokazzjoni tal-emissjonijiet ta' karbonju u l-iżvantaġġi kompetittivi għall-Ewropa. Il-Kummissjoni hija mitluba tinforma lill-konsumatur li l-emissjonijiet mill-avjazzjoni internazzjonali huma kwistjoni globali. Jekk tiġi trattata b'mod adatt mill-Istati Membri kollha tal-Organizzazzjoni Internazzjonali tal-Avjazzjoni Ċivili (ICAO), CORSIA se twassal għal tkabbir newtrali mil-lat tal-karbonju li jissepara t-tkabbir fit-traffiku miż-żieda fl-emissjonijiet, irrispettivament minn fejn isir l-ivvjaġġar bl-ajru.

1.7 Il-Kumitat iddeċieda li jorganizza konferenza tal-KESE bil-parteċipazzjoni tal-partijiet interessati rilevanti kollha biex jingħataw l-opportunità li jesprimu l-fehma tas-soċjetà ċivili organizzata dwar il-konsegwenzi politiċi, soċjali, ekonomiċi u ambjentali ta' din l-inizjattiva regolatorja.

2. **Sfond**

2.1 L-iskema tal-UE għall-iskambju ta' kwoti tal-emissjonijiet (EU ETS) ġiet introdotta fl-2005; ħolqot limiti massimi għall-emissjonijiet ta' setturi industrijali fi ħdan iż-ŻEE. Il-limitu massimu jikkonsisti fi kwoti li, fit-totalità tagħhom, huma daqs l-ammont ta' tunnellati ta' CO_2 li jista' jiġi emess taħt dak il-limitu. Il-limitu massimu ġenerali jitnaqqas kull sena b'1,74 %, u b'hekk jibbenefikaw l-industriji li għandhom bżonn inqas kwoti u jobbliga lill-industriji li jniġġsu biex jixtru aktar kwoti. L-iskema teħtieġ li l-gvernijiet jistabbilixxu kif il-miri prevalenti għat-tnaqqis tal-emissjonijiet jistgħu jinkisbu, b'tali mod li t-totalità tal-emissjonijiet ta' CO_2 tal-UE titnaqqas.

2.2 Fl-2008, l-UE qablet li tinkludi l-avjazzjoni bħala settur fl-ETS tagħha mill-2012. Għall-ewwel darba, settur kellu l-kompitu li jaderixxi mal-miri ta' tnaqqis tal-emissjonijiet, bil-kontra tal-Istati Membri. L-emissjonijiet tal-avjazzjoni kienu proviżorjament limitati taħt il-livell medju bejn l-2004 u l-2006. Il-limitu massimu fuq permessi fis-settur tal-avjazzjoni kien separat mil-limitu massimu fuq l-emissjonijiet globali tal-EU ETS. Skont l-ETS għall-avjazzjoni, mill-2012, l-operaturi tal-inġenji tal-ajru ġew obbligati jissottomettu kwoti ta' emissjonijiet għal kull tunnellata ta' CO_2 emess għal titjiriet lejn jew minn ajruport fi ħdan iż-ŻEE. Sabiex ilaħħqu maż-żieda fit-traffiku, u għalhekk il-ħtieġa għal tkabbir fis-settur tal-avjazzjoni, il-linji tal-ajru ngħataw id-dritt li jixtru provvisti addizzjonali ta' kwoti mill-irkanti fejn setturi oħrajn ippermettu li jkun hemm permessi disponibbli. Il-limitu massimu għal kwoti tal-avjazzjoni tnaqqas minn 97 % ta' emissjonijiet storiċi (bejn 2004-2006) fl-2012 għal 95 % ta' dik il-bażi fil-fażi mill-2013-2020. Matul dan iż-żmien, 82 % tal-kwoti ġew allokati bla ħlas lill-operaturi tal-inġenji tal-ajru u 15 % inbiegħu bl-irkant.

2.3 L-inklużjoni tal-avjazzjoni fi skema ta' skambju ta' kwoti ta' emissjonijiet kienet is-suġġett ta' diskussjonijiet kontroversjali ħafna. Id-diffikultajiet huma inerenti fin-natura stess tal-avjazzjoni bħala industrija internazzjonali ta' servizz, l-emittenti ta' CO_2 li huma mobbli, u b'hekk għal gvern nazzjonali l-funzjoni tal-allokazzjoni ta' emissjonijiet ta' CO_2 fi spazju tal-ajru partikolari hija diffiċli. Madankollu, fil-livell internazzjonali ħadd ma jista' jmeri diversi kwistjonijiet:

2.3.1 L-Avjazzjoni hija responsabbli għal mill-inqas 2 % tal-emissjonijiet globali, u l-avjazzjoni internazzjonali tirrappreżenta 1,3 %.

2.3.2 L-ebda settur m'għandu jiġi eżentat mit-tnaqqis tal-effetti tat-tibdil fil-klima, u b'hekk is-settur marittimu u tal-avjazzjoni għandhom jiġu inklużi fi skemi globali għat-tnaqqis tal-impatt ta' CO_2 fuq it-tibdil fil-klima.

2.3.3 Mal-milja taż-żmien, ħareġ kunsens li l-iżvantaġġi ta' taxxi fuq l-emissjonijiet ta' CO_2 kienu jipprevalu fuq il-vantaġġi ta' miżuri bbażati fuq is-suq. It-taxxi huma mħallsa fit-totalità tagħhom sa mill-bidu tal-ewwel ġurnata, filwaqt li skemi bħall-ETS jipprevedu kwoti mingħajr ħlas bil-quddiem bħala inċentiv favur effiċjenza massima u – permezz tan-negozjar ta' kwoti mhux użati – sabiex spiża tinbidel f'sors ta' dħul. Barra minn hekk, it-taxxi huma min-natura tagħhom mhux immexxija minn objettivi, iżda jitħallsu fit-teżor tal-gvernijiet nazzjonali, filwaqt li l-mekkaniżmi bbażati fuq is-suq jistgħu jkunu marbuta ma' miżuri li jikkumpensaw direttament bħala kumpens għall-emissjonijiet.

2.4 It-tilwima ewlenija dwar l-inklużjoni tal-avjazzjoni fl-EU ETS iċċentrat madwar il-kwistjoni li tiġi applikata l-iskema fil-livell internazzjonali. Il-Kummissjoni tal-UE sostniet li t-tibdil fil-klima bħala fenomenu globali ma jistax jiġi indirizzat b'mod effikaċi permezz ta' miżuri reġjonali biss. B'hekk, talbet l-implimentazzjoni tal-EU ETS għall-avjazzjoni għal-linji tal-ajru kollha li jtiru lejn/minn ajruporti fl-Unjoni Ewropea irrispettivament minn jekk dawn huma reġistrati fi Stat Membru. Madankollu, l-impożizzjoni unilaterali ta' tali mekkaniżmu fuq pajjiżi terzi tmur kontra s-sovranità ta' kull nazzjon fid-dinja kollha. Fin-nuqqas ta' ftehim internazzjonali bilaterali jew multilaterali dwar l-inklużjoni ta' miżura bbażata fuq is-suq dwar servizzi bejn nazzjonijiet sovrani, għad hemm dubji dwar skont liema bażi legali l-Unjoni Ewropea tista' timponi kwalunkwe skema bħal din fuq pajjiżi terzi. Il-legalità tal-EU biex tkopri titjiriet għal/minn pajjiżi terzi ġiet deċiża mill-Qorti Ewropea tal-Ġustizzja fl-2016 ([2]). Minbarra l-isfida legali ([3]), l-UE ffaċċjat it-theddida ta' sanzjonijiet kummerċjali ta' ritaljazzjoni minn pajjiżi kummerċjali akbar.

2.5 Diversi pajjiżi kummerċjali kbar, bħalma huma ċ-Ċina, il-Brażil, l-Istati Uniti, l-Indja u r-Russja ikkoordinaw l-isforzi tagħhom biex jopponu l-implimentazzjoni unilaterali tall-iskema. Fit-12 ta' Novembru 2012, taħt pressjoni internazzjonali, il-Kummissjoni ħarġet proposta biex "jitwaqqaf l-arloġġ" għal sena waħda għall-ETS tal-avjazzjoni. Il-proposta biex "jitwaqqaf l-arloġġ" ġiet adottata formalment mill-Kunsill u l-Parlament Ewropew f'April 2013, eżatt qabel mal-linji tal-ajru kienu meħtieġa jirrilaxxaw il-kwoti għall-2012; naqqset b'mod retroattiv l-ambitu tal-ETS għall-avjazzjoni għal titjiriet ġewwa ż-ŻEE.

2.6 F'Marzu 2014 ġie adottat ir-Regolament (UE) Nru 421/2014 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill ([4]) li estenda l-kamp ta' applikazzjoni tal-proposta "jitwaqqaf l-arloġġ" ġewwa ż-ŻEE sa tmiem l-2016 b'ritorn sħiħ lura għall-ambitu oriġinali tal-ETS (għat-titjiriet kollha lejn u minn ajruporti fiż-ŻEE) sakemm l-Assemblea tal-ICAO tal-2016 tipprevedi għal progress li huwa biżżejjed b'saħħtu lejn skema globali.

2.7 Għalkemm kien ikkontestat minn diversi NGOs jekk il-Ftehim kienx biżżejjed biex iservi b'mod utli, huwa ġeneralment ikkunsidrat li l-Ftehim ta' Pariġi tal-Qafas tan-Nazzjonijiet Uniti dwar it-Tibdil fil-Klima ffirmat f'Pariġi fit-12 ta' Diċembru 2015 ([5]) kien pass sinifikanti lejn kunsens internazzjonali dwar il-ħtieġa għal aktar azzjoni kkoordinata fil-livell internazzjonali sabiex jittaffa l-impatt fuq it-tibdil fil-klima. Il-Ftehim serva ta' katalist għal azzjoni kollettiva fil-livelli kollha. Numru dejjem jiżdied ta' gvernijiet ffirmaw il-Ftehim fix-xhur ta' wara l-pubblikazzjoni tiegħu ([6]).

2.8 Il-Ftehim ta' Pariġi jissejjes fuq il-Konvenzjoni u – għall-ewwel darba – jgħaqqad in-nazzjonijiet kollha f'kawża komuni sabiex jitwettqu sforzi ambizzjużi għall-ġlieda kontra t-tibdil fil-klima u l-adattament għall-effetti tiegħu, b'appoġġ iktar b'saħħtu biex il-pajjiżi li qed jiżviluppaw jingħataw l-għajnuna biex jagħmlu dan. Bħala tali, huwa jippreskrivi triq ġdida fl-isforz globali dwar il-klima ([7]).

2.8.1 L-għan ċentrali tal-Ftehim ta' Pariġi huwa li jsaħħaħ ir-rispons globali għat-theddida tat-tibdil fil-klima billi jżomm iż-żieda fit-temperatura globali għal ferm inqas minn 2 gradi Celsius 'il fuq mil-livelli preindustrijali u biex jitkomplew l-isforzi li jillimitaw aktar iż-żieda fit-temperatura għal 1,5 gradi Celsius. Barra minn hekk, il-ftehim għandu l-għan li jsaħħaħ il-kapaċità ta' pajjiżi li jittrattaw l-impatti tat-tibdil fil-klima. Sabiex jintlaħqu dawn l-għanijiet ambizzjużi, se jiġu stabbiliti mekkaniżmi finanzjarji xierqa, qafas ta' teknoloġija ġdid u qafas imtejjeb ta' bini ta' kapaċità, u b'hekk tiġi appoġġjata l-azzjoni mill-pajjiżi li qed jiżviluppaw u l-aktar pajjiżi vulnerabbli, f'konformità mal-objettivi nazzjonali tagħhom stess. Il-Ftehim jipprovdi wkoll għal trasparenza mtejba għall-azzjoni u l-appoġġ permezz ta' qafas ta' trasparenza aktar b'saħħtu ([8]).

([2]) Dokument 62015CJO272 – Sentenza tal-Qorti (Raba' Awla) tal-21 ta' Diċembru 2016, Każ C-272/15

([3]) Sussegwentement għad-deċiżjoni fl-2008 li l-avjazzjoni tkun inkluża fl-iskema tal-EU ETS mill-2012, trasportatur tal-Istati Uniti kien is-suġġett ta' litigazzjoni fir-Renju Unit fejn argumenta li l-ETS kienet illegali taħt il-liġi internazzjonali.

([4]) ĠU L 129, 30.4.2014, p. 1.

([5]) http://unfccc.int/documentation/documents/advanced_search/items/6911.php?priref=600008865.

([6]) 43 minn 197 Parti għall-Konvenzjoni ratifikawha. Fil-5 ta' Ottubru 2016 il-limitu għad-dħul fis-seħħ tal-Ftehim ta' Pariġi ġie milħuq. Il-Ftehim ta' Pariġi daħal fis-seħħ fl-4 ta' Novembru 2016. L-ewwel sessjoni tal-Konferenza tal-Partijiet li sservi bħala l-Laqgħa tal-Partijiet għall-Ftehim ta' Pariġi (CMA 1) seħħet f'Marrakech, il-Marokk ben il-15 u t-18 ta' Novembru 2016.

([7]) Test meħud mis-sit tal-internet tal-UNFCCC.

([8]) Aktar informazzjoni dwar l-aspetti ewlenin tal-Ftehim tinsab hawnhekk.

2.8.2 Il-Ftehim ta' Parigi jeħtieġ li l-Partijiet kollha jressqu l-aħjar sforzi tagħhom permezz ta' "kontributi determinati fil-livell nazzjonali" (NDCs – Nationally Determined Contributions) u li jsaħħu dawn l-isforzi fis-snin li ġejjin. Dan jinkludi rekwiżiti li l-Partijiet kollha jirrappurtaw regolarment dwar l-emissjonijiet tagħhom u dwar l-isforzi ta' implimentazzjoni tagħhom ([9]). Fl-2018, il-Partijiet ser jevalwaw l-isforzi kollettivi f'dak li għandu x'jaqsam ma' progress lejn l-għan stabbilit fil-Ftehim ta' Parigi u biex jinformaw dwar il-preparazzjoni ta' NDCs. Se jkun hemm ukoll bilanċ globali kull 5 snin biex jiġi valutat il-progress kollettiv għall-ilħuq tal-għan ta' dan il-Ftehim u biex azzjonijiet individwali ulterjuri mill-Partijiet ikunu infurmati minnu.

2.9 Ħafna jemmnu li l-Ftehim ta' Parigi ta bidu għal momentum li wassal għal eżitu fl-Assemblea tal-ICAO fl-2016 speċifikament għall-avjazzjoni ċivili ([10]). Wara tliet snin ta' negozjati mit-38 Assemblea tal-ICAO fl-2013, l-Istati Membri tal-ICAO qablu fis-6 ta' Ottubru li jimplimentaw miżura globali msejsa fuq is-suq sabiex tikkumpensa għaż-żieda fl-emissjonijiet tal-avjazzjoni internazzjonali wara l-2020. Il-Plenarja adottat Riżoluzzjoni li tintroduċi l-Iskema ta' Kumpens u Tnaqqis tal-Karbonju għall-Avjazzjoni Internazzjonali (CORSIA) ([11]). Din l-iskema tirrikjedi lil-linji tal-ajru jikkumpensaw uħud mill-emissjonijiet tagħhom, iżda mhux neċessarjament inaqqsu l-emissjonijiet tagħhom stess.

2.10 Skont ir-riżoluzzjoni tal-Assemblea, il-livell medju ta' emissjonijet ta' CO_2 mill-avjazzjoni internazzjonali kopert mill-iskema bejn l-2019 u l-2020 jirrappreżenta l-bażi għal tkabbir newtrali fil-karbonju mill-2020 li miegħu l-emissjonijiet fis-snin li ġejjin se jkunu mqabbla. Fi kwalunkwe sena mill-2021, meta l-emissjonijiet tas-CO_2 mill-avjazzjoni internazzjonali koperti mill-iskema jaqbżu l-medja tal-emissjonijiet bażi għall-2019 u l-2020, din id-differenza tirrappreżenta r-rekwiżiti ta' tpaċija tas-settur għal dik is-sena.

2.11 L-ICAO ħadet deċiżjoni dwar l-introduzzjoni progressiva tal-implimentazzjoni biex takkomoda ċ-ċirkustanzi speċjali u l-kapaċitajiet rispettivi (SCRC) tal-Istati kontraenti. L-iskema ser tkun fuq bażi volontarja mill-bidu, segwit mill-parteċipazzjoni tal-Istati kollha ħlief ċerti Stati eżentati.

L-ICAO ddeċidiet li ssegwi approċċ ibbażat fuq rotta, biex jitnaqqas l-impatt kompetittiv ta' CORSIA fuq l-operaturi. Rotot affettwati mill-eżenzjonijiet se jkunu eżentati għal kull linja tal-ajru li topera fuq dawn ir-rotot.

2.12 Il-Fażi Pilota (2021-2023) u l-Ewwel Fażi (2024-2026) japplikaw għal Stati li vvolontarjaw biex jipparteċipaw. Mit-12 ta' Ottubru 2016, 66 Stat biħsiebhom jivvolontorjaw li jipparteċipaw mill-bidu nett fil-miżuri bbażati fuq is-suq globali. It-Tieni Fażi (2027-2035) tapplika għall-Istati kollha ħlief dawk eżentati, sakemm dawn joffru minn jeddhom li jivvolontorjaw li jipparteċipaw. Il-KESE jilqa' l-ftehim; madankollu, minħabba n-natura volontarja tiegħu, jista' jkun li setturi oħrajn ikollhom jagħmlu tajjeb għad-differenza biex ikunu konformi mal-miri tal-klima tal-UE.

2.13 Il-pedamenti ta' CORSIA, li jrid ikun hemm qbil dwarhom u ppubblikati mill-ICAO, jikkostitwixxu metodoloġija għall-monitoraġġ, ir-rappurtar u l-verifika tal-emissjonijiet tal-operaturi individwali (MRV), il-Kriterji tal-Unità tal-Emissjonijiet (EUC), u r-reġistri. Madankollu, l-ICAO se tipprovdi r-riżorsi lill-Istati kollha sabiex idaħħlu fis-seħħ l-infrastruttura meħtieġa ([12]). Id-dettalji ta' dawn l-aspetti għadu ma sarx qbil fuqhom; se jkunu kritiċi għall-effettività ambjentali ta' CORSIA, li għandha tkun konformi ma' standards ambizzjużi.

2.14 Il-linji tal-ajru se jkunu jistgħu jissodisfaw ir-rekwiżiti ta' tpaċija tagħhom billi jixtru krediti ta' kumpens minn swieq tal-karbonju. L-unità tal-emissjonijiet (unità waħda hija ugwali għal tunnellata ta' CO_2) għalhekk ser tkun imnaqqsa barra mis-settur tal-avjazzjoni internazzjonali. L-EUCs għad iridu jiġu elaborati. Ser ikun kruċjali li jiġi żgurat li tunnellata ta' CO_2 li toħroġ minn operatur tal-inġenji tal-ajru se tassew tkun ugwali għal tunnellata ta' CO_2 li tiġi ffrankata f'settur ieħor.

([9]) Aktar informazzjoni dwar l-NDCs tinsab hawnhekk.

([10]) M'hemmx suborganizzazzjoni internazzjonali tan-NU ekwivalenti li tittratta l-emissjonijiet minn inġenji tal-ajru militari. Lanqas l-EU ETS ma tittratta l-emissjonijiet minn inġenji tal-ajru militari. Għalkemm b'mod ċar bl-eċċezzjoni ta' titjiriet fuq missjonijiet uffiċjali, il-grupp ta' studju esprima interess fil-valutazzjoni tal-impatt ta' titjiriet ta' taħriġ militari fuq il-livelli ta' CO_2. Ma nġabret l-ebda informazzjoni pubblika dwar l-emissjonijiet minn ajruplani militari reġjonalment, nazzjonalment jew madwar id-dinja.

([11]) CORSIA hija element wieħed f'pakkett ta' miżuri, li jindirizzaw it-teknoloġija ta' inġenji tal-ajru u magni, l-operazzjonijiet u fjuwils alternattivi sostenibbli bħala sorsi ġodda ta' enerġija.

([12]) Lista tar-rekwiżiti kollha fid-dettall tinsab mehmuża hawn taħt l-Appendiċi 1.

2.15 Fid-dawl tad-diskussjonijiet fi ħdan l-ICAO għal iktar minn deċennju, il-Ftehim milħuq fl-2016 ġie kkreditat bħala wieħed storiku. Iqis id-differenzi li fil-passat ripetutament wasslu biex ma jintlaħaqx kunsens. Id-differenzi fl-opinjonijiet dwar l-Istati Membri tal-ICAO huma minħabba l-maturità ekonomika differenti tan-nazzjon ikkonċernat, kif ukoll l-influwenza ekonomika u politika ġenerali dwar kwistjonijiet ambjentali. L-għadd kbir ta' Stati lesti biex ikunu involuti mill-bidu f'CORSIA se jiġġenera momentum għal Stati oħra biex huma wkoll jissieħbu fl-iskema. Madankollu, sa issa, CORSIA teħtieġ ftehim sal-1 ta' Jannar 2019 dwar l-MRV, dwar l-EUC sal-2018, dwar l-implimentazzjoni ta' qafas regolatorju sal-2020, kif ukoll dwar l-implimentazzjoni ta' reġistri sa Jannar 2021.

3. **Valutazzjoni tal-Proposta**

3.1 Jekk ma jsir l-ebda tibdil għar-Regolament (UE) Nru 421/2014, it-test kif inhu se jkollu l-effett li jerġa' lura l-EU ETS għall-avjazzjoni għall-kamp ta' applikazzjoni oriġinali tagħha, u b'hekk tkopri t-titjiriet internazzjonali kollha lejn/minn ajruporti fiż-ŻEE. Dan ifisser li l-operaturi tal-inġenji tal-ajru ikollhom jirrestitwixxu l-kwoti għall-emissjonijiet kollha tagħhom minn u lejn pajjiżi terzi sat-30 ta' April 2018 ([13]). Kif inhu spjegat hawn fuq ([14]), ir-Regolament (UE) Nru 421/2014 ġie sospiż sakemm issir valutazzjoni tal-eżitu tal-Assemblea tal-ICAO tal-2016. Fil-Valutazzjoni ([15]) tagħha l-Kummissjoni tqis li r-Riżoluzzjoni tal-ICAO dwar il-prinċipji ta' Mekkaniżmu Globali Bbażat fuq is-Suq (GMBM) huwa konformi mal-għanijiet u l-politiki ambizzjużi tal-UE. Għalhekk it-test tar-Regolament (UE) Nru 421/2014 jeħtieġ li jiġi emendat biex għal darb' oħra tiġi evitata l-implimentazzjoni ta' strument tal-UE minkejja kunsens tal-UE dwar il-GMBM. Il-proposta tal-Kummissjoni hija bbażata fuq il-kunsiderazzjonijiet li ġejjin:

3.1.1 *Il-format*

Fid-dawl taż-żmien limitat biex jitlesta l-proċess leġislattiv, il-Kummissjoni tipproponi li l-miżura għandha tieħu l-għamla ta' Regolament li japplika direttament fl-Istati Membri kollha u jorbot fl-intier tiegħu, b'tali mod li l-emendi jkunu jistgħu jiġu applikati u implimentati mill-Istati Membri kollha b'mod uniformi qabel l-iskadenzi tal-konformità jidħlu fis-seħħ f'Marzu u f'April 2018.

3.1.2 *Il-Valutazzjoni tal-Impatt* ([16])

Il-Kummissjoni tiffavorixxi kontinwazzjoni tal-istatus quo, jiġifieri kontinwazzjoni tal-applikazzjoni attwali tal-EU ETS għal titjiriet fi ħdan iż-ŻEE bejn l-2017-2020 (u għaldaqstant l-ebda ritorn lura lejn il-kamp ta' applikazzjoni oriġinali għal titjiriet internazzjonali mill-2017). Il-Kummissjoni tikkonferma li l-EU ETS fil-kamp ta' applikazzjoni attwali tagħha fi ħdan iż-ŻEE kkontribwixxiet għal madwar 17-il miljun tunnellata ta' tnaqqis ta' CO_2 kull sena u għalhekk l-avjazzjoni tabilħaqq tikkontribwixxi għall-għanijiet tat-tibdil fil-klima, l-istess bħal setturi oħra. Barra minn hekk, il-Kummissjoni tikkonferma li ż-żamma tal-kamp ta' applikazzjoni fi ħdan iż-ŻEE għandha tkun milqugħa minn pajjiżi terzi, u tippermetti fokus fuq l-implimentazzjoni ta' dawk il-passi neċessarji sabiex tiġi implimentata l-GMBM fil-ħin u b'mod armonizzat.

3.1.3 *Skadenzi*

Il-Kummissjoni tipproponi li testendi b'mod effettiv l-approċċ "jitwaqqaf l-arloġġ" lil hinn mill-2016, u li jiġi applikat bl-istess mod mill-2017 bħal fl-2016, u tagħti lill-ICAO l-opportunità biex tistabbilixxi l-għodod meħtieġa biex tiġi applikata b'mod effettiv il-GMBM. Il-Kummissjoni mbagħad twettaq aktar valutazzjonijiet u tirrevedi l-EU ETS għall-perjodu ta' wara l-2020. L-ebda dati ta' skadenza m'huma stabbiliti għal din ir-reviżjoni l-ġdida tar-Regolament.

3.1.4 L-Artikolu 28(a) huwa modifikat sabiex id-derogi għal titjiriet internazzjonali lejn/minn ajruporti fiż-ŻEE huma estiżi minn wara l-2016, filwaqt li t-titjiriet fiż-ŻEE jibqgħu koperti.

3.1.5 Artikolu 28(b) ġdid huwa introdott biex jipprepara għall-introduzzjoni ta' GMBM. Dan l-artikolu jorbot l-implimentazzjoni tal-GMBM għar-rekwiżiti ta' rappurtar tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew dwar l-istatus tal-implimentazzjoni u sa liema punt l-EU ETS teħtieġ modifiki biex tkun kompletament applikabbli fiż-ŻEE wkoll ([17]).

3.1.6 L-Artikolu 28c jagħti s-setgħa lill-Kummissjoni biex tadotta mekkaniżmi MRV għall-finijiet tal-implimentazzjoni tal-GMBM.

([13]) Kif imsemmi fid-Direttiva 2003/87/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 275, 25.10.2003, p. 32).
([14]) Ara l-paragrafu 2.6.
([15]) Memorandum ta' Spjegazzjoni għall-Proposta għal Regolament 0017/2017 (COD).
([16]) Ara l-memorandum ta' spjegazzjoni, p. 6.
([17]) Dan l-Artikolu jirrifletti l-fatt li titjiriet fi ħdan iż-ŻEE huma titjiriet internazzjonali u li CORSIA għandha tkun l-unika miżura bbażata fuq is-suq għall-avjazzjoni internazzjonali skont ir-riżoluzzjoni tal-ICAO tal-2016.

3.1.7 Bħala teknikalità, l-Anness 1 huwa emendat biex billi jestendi l-eżenzjoni għall-operaturi tal-inġenji tal-ajru mhux kummerċjali li jipproduċu inqas minn 1 000 tunnellata ta' CO_2 fis-sena mill-2020-2030. Dawn jirrappreżentaw biss 0,2 % tal-emissjonijiet kollha u l-inklużjoni tagħhom tikkostitwixxi piż amministrattiv sproporzjonat.

3.2 Id-diskussjoni f'diversi fora, u kif irrappurtat mill-Kummissjoni ([18]), turi li hemm kontroversja potenzjali dwar tliet kwistjonijiet:

3.2.1 Il-ħtieġa għal dispożizzjonijiet aktar stretti fid-Direttiva dwar l-EU ETS għall-perjodu 2017-2020. Barra minn kwistjonijiet ta' prattikabilità, dan iwassal għall-mistoqsija dwar jekk hijiex ta' għajnuna diskussjoni kontroversjali bħal din fi żmien meta l-enfasi għandha tkun fuq l-implimentazzjoni tal-GMBM, jew jekk hijiex anke ta' ħsara għall-kompetittività tal-industrija, u għall-pożizzjoni tal-UE f'negozjati internazzjonali dwar it-teknikalitajiet tal-GMBM; barra minn hekk, hemm dubji dwar jekk bidliet fl-EU ETS f'dan l-istadju se jipprovdu valur miżjud biżżejjed f'termini ta' tnaqqis ta' CO_2 biex jiġġustifikar riskji globali ekonomiċi, politiċi u kummerċjali. Tal-inqas, dawn id-deliberazzjonijiet jidhru prematuri sa meta tkun ġiet stabbilita aktar ċarezza dwar il-perspettivi preżentati minn CORSIA.

3.2.2 Il-ħtieġa li jkun hemm limitu ta' żmien ġdid fuq ir-reviżjoni ġdida tal-EU ETS. Din hija ħaġa raġonevoli minħabba li emendi ripetuti biex jitwaqqaf l-arloġġ ma jistgħux isiru triq regolatorja finali 'l quddiem. Fl-istess waqt, il-forma finali ta' CORSIA għadha mhux magħrufa u iktar qrib l-2020 se jkollha tiġi riveduta l-integrazzjoni mill-Ewropa ta' CORSIA fil-politika tal-UE. Ir-riskju inerenti huwa, madankollu, li ssofri l-istabilità tal-ippjanar jekk il-partijiet ikkonċernati jkunu jafu li regolament huwa limitat fiż-żmien, iżda ma jafux jekk regolament ġdid se jieħu post l-antik, jew jekk dispożizzjoni "snap-back" tibda tinħass u tqajjem mill-ġdid tilwimiet kummerċjali internazzjonali li ħafna partijiet interessati ma jixtiqux jaraw li jiġi ripetut. In-nuqqas ta' limitu ta' żmien għandu vantaġġ distint li l-Kummissjoni tista' tiffinalizza l-valutazzjonijiet tal-impatt u r-reviżjonijiet tagħha qabel ma tippreżenta emenda għad-Direttiva dwar l-EU ETS.

3.2.3 Il-ħtieġa għal kunsens rapidu bejn il-Parlament Ewropew u l-Kunsill. Iż-żewġ istituzzjonijiet tal-UE m'għandhomx ikunu involuti f'diskussjonijiet twal dwar l-effetti passati tal-EU ETS, iżda jiffokaw id-diskussjonijiet politiċi tagħhom dwar l-aħjar mod kif tiġi promossa l-implimentazzjoni armonizzata u fil-ħin ta' GMBM. Id-deliberazzjonijiet dwar il-proposta tal-Kummissjoni tal-UE għandhom jiġi finalizzati qabel tmiem l-2017, u b'hekk jevitaw "snap-back".

4. Minħabba l-kompożizzjoni u l-għarfien espert uniku tiegħu, il-KESE jinsab f'pożizzjoni ideali sabiex jinjetta fid-diskussjoni politika l-fehmiet tas-soċjetà ċivili organizzata dwar il-konsegwenzi politiċi, soċjali, ekonomiċi u ambjentali ta' din l-inizjattiva regolatorja. Għalhekk il-KESE ddeċieda li jsegwi din l-opinjoni b'konferenza organizzata bil-parteċipazzjoni tal-partijiet interessati rilevanti kollha.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([18]) Sommarju Eżekuttiv tal-Valutazzjoni tal-Impatt li jakkumpanja d-dokument li jemenda d-Direttiva 2003/87/KE.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, lill-Kumitat tar-Reġjuni u lill-Bank Ewropew tal-Investiment: Aċċellerazzjoni tal-Innovazzjoni fil-qasam tal-Enerġija Nadifa"

(COM(2016) 763 final)

(2017/C 288/11)

Relatur: **Christophe QUAREZ**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 17.2.2017
Bażi ġuridika	L-Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Kompetenza	Sezzjoni Speċjalizzata għat-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni speċjalizzata	16.5.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	1.6.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	173/2/7

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew (KESE) jilqa' bi pjaċir li l-Kummissjoni tafferma mill-ġdid l-impenn tagħha biex tħaffef it-tranżizzjoni lejn ekonomija kompetittiva b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju permezz ta' strateġija globali għal inċentivi għall-investiment privat, strumenti finanzjarji adatti u fondi għar-riċerka u l-innovazzjoni.

1.2 Il-Kummissjoni fil-komunikazzjoni [1] tagħha tippreżenta firxa wiesgħa ta' strumenti finanzjarji u metodi ta' finanzjament bl-għan li tappoġġja l-innovazzjoni b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju. Il-KESE jappoġġja l-intenzjoni tal-Kummissjoni li tagħti spinta lil investimenti ġodda fil-katina kollha tal-valur tal-innovazzjoni.

1.3 Madankollu l-KESE huwa mħasseb dwar il-kumplessità u l-varjetà ta' dawn l-għajnuniet. Għaldaqstant huwa jilqa' l-intenzjoni tal-Kummissjoni li tistabbilixxi punt uniku ta' assistenza biex jorjenta lill-iżviluppaturi tal-proġett u lill-investituri, iżda jitlob li jsir sforz biex tiġi ssemplifikata l-offerta finanzjarja. Il-Kumitat iqis fil-fatt li hemm numru kbir wisq ta' dawn l-għajnuniet finanzjarji u li l-aċċess għalihom huwa diffiċli għall-intrapriżi żgħar ħafna u għall-komunitajiet lokali.

1.4 Il-KESE jipproponi li l-Kummissjoni tħeġġeġ lill-Istati Membri jgħaqqdu r-riżorsi tagħhom għat-twettiq ta' proġetti ta' innovazzjoni b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju fuq skala kbira, bl-għan li jtejbu l-kooperazzjoni bejn l-atturi ewlenin tar-riċerka Ewropea. Dan iħaffef il-koordinazzjoni tal-atturi tar-riċerka u jagħmilhom aktar kompetittivi.

1.5 Il-KESE jfakkar li għalkemm il-politiki klimatiċi Ewropej għandhom jistimolaw it-trasformazzjoni ta' dawn is-setturi bl-investiment u l-innovazzjoni, ċertament ma għandhomx iħaffu t-tnaqqis tagħhom. Ir-rilokazzjoni tal-attivitajiet produttivi bl-ebda mod ma tista' tiġixxi bħala politika ta' ġlieda kontra t-tibdil fil-klima.

1.6 Il-KESE jqis li l-aħjar mezz ta' innovazzjoni b'livell baxx ta' karbonju, huwa qafas regolatorju li jagħti prezz għoli lid-CO_2 (illum madwar 7 euro/tunnellata) li jippermetti li jintbagħat sinjal ċar ħafna lill-investituri li t-teknoloġiji tal-karbonju mhux se jkollhom aktar post fl-Ewropa fuq żmien medju.

1.7 Il-KESE jaf li l-Unjoni Ewropea hija waħda mill-protagonisti ewlenin fid-dinja fir-riċerka u fl-innovazzjoni relatati mal-enerġija nadifa u waħda mill-akbar finanzjaturi pubbliċi f'dan il-qasam, li mingħandha jirċievi finanzjament ta' aktar minn għaxar biljun euro. Ir-riċerka u l-innovazzjoni huma kruċjali sabiex jappoġġjaw il-kompetittività tal-Ewropa u jżommuha fl-ewwel post fid-dinja fil-qasam tat-teknoloġiji avvanzati tal-enerġija u tas-soluzzjonijiet tal-effiċjenza enerġetika.

(1) COM(2016) 763 final.

1.8 Il-KESE jilqa' l-enfasi magħmula fuq iż-żewġ estremitajiet tal-katina tal-innovazzjoni, li taħtha l-programm Orizzont 2020 għandu rwol ewlieni permezz tal-approċċ minn isfel għal fuq tiegħu tal-finanzjament għal riċerka fundamentali esploratorja, u dan permezz tal-Kunsill Ewropew tar-riċerka, kif ukoll permezz tal-ħolqien bikri ta' Kunsill Ewropew tal-innovazzjoni li għandu l-għan li jgħin lill-industriji, speċjalment lill-intrapriżi żgħar u medji (SMEs), joħolqu swieq ġodda.

1.9 Il-KESE jixtieq jifhem aħjar il-proġetti tal-Kummissjoni maħsuba biex jesploraw approċċi ġodda lejn riċerka u innovazzjoni bbażati fuq il-missjonijiet. B'mod partikolari, il-proċess ta' identifikazzjoni u ta' għażla ta' dawn il-proġetti għandu jkun deskritt f'aktar dettall.

1.10 Il-KESE jitlob il-parteċipazzjoni tas-soċjetà ċivili fil-kuntest tal-pjattaforma l-ġdida tal-enerġija u r-riċerka li l-Kummissjoni beħsiebha timplimenta sabiex tiġbor flimkien esperti fl-enerġija mill-oqsma tax-xjenzi soċjali, tax-xjenzi umani u tax-xjenza tat-teknoloġija.

2. **Il-kontenut essenzjali tal-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni Ewropea**

2.1 Il-Kummissjoni tafferma mill-ġdid l-ambizzjoni tagħha li taċċellera t-tranżizzjoni lejn ekonomija kompetittiva b'livell baxx ta' karbonju.

2.2 Għal dan l-għan, il-Kummissjoni tippreżenta pakkett ta' miżuri leġislattivi bbażat fuq tliet objettivi ewlenin:

— l-effiċjenza enerġetika bħala l-ewwel prijorità;

— l-Ewropa fuq quddiem nett fis-settur tal-enerġija rinnovabbli;

— it-trattament ġust għall-konsumaturi.

2.3 F'dan il-qafas, il-Kummissjoni tistabbilixxi strateġija komprensiva li tippreżenta l-għodod strateġiċi ewlenin li l-UE tista' tħaddem sabiex tagħti spinta lill-investiment privat fl-innovazzjoni fil-qasam tal-enerġija nadifa:

— Il-ħolqien ta' inċentivi b'saħħithom u koerenti għall-investiment privat fir-riċerka u l-iżvilupp tal-enerġija nadifa.

— It-tnedija ta' strumenti finanzjarji maħsuba sabiex inaqqsu r-riskju ta' investimenti privati f'teknoloġiji tal-enerġija nadifa jew mudelli ta' negozju mhux ittestjati iżda promettenti, b'mod partikolari minħabba inċertezzi xjentifiċi, teknoloġiċi jew marbuta mas-swieq.

— L-iffokar tal-finanzjament ipprovdut mill-Unjoni Ewropea (UE) għar-riċerka u l-innovazzjoni (b'mod partikolari fil-qafas tal-programm Orizzont 2020)

— L-iżviluppi fil-qafas regolatorju biex jiggwidaw lis-sussidji tal-Istati Membri fil-qasam tal-enerġiji b'livell baxx ta' karbonju minflok dawk fossili.

2.4 Il-Kummissjoni tippreċiża fil-komunikazzjoni tagħha erba' oqsma ta' prijorità tat-teknoloġija:

— Id-dekarbonizzazzjoni tal-istokk tal-bini tal-Unjoni sal-2050. Il-bini jirrappreżenta 40 % tad-domanda għall-enerġija, u kważi 75 % tal-istokk tal-bini tal-UE għandu jiġi rinnovat mill-perspettiva tal-effiċjenza enerġetika.

— It-tisħiħ tat-tmexxija tal-UE fis-settur tal-enerġija rinnovabbli u ż-żamma tal-pożizzjoni dominanti tagħha fid-dinja fir-rigward ta' dawn it-teknoloġiji.

— L-iżvilupp ta' soluzzjonijiet ta' ħżin tal-enerġija affordabbli, b'mod partikolari li jiffavorixxi t-tnedija mill-ġdid tal-produzzjoni ta' ċelloli tal-batteriji fl-Ewropa.

— Il-promozzjoni tal-elettromobbiltà bl-iżvilupp ta' batteriji li jkunu irħas u aktar awtonomi, kif ukoll l-iżvilupp ta' soluzzjonijiet ta' ċċarġjar aktar rapidi.

2.5 Barra minn hekk, il-Kummissjoni tipproponi li tiġi faċilitata l-koordinazzjoni ta' sforzi ta' innovazzjoni fil-qasam tal-enerġija nadifa mal-bliet, ir-reġjuni u l-Istati Membri.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Fit-30 ta' Novembru 2016, il-Kummissjoni Ewropea ppreżentat pakkett ta' miżuri konċiż ħafna, imsemmi "Enerġija Nadifa għall-Ewropej Kollha", li jikkonsisti f'sensiela ta' proposti bl-għan li jiġi organizzat mill-ġdid is-suq tal-enerġija, b'mod partikolari rinnovabbli, sabiex jiġu rispettati l-impenji meħuda bil-firma tal-Ftehim ta' Pariġi dwar il-klima.

3.2 Permezz tal-Ftehim ta' Pariġi, l-UE impenjat ruħha li tnaqqas l-emissjonijiet ta' gassijiet b'effett ta' serra b'40 % sal-2030. Iżda f'Ottubru 2014, hija stabbiliet ukoll qafas ta' azzjoni fil-qasam tal-klima u l-enerġija sal-2030, b'żewġ objettivi oħra: 20 % ta' enerġija rinnovabbli fil-produzzjoni tal-elettriku fl-2020, imbagħad mill-anqas 27 % fl-2030, u 20 % sa mill-anqas 27 % għall-iffrankar tal-enerġija fl-istess perjodu ta' żmien.

3.3 Permezz ta' diversi opinjonijiet, il-KESE jsostni l-ħtieġa li titħaffef it-tranżizzjoni għal ekonomija Ewropea kompetittiva b'livell baxx ta' karbonju, skont il-pożizzjonijiet u l-proposti espressi mis-soċjetà ċivili.

3.4 Filwaqt li jitlob "tranżizzjoni ġusta", il-KESE dejjem irrifjuta li jopponi l-impjiegi u l-ħarsien tal-ambjent. Iż-żewġ objettivi għandhom jiġu segwiti b'determinazzjoni identika.

3.5 Għall-KESE, il-politiki klimatiċi Ewropej għandhom jistimolaw it-trasformazzjoni ta' dawn is-setturi bl-investiment u l-innovazzjoni, iżda ċertament ma għandhomx iħaffu t-tnaqqis. Ir-rilokazzjoni tal-attivitajiet produttivi bl-ebda mod ma tista' taġixxi bħala politika ta' ġlieda kontra t-tibdil fil-klima.

3.6 S'issa, il-politika ta' innovazzjoni enerġetika tal-UE fuq kollox enfasizzat l-iżvilupp tat-teknoloġiji, filwaqt li warrbet dak li huwa verament importanti għaċ-ċittadini: is-sodisfazzjon tal-ħtiġijiet enerġetiċi tagħhom bħat-tisħin, il-mobbiltà jew id-dawl.

3.7 Fil-komunikazzjoni tagħha, il-Kummissjoni llum tirrikonoxxi lill-konsumatur fiċ-ċentru tas-sistema enerġetika bħala produttur tan-netwerks tal-enerġija deċentralizzati, jew billi jintalbu soluzzjonijiet kompetittivi b'livell baxx ta' karbonju.

3.8 Il-KESE jilqa' bi pjaċir din l-evoluzzjoni, minħabba li strateġija ta' innovazzjoni għaċ-ċittadini tibda b'analiżi tal-ħtiġijiet tagħhom u tal-imġiba fl-użu tal-enerġija tagħhom.

3.9 Il-Kummissjoni fil-komunikazzjoni tagħha tippreżenta firxa wiesgħa ta' strumenti finanzjarji u ta' finanzjament bl-għan li tappoġġja l-innovazzjoni b'livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju. Il-KESE jappoġġja r-rieda tal-Kummissjoni li tagħti spinta lill-investimenti supplimentari fil-katina kollha tal-valur tal-innovazzjoni, iżda jinsab imħasseb minħabba l-kumplessità u l-varjetà ta' dawn l-għajnuniet li jagħmluha diffiċli li jkun hemm aċċess għalihom b'mod partikolari għall-intrapriżi żgħar ħafna innovattivi jew għall-komunitajiet territorjali.

3.10 Huwa għalhekk li l-KESE jilqa' r-rieda tal-Kummissjoni li tistabbilixxi punt uniku ta' assistenza biex jorjenta lill-iżviluppaturi tal-proġett u l-investituri, iżda jitlob li jsir sforz biex tiġi ssemplifikata l-offerta finanzjarja.

3.11 Fil-fatt, bejn il-fond għall-innovazzjoni tal-iskema għall-iskambju ta' kwoti tal-emissjonijiet, il-fond Ewropew 2020 għall-enerġija, it-tibdil fil-klima u l-infrastrutturi, "InnovFin", "InnoEnergy", il-programm Orizzont 2020, il-Fond Ewropew għall-Investimenti Strateġiċi, jew il-Bank Ewropew tal-Investiment (BEI), huwa diffiċli li wieħed jaqbad art ([2]).

3.12 Fl-opinjoni tiegħu "It-teknoloġiji u l-innovazzjoni fil-qasam tal-enerġija" ([3]), il-KESE fakkar li l-akbar innovazzjonijiet ma ħargux mis-setturi industrijali u mill-intrapriżi dominanti li jiddominaw is-suq iżda minn "speċjalisti", pereżempju mis-settur tal-intrapriżi żgħar u medji (SMEs).

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 Il-KESE japprova r-rieda tal-Kummissjoni li tnaqqas is-sussidji taż-żejt mhux maħdum u tal-faħam ta' xi Stati Membri, iżda jfakkar li għandhom jiġu antiċipati l-bidliet industrijali u li jiġu proposti alternattivi f'termini ta' taħriġ u impjiegi għall-ħaddiema kkonċernati b'mod partikolari fis-settur tal-minjieri.

([2]) ĠU C 268, 14.8.2015, p. 27.
([3]) ĠU C 67, 6.3.2014, p. 132.

4.2 L-aċċettazzjoni soċjali tat-tranżizzjoni enerġetika, f'termini ta' impjieg, hija indispensabbli għall-appoġġ politiku tal-Istati Membri.

4.3 Il-KESE jqis li l-aħjar mezz ta' innovazzjoni b'livell baxx ta' karbonju, huwa qafas regolatorju li jiffissa prezz għoli għas-CO_2 (illum madwar 7 euro/tunnellata) li jippermetti li jintbagħat sinjal ċar ħafna lill-investituri li t-teknoloġiji tal-karbonju mhux se jkollhom aktar post fl-Ewropa fuq żmien medju.

4.4 It-teknoloġija tal-qbid u l-ħżin ta' CO_2 (CCS) tissemma ftit wisq biss filwaqt li l-Kummissjoni tqisha indispensabbli biex jintlaħqu l-objettivi tal-2050.

4.5 F'dan ir-rigward, il-KESE huwa sorpriż li l-Kummissjoni ma tispjegax għaliex l-għodod implimentati mill-2008 biex titħeġġeġ it-tnedija tat-teknoloġija tal-qbid u l-ħżin ta' CO_2 fl-Ewropa ma ħadmux.

4.6 Il-KESE jappoġġja r-rieda tal-Kummissjoni biex tagħmel dekarbonizzazzjoni tal-istokk tal-bini tal-Unjoni sal-2050. Dan l-istokk waħdu huwa responsabbli għal aktar minn 40 % tad-domanda finali għall-enerġija tal-Unjoni.

4.7 Ir-riskju tar-rinnovazzjoni termika tal-istokk tal-bini huwa konsiderevoli, iżda l-KESE fil-komunikazzjoni tal-Kummissjoni ma jarax għodod u għajnuniet finanzjarji tanġibbli biex dan jirnexxi.

4.8 Is-soluzzjonijiet tekniċi (iżolazzjoni, enerġija rinnovabbli għat-tisħin u l-ilma sħun sanitarju) jeżistu għall-bini ġdid, ħafna drabi permezz ta' regoli termiċi speċifiċi fl-Istati Membri, iżda l-għajnuniet għar-rinnovazzjoni termika tal-bini antik huma notevolment insuffiċjenti meta ħafna drabi huma l-familji l-aktar żvantaġġati li jgħixu fl-akkomodazzjonijiet b'ħafna enerġija.

4.9 Fir-rigward tas-settur tat-trasport, qasam ieħor b'intensità qawwija ta' karbonju, il-KESE jappoġġja l-objettivi tal-Kummissjoni, iżda għandu xi mistoqsijiet dwar xi elementi:

— Huwa fil-fatt indispensabbli li jiġu żviluppati l-elettromobbiltà bil-produzzjoni ta' ċelloli tal-batteriji fl-Ewropa u l-integrazzjoni tal-ħżin fis-sistemi elettriċi, iżda l-KESE jistaqsi dwar in-nuqqas fil-komunikazzjoni ta' dispożizzjonijiet regolatorji jew finanzjarji li jippermettu l-iżvilupp ta' stazzjonijiet ta' iċċarġjar tal-elettriku fin-netwerks tat-triq u tal-awtostradi tal-Unjoni, minkejja li dawn huma indispensabbli għall-promozzjoni ta' vetturi elettriċi.

— Sabiex jiġu kkompletati l-miżuri relatati mal-innovazzjoni teknoloġika li tippermetti d-dekarbonizzazzjoni tas-settur tat-trasport, il-KESE jistieden lill-Kummissjoni tieħu interess fit-trasport tal-merkanzija bit-trakkijiet filwaqt li jiffavorixxu s-soluzzjonijiet intermodali tagħhom bl-iżvilupp ta' trasport kukkużejt (piggyback carriage) u tal-merkanzija fuq il-passaġġi fuq l-ilma. Għandha titħeġġeġ ukoll il-bidla modali mill-vetturi individwali għat-trasport pubbliku.

4.10 Fil-qasam tal-finanzjament tal-innovazzjoni, il-KESE jqis li l-finanzjament kollettiv jista' jkollu rwol essenzjali. Settur li qed jikber malajr (dalwaqt aktar sinifikanti mill-kapital ta' riskju), il-finanzjament kollettiv jippermetti liċ-ċittadini jinvolvu ruħhom direttament fil-proċess tal-innovazzjoni għas-servizz tal-enerġija nadifa.

4.11 Il-KESE jistieden lill-Kummissjoni tippromwovi l-finanzjament kollettiv u tidderieġi l-fondi lejn l-erba' oqsma tat-teknoloġija li hija tqis ta' prijorità (enerġija rinnovabbli, soluzzjonijiet ta' ħżin, elettromobbiltà, akkomodazzjonijiet b'enerġija pożittiva).

Brussell, l-1 ta' Ġunju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Strateġija Ewropea dwar is-Sistemi tat-Trasport Intelliġenti u Kooperattivi: l-ewwel pass importanti lejn mobbiltà kooperattiva, konnessa u awtomatizzata"

(COM(2016) 766 final)

(2017/C 288/12)

Relatur: **Stefan BACK**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 27.1.2017
Bażi ġuridika	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għat-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	16.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	150/0/0

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jilqa' l-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni dwar Strateġija Ewropea dwar is-Sistemi tat-Trasport Intelliġenti u Kooperattivi (COM(2016) 766) (l-Istrateġija) u l-għan ambizzjuż tagħha li timplimenta l-ewwel sett ta' servizzi (servizzi tal-Jum 1) fl-2019 li għandu jiġi segwit mill-iżvilupp tat-tieni sett ta' servizzi (servizzi tal-Jum 1.5).

1.2 Il-KESE jieħu nota tal-bosta benefiċċji potenzjali wara l-implimentazzjoni tal-Istrateġija, inkluż trasport aktar effiċjenti tal-passiġġieri u tal-merkanzija, anke fin-Netwerk tat-Trasport Trans-Ewropew, aktar effiċjenza fl-enerġija, emissjonijiet imnaqqsa u inqas riskju ta' inċidenti fil-qasam tat-trasport bit-triq. L-Istrateġija hija pass importanti lejn l-iżvilupp tas-C-ITS u, finalment, lejn mobbiltà awtomatizzata. Il-KESE japprova dan il-proġett u jieħu nota tal-livell għoli ta' kooperazzjoni bejn setturi differenti bħat-trasport, l-enerġija u t-telekomunikazzjonijiet meħtieġa biex jiġu implimentati sistemi tat-trasport diġitali inklużi l-infrastruttura, il-vetturi u servizzi innovattivi.

1.3 Il-KESE japprezza l-valur miżjud għall-mobbiltà tas-servizzi tal-Jum 1 u l-Jum 1.5, b'mod partikolari għat-trasport tal-passiġġieri u dak tal-merkanzija inklużi s-sistemi ta' distribuzzjoni u jieħu nota ta' diversi proġetti ta' prova għaddejjin bħalissa fl-agglomerazzjonijiet Ewropej li jmorru lil hinn mill-Istrateġija u li diġà jinvolvu l-ittestjar ta' vetturi awtomatiċi għat-trasport tal-passiġġieri. F'dan il-kuntest, il-KESE jinnota wkoll l-importanza li tagħti l-Istrateġija li jiġu evitati r-riperkussjonijiet bħaż-żieda fit-traffiku u fl-emissjonijiet permezz ta' miżuri sabiex il-vetturi konnessi, kooperattivi u awtomatizzati jiġu integrati fil-mobbiltà sostenibbli u l-ippjanar loġistiku u l-promozzjoni tat-trasport pubbliku.

1.4 Il-KESE jieħu nota wkoll tal-effetti favorevoli fuq il-livell ta' kompetenza fl-IT, l-iżvilupp ta' ħiliet ġodda u kompetittività mtejba tal-industriji tal-UE fl-oqsma tad-*data*, il-karozzi u t-trasport, b'mod partikolari f'perspettiva fit-tul.

1.5 Il-KESE jiġbed ukoll l-attenzjoni għall-importanza tal-privatezza u l-protezzjoni tad-*data*, li diġà tqajmet fl-Opinjoni tiegħu dwar id-Direttiva dwar l-ITS ([1]). Din tenfasizza li d-*data* tas-C-ITS jenħtieġ li tintuża għal skopijiet ta' C-ITS biss u mhux tinżamm jew tintuża għal finijiet oħra, ħlief bil-kunsens tal-utent. Il-KESE jqis li huwa ta' importanza vitali li dan jiġi ċċarat permezz ta' dispożizzjonijiet legalment vinkolanti bħala mod biex tinħoloq fiduċja fis-sistema u f'konformità mal-leġislazzjoni tal-UE, inkluż l-Artikolu 8 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE ([2]).

1.6 Il-KESE jenfasizza l-importanza ta' standards komuni u interoperabbiltà transkonfinali bħala kwistjoni ta' implimentazzjoni tas-suq diġitali intern u sabiex jiġi żgurat trasport transkonfinali effiċjenti.

1.7 Il-KESE jenfasizza li huwa importanti li l-implimentazzjoni tal-Istrateġija tħalli lok għal soluzzjonijiet lokali u/jew speċifiċi għall-kumpaniji, anke, meta jkun debitament ġustifikat u proporzjonat, għad-detriment tal-garanzija ġenerali tar-rekwiżiti ta' interoperabbiltà u ta' trasparenza, kull meta soluzzjonijiet bħal dawn ikollhom valur miżjud. Bl-istess mod, ir-rekwiżiti ta' standardizzazzjoni u ta' trasparenza ma jridux ikunu implimentati b'mod li jfixklu l-innovazzjoni.

1.8 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għall-importanza ta' standards għoljin ta' sigurtà sabiex jiġu evitati l-hacking u ċ-ċiberattakki, standards għoljin ta' protezzjoni tad-*data* u valutazzjoni tal-konformità effiċjenti. Għall-istess raġunijiet, ta' spiss, is-soluzzjonijiet tas-sigurtà ddedikati jeħtieġ li jibqgħu kunfidenzjali.

1.9 L-implimentazzjoni tal-Istrateġija tista' tkun proċess diffiċli ħafna fejn il-metodu ta' koordinazzjoni magħżul jesiġi komunikazzjoni, monitoraġġ u segwitu kostanti min-naħa tal-Kummissjoni. Il-bini ta' fiduċja kemm fost l-imsieħba tal-proċess tal-implimentazzjoni kif ukoll fir-rigward tal-pubbliku ġenerali, inklużi l-konsumaturi, jista' jkun deċiżiv għal implimentazzjoni b'suċċess. F'dan il-kuntest, il-KESE jiġbed l-attenzjoni għad-drittijiet ta' persuni b'diżabilità għall-integrazzjoni, kif stipulat fil-Konvenzjoni tan-NU tal-2006 dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabbiltà. Il-KESE jfakkar li r-rabtiet tiegħu mas-soċjetà ċivili jistgħu jagħmluh imsieħeb utli fl-istabbiliment ta' djalogu dwar l-implimentazzjoni.

1.10 Fir-rigward tal-miżuri leġislattivi msemmija fl-Istrateġija, il-KESE jenfasizza li huwa importanti li dawn ma jkunux preskrittivi żżejjed. Għalhekk, l-interoperabbiltà u l-istandards komuni ma jridux isiru għan fihom infushom, iżda jenħtieġ li japplikaw biss meta jservu skop li jġib valur miżjud u ma jfixklux l-innovazzjoni u l-ħtieġa li jiġu solvuti problemi speċifiċi lokalment jew fil-livell tal-kumpaniji.

1.11 L-Istrateġija tindirizza l-ewwel pass fl-implimentazzjoni tas-C-ITS b'effetti komparattivament limitati fuq l-impjiegi u l-kundizzjonijiet tax-xogħol (servizzi tal-Jum 1 u l-Jum 1.5) Jidher probabbli li din ser tiġi segwita mill-użu ta' vetturi awtomatizzati b'effetti aktar sinifikanti fuq il-forza tax-xogħol. Għal din ir-raġuni, u sabiex tinħoloq klima ta' fiduċja reċiproka, il-KESE jqis li huwa importanti li jingħata bidu għal djalogu soċjali fi stadju bikri biex jiġu indirizzati kwistjonijiet possibbli dwar il-kundizzjonijiet tal-impjieg u tax-xogħol.

1.12 Il-KESE jenfasizza l-urġenza li jittieħed il-pass li jmiss fl-implimentazzjoni tas-C-ITS, jiġifieri, li jiġu żviluppati sistemi li jinkludu wkoll il-komunikazzjoni bejn vettura u oħra u l-ġestjoni tat-traffiku. Il-proġetti ta' prova u l-ippjanar leġislattiv jidhru li għaddejjin ġmielhom fl-Istati Membri b'industrija tal-karozzi u skont il-KESE, iż-żmien huwa għalhekk propizju jekk l-UE tixtieq li jkollha parti sinifikanti fil-promozzjoni ta' sforz Ewropew.

1.13 Il-Pjattaforma C-Roads stabbilita f'Ottubru 2016 għandu jkollha rwol sinifikanti fl-implimentazzjoni tal-Istrateġija. S'issa għadhom ma aderixxewx l-Istati Membri kollha magħha. Il-KESE jqis li huwa urġenti li l-Istati Membri kollha jaderixxu ma' dan il-korp.

1.14 Il-KESE japprezza r-rieda tal-Kummissjoni li tappoġġja l-implimentazzjoni permezz ta' appoġġ finanzjarju. F'dan il-kuntest, il-KESE jiġbed ukoll l-attenzjoni għall-ħtieġa li jitħalla lok għal ippjanar adegwat ta' miżuri ta' implimentazzjoni fil-livell tal-kumpaniji, filwaqt li jitqiesu, fost l-oħrajn, ir-restrizzjonijiet finanzjarji fis-settur tat-trasport tal-merkanzija bit-triq.

1.15 Il-KESE jiddispjaċih għan-nuqqas ta' ppjanar ta' żmien ċar għas-servizzi tal-Jum 1.5 u lil hinn. Il-KESE jiddispjaċih ukoll għan-nuqqas ta' valutazzjoni tal-impatt. Ir-rapportar tal-pjattaforma C-ITS fih elementi li jippermettu evalwazzjoni ta' ċerti aspetti tal-Istrateġija, iżda skont il-KESE dan mhuwiex biżżejjed.

([1]) Id-Direttiva 2010/40/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 207, 6.8.2010, p. 1) u (ĠU C 277, 17.11.2009, p. 85).
([2]) ĠU L 281, 23.11.1995, p. 31, ĠU L 119, 4.5.2016, p. 1, u ĠU C 229, 31.7.2012, p. 90

2. **Sfond**

2.1 Il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni dwar Strateġija Ewropea dwar is-Sistemi tat-Trasport Intelliġenti u Kooperattivi (C-ITS) [COM(2016) 766] (l-Istrateġija) hija marbuta mill-qrib mal-prijoritajiet politiċi tal-Kummissjoni, b'mod partikolari mal-Aġenda tagħha għall-Impjiegi, it-Tkabbir u l-Investiment, is-Suq Uniku Diġitali, u l-Istrateġija tal-Unjoni tal-Enerġija. Din ġiet ippreżentata bħala parti mill-hekk imsejjaħ "Pakkett tax-Xitwa" tal-enerġija li jinkludi prinċipalment proposti dwar it-tfassil tas-suq intern tal-elettriku, l-effiċjenza fl-enerġija u l-fjuwils rinnovabbli.

2.2 L-Istrateġija ma tindirizzax b'mod dirett il-kwistjonijiet marbuta mal-enerġija. Hija tindirizza primarjament l-iżvilupp, u l-aspetti prattiċi u legali tal-iżvilupp ta' sistemi tat-trasport kooperattivi, inklużi l-karozzi konnessi/il-vetturi awtomatiċi u l-infrastruttura. Hija marbuta wkoll mal-implimentazzjoni tas-Suq Intern Diġitali u l-Istrateġija Ewropea għal Mobbiltà b'Emissjonijiet Baxxi.

2.3 L-Istrateġija tenfasizza l-potenzjal tal-iżvilupp tas-C-ITS sabiex tingħata spinta lill-kompetittività tal-industrija Ewropea b'potenzjal għal suq kbir u l-ħolqien tal-impjiegi. Il-valur miżjud ta' azzjoni fil-livell tal-UE jsegwi minn volumi akbar f'suq akbar bi standards komuni. L-iżvilupp tas-C-ITS huwa l-ewwel pass lejn il-vetturi awtomatizzati. Is-servizzi tas-C-ITS għandhom ikunu bbażati fuq standards komuni u għandhom jiġu implimentati sal-2019 u lil hinn. Huma bbażati fuq komunikazzjoni bejn vettura u oħra u bejn vettura u infrastruttura u ma għandhomx bżonn ta' sewwieq.

2.4 L-Istrateġija tiddefinixxi għadd ta' servizzi tas-C-ITS li jistgħu jintużaw mill-ewwel (lista tas-servizzi tas-C-ITS tal-Jum 1) u servizzi oħra li jintużaw fit-tieni fażi minħabba li l-ispeċifikazzjonijiet jew l-istandards sħaħ jistgħu ma jkunux lesti biex jintużaw sal-2019 (lista tas-servizzi tas-C-ITS tal-Jum 1.5). Il-lista tal-Jum 1 tkopri notifiki ta' lok perikoluż u applikazzjonijiet għas-sinjalar u l-lista tal-Jum 1.5 tkopri funzjonijiet bħal informazzjoni dwar l-istazzjonijiet tal-fjuwil u tal-iċċarġjar, il-ġestjoni u l-informazzjoni tal-parking (fit-triq u barra mit-triq), informazzjoni dwar il-'park and ride', informazzjoni konnessa u kooperattiva ġol-belt u barra minnha, informazzjoni dwar it-traffiku u rotot intelliġenti.

2.5 L-Istrateġija tenfasizza n-natura transsettorjali tal-implimentazzjoni tas-C-ITS li tikkonċerna l-mezzi kollha tat-trasport, l-industrija u t-telekomunikazzjonijiet. Il-faċilitazzjoni tat-trasport li tirriżulta mill-implimentazzjoni tal-Istrateġija ma tridx twassal għal aktar trasport u aktar emissjonijiet.

2.6 Ġew stabbiliti għadd ta' azzjonijiet speċifiċi sabiex tiġi implimentata l-Istrateġija. Huma jkopru t-tmien oqsma li ġejjin.

— L-implimentazzjoni fuq skala kbira fl-2019 ta' mill-inqas is-servizzi tal-Jum 1 permezz ta' azzjoni mill-Istati Membri, l-awtoritajiet lokali, il-manifatturi tal-vetturi, l-operaturi tat-triq u l-industrija tal-ITS b'assistenza finanzjarja (CEF, FEIS, FSIE). Is-servizzi tal-Jum 1.5 u aktar żvilupp tas-C-ITS għadhom mhumiex lesti u l-iżvilupp ser ikun appoġġjat mill-Kummissjoni permezz tal-programm Orizzont 2020 u l-FSIE, fejn ikun possibbli, u l-lista ta' servizzi ser tiġi aġġornata permezz ta' proċess kontinwu tal-pjattaforma C-ITS.

— Ser tiġi segwita politika komuni dwar is-sigurtà u ċ-ċertifikazzjoni permezz ta' kooperazzjoni bejn il-Kummissjoni u l-partijiet interessati rilevanti kollha. Din ser tkun ukoll pedament biex jiġi indirizzat livell ogħla ta' servizz (bejn vettura u oħra, bejn vettura u infrastruttura). Ir-rwoli u r-responsabbiltajiet ta' Mudell ta' Fiduċja Ewropew tas-C-ITS u rwol potenzjali ta' governanza tal-Kummissjoni għandhom jiġu analizzati mill-Kummissjoni.

— Il-fornituri tas-servizzi tas-C-ITS jenħtieġ li joffru lill-utenti finali termini ċari u li jinftiehmu. Fl-2018, il-Kummissjoni ser tippubblika l-ewwel sett ta' linji gwida dwar il-protezzjoni tal-privatezza u l-inizjattivi dwar l-użu tas-C-ITS jenħtieġ li jinfurmaw u joħolqu fiduċja fost l-utenti finali, juru l-valur miżjud tal-użu tad-*data* personali u jikkonsultaw mal-Awtoritajiet tal-UE għall-Protezzjoni tad-*Data* biex jiżviluppaw mudell għall-valutazzjoni tal-protezzjoni tad-*data*.

— Miżuri mill-Kummissjoni u l-partijiet interessati rilevanti biex jiġu żgurati komunikazzjonijiet li jiffunzjonaw fuq banda ta' frekwenzi pprovduta mill-Kummissjoni.

— L-użu tal-Pjattaforma C-Roads sabiex tiġi kkoordinata l-implimentazzjoni tas-C-ITS fil-livell operazzjonali, inklużi l-ittestjar u l-validazzjoni. Aktar Stati Membri huma mħeġġa jingħaqdu mal-pjattaforma.

— Żvilupp u pubblikazzjoni mill-inizjattivi tas-C-ITS ta' proċess marbut mal-valutazzjoni tal-konformità għas-servizzi tal-Jum 1. Il-Kummissjoni ser tiżviluppa mudell għal dan il-proċess.

— Sal-2018, f'konformità mad-Direttiva dwar l-ITS, il-Kummissjoni ser tadotta atti delegati dwar il-kontinwità u s-sigurtà tas-servizzi tas-C-ITS, dwar l-implimentazzjoni prattika tar-Regolament Ġenerali dwar il-Protezzjoni tad-*Data* fir-rigward tas-C-ITS, dwar approċċ ta' komunikazzjoni ibrida, u dwar l-interoperabbiltà b'rabta mal-proċessi għall-valutazzjoni tal-konformità.

— Il-Kummissjoni ser tiżviluppa kooperazzjoni internazzjonali fil-qasam tas-C-ITS.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Il-KESE jilqa' l-Istrateġija u jieħu nota tal-bosta effetti pożittivi potenzjali tal-implimentazzjoni b'suċċess tagħha, bħalma huma t-trasport aktar effiċjenti, kemm tal-merkanzija kif ukoll tal-passiġġieri, effiċjenza fl-enerġija mtejba u emissjonijiet imnaqqsa, sigurtà fit-toroq imsaħħa u l-iżvilupp tal-ekonomija diġitali.

3.2 L-Istrateġija hija interkonnessa ma' diversi strateġiji importanti attwali, jiġifieri s-Suq Uniku Diġitali, l-Istrateġija tal-Unjoni dwar l-Enerġija u l-Istrateġija Ewropea għal Mobbiltà b'Emissjonijiet Baxxi, li lkoll kemm huma ntlaqgħu b'sodisfazzjon mill-KESE. Il-KESE jappoġġja wkoll l-approċċ transsettorjali tal-Istrateġija, u d-dimensjoni l-ġdida li dan jagħti lill-politika tat-trasport.

3.3 F'dan il-kuntest, il-KESE jieħu nota tar-rabta mal-Istrateġija għad-Diġitalizzazzjoni tal-Industrija Ewropea fir-rigward ta' vetturi kooperattivi, konnessi u awtomatizzati bħala suġġett ta' prijorità biex tingħata spinta lill-kompetittività tal-industrija Ewropea u l-istima tas-suq potenzjali ta' tali vetturi b'"għexieren ta' biljuni ta' euro kull sena u ħolqien ta' impjiegi f'mijiet ta' eluf". Il-KESE jqis li f'dan il-kuntest huwa xieraq li jirrepeti l-istqarrija tiegħu fl-Opinjoni tiegħu TEN/574 dwar "Strateġija għal Suq Uniku Diġitali" li kwalunkwe dikjarazzjoni ta' riżultati potenzjali ta' dan it-tip tista' tkun riskju bla bżonn u, fl-agħar każ, taffettwa b'mod negattiv il-fiduċja, b'mod partikolari f'każ bħal dan fejn l-implimentazzjoni b'suċċess tal-Istrateġija tiddependi ħafna mill-interess tal-Istati Membri, l-awtoritajiet lokali, l-industrija tal-karozzi u partijiet interessati oħra.

3.4 Bl-istess mod, il-KESE jiġbed l-attenzjoni għall-importanza tal-Istrateġija għal mobbiltà effiċjenti, inkluża l-mobbiltà urbana u l-aħħar u l-ewwel mil tat-trasport tal-merkanzija u tal-passiġġieri.

3.5 Il-KESE jagħti wkoll importanza lill-interoperabbiltà transkonfinali tas-servizzi li għandhom jiġu implimentati sabiex jiġi żgurat fluss tat-traffiku bla xkiel fil-konnessjonijiet transkonfinali. Kemm is-servizzi li huma faċilment disponibbli bħalissa (servizzi ta' tal-Jum 1) kif ukoll dawk kważi lesti biex jintużaw u lesti biex jibdew jintużaw mill-2019, għalkemm mhux kompletament lesti għal impjieg fuq skala kbira (servizzi tal-Jum 1.5) ser ikunu ta' għajnuna kbira għall-implimentazzjoni effiċjenti tat-TEN-T, b'mod partikolari l-Kurituri tan-Netwerk Ewlieni tat-TEN-T.

3.6 Minħabba li l-Istrateġija hija ppreżentata bħala parti mill-politika dwar l-enerġija tal-Pakkett tax-Xitwa, il-KESE kien japprezza mhux biss ripetizzjoni taċ-ċifri magħrufa sew tas-sehem tal-emissjonijiet tat-trasport bit-triq, iżda wkoll xi indikazzjoni tal-effetti mistennija tal-Istrateġija fil-forma ta' effiċjenza fl-enerġija mtejba u emissjonijiet imnaqqsa.

3.7 Fil-parti l-kbira tagħha, l-Istrateġija għandha tiġi implimentata permezz ta' metodu kollaborattiv, li jinvolvi lill-Kummissjoni, l-Istati Membri, l-awtoritajiet lokali u l-industrija. Il-Kummissjoni beħsiebha tuża l-pjattaforma C-Roads stabbilita f'Ottubru 2016 u attwalment b'adeżjoni ta' 12-il Stat Membru tal-UE biex jikkoordinaw l-implimentazzjoni tal-użu tas-Servizzi tas-C-ITS, l-ittestjar u l-validazzjoni biex tiġi żgurata l-interoperabbiltà u biex jiġu żviluppati testijiet tas-sistema. Il-Kummissjoni ser tappoġġja l-iżvilupp bl-użu ta' proċess għall-valutazzjoni tal-konformità. Il-KESE jaqbel li funzjoni ta' koordinazzjoni hija indispensabbli għal proċess ta' implimentazzjoni b'suċċess iżda jiddispjaċih li mhux l-Istati Membri kollha ingħaqdu mal-pjattaforma C-Roads li tidher li għandha nuqqas konsiderevoli fil-kapaċità tagħha li taġixxi bħala forum ta' koordinazzjoni effiċjenti (attwalment tmien Stati Membri Ewlenin u erba' Stati Membri Assoċjati). Għalhekk, il-KESE jissuġġerixxi li l-Kummissjoni tagħmel pressjoni b'mod urġenti fil-livell politiku fuq l-Istati Membri sabiex tiġi żgurata adeżjoni sħiħa mal-pjattaforma.

3.8 Il-KESE japprezza li l-Kummissjoni beħsiebha tieħu miżuri sabiex tiżgura koerenza fuq għadd ta' punti importanti. Hija pereżempju ser tippubblika "linji gwida" fir-rigward tal-politika Ewropea dwar is-sigurtà u ċ-ċertifikazzjoni tas-C-ITS fl-2017 u linji gwida fir-rigward tal-protezzjoni tad-data fl-2018. Il-Kummissjoni ser tirriżerva wkoll il-banda ta' frekwenzi li attwalment tintuża għas-servizzi tal-Istandard ta' Telekomunikazzjoni Ewropea ([3]) għas-Servizzi tas-C-ITS. Madankollu, il-KESE jieħu nota wkoll li l-Kummissjoni ser tqis ukoll, fejn xieraq, li fl-2018 tadotta atti delegati skont id-Direttiva 2010/40/UE dwar l-ITS dwar is-sigurtà tal-ITS, il-protezzjoni tad-data, l-approċċ tal-komunikazzjoni u l-interoperabbiltà. Barra minn hekk, tista' tiġi adottata leġislazzjoni dwar il-kontinwità tas-Servizzi tal-ITS u l-valutazzjoni tal-konformità. Il-KESE jiddispjaċih li ma hemm xejn li jindika fuq liema bażi l-Kummissjoni ser tiddeċiedi jekk tilleġislax jew tiqafx sal-linji gwida li mhumiex legalment vinkolanti. Fir-rigward tal-pjani tal-Kummissjoni li tadotta atti leġislattivi delegati skont id-Direttiva 2010/40/UE dwar l-ITS, il-KESE jirrepeti l-punt li diġà sar fl-Opinjoni tiegħu dwar dik id-Direttiva li l-limiti għal atti bħal dawn stipulati fl-Artikolu 290 tat-TFUE jridu jiġu osservati. Il-KESE jenfasizza wkoll l-urġenza li jiġi estiż il-limitu ta' seba' snin tal-mandat biex jiġu adottati atti delegati skont id-Direttiva 2010/40/UE peress li l-mandat biex jiġu adottati atti bħal dawn jiskadi f'Awwissu 2017.

3.9 Il-KESE japprova l-għan li jkun hemm implikazzjoni transsettorjali u b'diversi saffi min-naħa ta' dawk ikkonċernati mill-użu tas-Servizzi tas-C-ITS, jiġifieri, l-Istati Membri, l-awtoritajiet lokali, il-manifatturi tal-vetturi u l-operaturi tat-trasport. Is-suċċess fl-implikazzjoni ta' dawn l-elementi fl-attivitajiet tal-implimentazzjoni jista' jipprovdi l-possibbiltà li tinħoloq fiduċja fis-servizzi l-ġodda u tagħtihom bidu tajjeb. F'dan il-kuntest, il-KESE jsemmi d-drittijiet ta' persuni b'diżabilità għall-integrazzjoni, kif stipulat fil-Konvenzjoni tan-NU dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabbiltà (CRPD) adottata nhar it-13 ta' Diċembru 2006.

3.10 Il-KESE japprova l-importanza mogħtija lil lingwa ċara u li tinftiehem fir-relazzjonijiet kollha mal-utenti finali, enfasizzata bħala mezz importanti biex tinkiseb il-fiduċja fis-servizzi proposti. Il-leġislazzjoni għandha tirrispetta l-prinċipji tal-programm ta' leġislazzjoni aħjar.

3.11 Il-KESE jenfasizza wkoll l-importanza li l-implimentazzjoni tal-Istrateġija ma tkunx preskrittiva żżejjed. Huwa importanti li jkun hemm lok għal soluzzjonijiet paralleli jew dedikati għal għanijiet speċifiċi jew għall-innovazzjoni. Rekwiżiti dettaljati wisq u mhux flessibbli hawnhekk jistgħu jkunu ta' xkiel u b'hekk ikunu kontroproduttivi.

3.12 Il-KESE jieħu nota b'mod favorevoli tal-importanza mogħtija lill-finanzjament u r-rieda min-naħa tal-Kummissjoni li tagħmel riżorsi finanzjarji mill-finanzjament tal-UE bħas-CEF, il-FEIS u l-FSIE disponibbli għall-użu tas-servizzi tas-C-ITS li diġà huma disponibbli mil-lat operazzjonali u l-finanzjament tal-Orizzont 2020 disponibbli għal servizzi li għadhom fl-istadju ta' żvilupp. Il-KESE jenfasizza l-importanza li ssir valutazzjoni tal-valur miżjud tal-proġetti, sabiex jiġi żgurat l-aħjar użu possibbli tar-riżorsi limitati. F'dan il-kuntest, il-KESE jiġbed ukoll l-attenzjoni għall-kompetizzjoni b'saħħitha fis-settur tat-trasport tal-merkanzija bit-triq, li hija enfasizzata b'mod partikolari fl-Istrateġija u li tiffaċilita l-prevedibbiltà u l-lok għal ippjanar fit-tul tal-investimenti meħtieġa biex jiġu installati jew aġġornati l-komponenti tas-C-ITS.

3.13 Il-parti introduttorja tal-Istrateġija tagħti ħafna attenzjoni lill-iżvilupp tas-sewqan awtomatiku, jiġifieri vetturi li ma jirrikjedux intervent tas-sewwieq biex jiċċaqilqu. Madankollu, il-KESE jifhem li l-Istrateġija ma tmurx lil hinn mill-implimentazzjoni ta' komunikazzjoni bejn vettura u oħra u bejn vettura u infrastruttura. Is-servizzi tal-Jum 1, li għandhom jiġu żviluppati fl-2019, se jittrattaw identifikazzjoni ta' lok perikoluż u applikazzjonijiet ta' sinjali filwaqt li s-servizzi tal-Jum 1.5 se jittrattaw l-ippjanar tat-toroq, informazzjoni dwar l-istazzjonijiet tal-fjuwil/l-iċċarġjar, informazzjoni dwar il-parking eċċ. Għaldaqstant, skont il-KESE, il-kwistjonijiet importanti ta' responsabbiltà għal żbalji jew funzjonament ħażin fis-sistema jew il-kwistjonijiet soċjali importanti li jidhru meta l-impjegati jiġu sostitwiti minn robots ma jinsabux hawnhekk, peress li s-servizzi indirizzati mill-Istrateġija ser jitħaddmu u jiġi ssorveljati minn bnedmin. Madankollu, f'dan il-kuntest, il-KESE jixtieq jenfasizza li meta jiġu żviluppati sistemi tas-C-ITS, inklużi vetturi awtomatizzati kompletament, jenħtieġ li tingħata attenzjoni partikolari għall-bżonnijiet tal-persuni b'diżabilità.

3.14 Il-KESE jieħu nota b'mod favorevoli tal-koerenza prevista fl-użu tal-Istrateġija permezz tal-viżjoni transettorjali meħuda tar-rwol tas-C-ITS fis-sistema tat-trasport permezz tas-sinerġiji bejn il-modi u t-titjib potenzjali tal-ippjanar tal-mobbiltà/l-ippjanar loġistiku li jagħmlu possibbli ċerti servizzi tas-C-ITS u bis-saħħa tal-iżvilupp ta' diversi ħiliet.

(3) Id-Deċiżjoni tal-Kummissjoni 2008/671/KE (ĠU L 220, 15.8.2008, p. 24).

3.15 Il-KESE jieħu nota wkoll tal-analiżi tal-ispejjeż imqabbla mal-benefiċċji ppreżentata f'Jannar 2016 fir-Rapport Finali tal-Pjattaforma C-ITS u li tantiċipa riżultat potenzjali tal-użu b'suċċess tas-servizzi tal-Jum 1 tul perjodu mill-2018 sal-2030 fejn il-benefiċċji jkunu ħafna akbar mill-ispejjeż fuq bażi annwali bi proporzjon ta' 3:1 meta jkunu evalwati tul il-perjodu kollu. L-analiżi tikkonkludi wkoll li l-benefiċċji jibdew jakkumulaw bejn ħames u għaxar snin wara l-investimenti inizjali u li r-riżultat mixtieq jiddependi mill-użu estensiv tas-servizzi. Madankollu, il-KESE jiddispjaċih li l-ebda analiżi tal-ispejjeż imqabbla mal-benefiċċji tal-Istrateġija ma jidher li twettqet mill-Kummissjoni.

3.16 Il-KESE jenfasizza għal darb'oħra l-importanza li ssir pressjoni attiva u kontinwa fuq il-proċess tal-implimentazzjoni sabiex tiġi evitata ripetizzjoni tal-implimentazzjoni li s'issa ma kellhiex suċċess tas-Sistema Ewropea ta' Pedaġġ Elettroniku Stradali, li oriġinarjament ittieħdet deċiżjoni dwarha fl-2004, u li għadha ma ġietx implimentata, minkejja l-isforzi ripetuti.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 Il-KESE jieħu nota tar-referenza tal-konnessjoni bejn il-karozzi konnessi u s-Sistemi Ewropej ta' Navigazzjoni bis-Satellita, EGNOS u GALILEO, u jenfasizza li l-kapaċità tal-vetturi li jikkomunikaw mas-sistemi ta' navigazzjoni bis-satellita trid tkun teknoloġikament newtrali u, għalhekk, is-sistemi kollha ta' navigazzjoni bis-satellita jenħtieġ li jkunu konnessibbli, għalkemm, fejn possibbli, għandha tingħata preferenza lis-sistemi Ewropej.

4.2 Il-KESE jenfasizza l-importanza li jinfetaħ djalogu mal-imsieħba soċjali fi stadju bikri, sabiex tiġi stabbilita atmosfera ta' trasparenza u fiduċja. Skont il-KESE, dan huwa diġà ta' importanza kbira fl-istadju attwali tal-implimentazzjoni tas-C-ITS fejn jidher li l-effetti fuq il-kundizzjonijiet soċjali u/jew tal-impjieg ikunu insinifikanti jew ma jkun hemm l-ebda, sabiex tiġi stabbilita klima ta' fiduċja minħabba l-effetti ferm iżjed sinifikanti li se tiġġenera l-introduzzjoni tal-karozzi awtomatiċi. Il-KESE f'dan il-kuntest ukoll, jiġbed l-attenzjoni lejn l-importanza tal-privatezza u l-ħtieġa li jiġi żgurat li d-data li tikkonċerna l-privatezza ma tintużax għal finijiet għajr dawk ta' C-ITS mingħajr kunsens. Għandu jiġu żviluppat qafas speċifiku u legalment vinkolanti dwar din il-kwistjoni.

4.3 Il-KESE jieħu nota b'mod favorevoli tal-attenzjoni mogħtija lis-sigurtà, inkluż ir-riskju ta' hacking u ċiberattakki. Skont il-KESE, din hija kwistjoni importanti ħafna u huwa ferm importanti li standards daqstant għoljin ta' sigurtà jiġu applikati fl-Istati Membri kollha u abbażi ta' arranġamenti potenzjali ta' kooperazzjoni ma' pajjiżi terzi. Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li l-obbligu li ssir pubbliċità b'rabta mal-miżuri relatati mas-sigurtà jista' jdgħajjef l-għan proprju ta' sistemi bħal dawn.

4.4 Il-KESE jenfasizza l-importanza tal-kontinwità meta jiġu implimentati sistemi ta' komunikazzjoni sabiex kemm jista' jkun jiġi evitat it-telf ta' investimenti.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar:

il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar is-suq intern għall-elettriku (riformulazzjoni)"

(COM(2016) 861 final — 2016-379-(COD))

il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar it-tħejjija għar-riskji fis-settur tal-elettriku u li jħassar id-Direttiva 2005/89/KE"

(COM(2016) 862 final — 2016-377-(COD))

il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi Aġenzija tal-Unjoni Ewropea għall-Kooperazzjoni tar-Regolaturi tal-Enerġija (riformulazzjoni)"

(COM(2016) 863 final — 2016-378-(COD))

u

l-"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar ir-regoli komuni għas-suq intern fil-qasam tal-elettriku (riformulazzjoni)"

(COM(2016) 864 final — 2016-380-(COD))

(2017/C 288/13)

Relatur: **Alfred GAJDOSIK**

Konsultazzjoni	Il-Parlament Ewropew, 16.1.2017
	Il-Kunsill tal-Unjoni Ewropea, 19.1.2017
Bażi ġuridika	Artikolu 194(2) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	It-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	16.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	185/2/2
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jilqa' l-proposta tal-Kummissjoni għal disinn tas-suq ġdid, regolament dwar it-tħejjija għar-riskji u l-organizzazzjoni l-ġdida tal-kooperazzjoni tar-regolaturi tal-enerġija. Dawn huma pass ieħor minn swieq regolati nazzjonali lejn approċċ ibbażat fuq is-suq għall-elettriku fl-UE li jiggarantixxu s-sigurtà tal-provvista bl-aktar spejjeż baxxi possibbli li jissodisfaw l-interessi ewlenin tal-konsumaturi Ewropej kollha tal-elettriku, inklużi entitajiet industrijali, kummerċjali u residenzjali. Madankollu, dan l-għan se jintlaħaq biss jekk ikun bidla fl-orjentament lejn iżjed elettrifikazzjoni tal-ekonomija, li hija l-aktar għażla effikaċi u flessibbli għall-implimentazzjoni tiegħu.

1.2 Skont opinjonijiet preċedenti, il-Kumitat jenfasizza li swieq tal-elettriku li jiffunzjonaw sew huma prekundizzjoni biex jiġu ssodisfati l-għanijiet tal-Unjoni tal-Enerġija [1]. Il-KESE jaqbel mal-opinjoni tal-Kummissjoni li biex is-suq jiffunzjona tajjeb, huma meħtieġa bidliet sinifikanti fid-disinn tas-suq, b'mod partikolari minħabba l-użu dejjem akbar tal-elettriku rinnovabbli varjabbli [2]. L-integrazzjoni tal-enerġija rinnovabbli fis-suq eżistenti mhijiex se tgħin. Huwa meħtieġ

[1] ĠU C 383, 17.11.2015, p. 84, ĠU C 264, 20.7.2016, p. 117.
[2] Ara wkoll l-opinjoni TEN/626 "L-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija 2016" (100).

suq ġdid. Il-Kumitat iqis it-tfassil ġenerali tal-pakkett tad-disinn tas-suq bħala tweġiba tajba għall-ħtieġa ta' dawn il-bidliet, billi jwitti t-triq għal tranżizzjoni tal-enerġija kosteffettiva u finanzjarjament vijabbli.

1.3 Il-KESE japprezza l-approċċ ġenerali tal-pakkett tad-disinn tas-suq, b'mod speċjali l-għanijiet li l-konsumaturi jitqiegħdu fil-qalba tas-suq tal-enerġija, li tiżdied il-provvista tal-elettriku u li tissaħħaħ il-kooperazzjoni reġjonali. L-adattament rispettiv tar-regoli tas-suq u tal-qafas regolatorju huwa pass importanti lejn provvista stabbli ta' enerġija nadifa lill-konsumaturi Ewropej kollha bl-aktar prezzijiet baxxi possibbli. Minkejja dan, għad hemm lok għal aktar titjib f'xi punti. B'mod partikolari, huma meħtieġa aktar regoli speċifiċi ([3]).

1.4 Id-dekarbonizzazzjoni hija waħda mill-objettivi strateġiċi tal-Unjoni tal-Enerġija u għalhekk għandu jiġi appoġġjat l-għan li tingħata spinta lill-investiment fid-dekarbonizzazzjoni tas-suq tal-elettriku. Madankollu, l-aħjar mod kif din titmexxa 'l quddiem huwa permezz ta' kundizzjonijiet tas-suq ugwali u ġusti kemm għall-konsumaturi kif ukoll għat-tranżizzjoni ekoloġika. L-internalizzazzjoni sħiħa tal-ispejjeż esterni tal-ġenerazzjoni tal-elettriku konvenzjonali li tinkludi ħsara relatata mat-tibdil fil-klima u ħsara lis-saħħa tal-bniedem hija kruċjali għal dekarbonizzazzjoni effiċjenti u effettiva. Tassazzjoni xierqa hija l-aħjar approċċ sabiex l-investimenti jitmexxew lejn elettriku ekoloġiku.

1.5 Il-KESE jappoġġja bil-qawwa li jiġi stipulat li l-konsumaturi kollha, inklużi l-industrija, l-intrapriżi kummerċjali u l-unitajiet domestiċi privati, ikollhom dritt biex jiġġeneraw, jaħżnu u jikkumerċjalizzaw l-enerġija huma stess u li l-komunitajiet ta' enerġija lokali jkollhom dritt jappoġġjaw, jiżviluppaw jew jikru netwerks komunitarji. Madankollu, huma meħtieġa aktar regoli speċifiċi li jagħmluha possibbli li jiġu ddikjarati dawn id-drittijiet u li jingħelbu l-ostakoli eżistenti (aċċess għall-grilja, tariffi mhux ġusti u mhux xierqa fuq il-grilja, ostakoli legali u amministrattivi eċċ.).

1.6 Barra minn hekk, l-objettiv irid ikun li l-konsumaturi Ewropej ikollhom l-opportunità li jipparteċipaw bis-sħiħ fis-suq tal-elettriku kollu, u b'hekk fil-kummerċ u l-provvista tal-elettriku. Ir-regoli speċifiċi li jistabbilixxu l-kundizzjonijiet meħtieġa għal dan huma neqsin fil-proposti tal-Kummissjoni. Jeħtieġ li jiġu żviluppati postijiet tan-negozjar u strutturi tan-negozjar deċentralizzati li jiftħu l-possibbiltajiet għan-negozjar dirett ta' anke unitajiet ta' enerġija żgħar. Filwaqt li d-deċentralizzazzjoni tal-provvista tal-enerġija u tal-elettriku u tan-negozjar hija prekwiżit għall-integrazzjoni sħiħa tal-konsumaturi fis-suq, id-deċentralizzazzjoni ma tfissirx frammentazzjoni tas-suq tal-elettriku Ewropew.

1.7 Filwaqt li l-Kummissjoni tindirizza b'mod korrett l-għan li jissaħħu s-swieq ta' terminu qasir, fit-tul dan mhux se jkun biżżejjed biex l-investiment fl-elettriku rinnovabbli jkun ibbażat fuq mekkaniżmi tas-suq. Għal dan il-għan, l-elettriku rinnovabbli għandu jkollu l-opportunità li jiġi kkumerċjalizzat ukoll permezz ta' kummerċ "forward" u futur fi swieq deċentralizzati li se jsir possibbli biss jekk jiġu kkumerċjalizzati prodotti tal-ibbilanċjar bl-użu ta' għażliet flessibbli.

1.8 Billi l-problema f'ħafna pajjiżi Ewropej illum mhijiex in-nuqqas tal-ġenerazzjoni tal-kapaċità imma l-eċċess fil-kapaċità, il-mekkaniżmi tal-kapaċità għandhom jintużaw biss bħala soluzzjoni ta' terminu qasir jekk il-prodotti tal-ibbilanċjar ma jkunux jistgħu jipprovdu s-sigurtà meħtieġa ta' provvista meta titqies l-istabbiltà tal-investimenti għall-parteċipanti kollha tas-suq.

1.9 Il-KESE jfakkar li l-problema tal-faqar enerġetiku jeħtieġ li titqies għall-politika futura lejn soċjetà b'emissjonijiet baxxi ta' karbonju. Il-prosum jista' jkun approċċ wieħed biex tiġi indirizzata din il-problema sakemm il-konsumaturi vulnerabbli jkunu jistgħu jkollhom aċċess għall-kapital meħtieġ minn self pubbliku jew mill-għajnuna tal-muniċipalitajiet, reġjuni jew entitajiet oħra bħall-NGOs.

1.10 Il-KESE jenfasizza li minħabba l-iskali tipikament iżgħar tal-ġenerazzjoni tal-elettriku mill-enerġija rinnovabbli u mill-koġenerazzjoni f'impjanti tas-sħana u enerġija kkombinati, il-grilji tad-distribuzzjoni li jaħdmu tajjeb, moderni u intelliġenti qed isiru dejjem aktar importanti. Ir-regolamentazzjoni nazzjonali trid tippermetti u tinkoraġġixxi lill-operaturi tal-grilja jwettqu l-investimenti meħtieġa. Barra minn hekk, huma meħtieġa investimenti fit-titjib tal-interkonnessjoni tal-grilji tal-elettriku nazzjonali. It-tnejn se jgħinu biex tiġi żgurata l-provvista tal-enerġija u se joħolqu postijiet tax-xogħol ġodda fl-Ewropa.

([3]) Ara wkoll l-opinjoni TEN/624 "Il-Pakkett dwar l-Enerġija Nadifa għal Kulħadd" (għadha mhux ippubblikata fil-ĠU).

1.11 Il-KESE jenfasizza li l-objettiv li jiġi żgurat livell għoli ta' sigurtà tal-provvista tal-elettriku, f'ambjent ta' suq fejn il-konsumaturi jaqdu rwol ċentrali, jitlob b'insistenza l-użu intensiv tat-Teknoloġiji tal-Informazzjoni u tal-Komunikazzjoni (ICTs), metodi ta' ppjanar ġodda u għodod ġodda għat-tħaddim tas-sistema tal-elettriku, li flimkien jippermettu, f'ħin reali, l-identifikar tal-ħtiġijiet tal-konsumaturi u tan-netwerks, u dan jirrikjedi investimenti kbar fir-riċerka, l-iżvilupp u l-innovazzjoni (ara l-punt 3.13).

1.12 F'termini ta' flessibilità, l-elettromobbiltà, il-ħżin u għażliet oħra ta' bilanċjar, il-KESE jappoġġja l-pożizzjoni tal-Kummissjoni li tagħti prerogattiva lill-atturi tas-suq indipendenti sabiex jiżviluppaw dawn is-swieq importanti qabel l-operaturi tal-grilja jitħallew jassumu r-rwol bħala maniġer jew operatur tal-installazzjonijiet rispettivi.

2. **Kontenut tal-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni**

2.1 Fil-pakkett propost tagħha, il-Kummissjoni tindika: Il-kisba tal-objettivi tal-Unjoni tal-Enerġija tippresumi riforma profonda tas-suq tal-elettriku. L-integrazzjoni tal-enerġija rinnovabbli fis-suq eżistenti mhijiex se tgħin. Huwa meħtieġ suq ġdid.

2.2 Il-Kummissjoni Ewropea torjenta l-politika tas-suq il-ġdida tagħha madwar żewġ prinċipji:

— Għandhom jiġu użati r-regoli l-ġodda tas-suq li jirriflettu l-karatteristiċi prinċipali tal-enerġija rinnovabbli – id-deċentralizzazzjoni u l-flessibilità – u li jikkontribwixxu għaż-żieda fis-sigurtà tal-provvista u fil-kosteffettività.

— Il-konsumaturi jenħtieġ li jkunu fiċ-ċentru tas-suq il-ġdid tal-enerġija.

2.3 Il-proposta tal-Kummissjoni tiffoka wkoll fuq il-kwistjoni ta' kif tissaħħaħ is-sigurtà tal-provvista permezz ta' approċċ ta' tħejjija għar-riskji.

2.4 Ir-raba' aspett huwa riforma tas-sorveljanza regolatorja li tiddefinixxi mill-ġdid ir-rwol u l-kompetenzi tal-Aġenzija għall-Kooperazzjoni tar-Regolaturi tal-Enerġija (ACER).

Bħala opinjoni settorjali, din l-opinjoni primarjament se tevalwa t-testi leġislattivi skont il-punt sa fejn jissodisfaw il-prinċipji deskritti fil-punt 2.2. Fl-opinjoni tal-KESE, billi din il-kwistjoni hija trattata prinċipalment fid-dokumenti dwar is-suq intern għall-elettriku (COM(2016) 861 final u COM(2016) 864 final), din l-opinjoni tiffoka b'mod partikolari fuq dawn iż-żewġ dokumenti.

3. **Kummenti ġenerali dwar id-disinn tas-suq**

3.1 Għal dekarbonizzazzjoni tas-sistema kollha tal-enerġija, inkluż is-settur tat-tisħin u tal-mobilità, huwa meħtieġ proporzjon korrispondentement għoli ta' enerġija rinnovabbli fil-produzzjoni tal-elettriku. Fuq dan l-isfond, l-approċċ tal-Kummissjoni huwa fundamentalment tajjeb: is-suq tal-elettriku Ewropew irid jiġi żviluppat sabiex ikun kompatibbli mal-enerġija rinnovabbli. Il-KESE japprezza dan l-approċċ ċar bħala pass importanti biex jinkiseb suq tal-elettriku Ewropew li jgħin biex jegħleb l-ostakoli eżistenti bħar-restrizzjonijiet fiżiċi minħabba n-nuqqas ta' interkonnessjonijiet, u d-diversità regolatorja u fiskali bejn l-Istati Membri.

3.2 Kunsiderazzjoni inizjali importanti hija li l-enerġija rinnovabbli varjabbli hija, min-natura proprja tagħha, deċentralizzata; fi kliem ieħor:

— Faċilitajiet ta' riħ fuq l-art u fotovoltajċi huma, bħala medja, ħafna iżgħar mill-unitajiet ta' ġenerazzjoni konvenzjonali.

— L-enerġija mir-riħ fuq l-art u r-radjazzjoni solari hija disponibbli tista' tgħid kullimkien.

— Din tista' tiġi ppjanata b'tali mod li tkun adattata għall-konsum jekk ikun hemm inċentivi tas-suq tajbin fis-seħħ peress li anke jekk wieħed ma jkollux kontroll fuq is-sorsi ta' enerġija rinnovabbli, huwa possibbli li tiġi prevista d-disponibbiltà tagħhom bi preċiżjoni kbira.

Ħafna drabi l-istess karatteristiċi japplikaw għal teknoloġiji oħra bħall-koġenerazzjoni fl-impjanti ta' sħana u enerġija kkombinati li se jkollhom rwol importanti bħala għażliet flessibbli u tal-ibbilanċjar fis-swieq tal-enerġija futuri permezz tal-effiċjenza għolja tagħhom.

3.3 Minn naħa waħda, dawn il-karatteristiċi jagħtu lok għal vantaġġi speċifiċi, li l-Kummissjoni Ewropea ssemmi sa ċertu punt fil-proposti tagħha għad-disinn il-ġdid tas-suq. Madankollu, il-proposta tal-Kummissjoni tista' tkun aktar koerenti u konċiża fir-rigward tal-orjentazzjoni tar-regoli tas-suq madwar dawn il-vantaġġi. F'dan il-kuntest, tinġibed l-attenzjoni għall-opinjonijiet rispettivi tal-KESE fformulati fl-opinjoni "Reviżjoni tad-Direttiva dwar l-Enerġija Rinnovabbli" (TEN/622) ([4]). Il-fatt li l-enerġija rinnovabbli u teknoloġiji deċentralizzati oħra jikkontribwixxu għal likwidità fis-suq li qed tiżdied b'mod sinifikanti huwa partikolarment importanti għad-disinn tas-suq.

3.4 Is-suq tal-enerġija l-ġdid se jkun ikkaratterizzat, kif tenfasizza tajjeb il-Kummissjoni, minn ħafna aktar unitajiet ta' ġenerazzjoni meta mqabbel mal-istruttura ta' ġenerazzjoni konvenzjonali li hija kkaratterizzata minn ammont żgħir ħafna ta' impjanti. Bħala konsegwenza, se jkun hemm żieda sinifikanti fil-varjetà tal-atturi involuti fil-ġenerazzjoni tal-elettriku. Il-parteċipazzjoni aktar attiva tal-konsumaturi għandha rwol vitali f'dan il-każ. Kif irrikonoxxiet il-Kummissjoni fil-proposta tagħha, il-ġenerazzjoni u l-koġenerazzjoni tal-elettriku rinnovabbli jippermettu lill-konsumaturi jsiru produtturi.

3.5 Huwa importanti li jiġi nnutat li l-idea li "nagħmlu lill-konsumaturi, konsumaturi attivi" għandha tirreferi għall-kategoriji kollha ta' konsumaturi, inklużi konsumaturi tal-enerġija kummerċjali u industrijali li jistgħu jiksbu ffrankar tal-ispejjeż konsiderevoli permezz ta' investimenti fit-teknoloġija tal-ġenerazzjoni deċentralizzata ddisinjata għall-awtokonsum. L-attivazzjoni tal-konsumaturi għalhekk mhux biss se twassal għal swieq tal-elettriku aktar likwidi, imma wkoll għal aktar impulsi ekonomiċi: l-intrapriżi żgħar u kbar jistgħu jiggwadanjaw minn vantaġġi kompetittivi, il-valur miżjud se jiġi ġġenerat lokalment, jista' jiġi stimulat xogħol ġdid. Min-naħa l-oħra, ħafna unitajiet domestiċi privati m'għandhomx il-mezzi finanzjarji li huma meħtieġa biex isiru prosumaturi. Is-self faċli għall-konsumatur u l-għajnuna attiva tal-muniċipalitajiet u r-reġjuni jistgħu jkunu ta' għajnuna f'dan l-aspett.

3.6 Madankollu, l-attivazzjoni tal-konsumaturi hija mxekkla minn tliet elementi.

3.6.1 L-ewwel, kważi l-ebda spejjeż esterni ta' impjanti tal-faħam u tal-enerġija nukleari mhuma internalizzati. Fost dawn l-ispejjeż, b'mod partikolari għandhom jiġu kkunsidrati dawk għal ħsara fis-saħħa u għal ħsara kkawżata minn tibdil fil-klima. In-noninternalizzazzjoni ta' dawn l-ispejjeż tpoġġi lill-enerġija rinnovabbli li ma tikkawżax effetti esterni paragunabbli fi żvantaġġ kompetittiv sinifikanti. Billi fuq kollox hija l-enerġija rinnovabbli li tippermetti lill-konsumaturi jsiru aktar attivi, irridu nikkonkludu li l-parteċipazzjoni limitata tal-konsumaturi għandha tkun politikament mixtieqa, jew tal-anqas volontarjament ittollerata. L-ebda sforz ma jsir fil-pakkett kollu tax-xitwa biex tiġi rettifikata din id-distorsjoni fis-suq. Id-distorsjoni hija saħansitra akbar peress li n-noninternalizzazzjoni tal-ispejjeż esterni tal-elettriku konvenzjonali żżid il-ħtieġa li l-enerġija rinnovabbli tiġi ssussidjata b'mod qawwi.

3.6.2 Hemm raġuni oħra għaliex it-teknoloġiji deċentralizzati bħall-enerġija rinnovabbli jew l-impjanti ta' sħana u enerġija kkombinati jinsabu fi żvantaġġ sistematiku meta mqabbla mal-impjanti konvenzjonali. Id-disinn eżistenti tas-swieq tal-operaturi jiffavorixxi l-unitajiet ta' ġenerazzjoni fuq skala kbira. Peress li l-medja tal-ġenerazzjoni tal-enerġija rinnovabbli u l-faċilitajiet ta' sħana u enerġija kkombinati huma ta' skala konsiderevolment iżgħar u għalhekk m'għandhomx l-ekonomiji ta' skala meħtieġa, dawn isofru minn żvantaġġ kompetittiv.

3.6.3 Finalment, ħafna atturi iżgħar ma jistgħux jaċċessaw is-suq tan-negozjar tal-enerġija minħabba restrizzjonijiet legali, regoli amministrattivi u rekwiżiti ta' liċenzjar u burokratiċi. Dan jaffettwa l-unitajiet domestiċi privati daqs kemm jaffettwa lill-konsumaturi kummerċjali u anke dawk industrijali.

3.7 Bir-rieda politika li jsir dan, dawn it-tliet nuqqasijiet tas-suq tal-elettriku attwali jistgħu jiġu rettifikati immedjatament. Madankollu, il-KESE jibża' li r-regoli rispettivi proposti mill-Kummissjoni mhumiex ċari biżżejjed.

3.8 It-tassazzjoni preċiża tal-emissjonijiet tas-CO_2 li jikkonstitwixxu waħda mill-akbar problemi li toħroġ fid-dieher fid-dawl tal-ispejjeż esterni msemmija hawn fuq, hija l-inqas li jeħtieġ li ssir jekk id-distorsjoni tas-suq favur il-ġenerazzjoni tal-elettriku konvenzjonali, kif deskritta fil-punt 3.6.1, trid tiġi eliminata. Il-KESE appella għal dan bosta drabi ([5]).

([4]) Għad mhux ippubblikata fil-ĠU.
([5]) ĠU C 82, 3.3.2016, p. 13.

3.9 Is-suq tal-elettriku għandu jinfetaħ għal strutturi aktar deċentralizzati, speċjalment fir-rigward tan-negozjar sabiex jikkumpensa għall-iżvantaġġi msemmija fil-punti 3.6.2 u 3.6.3.

3.10 Id-deċentralizzazzjoni ma tridx tfisser frammentazzjoni tas-sistema tal-elettriku Ewropea. Is-suppożizzjoni tal-Kummissjoni li l-elettriku għandu jitħalla "jimxi b'mod liberu fejn l-aktar li huwa meħtieġ" hija fundamentalment korretta. Madankollu, huma meħtieġa investimenti b'saħħithom biex itejbu l-interkonnessjonijiet tal-grilji nazzjonali u jrid jiġi żviluppat mudell ta' rifinanzjament li ma jkunx wisq ta' piż għall-konsumaturi.

3.11 Il-ġenerazzjoni tal-elettriku orjentata lejn id-domanda – anke bl-għajnuna tal-għażliet flessibbli u tal-ibbilanċjar bħall-ħażna tal-batteriji, it-tisħin bl-elettriku, il-gass bl-elettriku u l-mezz ta' twassil għall-grilja – hija l-aħjar approċċ biex l-ispejjeż tal-espansjoni tal-grilja jinżammu baxxi kemm jista' jkun. Dan jispjega għaliex il-prosum, it-tranżazzjonijiet diretti bejn il-ġeneraturi u l-konsumaturi tal-elettriku, u t-tisħiħ tal-ibbilanċjar tar-responsabbiltà kif propost mill-Kummissjoni huma għodod importanti li jgħinu biex jipprovdu s-sigurtà tal-provvista.

3.12 Il-proposta tal-Kummissjoni Ewropea ġeneralment tirrifletti dawn il-mekkaniżmi. Il-KESE japprova dan l-approċċ li se jkollu impatt pożittiv b'mod speċjali fuq is-swieq tal-elettriku sottożviluppati li jsofru minn regolamentazzjoni żejda qawwija f'xi Stati Membri.

3.13 F'dan il-kuntest, il-proposta tal-Kummissjoni, madankollu, tinjora b'mod wiesa' l-potenzjal tad-diġitalizzazzjoni. Id-diġitalizzazzjoni tippermetti li d-data dwar il-konsum u l-produzzjoni tiġi rreġistrata b'mod elettroniku f'livell granulari, sal-iżgħar unitajiet (jiġifieri kilowatts individwali). Ir-reġistrazzjoni ta' profili ta' konsumaturi speċifiċi u individwali permezz ta' arloġġi intelliġenti – u, fil-futur, permezz tal-internet tal-oġġetti – flimkien mal-varjetà ta' parteċipanti fil-ġenerazzjoni tal-enerġija – jagħtu, litteralment, l-opportunità lil kull konsumatur biex isir il-maniġer tal-ibbilanċjar tiegħu stess. Il-programmi tal-edukazzjoni u tat-taħriġ huma importanti biex jagħtu s-setgħa lil kemm jista' jkun konsumaturi sabiex jaqdu dan ir-rwol u b'hekk jeliminaw l-iżvantaġġ strutturali (jiġifieri likwidità fis-suq limitata) tal-forom deċentralizzati tal-kummerċ, bħal tranżazzjonijiet bejn il-pari.

3.14 Bħala l-ewwel pass, ir-regoli għall-ibbilanċjar tal-elettriku (l-Artikoli 4 u 5 tal-proposta għal Regolament COM (2016) 861 final) jenħtieġ li jiġu adattati sabiex l-unitajiet ta' kejl tal-enerġija jkunu jistgħu jiġu rreġistrati bi grad għoli ta' preċiżjoni tal-ħin. Jenħtieġ li jiġu stabbiliti swieq ta' terminu qasir speċifiċi għan-negozjar ta' dawn l-iżgħar kwantitajiet ta' enerġija. L-Artikoli 6 u 7 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final jenħtieġ li jiġu emendati skont dan.

3.15 B'dispjaċir, il-Kummissjoni Ewropea ma pproponiet l-ebda inizjattiva f'dan ir-rigward. Minflok, l-Artikolu 3 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final jiddikjara li l-parteċipazzjoni fis-suq tal-konsumaturi u tan-negozji żgħar għandha tkun tista' ssir permezz tal-aggregaturi. L-aggregaturi huma prinċipalment ġġustifikati biss bl-effetti tal-portafoll u bl-ispejjeż tat-tranżazzjonijiet. Madankollu, dawn jinqatgħu jekk in-negozjar fl-elettriku kellu jiġi deċentralizzat. Imbagħad il-konsumaturi tal-elettriku u n-negozji ż-żgħar ikollhom l-opportunità li jipparteċipaw b'mod sħiħ u dirett fis-suq tal-elettriku jekk iridu jaqdu rwol attiv u jekk huma kapaċi jagħmlu dan. Huwa evidenti li l-Kummissjoni Ewropea ma tagħmel l-ebda referenza għall-kummerċ fl-elettriku meta titkellem dwar "l-istess livell" fl-Artikolu 3(1)(i).

3.16 F'dan il-kuntest, it-tranżazzjonijiet diretti bejn il-ġeneraturi u l-konsumaturi jidher li huma partikolarment promettenti ekonomikament, għaliex f'sinjal ta' prezz wieħed jistgħu jirriflettu diversi komponenti tal-prezz li – f'kuntrast għas-sitwazzjoni attwali f'ħafna Stati Membri – huma fil-biċċa l-kbira mfassla mis-suq. Pereżempju, is-sinjal tal-prezz ta' tranżazzjonijiet diretti jista' jirrifletti varjetà ta' fatturi, bħal:

— kontribuzzjoni b'rata fissa għall-finanzjament tal-infrastruttura tan-netwerk;

— kontribuzzjoni dinamika, speċifika għat-tranżazzjoni li tirrifletti l-użu ta' servizzi anċillari meħtieġa għat-tranżazzjoni speċifika fil-grilja tal-elettriku;

— primjum tal-kapaċità biex jiffinanzja l-installazzjonijiet tal-ġenerazzjoni, tal-ħżin u tal-konverżjoni tal-elettriku, soġġett għan-negozjati bejn il-partijiet għat-tranżazzjoni.

3.17 Il-mudelli ta’ negozju għal kummerċ deċentralizzat fl-elettriku mhumiex qed jiġu żviluppati biss f’xi Stati Membri (eż. in-Netherlands u l-Estonja); fil-fatt hemm mudelli ambizzjużi ħafna li diġà qed jintużaw f’diversi swieq barra mill-Ewropa, pereżempju fl-Istati Uniti u fl-Awstralja. B’mod ċar din hija xejra globali. L-Ewropa tista’ biss tisfrutta l-opportunitajiet tal-esportazzjoni tagħha fis-swieq tal-enerġija globali jekk in-negozji Ewropej jiżviluppaw mudelli konvinċenti għal negozjar tal-elettriku deċentralizzat u diġitalizzat. Imma l-Unjoni Ewropea jenħtieġ li tagħti wkoll lill-kumpaniji tagħha l-opportunità li inizjalment jużaw dawn il-mudelli fil-prattika fis-swieq domestiċi tagħhom.

4. **Kummenti speċifiċi dwar aspetti partikolari tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final, kif ukoll dwar il-proposti għal Regolament COM(2016) 861 final, COM(2016) 862 final u COM(2016) 863 final**

4.1 Il-KESE jilqa’ l-impenn ċar tal-Kummissjoni Ewropea lejn id-dekarbonizzazzjoni tas-suq tal-elettriku. Madankollu, fid-dawl tar-raġunament imressaq fil-punt 3.6, ir-restrizzjoni ta’ dispaċċ ta’ prijorità, kif stabbilit fl-Artikolu 11 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final, tagħmilha aktar diffiċli biex jintlaħaq dan il-għan tal-anqas sakemm ma jkunx hemm internalizzazzjoni sħiħa tal-ispejjeż esterni mill-ġenerazzjoni tal-elettriku konvenzjonali. Filwaqt li fil-prinċipju huwa tajjeb li tiġi stabbilita n-newtralità teknoloġika bħala regola bażika għall-ġestjoni tad-dispaċċ, din tippreżumi kundizzjonijiet ekwi. Minħabba n-noninternalizzazzjoni tal-ispejjeż esterni tal-ġenerazzjoni tal-elettriku konvenzjonali, m’hemm l-ebda kondizzjoni ekwivalenti ta’ kompetizzjoni. Qabel ifittxu li jrażżnu serjament id-dispaċċ ta’ prijorità kif previst fil-proposta tal-Kummissjoni, għandha tintlaħaq internalizzazzjoni sħiħa tal-ispejjeż esterni.

4.2 Għalhekk għandu jiġi stipulat li għal perjodu limitat, għandu jinżamm dispaċċ ta’ prijorità fl-Istati Membri kollha bi proporzjon ta’ enerġija rinnovabbli ta’ taħt il-15 %. L-Istati Membri bi proporzjon ogħla jenħtieġ li jippreżentaw qafas ta’ dispaċċ korrispondenti lill-Kummissjoni Ewropea għall-konsiderazzjoni. Dan il-qafas ta’ dispaċċ jenħtieġ li ma jfixkilx il-mekkaniżmu tas-suq ħieles għall-emissjonijiet b’karbonju baxx u l-għażliet flessibbli kosteffettivi. Il-Kummissjoni Ewropea jenħtieġ li teżamina dan il-qafas biex tivvaluta jekk hux kapaċi jappoġġja d-dekarbonizzazzjoni.

4.3 Fi kwalunkwe każ, għal politika allinjata, il-valuri de minimis stabbiliti fl-Artikolu 11(3) tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final għandhom jiġu ssostitwiti min-numri rispettivi previsti (noti marġinali 125 u 127 tal-Linji Gwida dwar l-għajnuna mill-Istat għall-protezzjoni ambjentali u l-enerġija ([6])) sabiex jippermettu lill-parteċipanti tas-suq żgħar biex jibqgħu jkollhom l-opportunità għal kompetizzjoni ġusta.

4.4 Ir-regoli dwar id-dispaċċ mill-ġdid u t-trażżin skont l-Artikolu 12 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final jikkostitwixxu ostakolu ulterjuri għall-għan tad-dekarbonizzazzjoni. Billi, l-impjanti tal-faħam, b’mod partikolari, għandhom spejjeż tal-bidu u tal-għeluq relattivament għoljin, l-operaturi ta’ dawn l-impjanti se jqisu dawn l-ispejjeż fl-offerti tagħhom għad-dispaċċ mill-ġdid. L-installazzjonijiet tal-enerġija mir-riħ u dik solari m’għandhomx dawn l-ispejjeż. Ir-riżultat huwa li b’mod aktar frekwenti l-installazzjonijiet tal-enerġija mir-riħ u solari jitneħħew mill-grilja, u dan jirrappreżenta tfixkil għall-Ewropa f’termini tad-dekarbonizzazzjoni. Għalhekk, id-dispaċċ mill-ġdid ibbażat fuq is-suq jenħtieġ li jiġi limitat għal enerġija mhux rinnovabbli.

4.5 Il-KESE jappoġġja l-opinjoni tal-Kummissjoni Ewropea li d-distorsjonijiet tas-suq għandhom jiġu evitati fl-interessi tal-konsumaturi. Jinkoraġġixxi lill-Kummissjoni Ewropea tagħmel aktar biex tipprevjeni distorsjonijiet tas-suq attwali u futuri. Il-mekkaniżmi ta’ kapaċità għall-impjanti konvenzjonali tal-enerġija, kif stipulati fir-Regolament COM (2016) 861 final, jistgħu jwasslu għal distorsjonijiet serji addizzjonali fis-suq, kif tammetti l-Kummissjoni Ewropea nnifisha. Għalhekk, il-mekkaniżmi tal-kapaċità għandhom jidhru bħala l-aħħar għażla biex tiġi żgurata s-sigurtà tal-provvista u bħala soluzzjoni ta’ terminu qasir. Hemm ħtieġa urġenti għal regoli ferm aktar speċifiċi li jirregolaw meta l-mekkaniżmi tal-kapaċità huma permissibbli.

4.6 Wieħed irid jiftakar li l-elettriku rinnovabbli minn sorsi intermittenti (ir-riħ u r-radjazzjoni solari) bħala tali la jista’ sempliċement jipparteċipa fil-mekkaniżmi tal-kapaċità u lanqas ma jista’ jiġi nnegozjat fi swieq tal-futures. Għalhekk, filwaqt li huwa korrett li jissaħħaħ in-negozjar ta’ ġurnata bil-quddiem u ta’ dakinhar, l-istruttura tal-ispejjeż speċifika tal-enerġija solari u mir-riħ (jiġifieri spejjeż marġinali żero) tfisser li din mhux se twassal għall-finanzjament mill-ġdid tal-investimenti u tal-enerġija rinnovabbli. L-elettriku rinnovabbli għandu jingħata l-opportunità biex isir negozjabbli fis-swieq tal-futuri. L-uniku mod previst biex jinkiseb dan huwa jekk l-enerġija rinnovabbli tkun marbuta ma’ għażliet tal-ibbilanċjar u flessibbli. Minbarra l-ħażna tal-batteriji, dan jinkludi prinċipalment l-għażliet tekniċi bħat-tisħin bl-elettriku u l-gass bl-elettriku ([7]).

([6]) ĠU C 200, 28.6.2014, p. 1.
([7]) ĠU C 82, 3.3.2016, p. 13.

4.7 Madankollu, hemm fil-fatt ostakoli regolatorji sinifikanti fil-livell tal-Istati Membri u, bħala riżultat, il-prodotti tal-ibbilanċjar bħalissa mhumiex qed isibu mudelli ta' negozju. It-testi leġislattivi dwar id-disinn tas-suq ma joffru l-ebda soluzzjoni f'dan ir-rigward. Bħala minimu, għandu jiżdied test mal-Artikolu 3(1)(f) tal-proposta għal Regolament COM (2016) 861 final sabiex ir-regoli tas-suq u l-qafas ta' dispaċċ li għandhom jiġu stabbiliti mill-Istati Membri għandhom jipprovdu inċentiv għall-użu tal-għażliet flessibbli. Dan jista' jgħin ukoll biex tkun solvuta/tiġi evitata l-konġestjoni.

4.8 F'dan il-kuntest, il-KESE jitlob li jiġu stabbiliti prijoritajiet ċari. Għandu jkun possibbli biss li jintużaw mekkaniżmi tal-kapaċità għal impjanti tal-enerġija konvenzjonali jekk l-Istati Membri huma kapaċi juru li t-tkabbir fil-kapaċità ma jistax jiġ rettifikat permezz ta' elettriku rinnovabbli tal-ibbilanċjar bl-għajnuna ta' għażliet flessibbli. Dan l-obbligu jenħtieġ li jiġi inkorporat fl-Artikolu 8 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final, u l-Artikolu 14 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final jenħtieġ li jiġi emendat skont dan.

4.9 Kunċetti tal-ibbilanċjar bħal dawn għandhom żewġ vantaġġi addizzjonali. Billi jagħmlu l-elettriku rinnovabbli negozjabbli fis-suq tal-futures, dawn huma attwalment l-uniku għażla li twiegħed li l-investimenti fl-installazzjonijiet tal-enerġija rinnovabbli jistgħu jiġu ffinanzjati mill-ġdid fis-suq. It-tieni, dawn huma orjentati lokalment, u jagħmlu użu mill-fatt li l-enerġija rinnovabbli hija disponibbli tista' tgħid kullimkien (ara l-punt 3.2) u b'hekk iżidu l-valur miżjud lokali tal-enerġija rinnovabbli.

4.10 Il-produzzjoni deċentralizzata tal-elettriku tista' tiskarika l-grilja jekk ikun hemm disponibbli l-inċentivi tajba bbażati fuq is-suq. Iżda dan mhuwiex il-każ. Il-kalkolu tat-tariffi tan-netwerk (l-Artikolu 16 ta' COM(2016) 861 final), tal-anqas, għandu jiġi emendat sabiex jipprovdi inċentiv għall-ġenerazzjoni qrib tal-konsumaturi li jirrifletti l-użu attwali. B'mod ġenerali, l-ispejjeż speċifiċi tan-netwerk ta' ġenerazzjoni individwali u t-tranżazzjonijiet tal-konsum jistgħu jiġu aċċertati bl-użu ta' arloġġi intelliġenti; il-prinċipju tar-riflessjoni tal-użu attwali jissuġġerixxi li dawn jenħtieġ li jkunu l-bażi għall-kalkolu tat-tariffi tan-netwerk.

4.11 Il-ġenerazzjoni tal-elettriku li hija adattata għall-konsum hija wkoll iffaċilitata permezz ta' żoni preċiżi tal-prezz. Il-KESE għalhekk jappoġġja bis-sħiħ l-opinjonijiet dwar is-suġġett stabbilit fil-Premessa 14 u fl-Artikolu 13 tal-proposta COM (2016) 864 final. Imma jekk it-talba li saret fil-punt 4.10 ma tiġix implimentata, l-effiċjenza miksuba grazzi għal żoni ta' prezzijiet aktar preċiżi tista' titħassar u tintilef minħabba t-tariffi tan-netwerk li jiġu stabbiliti b'mod li ma jirriflettix l-użu attwali. Parametru referenzjarju Ewropew għat-tassazzjoni fuq l-enerġija li jsaħħaħ is-sinjali tal-prezzijiet ikun ta' għajnuna addizzjonali.

4.12 Iż-żoni ta' prezz aktar preċiżi jenħtieġ li ma jinftehmux ħażin bħala li qed jiġi injorat il-bżonn ta' netwerk tal-grilja Ewropew interkonness tajjeb li huwa l-aħjar mod biex tinkiseb sigurtà għolja tal-provvista b'mod kosteffiċjenti.

4.13 Kif imsemmi fil-punt 3.14, il-ftuħ tal-kummerċ fl-elettriku għall-konsumaturi u l-prosumaturi huwa importanti għall-parteċipazzjoni sħiħa fis-suq tal-enerġija. Għalhekk, l-Artikolu 3 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final jenħtieġ li jiġi ċċarat. Il-parteċipazzjoni tal-konsumaturi, li hija limitata fl-Artikolu 3(1) għall-ġenerazzjoni, il-ħżin, u l-elettromobbiltà, trid tinkludi wkoll in-negozjar fl-elettriku. Fl-Artikolu 3(2), l-ostakoli għad-dħul fis-suq jenħtieġ li jiġu ddefiniti b'mod aktar ċar. B'segwitu għall-punt 3.6.3 ta' din l-opinjoni, dawn l-ostakoli prinċipalment jinkludu l-ekonomiji ta' skala u l-ostakoli amministrattivi.

4.14 Mod wieħed kif jiġu mmitigati dawn l-ostakoli huwa li l-Istati Membri jistabbilixxu strutturi ta' negozjar speċjali għall-produtturi ż-żgħar, il-konsumaturi u l-prosumaturi. L-Aġenzija għall-Kooperazzjoni tar-Regolaturi tal-Enerġija jenħtieġ li tkun responsabbli għall-monitoraġġ tal-implimentazzjoni ta' dan ir-rekwiżit. Barra minn hekk, ir-regoli ssimplifikati tal-kontabbiltà għall-assoċjazzjonijiet tal-konsumaturi-produtturi żgħar jistgħu jiġu inkorporati fl-Artikolu 4 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final. Finalment, il-kelma "jinnegozjaw" jenħtieġ li tissostitwixxi l-kelma "ibigħu" fl-Artikolu 15(1)(a) tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final.

4.15 F'termini tal-faqar enerġetiku (il-Premessa 14 u l-Artikolu 5 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final u l-Artikoli 28 u 29 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final): il-KESE ddikjara b'mod ċar bosta drabi li hija l-problema tal-faqar enerġetiku li jeħtieġ li tissolva u li l-azzjonijiet ta' politika futuri lejn soċjetà b'emissjonijiet baxxi ta' karbonju jridu jqisu din il-problema. Fil-fatt, il-KESE jappoġġja l-pożizzjoni li l-Kumitat ippronunzja fl-opinjoni preċedenti tiegħu dwar din il-kwistjoni ([8]). F'dan ir-rigward il-KESE jappoġġja wkoll il-pożizzjoni tal-Kummissjoni u proposti speċifiċi. Madankollu, il-KESE jenfasizza l-fehma stabbilita f'opinjonijiet preċedenti ([9]) li l-enerġija rinnovabbli u l-prosum b'mod partikolari jistgħu, f'xi ċirkostanzi, ikunu metodu sostenibbli biex jiġi evitat il-faqar enerġetiku fit-tul jekk jingħata self pubbliku u aċċess aħjar għall-kapital bl-għajnuna tal-awtoritajiet lokali bħar-reġjuni jew il-muniċipalitajiet jew l-atturi privati bħall-NGOs lil konsumaturi vulnerabbli. L-importanza tar-regoli dwar il-konsumaturi attivi u l-komunitajiet tal-enerġija lokali stabbiliti fl-Artikoli 15 u 16 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final jenħtieġ li jinftiehmu wkoll f'dan il-kuntest. Il-prosum bħala mod potenzjali biex jiġi evitat il-faqar enerġetiku għandu jissemma b'mod speċifiku fl-Artikolu 5(2) tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final.

4.16 Fir-rigward tad-drittijiet tal-konsumaturi: il-KESE jilqa' l-fatt li l-emanċipazzjoni u l-protezzjoni tal-konsumatur għandhom kapitolu ddedikat għalihom stess fil-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final. L-Artikolu 10 għandu jiddikjara wkoll b'mod espliċitu li l-konsumaturi għandu jkollhom id-dritt kemm għal preferenzi speċifiċi għall-istat fir-rigward tal-provvista tal-elettriku tagħhom kif ukoll biex jiġi żgurat li preferenzi bħal dawn jiġu rrispettati. Jenħtieġ li jiżdied test mal-Artikolu 15(1)(b) li jgħid li t-tariffi tan-netwerk iridu jkunu speċifiċi, sabiex il-konsumaturi jkollhom iħallsu biss l-ispejjeż speċifiċi tan-netwerk li jkunu ġew ikkawżati mill-attività individwali tagħhom stess, jiġifieri minħabba l-ġenerazzjoni, il-ħżin, il-konsum jew il-kummerċ tal-elettriku. Barra minn hekk, is-sistema tat-tariffi tan-netwerk għandha tinċentiva attivitajiet li huma "tajbin għall-grilja" bħal trasferiment tat-tagħbija, awtokonsum jew ħżin. L-Istati Membri jridu juru kif jinħadem dan il-kalkolu tat-tariffi tan-netwerk skont l-użu attwali. F'dan il-kuntest, il-prevedibbiltà hija ta' importanza ewlenija għall-konsumaturi sabiex jagħmlu l-investimenti rispettivi.

4.17 Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Artikolu 16 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final jiddefinixxi l-komunitajiet tal-enerġija lokali u jagħtihom drittijiet korrispondenti. Il-Kumitat innifsu talab dan fl-opinjoni tiegħu "Kooperattivi tal-prosumaturi fil-qasam tal-enerġija u l-elettriku" ([10]). Minkejja dan, it-tariffi msemmija fl-Artikolu 16(1)(d) għandhom jirriflettu l-użu attwali – jiġifieri skont l-istess prinċipju kif stabbilit fil-punt 4.16 ta' din l-opinjoni fir-rigward tal-Artikolu 15 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final.

4.18 Filwaqt li japprova li l-komunità tal-enerġija hija intitolata topera n-netwerks tagħha stess, il-KESE jargumenta li l-komunitajiet tal-enerġija għandhom ikunu intitolati wkoll joperaw bħala fornitur bażiku. F'dawk il-każijiet id-dmirijiet rispettivi kollha għandhom jiġu applikati għalihom.

4.19 L-Artikoli 15 u 16 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final jimmeritaw twissija: sabiex il-konsumaturi jkunu aktar attivi u jinħolqu komunitajiet tal-enerġija lokali huwa meħtieġ li tintuża l-enerġija rinnovabbli. Jekk il-problemi deskritti fil-punt 3.6 u n-nuqqasijiet fil-proposta dwar l-Enerġiji Rinnovabbli ([11]) ma jiġux irrimedjati, il-proċess li bih il-konsumaturi, kif ukoll il-komunitajiet tal-enerġija lokali, isiru aktar attivi, se jiddgħajjef b'mod konsiderevoli – u anke jiġi pperikolat.

4.20 Fir-rigward tad-data minn arloġġi intelliġenti: kif dettaljat fil-punt 3.13 ta' din l-opinjoni, id-diġitalizzazzjoni tirrappreżenta opportunità kbira. Sadanittant, toħloq ċerti riskji f'termini ta' protezzjoni u sigurtà tad-data. Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Kummissjoni Ewropea tindirizza dan fl-Artikoli 19-23 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final.

4.21 Il-KESE japprova li l-Kummissjoni tagħti r-rilevanza xierqa lill-protezzjoni effettiva tad-data li tiġi ġġenerata fl-arloġġi intelliġenti u li l-istandard tal-UE għall-protezzjoni tad-data għandu japplika wkoll għad-data relatata mal-konsum tal-elettriku. Madankollu, il-ġestjoni tad-data, is-sjieda tad-data u d-data miftuħa huma ttraskurati. Għalhekk, l-Artikolu 23 għandu jiggarantixxi li mingħajr preġudizzju lejn il-protezzjoni u l-privatezza tad-data, id-data ssir disponibbli għall-partijiet interessati kollha f'forma anonimizzata u aggregata biżżejjed. Sabiex jiġi attivat il-potenzjal kollu tad-diġitalizzazzjoni, huma meħtieġa edukazzjoni u taħriġ li jindirizzaw l-illiteriżmu diġitali u l-esklużjoni tal-konsumaturi.

([8]) ĠU C 341, 21.11.2013, p. 21.
([9]) ĠU C 198, 10.7.2013, p. 1; ĠU C 34, 2.2.2017, p. 44; ĠU C 82, 3.3.2016, p. 13.
([10]) ĠU C 34, 2.2.2017, p. 44.
([11]) Ara wkoll l-opinjoni TEN/622 "Reviżjoni tad-Direttiva dwar l-effiċjenza fl-enerġija" (għadha mhux ippubblikata fil-ĠU).

4.22 Fir-rigward tar-rwol tal-operaturi tan-netwerk: id-deċentralizzazzjoni ġeneralment tfisser li n-netwerks tad-distribuzzjoni se jiggwadanjaw importanza strateġika daqs l-interkonnessjoni tal-grilji nazzjonali. Huwa ta' importanza kruċjali li l-Istati Membri jiżviluppaw qafas li jagħti lill-operaturi tan-netwerk inċentivi effettivi u effiċjenti għall-investimenti fit-titjib tan-netwerks tal-elettriku Ewropej. Dan jistimola wkoll it-tkabbir ekonomiku u jiġġenera postijiet tax-xogħol addizzjonali. Fuq dan l-isfond, il-KESE japprova l-proposta tal-Kummissjoni li ssaħħaħ il-kompetenzi tal-ACER li jenħtieġ li tissorvelja l-politiki nazzjonali f'dan ir-rigward.

4.23 L-Artikoli 32, 33 u 36 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final jagħtu lill-operaturi tas-sistema ta' distribuzzjoni drittijiet kondizzjonali fir-rigward tal-operazzjoni ta' għażliet flessibbli u ta' punti tal-iċċarġjar għal karozzi elettriċi. Filwaqt li l-KESE jilqa' l-progress mingħajr dewmien f'termini ta' flessibilità, elettromobbiltà u l-penetrazzjoni tas-suq tal-faċilitajiet tal-ħżin, huwa importanti li l-prerogattiva għall-atturi tas-suq indipendenti kif propost mill-Kummissjoni fil-proposta tagħha jkollha effett reali u tiġi rrispettata mill-operaturi tas-sistema ta' distribuzzjoni u mir-regolaturi nazzjonali. L-istess huwa veru għall-operazzjoni tal-ħżin mill-operaturi tas-sistema tat-trażmissjoni (l-Artikolu 54 tal-proposta għal Direttiva COM(2016) 864 final).

4.24 L-istabbiliment ta' organizzazzjoni Ewropea għall-operaturi tas-sistema ta' distribuzzjoni (entità DSO tal-UE), kif stabbilit fl-Artikolu 50 tal-proposta għal Regolament COM(2016) 861 final, m'għandux jirriżulta fi stabbiliment awtonomu tal-kodiċijiet tan-netwerk, għaliex dan isaħħaħ aktar is-saħħa potenzjali fis-suq tal-operaturi tas-sistema ta' distribuzzjoni. Il-kompetenzi sabiex jiġi żviluppat qafas xieraq għandhom jingħataw lil ACER u f'dan ir-rigward għandhom jissaħħu r-regolaturi nazzjonali.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni mill-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, lill-Kumitat tar-Reġjuni u lill-Bank Ewropew tal-Investiment — It-Tieni Rapport dwar l-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija"

(COM(2017) 53 final)

u dwar ir-"Rapport tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Rapport ta' Progress dwar l-Enerġija Rinnovabbli"

(COM(2017) 57 final)

(2017/C 288/14)

Relatur: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 17.2.2017
Bażi ġuridika	L-Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	It-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	16.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	190/0/1

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew (KESE) jilqa' t-Tieni Rapport dwar l-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija bħala parti mill-proċess tal-monitoraġġ tal-implimentazzjoni u l-iżvilupp tal-istrateġija tal-Unjoni tal-Enerġija. Il-KESE jtenni t-talba tiegħu għal Djalogu mill-qrib dwar l-Enerġija mas-soċjeta ċivili fil-livell tal-UE, nazzjonali, reġjonali u lokali, sabiex jiġu ffaċilitati l-miżuri tanġibbli u jingħataw spinta għal Unjoni tal-Enerġija b'saħħitha.

1.2 Il-KESE minn dejjem ikkunsidra l-idea tal-Unjoni tal-Enerġija bħala ta' importanza kbira ħafna għas-suċċess tal-Unjoni Ewropea. Għaldaqstant, il-progress għandu jiġi vvalutat mhux biss f'termini tal-elementi tal-Unjoni tal-Enerġija nnfisha, iżda wkoll f'termini tal-benefiċċji tagħha għaċ-ċittadini u n-negozji, inklużi l-SMEs.

1.3 Għalhekk, il-KESE jistieden lill-Kummissjoni biex tissorvelja l-progress minn angoli differenti, jiġifieri: il-benefiċċji ekonomiċi, l-iżvilupp ta' impjiegi, il-progress fil-ħajja ta' kuljum taċ-ċittadini, is-sistema tal-enerġija nnfisha, il-motivaturi politiċi u tas-soċjetà u l-użu ta' strumenti ta' politika.

1.4 Il-KESE jitlob l-adozzjoni mingħajr xkiel tal-inizjattivi mnedija s'issa – l-ewwel u qabel kollox – l-implimentazzjoni f'waqtha tagħhom fil-livell tal-UE u fl-Istati Membri. Il-pjani nazzjonali huma ta' importanza ewlenija, u l-Istati Membri għandhom iqisu l-implikazzjonijiet inevitabbli tal-miżuri tagħhom fuq pajjiżi oħra.

1.5 Il-KESE jirrimarka li minkejja l-progress li sar, għad hemm nuqqasijiet konsiderevoli f'dak li jirrigwarda l-infrastruttura tal-enerġija u s-swieq tal-enerġija. L-infrastruttura tal-enerġija u l-kapaċità ta' produzzjoni suffiċjenti u affidabbli, is-swieq tal-enerġija li jiffunzjonaw tajjeb u l-effiċjenza fl-enerġija huma l-kontributuri ewlenin għas-sigurtà tal-enerġija. Għal dan il-għan, l-inizjattivi ta' kooperazzjoni reġjonali għandhom jitkomplew, flimkien mal-iżvilupp ta' sorsi domestiċi tal-enerġija u d-diversifikazzjoni ġeografika tal-enerġija importata.

1.6 Il-KESE jenfasizza l-importanza li jitkompla jiġi żgurat l-iżvilupp pożittiv fil-qasam tal-enerġija rinnovabbli. It-tibdil sinifikanti fis-sistema tal-enerġija kkawżat minn żieda rapida fl-enerġija rinnovabbli varjabbli u deċentralizzata jeħtieġ attenzjoni speċjali u għandu jiġi mmaniġġjat b'suċċess.

1.7 Il-KESE jilqa' t-tieni fażi tal-Fond Ewropew għall-Investimenti Strateġiċi (FEIS) bħala opportunità biex jissaħħaħ l-investiment pubbliku-privat. Fir-rigward tal-investiment privat, attwalment l-inċentivi tas-suq huma dgħajfa, l-aktar minħabba politiki inkoerenti. Sabiex jiġu inkoraġġuti l-investituri privati, huwa imperattiv li jiġi żgurat ambjent ta' investiment prevedibbli, fejn il-karattru fit-tul u stabbli tad-deċiżjonijiet politiċi u tal-leġislazzjoni huwa ta' importanza kruċjali.

1.8 Il-KESE jistieden lill-Kummissjoni tagħmel valutazzjoni komprensiva tal-istrumenti attwali ta' politika ta' livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju, sabiex ikun żgurat li jintużaw għodod xierqa għall-kisba tal-objettivi bl-aktar mod effiċjenti. Għandu jkun hemm aktar fokus fuq l-indirizzar ta' problemi relatati ma' taxxi u imposti li jgħollu l-prezzijiet għall-konsumatur, kif ukoll sussidji li jxekklu s-swieq tal-enerġija u s-sinjali ta' investiment.

1.9 Jistgħu jinkisbu benefiċċji soċjali mill-Unjoni tal-Enerġija permezz tal-ħolqien tax-xogħol u l-użu dirett u indirett tal-enerġija miċ-ċittadini fl-attivitajiet ta' kuljum. Madankollu, il-kisba ta' sistema tal-enerġija b'livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju hija sfida kbira li trid tiġi ġestita b'mod li jiżgura tranżizzjoni ġusta.

1.10 Fir-rigward tat-tmexxija globali tat-tranżizzjoni tal-enerġija nadifa, l-UE għandha tistinka sabiex tiġi massimizzata "l-impronta tal-karbonju" globali pożittiva tagħha, minflok ma tiffoka biss fuq l-emissjonijiet tagħha. Dan jinvolvi l-enfasizzar tar-rwol tal-innovazzjoni u l-politiki ta' kummerċ u investiment, kif ukoll il-ħtieġa li jiġi promoss l-ipprezzar globali tal-karbonju.

2. **Sfond**

2.1 Din l-opinjoni tindirizza t-Tieni Rapport tal-Kummissjoni dwar l-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija u l-Appendiċi tiegħu, kif ukoll ir-Rapport tal-Kummissjoni dwar il-Progress tal-Enerġija Rinnovabbli. Dawn id-dokumenti juru l-progress li sar fl-oqsma differenti tal-Unjoni tal-Enerġija u jenfasizzaw kwistjonijiet u oqsma fejn hemm bżonn ta' aktar azzjoni.

2.2 Ir-rapport ewlieni jivvaluta l-istat tal-Unjoni tal-Enerġija mill-perspettivi li ġejjin: it-tranżizzjoni għal ekonomija b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju u effiċjenti fl-enerġija/fir-riżorsi, l-awtonomizzazzjoni tal-konsumatur, infrastruttura valida għall-futur, l-isfida tal-investiment u d-dimensjoni esterna ta' Unjoni tal-Enerġija b'saħħitha. Jevalwa wkoll is-sitwazzjoni fir-rigward tal-ħames pilastri tal-Unjoni tal-Enerġija, jiġifieri, is-sigurtà tal-enerġija, is-suq intern tal-enerġija, l-effiċjenza fl-enerġija, id-dekarbonizzazzjoni u r-riċerka, l-innovazzjoni u l-kompetittività.

2.3 Ir-rapport jiddeskrivi wkoll il-prospett ta' żjara tal-Unjoni tal-Enerġija mill-Kummissjoni lill-Istati Membri. Iż-żjara hija relatata mat-tħejjija tal-pjani nazzjonali għall-enerġija u l-klima, u għandha wkoll l-għan li tindirizza lill-atturi lokali.

2.4 Ir-rapport separat dwar il-progress tal-enerġija rinnovabbli jiddeskrivi s-sitwazzjoni fl-Istati Membri u f'setturi differenti, jiġifieri fis-setturi tal-elettriku, tat-tisħin u t-tkessiħ u tat-trasport. Jindirizza wkoll l-ostakli amministrattivi għall-introduzzjoni ta' proġetti tal-enerġija rinnovabbli u jiddiskuti s-sostenibbiltà tal-bijokarburanti u tal-bijoenerġija.

2.5 Għall-futur, ir-rapporti jirreferu għall-miżuri proposti mill-Kummissjoni fil-pakkett tagħha "Enerġija Nadifa għall-Ewropej kollha" ta' Novembru 2016. Ir-rapport ewlieni jinkludi wkoll pjan direzzjonali aġġornat għall-Unjoni tal-Enerġija, ibbażat fuq il-pjan direzzjonali oriġinali mill-Istrateġija Qafas tal-Unjoni tal-Enerġija tal-2015.

3. **Kummenti dwar l-idea prinċipali tal-Unjoni tal-Enerġija**

3.1 Il-KESE minn dejjem ikkunsidra l-idea tal-Unjoni tal-Enerġija bħala ta' importanza kbira ħafna għas-suċċess tal-Unjoni Ewropea. Għal dan il-għan, l-Unjoni tal-Enerġija għandha twieġeb għall-ħtiġijiet taċ-ċittadini u n-negozji Ewropej.

3.2 Waħda mill-ideat bażiċi wara l-Unjoni tal-Enerġija hija li jiġu massimizzati l-benefiċċji permezz ta' kooperazzjoni bejn l-Istati Membri. Il-koerenza u l-unità politika huma prerekwiżit essenzjali u kruċjali għall-kisba ta' progress sinifikanti. Dan huwa minnu kemm għall-iżvilupp tas-suq uniku tal-enerġija kif ukoll għar-relazzjonijiet tal-enerġija esterni.

3.3 Dan huwa saħansitra aktar importanti issa li l-UE qed tiffaċċja bosta inċertezzi, riskji u theddid fuq livell globali. Fl-istess ħin li tfaċċaw in-nazzjonaliżmu u l-protezzjoniżmu fil-livell domestiku u dawn jistgħu jheddu l-progress tas-suq uniku tal-enerġija. Fl-aqwa tagħha, l-Unjoni tal-Enerġija jista' jkollha rwol importanti fiż-żieda tal-unità globali – u s-saħħa globali konsegwenti – tal-UE.

3.4 Fil-qasam tal-enerġija nnifisha, żviluppi interni u esterni għamlu lill-Unjoni tal-Enerġija aktar rilevanti. Fuq livell intern, l-interdipendenza tal-Istati Membri u r-riperkussjonijiet tal-għażliet tal-enerġija tagħhom fuq xulxin huma viżibbli b'mod ċar fil-ħajja ta' kuljum, filwaqt li x-xena tal-enerġija esterna hija dejjem aktar imprevedibbli.

3.5 Il-KESE jaqbel man-nota tal-Kummissjoni li l-Unjoni tal-Enerġija hija aktar minn sempliċement enerġija u klima. L-Unjoni tal-Enerġija hija waħda mill-komponenti bażiċi tal-iżvilupp ekonomiku, il-ħolqien tax-xogħol u l-benesseri taċ-ċittadini. Kollox ma' kollox, hija kwistjoni tas-sostenibbiltà tal-UE f'termini ta' benefiċċji ekonomiċi, soċjali u ambjentali.

3.6 L-Unjoni tal-Enerġija tista' tiġġenera benefiċċji ekonomiċi b'diversi modi: permezz ta' attivitajiet ekonomiċi li joħolqu valur miżjud billi jużaw l-enerġija bħala fattur fil-produzzjoni, permezz tas-settur tal-enerġija nnifsu, u permezz ta' atturi ekonomiċi li jipprovdu soluzzjonijiet għall-enerġija u l-klima, sew jekk teknoloġiji, servizzi jew inkella mudelli kummerċjali ġodda. Sabiex dan iseħħ, l-Unjoni tal-Enerġija trid tipprovdi ambjent stabbli u favorevoli għall-kumpaniji u l-intrapriżi Ewropej, inklużi kundizzjonijiet għall-kompetittività fl-ispejjeż u divrenzjar innovattiv. Dan għandu jsir bil-għan li jkunu f'pożizzjoni u jiġu mħeġġa jinvestu u jimpjegaw, billi tingħata attenzjoni speċjali lill-potenzjal tal-SMEs.

3.7 Il-benefiċċji soċjali huma riżultat tal-ħolqien tax-xogħol u l-użu dirett u indirett tal-enerġija miċ-ċittadini f'firxa wiesgħa ta' attivitajiet ta' kuljum. Madankollu, il-kisba ta' sistema tal-enerġija b'livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju hija sfida kbira li trid tiġi ġestita b'mod li jiżgura tranżizzjoni ġusta u l-ħolqien ta' impjiegi diċenti, b'mod partikolari f'reġjuni li kienu dipendenti fuq attivitajiet b'intensità qawwija ta' karbonju. Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li jiġu inklużi miżuri ta' adattament fil-pjani nazzjonali u jistieden lill-Kummissjoni tiffaċilita dawn l-isforzi.

3.8 Id-disponibbiltà tal-enerġija affordabbli u l-aċċess fiżiku għaliha huma l-element ewlieni sabiex jiġi evitat il-faqar enerġetiku, problema li xxekkel ukoll it-tranżizzjoni miċ-ċittadini lejn soluzzjonijiet b'livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju. L-Osservatorju tal-Faqar Enerġetiku għandu wkoll finalment jibda l-attivitajiet tiegħu. Kif iddikjarat fl-opinjoni tal-KESE dwar l-Ewwel Rapport dwar l-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija, "Għaċ-ċittadini, is-suċċess tal-Unjoni tal-Enerġija sejjer jitkejjel ukoll minn elementi aktar konkreti, b'mod partikolari l-livell tal-prezzijiet, l-aċċessibbiltà għan-netwerks, is-sigurtà tal-provvista, u l-informazzjoni lill-konsumaturi dwar il-materjal li jużaw".

3.9 Fir-rigward tal-benefiċċji marbuta mal-klima, il-miri tal-enerġija u l-klima spiss jitqiesu li huma objettivi fihom infushom. Madankollu, dawn iridu jitqiesu bħala mezzi sabiex jintlaħaq l-għan finali: l-issodisfar tal-ħtiġijiet taċ-ċittadini u l-ħolqien ta' benesseri ekonomiku b'mod li simultanjament jikkontribwixxi għat-tnaqqis tat-tibdil fil-klima, f'konformità mar-rekwiżiti stabbiliti mill-Ftehim ta' Pariġi. Barra minn hekk, l-Unjoni tal-Enerġija tikkontribwixxi għat-tnaqqis fit-tniġġis fl-arja u b'hekk twassal għal impatti pożittivi fuq is-saħħa.

3.10 Il-KESE jaqbel mal-Kummissjoni li tgħid li l-Unjoni tal-Enerġija ma tistax tiġi sseparata minn politiki Ewropej prinċipali oħra bħal dawk dwar id-diġitalizzazzjoni, is-swieq u l-investiment kapitali, il-ħiliet, l-ekonomija ċirkolari u s-sigurtà. Il-KESE jenfasizza wkoll ir-rabta mill-qrib bejn l-Unjoni tal-Enerġija u l-politiki tat-trasport. L-aspetti tal-enerġija u l-klima tat-trasport ma għandhomx jiġu indirizzati b'mod separat mill-kwistjonijiet tas-suq tat-trasport.

3.11 Kollox ma' kollox, il-KESE jenfasizza li huma l-kumpaniji, il-ħaddiema, il-konsumaturi u ċ-ċittadini li b'mod ġenerali jagħmlu l-bidliet fil-prattika. Għaldaqstant, il-KESE jtenni t-talba tiegħu biex ikun hemm djalogu mill-qrib dwar l-enerġija mas-soċjetà ċivili. Dan għandu jsir fil-livelli kollha: fir-rigward tat-tfassil ta' politiki fil-livell tal-UE, fit-tħejjija ta' pjani tal-enerġija u l-klima fuq livell nazzjonali u, finalment, fl-iffaċilitar ta' miżuri fuq livell lokali.

4. **Kummenti dwar l-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija u passi ta' segwitu**

4.1 *L-implimentazzjoni*

4.1.1 Il-Kummissjoni Ewropea ddefiniet l-2016 bħala s-sena tal-konsenja. Il-biċċa l-kbira tal-inizjattivi ppjanati tal-Unjoni tal-Enerġija diġà ġew ippubblikati mill-Kummissjoni Ewropea. Madankollu, il-biċċa l-kbira ta' dawn id-diversi inizjattivi għadhom iridu jiġu adottati u implimentati. Il-KESE jitlob l-adozzjoni mingħajr xkiel ta' dawn l-inizjattivi u – l-ewwel u qabel kollox – l-implimentazzjoni f'waqtha tal-miżuri fil-livell tal-UE u fl-Istati Membri.

4.1.2 Il-pjani nazzjonali tal-enerġija u l-klima huma parti essenzjali mill-proċess ta' implimentazzjoni tal-istrateġija tal-Unjoni tal-Enerġija. Filwaqt li jitqiesu ċ-ċirkostanzi differenti fl-Istati Membri, it-tħejjija ta' pjani nazzjonali hija approċċ razzjonali. Il-pjani għandhom jitħejjew b'mod parteċipatorju u kooperattiv. Fl-istess ħin, huwa importanti li jitwaqqaf mekkaniżmu ta' governanza xieraq, sabiex jiġi żgurat li dawn il-pjani mhux biss jiġu implimentati iżda wkoll li jkunu koerenti u konformi mal-objettivi komuni. Għandna niżguraw ukoll li r-rwoli u r-responsabbiltajiet tal-Istati Membri, l-UE u atturi oħra jkunu ċari.

4.1.3 Id-deċiżjonijiet li qegħdin jittieħdu taħt il-qafas tal-Unjoni tal-Enerġija huma fuq terminu twil u parzjalment irreversibbli. Huwa għalhekk li l-KESE jisħaq li matul il-proċess wieħed għandu jżomm f'moħħu l-għanijiet fuq terminu twil. Fl-istess waqt, għandha tiġi żgurata biżżejjed flessibilità kemm fil-livell nazzjonali kif ukoll fil-livell tal-UE, minħabba l-fatt li l-miżuri prattiċi ma jkomplux b'mod lineari minn sena għal oħra u l-fatt li kundizzjonijiet li qegħdin jinbidlu jirrikjedu reazzjonijiet rapidi.

4.1.4 L-implimentazzjoni ta' miri politiċi u leġislazzjoni ma għandhiex tkun l-uniku fokus fil-valutazzjoni tal-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija; minflok il-fokus prinċipali għandu jkun fuq is-sitwazzjoni reali tal-ħajja fil-livell tal-UE u fl-Istati Membri. Dan huwa partikolarment rilevanti meta wieħed iqis il-kumplessità tal-ħafna objettivi, pilastri u miri numeriċi tal-Unjoni tal-Enerġija. Fir-rapport li jmiss dwar il-progress tal-Unjoni tal-Enerġija, il-KESE jistenna li l-Kummissjoni tiddeskrivi l-progress prattiku li sar u tagħti eżempji dwar proġetti li ġew konklużi b'suċċess, kif ukoll dwar pjani għall-passi li jmiss li jikkontribwixxu għal żieda fl-interkonnettività, swieq li jiffunzjonaw aħjar u adattament soċjali għat-tranżizzjoni.

4.1.5 Peress li l-KESE reċentement ħejja opinjonijiet dwar l-aspetti differenti tal-pakkett ta' "Enerġija nadifa għaċ-ċittadini kollha", hawnhekk qed jirreferi għal dawn l-opinjonijiet, li joffru stampa aktar dettaljata dwar il-governanza u l-oqsma differenti tal-Unjoni tal-Enerġija.

4.2 *L-infrastruttura, l-investiment u s-swieq*

4.2.1 Is-sistema tal-enerġija nnifisha, li hija ċ-ċentru tal-Unjoni tal-Enerġija, għandha tiffunzjona u tiżviluppa kif suppost. Din trid tissodisfa t-tliet objettivi bażiċi – is-sigurtà tal-enerġija, kostijiet u prezzijiet raġonevoli, u mitigazzjoni tat-tibdil fil-klima – mill-perspettiva kemm taċ-ċittadini kif ukoll tan-negozji.

4.2.2 Is-sigurtà tal-enerġija tibqa' objettiv kruċjali għaliex l-ekonomija moderna u s-soċjetà moderna ma jistgħux jiffunzjonaw, lanqas għal ftit, mingħajr enerġija. L-infrastruttura tal-enerġija u l-kapaċità ta' produzzjoni suffiċjenti u affidabbli, is-swieq tal-enerġija li jiffunzjonaw tajjeb u l-effiċjenza fl-enerġija huma l-kontributuri ewlenin għas-sigurtà tal-enerġija. Is-sigurtà tal-enerġija m'għandhiex titqies bħala sinonimu għall-awtosuffiċjenza enerġetika. Bħal ma huwa l-każ b'komoditajiet oħra, l-iskambju transkonfinali kemm internament kif ukoll esternament effettivament itejjeb is-sigurtà tal-provvista, filwaqt li jgħin biex iżomm il-prezzijiet f'livell kompetittiv. Ma jeskludix il-fatt li hemm raġunijiet politiċi biex tiġi evitata d-dipendenza għolja fuq l-enerġija importata. L-iżvilupp ta' sorsi tal-enerġija domestiċi huwa importanti wkoll mill-perspettiva tal-ħolqien tax-xogħol.

4.2.3 Skont il-Kummissjoni, id-dipendenza fuq l-enerġija importata naqset f'bosta Stati Membri, filwaqt li f'xi oħrajn żdiedet minħabba t-tnaqqis fil-produzzjoni ta' karburanti fossili indiġeni. Il-biċċa l-kbira tal-Istati Membri issa jistgħu jissodisfaw id-domanda tagħhom għall-gass permezz ta' mezzi alternattivi grazzi għal interkonnetturi ġodda u terminals tal-LNG. Madankollu, għad hemm il-ħtieġa għal investiment fl-infrastruttura, kif ukoll għad-diplomazija tal-enerġija, li hija waħda mill-mekkaniżmi oriġinali disponibbli biex jgħinu fit-tisħiħ tal-kooperazzjoni fil-qasam tal-enerġija. Hawnhekk il-KESE jirreferi għall-opinjoni preċedenti tiegħu dwar dawn il-kwistjonijiet.

4.2.4 Fir-rigward tas-suq uniku tal-enerġija, għad hemm ostakli regolatorji u infrastrutturali li jxekklu l-kompetizzjoni b'saħħitha u l-fluss liberu b'mod partikolari tal-elettriku. Is-sistema tal-enerġija għaddejja minn bidliet fundamentali, prinċipalment minħabba l-introduzzjoni li qiegħda tiżdied b'mod rapidu ta' sorsi ta' enerġija rinnovabbli varjabbli u deċentralizzati. Il-kooperazzjoni reġjonali u qafas regolatorju komuni adegwat huma meħtieġa biex jintlaqgħu l-isfidi dejjem akbar, minħabba l-fatt li l-miżuri mwettqa fi Stat Membru wieħed għandhom implikazzjonijiet tanġibbli – tal-anqas fil-pajjiżi ġirien. L-inizjattivi ta' kooperazzjoni reġjonali bħall-BEMIP (Pjan ta' Interkonnessjoni tas-Suq tal-Enerġija tal-Baltiku) u s-CESEC (Konnettività tal-Gass fl-Ewropa Ċentrali u tax-Xlokk) huma ewlenin biex jindirizzaw l-ostakli regolatorji u infrastrutturali.

4.2.5 L-iżvilupp tal-ekonomija diġitali għandu effett fundamentali fuq is-sistemi tal-enerġija wkoll. Minbarra l-infrastruttura tal-enerġija, trid titwaqqaf infrastruttura diġitali avvanzata. Din tinkludi kejl intelliġenti li se jippermetti grilji enerġetiċi intelliġenti. Id-diġitizzazzjoni tas-sistemi tal-enerġija għandha tkun akkumpanjata wkoll b'miżuri li jsaħħu ċ-ċibersigurtà u jiżguraw protezzjoni ta' data personali, privatezza u kompetenza diġitali adegwata.

4.2.6 Fir-rigward tal-investiment fis-sistema tal-enerġija, hemm bżonn kbir ta' investiment fl-infrastruttura tal-enerġija iżda wkoll fl-effiċjenza tal-enerġija, b'mod partikolari bir-rinnovazzjoni ta' bini. Il-KESE jirrikonoxxi l-opportunitajiet ipprovduti mill-Fond Ewropew għall-Investimenti Strateġiċi (FEIS) u jilqa' t-tieni fażi tiegħu, li għandha l-għan li ssaħħaħ il-kooperazzjoni pubblika-privata. Bl-istess mod, l-Istati Membri għandhom jallokaw ukoll finanzi pubbliċi għal investimenti relatati mal-enerġija.

4.2.7 Fir-rigward tal-investiment privat, attwalment l-inċentivi tas-suq huma dgħajfa, l-aktar minħabba politiki inkoerenti. Sabiex jiġu mħeġġa l-investituri privati, huwa essenzjali li jiġi żgurat ambjent ta' investiment stabbli u prevedibbli. Għaldaqstant, il-KESE jenfasizza l-importanza kruċjali ta' deċiżjonijiet politiċi u leġislazzjoni fuq terminu twil u stabbli.

4.2.8 Il-KESE jenfasizza r-rwol dejjem akbar taċ-ċittadini fir-rigward tas-swieq tal-enerġija, inkluż il-prosumeriżmu dejjem jiżdied u l-kooperazzjoni lokali. Għandhom jiġu mħeġġa u msaħħa l-miżuri mmirati lejn il-possibbiltà li l-konsumaturi jaġixxu b'mod aktar konxju u jsiru prosumaturi. Il-KESE qies dawn il-miżuri f'bosta opinjonijiet preċedenti.

4.2.9 Għal dan il-għan, għandha tingħata informazzjoni adegwata u li tinftiehem faċilment dwar kwistjonijiet tal-enerġija (eż. it-tikkettar enerġetiku) lil ċittadini ta' kull età. Barra minn hekk, jeħtieġ li jitjiebu l-aċċess ġust għas-suq tal-enerġija u l-finanzjament għal proġetti fuq skala żgħira. Is-semplifikazzjoni tal-leġislazzjoni relatata mal-enerġija skont l-inizjattiva REFIT għandha tirriżulta f'benefiċċji tanġibbli għall-konsumaturi tal-enerġija. Għandu jkun hemm aktar fokus fuq l-indirizzar ta' problemi relatati ma' taxxi u imposti li – minkejja l-livell tal-prezzijiet tal-enerġija bl-ingrossa – jgħollu l-prezzijiet tal-konsumatur u għalhekk jikkontribwixxu għall-faqar enerġetiku.

4.3 *L-enerġija rinnovabbli u d-dekarbonizzazzjoni*

4.3.1 Il-KESE jilqa' r-Rapport separat tal-Kummissjoni dwar il-Progress tal-Enerġija Rinnovabbli u ġeneralment jaqbel mal-analiżi u l-isfidi ppreżentati. Fir-rigward tar-rakkomandazzjonijiet, il-Kumitat jirreferi għall-opinjonijiet tiegħu dwar aspetti differenti tal-enerġija rinnovabbli mressqa f'numru ta' opinjonijiet preċedenti u reċenti.

4.3.2 Skond ir-rapport, l-UE kollha kemm hi tinsab fit-triq it-tajba biex tilħaq il-mira tal-2020 għalkemm għad jinħtieġu sforzi ulterjuri. Il-KESE għal darb'oħra jenfasizza l-importanza li jitkompla l-iżvilupp pożittiv f'dan il-qasam. Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li t-tisħin u t-tkessiħ huwa l-akbar settur f'termini tal-użu assolut tal-enerġija rinnovabbli. Il-KESE jenfasizza wkoll ir-rwol deċisiv tat-trasport fil-kisba tal-miri tal-emissjonijiet fuq terminu twil li joffru sfidi u japprova l-iżvilupp tal-elettriku rinnovabbli u bijokarburanti avvanzati bil-għan li jitnaqqsu l-emissjonijiet tat-trasport.

4.3.3 Ir-rapport jindika li għad hemm ostakli amministrattivi notevoli biex jiġu stabbiliti proġetti tal-enerġija rinnovabbli. Dawn jirrelataw ma' one-stop shops, applikazzjonijiet onlajn, limiti ta' żmien għall-proċeduri, il-faċilitazzjoni ta' proġetti fuq skala żgħira u l-identifikazzjoni ta' siti xierqa. Il-KESE jitlob li jkun hemm miżuri fil-pront biex jiġu indirizzati dawn l-ostakli, li huma komuni f'oqsma oħra wkoll.

4.3.4 Il-KESE jilqa' l-konklużjoni tal-Kummissjoni li l-UE wkoll miexja fit-triq it-tajba biex tilħaq il-miri tal-effiċjenza fl-enerġija u tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra tal-2020. Fir-rigward tal-istrumenti ta' politika li għandhom l-għan li jiffaċilitaw il-bidla lejn ekonomija b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju, l-użu mhux xieraq ta' sussidji (inklużi ċertifikati ekoloġiċi), l-iskemi għall-iskambju ta' kwoti tal-emissjonijiet u t-taxxi wasslu għal azzjoni ineffiċjenti u riżultati inferjuri, minħabba n-nuqqas ta' sinjali tas-suq li jinkoraġġixxu l-investiment fl-enerġija b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju.

4.3.5 Il-KESE għalhekk jistieden lill-Kummissjoni biex tagħmel valutazzjoni komprensiva tal-istrumenti ta' politika ta' livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju attwali, sabiex ikun żgurat li jintużaw għodod xierqa għall-kisba tal-objettivi bl-aktar mod effiċjenti u mingħajr piż żejjed fuq l-utenti tal-enerġija.

4.3.6 Il-KESE japprova l-objettiv li tiġi żgurata tmexxija globali tat-tranżizzjoni għall-enerġija nadifa u b'hekk jinħolqu opportunitajiet ta' negozju u impjiegi. F'dan ir-rigward, l-UE għandha tistinka sabiex timmassimizza l-impronta tal-karbonju globali pożittiva tagħha, minflok ma tiffoka biss fuq l-emissjonijiet tagħha. Dan jista' jinkiseb permezz tal-iżvilupp u l-esportazzjoni ta' soluzzjonijiet għall-klima u prodotti magħmula b'inqas emissjonijiet minn dawk magħmula minn kompetituri barra l-UE, filwaqt li jiġi rikonoxxut li l-kompetizzjoni globali hija ħarxa.

4.3.7 Tmexxija globali tirrikjedi aktar investiment fl-innovazzjoni, b'mod partikolari mis-settur pubbliku li s-sehem tiegħu naqas. Il-KESE jenfasizza wkoll ir-rwol tal-politiki ta' kummerċ u investiment fit-twassil ta' soluzzjonijiet għall-enerġija u l-klima. Sistema globali tal-ipprezzar tal-karbonju hija meħtieġa sabiex tagħti spinta lill-introduzzjoni ta' soluzzjonijiet b'livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju b'mod newtrali u effiċjenti. Il-KESE jistieden lill-Kummissjoni sabiex timpenja ruħha b'mod attiv għal dan it-tip ta' mekkaniżmu, li joħloq kondizzjonijiet ekwivalenti ta' kompetizzjoni għal kumpaniji Ewropej fis-swieq tal-esportazzjoni u fir-rigward ta' beni importati.

5. **Kummenti dwar il-mekkaniżmu u l-indikaturi ta' monitoraġġ**

5.1 Peress li l-evalwazzjoni tal-Istat tal-Unjoni tal-Enerġija hija bbażata fuq ċerti indikaturi ewlenin, huwa importanti li jiġi żgurat li l-indikaturi huma dawk l-aktar rilevanti. Il-KESE jilqa' l-pjani tal-Kummissjoni li tiżviluppa l-indikaturi aktar, pereżempju indikaturi li jkejlu l-awtonimizzazzjoni tal-konsumatur. Fl-opinjoni tiegħu dwar l-Ewwel Rapport tal-istat tal-Unjoni tal-Enerġija, il-KESE stieden lill-Kummissjoni tinkludi l-aspetti soċjali fost il-kriterji għall-evalwazzjoni tal-Unjoni tal-Enerġija u l-impatt tat-tranżizzjoni tal-enerġija.

5.2 Attwalment, il-monitoraġġ huwa primarjament ibbażat fuq il-ħames pilastri tal-Unjoni tal-Enerġija u l-miri politiċi u regolatorji korrispondenti. Filwaqt li jqis li "tieħu dak li tkejjel", il-KESE jenfasizza l-ħtieġa tal-monitoraġġ tal-progress li sar għall-kisba tal-objettivi fundamentali tal-Unjoni tal-Enerġija, jiġifieri, il-benefiċċji li ġġib magħha għaċ-ċittadini u n-negozji, u b'konsegwenza għall-futur tal-UE.

5.3 Għaldaqstant, il-KESE jistieden lill-Kummissjoni biex issegwi l-iżvilupp ta' attivitajiet ekonomiċi relatati mal-enerġija, sabiex tiddeskrivi l-valur ekonomiku tal-Unjoni tal-Enerġija. Bl-istess mod, għandu jiġi mmonitorjat il-progress li sar fuq xogħlijiet relatati mal-enerġija. Dan għandu jinkludi wkoll il-valutazzjoni ta' "rilokazzjoni" potenzjali tal-investiment u l-impjieg.

5.4 Biex l-Unjoni tal-Enerġija tkun eqreb taċ-ċittadini, il-KESE jqis li huwa importanti li jiġi mmonitorjat u kkomunikat il-progress mill-perspettiva tal-ħajja ta' kuljum tal-konsumaturi. Dan jinkludi li jitqiesu: il-kontijiet tal-enerġija, l-informazzjoni dwar il-prodotti relatati mal-enerġija, l-użu tal-produzzjoni tal-enerġija lokali u deċentralizzata, il-kejl intelliġenti, l-istazzjonijiet tal-iċċarġjar tal-vetturi elettriċi, l-assistenza finanzjarja għall-prosumaturi u l-inċentivi tal-effiċjenza fl-enerġija għar-rinnovazzjoni tad-djar eċċ.

5.5 Sabiex jiġu segwiti l-motivaturi soċjetali, il-bidliet fil-perċezzjoni ta' kwistjonijiet tal-enerġja jistgħu jiġu mmonitorjati, inkluż: it-tħassib dejjem akbar dwar it-tniġġis tal-arja, aktar interess f'opportunitajiet ta' xogħol relatati mal-enerġija, l-implikazzjonijiet ta' żviluppi teknoloġiċi u l-preżenza ta' parteċipanti ġodda.

5.6 Ikun utli wkoll li ssir valutazzjoni tal-miżuri meħuda mill-Istati Membri f'termini ta' jekk jippromovux koerenza jew diverġenza fis-suq intern u f'relazzjonijiet esterni. F'dan ir-rigward, l-aktar kwistjoni sinifikanti hija l-valutazzjoni tal-konsegwenzi tal-Brexit fuq l-Unjoni tal-Enerġija.

5.7 Finalment, l-iżgurar tal-kwalità tad-data huwa parti essenzjali mit-titjib tal-mekkaniżmu ta' monitoraġġ. Id-data għandha tkun f'waqtha, preċiża, komparabbli u affidabbli, u dan se jirrikjedi l-iżvilupp kontinwu tal-metodi ta' ġbir u pproċessar tad-data.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-protezzjoni ta' individwi fir-rigward tal-ipproċessar ta' data personali mill-istituzzjonijiet, mill-korpi, mill-uffiċċji u mill-aġenziji tal-Unjoni u dwar il-moviment liberu tat-tali data, u li jħassar ir-Regolament (KE) Nru 45/2001 u d-Deċiżjoni Nru 1247/2002/KE"

(COM(2017) 8 final — 2017/0002 (COD))

(2017/C 288/15)

Relatur: **Jorge PEGADO LIZ**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 26.4.2017
Bażi ġuridika	Artikolu 16(2) tat-TFUE
Sezzjoni responsabbli	It-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	16.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	161/0/2

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-Kummissjoni, permezz tal-proposta li qed tiġi analizzata hawnhekk, tipprovdi tweġiba, b'mod ġeneralment korrett u adegwat, minn perspettiva strettament teknika u ġuridika, għall-bżonn li jiġu adattati r-regoli attwali tar-**Regolament (KE) Nru 45/2001 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill** [1] **u tad-Deċiżjoni Nru 1247/2002/KE tal-Parlament Ewropew, tal-Kunsill u tal-Kummissjoni** [2] **dwar il-protezzjoni tad-data personali mill-istituzzjonijiet, il-korpi u l-uffiċċji tal-Unjoni** skont ir-Regolament Ġenerali l-ġdid dwar il-Protezzjoni tad-Data (RĠPD) [3], li ser ikun applikabbli fl-UE kollha sa mill-25 ta' Mejju 2018.

1.2 Dan ma jwaqqafx lill-KESE milli jfakkar il-kontenut tal-kummenti u r-rakkomandazzjonijiet tiegħu dwar il-proposta tar-RĠPD, li issa ġiet ittrasformata fir-RĠPD attwali, u jiddispjaċih li din il-verżjoni finali ma kkunsidrathomx bis-sħiħ. Huwa jesprimi wkoll tħassib dwar il-fatt li d-dewmien fl-adozzjoni u d-dħul fis-seħħ tiegħu, meta jitqiesu l-iżviluppi teknoloġiċi rapidi f'dan il-qasam, jaggrava ir-riskji tal-approprjazzjoni illeċita tad-data u abbuż fl-ipproċessar u l-kummerċjalizzazzjoni tagħha, tant li jibża' li l-proposta ser isir antikwata saħansitra qabel ma tiġi implimentata. Fid-dawl tal-fatt li l-proposta li qed tiġi indirizzata hawnhekk hija adattament tar-RĠPD għall-funzjonament tal-istituzzjonijiet Ewropej, dan it-tħassib japplika mutatis mutandis għat-test inkwistjoni, b'mod partikolari fir-rigward tal-opaċità tal-lingwaġġ tiegħu, li huwa diffiċli biex jinftiehem miċ-ċittadin medju.

1.3 Min-naħa l-oħra, il-KESE jqis li dak li qed jiġri fl-istituzzjonijiet tal-UE għandu jittieħed bħala eżempju għall-proċeduri fil-livell nazzjonali u għalhekk iqis li hija meħtieġa attenzjoni speċjali fit-tfassil tal-proposta inkwistjoni.

1.4 F'dan ir-rigward, il-KESE huwa tal-fehma li aspetti bħall-formulazzjoni tal-proposta inkwistjoni fir-rigward tar-Regolamenti tal-Persunal tal-Unjoni Ewropea, it-trattament ta' sitwazzjonijiet ta' fastidju, il-bullying ċibernetiku u l-iżvelar ta' informazzjoni protetta fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE, l-applikazzjoni tagħha fir-rigward tal-internet tal-oġġetti, tal-megadata u tal-użu tal-magni tat-tiftix għall-finijiet ta' aċċess, ħolqien jew użu ta' data personali, kif ukoll l-informazzjoni personali ppubblikata fis-siti web tal-istituzzjonijiet u fin-netwerks soċjali (Facebook, Twitter, Instagram, Linkedin, eċċ.) ġew ittrattati b'mod espliċitu.

[1] ĠU L 8, 12.1.2001, p. 1.
[2] ĠU L 183, 12.7.2002, p. 1.
[3] Ir-Regolament (UE) 2016/679 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 119 tal-4.5.2016, p. 1).

1.5 Bl-istess mod, il-KESE kien japprezza kieku l-proposta indirizzat it-termini tas-sigurtà tas-sistemi tal-informazzjoni li jappoġġjaw l-ipproċessar tad-data u s-salvagwardji kontra l-attakki ċibernetiċi u t-tbagħbis jew l-iżvelar illeċitu ta' din id-data. B'hekk tiġi żgurata n-newtralità teknoloġika tagħha, mhux biss billi niddependu minn regoli interni speċifiċi għal kull servizz. Huwa jixtieq ukoll li tiġi ċċarata iżjed ir-relazzjoni bejn il-protezzjoni tad-data u l-ġlieda kontra l-kriminalità u t-terroriżmu, mingħajr ma dan ikun ifisser l-adozzjoni ta' miżuri ta' sorveljanza sproporzjonati jew eċċessivi u fi kwalunkwe każ dejjem taħt il-kontroll tal-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-Data (KEPD).

1.6 Kien ikun aktar apprezzat kieku l-proposta ddefinixxiet il-kompetenzi u l-karatteristiċi ta' taħriġ u adegwatezza meħtieġa sabiex persuna tinħatar bħala uffiċjal tal-protezzjoni tad-data, kontrollur tad-data jew proċessur fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE, dejjem taħt il-kontroll u l-monitoraġġ tal-KEPD.

1.7 Il-KESE huwa tal-fehma wkoll li, minħabba l-karatteristiċi speċifiċi tad-data miġbura li taffettwa direttament il-privatezza tas-suġġetti tad-data, b'mod partikolari f'dak li għandu x'jaqsam mas-saħħa, u d-data fiskali u oċjali, id-data għandha tkun limitata għal dak li huwa strettament neċessarju għall-finijiet li tkun maħsuba għalihom, u għandha tkun żgurata protezzjoni massima u garanziji massimi fl-ipproċessar tad-data personali li tkun partikolarment sensittiva, abbażi tal-istandards internazzjonali u tal-liġijiet nazzjonali l-aktar avvanzati kif ukoll tal-aħjar prattiki ta' ċerti Stati Membri.

1.8 Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li l-proposta tipprevedi b'mod espliċitu t-tisħiħ tal-mezzi tal-KEPD u l-allokazzjoni ta' persunal suffiċjenti kif ukoll livell għoli ta' għarfien u kompetenza teknika fil-qasam tal-protezzjoni tad-data.

1.9 Il-KESE jafferma mill-ġdid, għal darb'oħra, il-ħtieġa li d-data tal-persuni kollettivi (impriżi, NGOs, kumpaniji kummerċjali, eċċ.) li jkunu kkostitwiti legalment ikunu wkoll soġġetti għal protezzjoni fil-qasam tal-ġbir u l-ipproċessar tad-data.

1.10 Fl-aħħar nett, fl-analiżi tiegħu l-KESE jipproponi serje ta' emendi għad-diversi dispożizzjonijiet li, jekk jiġu adottati, jikkontribwixxu għal protezzjoni aktar effettiva tad-data personali fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE, mhux biss fir-rigward tal-uffiċjali tagħha iżda wkoll tal-eluf ta' ċittadini Ewropej li jinsabu f'kuntatt magħha, u b'hekk iħeġġeġ lill-Kummissjoni, kif ukoll lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill, biex jikkunsidrawhom fil-verżjoni finali tal-proposta.

2. **Ir-raġunijiet għall-proposta u l-għanijiet tagħha**

2.1 Kif identifikat mill-Kummissjoni fil-memorandum ta' spjegazzjoni, l-għan tal-proposta tagħha huwa li **tirrevoka r-Regolament (KE) Nru 45/2001** ([4]) **u d-Deċiżjoni Nru 1247/2002/KE** dwar il-protezzjoni tad-data personali mill-istituzzjonijiet, il-korpi u l-uffiċċji tal-Unjoni, b'żewġ objettivi:

— il-ħarsien tad-dritt fundamentali għall-protezzjoni tad-data;

— l-iżgurar tal-moviment liberu tad-data personali fi ħdan l-UE.

2.2 Wara perjodu twil u kkumplikat ta' tfassil, il-Kunsill u l-Parlament Ewropew fl-aħħar adottaw ir-Regolament Ġenerali dwar il-Protezzjoni tad-Data (RĠPD) ([5]), li ser ikun applikabbli fl-UE kollha sa mill-25 ta' Mejju 2018. Dan ir-regolament jimplika l-adattament ta' diversi strumenti leġislattivi ([6]), fosthom l-imsemmija Regolament (KE) Nru 45/2001 u d-Deċiżjoni Nru 1247/2002/KE.

2.3 Meta jitqiesu r-riżultati tal-istħarriġ u l-konsultazzjonijiet tal-partijiet interessati, u l-istudju ta' evalwazzjoni dwar l-applikazzjoni tar-Regolazzjoni matul dawn l-aħħar 15-il sena, li l-Kummissjoni tagħtih importanza kbira, hija tikkonkludi b'mod partikolari li:

— ir-Regolament (KE) Nru 45/2001 jista' jiġi applikat b'mod aktar rigoruż permezz ta' sanzjonijiet min-naħa tal-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-Data (KEPD);

— użu aktar determinat tal-poteri tal-awtorità superviżorja rispettiva jista' jirriżulta f'applikazzjoni aħjar tar-regoli tal-protezzjoni tad-data;

([4]) Il-KESE adotta Opinjoni dwar din il-proposta (ĠU C 51, 23.2.2000, p 48) (mhux disponibbli bil-Malti).
([5]) Regolament (UE) 2016/679 tas-27.4.2016 (ĠU L 119, 4.5.2016, p. 1).
([6]) COM(2017) 10 final, COM(2017) 9 final.

— huwa meħtieġ li tiġi ssemplifikata s-sistema ta' notifiki u kontrolli preliminari sabiex tiżdied l-effiċjenza u jitnaqqsu l-piżijiet amministrattivi;

— il-kontrolluri tad-data għandhom jadottaw metodu ta' ġestjoni tar-riskji u jagħmlu evalwazzjonijiet tar-riskji qabel ma jwettqu operazzjonijiet ta' pproċessar, b'mod li japplikaw fl-aħjar forma r-rekwiżiti għaż-żamma tad-data u ta' sigurtà;

— ir-regoli dwar is-settur tat-telekomunikazzjoni mhumiex aġġornati u jeħtieġ li dan il-kapitolu jiġi allinjat mad-Direttiva dwar il-privatezza u l-komunikazzjonijiet elettroniċi;

— jenħtieġ li jiġu ċċarati ċerti definizzjonijiet essenzjali tar-regolament bħal dawk li għandhom x'jaqsmu mal-identifikazzjoni tal-kontrolluri tad-data fi ħdan l-istituzzjonijiet, il-korpi, l-uffiċċji u l-aġenziji tal-Unjoni, id-definizzjoni tad-destinatarji u l-estensjoni tal-obbligu ta' kunfidenzjalità għall-proċessuri esterni.

2.4 Wara li kkunsidrat in-natura u l-portata tal-emendi li għandhom isiru fl-istrumenti legali preċedenti, il-Kummissjoni ddeċidiet li għandhom jiġu rrevokati fl-intier tagħhom u li r-Regolament inkwistjoni għandu jiġi ssostitwit bid-dispożizzjonijiet imsemmija sabiex jidħlu fis-seħħ fl-istess ħin mar-Regolament (UE) 2016/679 u b'konformità ma' dak li huwa previst fl-Artikolu 98 tiegħu.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Minn perspettiva strettament teknika u ġuridika, il-KESE jikkonferma li huwa jaqbel fil-prinċipju rigward:

— il-ħtieġa u l-idoneità tal-inizjattiva li qed tiġi analizzata hawnhekk;

— l-istrument legali magħżul — regolament;

— l-għażla li jiġu rrevokati fl-intier tagħhom l-istrumenti eżistenti;

— il-bażi legali magħżula għall-adozzjoni tiegħu;

— il-ħarsien ċar tal-kriterji ta' proporzjonalità, sussidjarjetà u responsabbiltà;

— iċ-ċarezza u l-istruttura tal-formulazzjoni tiegħu;

— id-definizzjoni aħjar ta' ċerti kunċetti bħall-kunsens validu;

— il-koerenza murija mal-bqija tal-istrumenti legali li magħhom huwa relatat, b'mod speċjali r-Regolament (UE) 2016/679, il-Proposta għal Regolament COM(2017) 10 final u l-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni stess — Il-bini ta' ekonomija Ewropea tad-data ([7]);

— l-opzjoni, għall-ewwel darba, li jiġu inklużi multi espliċiti għal kwalunkwe nuqqas ta' konformità u ksur;

— it-tisħiħ tal-poteri tal-KEPD;

— il-fatt li din l-inizjattiva ma ġietx inkluża fil-Programm REFIT;

— l-isforz biex ikun hemm kompatibbiltà ċara ma' drittijiet fundamentali oħrajn, bħal dawk minquxa fil-Karta Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali li jirrigwardaw il-libertà ta' espressjoni (Artikolu 11), il-protezzjoni tal-proprjetà intellettwali (Artikolu 17(2)), il-projbizzjoni tad-diskriminazzjoni abbażi tar-razza, l-oriġini etnika, il-karatteristiċi ġenetiċi, ir-reliġjon jew it-twemmin, l-opinjonijiet politiċi jew ta' natura oħra, id-diżabilità jew l-orjentazzjoni sesswali (Artikolu 21), id-drittijiet tat-tfal (Artikolu 24), id-dritt għal livell għoli ta' ħarsien tas-saħħa tal-bniedem (Artikolu 35), id-dritt ta' aċċess għad-dokumenti (Artikolu 42) u d-dritt għal rimedju effettiv u għal proċess imparzjali (Artikolu 47).

([7]) COM(2017) 9 final.

3.2 Dan huwa mingħajr preġudizzju għall-kontenut tal-kummenti u r-rakkomandazzjonijiet tiegħu dwar il-proposta tar-RĠPD ([8]), li issa ġiet ittrasformata fir-RĠPD attwali ([9]), li din il-verżjoni finali ma kkundrathomx għalkollox. Barra minn hekk, fid-dawl tal-iżviluppi teknoloġiċi rapidi f'dan il-qasam, il-KESE jibża' li d-dewmien fl-adozzjoni u d-dħul fis-seħħ tagħha jaggrava r-riskju ta' approprjazzjoni illeċita tad-data u abbuż fl-ipproċessar u l-kummerċjalizzazzjoni tagħha, tant li jibża' li l-proposta ser issir antikwata saħansitra qabel ma tiġi implimentata. Peress li l-proposta inkwistjoni hija adattament tar-RĠPD għall-funzjonament tal-istituzzjonijiet Ewropej, dan it-tħassib japplika mutatis mutandis għat-test inkwistjoni, b'mod partikolari fir-rigward tal-opaċità tal-lingwaġġ tiegħu, li huwa diffiċli biex jinftiehem miċ-ċittadin medju, u għaldaqstant kien ikun aħjar kieku ġie ppreżentat u diskuss fl-istess ħin mal-proposta.

3.3 Min-naħa l-oħra, meta jitqies li dak li qed iseħħ fl-istituzzjonijiet tal-UE għandu jittieħed bħala eżempju għall-proċeduri fil-livell nazzjonali, il-KESE jikkunsidra li ċertu tħassib għandu jiġi indirizzat fil-proposta li qed tiġi analizzata hawnhekk.

3.4 L-ewwel u qabel kollox, mhuwiex ċar jekk il-proposta kkunsidratx kif imiss ir-Regolamenti tal-Persunal tal-Unjoni Ewropea (Regolament Nru 31 (KEE) ([10]), fid-dawl tan-nuqqas ta' dispożizzjonijiet leġislattivi speċifiċi li jiggarantixxu li d-data personali tal-uffiċjali u persunal ieħor tal-istituzzjonijiet tkun soġġetta għal garanzija ta' protezzjoni aktar effettiva fir-rigward tar-reklutaġġ, il-karriera, il-perjodu ta' validità tal-kuntratt u kwalunkwe tiġdid u l-evalwazzjoni tagħhom.

3.4.1 Jekk mhux f'dan it-test, għandhom jiġu previsti dispożizzjonijiet ta' natura ġenerali b'regoli dwar ir-reġistru tas-saħħa tal-uffiċjali u l-qraba tagħhom, il-protezzjoni tad-data maħluqa jew użata mill-uffiċjali u d-data ġenetika tagħhom, l-ipproċessar u l-protezzjoni tal-messaġġi mibgħuta bl-email, jew dawk mibgħuta miċ-ċittadini lill-korpi tal-UE kif ukoll dawk mibgħuta jew skambjati bejn uffiċjali ta' dawn il-korpi bejniethom jew esternament, u l-kontenut u l-paġni web li huma jkunu żaru ([11]).

3.4.2 Bl-istess mod, jistħoqqilhom trattament speċjali s-sitwazzjonijiet ta' fastidju bħall-bullying ċibernetiku, kif ukoll l-iżvelar ta' informazzjoni protetta fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE, minkejja d-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 68..

3.4.3 Il-KESE jistaqsi wkoll dwar it-termini tal-applikazzjoni tal-il-proposta li qed tiġi analizzata hawnhekk u tar-Regolament (UE) 2016/679, f'dak li jirrigwarda l-internet tal-oġġetti, il-megadata u l-użu tal-magni tat-tiftix għall-iskopijiet ta' aċċess, ħolqien jew użu ta' data personali, kif ukoll informazzjoni personali ppubblikata f'paġni tal-istituzzjonijiet fin-netwerks soċjali (Facebook, Twitter, Instagram, Linkedin, eċċ.), mingħajr il-kunsens espliċitu tas-suġġett tad-data.

3.5 Il-KESE kien japprezza kieku l-proposta tal-Kummissjoni, minbarra r-referenza għall-kunfidenzjalità tal-komunikazzjonijiet elettroniċi fl-Artikolu 34 tal-Proposta għal Regolament, indirizzat it-termini tas-sigurtà tas-sistemi ta' informazzjoni li jappoġġjaw l-ipproċessar tad-data u s-salvagwardji kontra l-attakki ċibernetiċi u t-tbagħbis jew l-iżvelar illeċitu ta' din id-data ([12]). B'hekk tiġi żgurata n-newtralità teknoloġika tagħha, mhux biss billi niddependu minn regoli interni speċifiċi għal kull servizz. Huwa jixtieq ukoll li tiġi ċċarata iżjed ir-relazzjoni bejn il-protezzjoni tad-data u l-ġlieda kontra l-kriminalità u t-terroriżmu, mingħajr ma dan ikun ifisser l-adozzjoni ta' miżuri ta' sorveljanza sproporzjonati jew eċċessivi u fi kwalunkwe każ dejjem taħt il-kontroll tal-KEPD.

3.6 Il-KESE jenfasizza li l-interkonnessjoni tad-data personali fi ħdan l-organizzazzjonijiet tal-UE ma tistax titħalla biss għall-prinċipju tar-responsabbiltà previst fil-premessa 16, u f'dan ir-rigward jitlob lill-Kummissjoni biex tintroduċi regola speċifika li tipprevedi li l-interkonnessjoni tkun tista' ssir biss wara li tiġi awtorizzata mill-KEPD fuq talba tal-kontrollur tad-data jew b'mod konġunt mal-proċessur.

3.7 Barra minn hekk, mingħajr preġudizzju għal dak li jipprevedi l-punt 51 tal-preambolu u tal-Artikolu 44(3) tal-proposta, kien japprezza li kieku ġew iddefiniti l-kompetenzi u l-karatteristiċi ta' taħriġ u adegwatezza meħtieġa sabiex persuna tinħatar bħala uffiċjal għall-protezzjoni tad-data, kontrollur tad-data jew proċessur, fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE ([13]). Kwalunkwe ksur tal-funzjonijiet tagħhom għandu jkun soġġett għal sanzjonijiet ġenwinament dissważivi, f'livell dixxiplinari, ċivili u kriminali, stabbiliti fil-proposta u dejjem taħt il-kontroll u l-monitoraġġ tal-KEPD.

([8]) ĠU C 229, 31.7.2012, p. 90.
([9]) Ir-Regolament (UE) 2016/679.
([10]) ĠU 45, 14.6.1962, p. 1385/62 (mhux disponibbli bil-Malti), u emendi sussegwenti.
([11]) Bħal mhuwa l-każ, pereżempju, fil-ġabra ta' "Avis et Recommandations de la Commission de la Vie privé de la Belgique sur la vie privé sur le lieu de travail, 01.2013" [Opinjonijiet u rakkomandazzjonijiet tal-Kummissjoni għall-Protezzjoni tal-Ħajja Privata Belġjana dwar il-privatezza fil-post tax-xogħol] (Jannar 2013).
([12]) Bħal mhuwa l-każ, pereżempju, tar-"Recommandation d'initiative relative aux mesures de sécurité à respecter afin de prévenir les fuites de données" [Rakkomandazzjoni ta' inizjattiva dwar il-miżuri ta' sigurtà li għandhom jiġu rispettati sabiex jiġi evitat l-iżvelar illeċitu tad-data], Kummissjoni għall-Protezzjoni tal-Ħajja Privata Belġjana, 1/2013 tal-21 ta' Jannar 2013.
([13]) Kif imsemmi, pereżempju, fil-"Guidelines on Data Protection Officers" [Linji gwida dwar l-uffiċjali għall-protezzjoni tad-data], WP 243 tal-Artikolu 29, tat-13 ta' Diċembru 2016.

3.8 Waqt li jirrikonoxxi li l-proposta li qed tiġi analizzata hawnhekk tirrappreżenta livell ogħla ta' protezzjoni meta mqabbla mar-Regolament attwali (KE) Nru 45/2001, il-KESE huwa tal-fehma li, minħabba l-karatteristiċi speċifiċi tad-data miġbura li taffettwa direttament il-privatezza tas-suġġetti tad-data, b'mod partikolari f'dak li għandu x'jaqsam mas-saħħa u d-data fiskali u soċjali, din għandha tkun limitata għal dak li huwa strettament neċessarju għall-finijiet li għalihom hija maħsuba, u għandha tkun żgurata protezzjoni massima u garanziji massimi fl-ipproċessar tad-data personali, fuq il-bażi tal-istandards internazzjonali u l-liġijiet nazzjonali l-aktar avvanzati kif ukoll l-aħjar prattiki ta' ċerti Stati Membri ([14]).

3.9 Waqt li huwa konxju li kemm ir-Regolament (UE) 2016/679 kif ukoll il-proposta inkwistjoni japplikaw biss għal data li s-soġġetti tagħha jkunu individwi, huwa jafferma mill-ġdid il-ħtieġa li d-data tal-persuni kollettivi (impriżi, NGOs, kumpaniji kummerċjali, eċċ.) li jkunu kkostitwiti legalment, tkun soġġetta wkoll għall-protezzjoni fil-qasam tal-ġbir u l-ipproċessar tad-data.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 L-analiżi tal-karatteristiċi speċifiċi tat-test tal-proposta tqajjem xi dubji u riżervi, fid-dawl tal-prinċipji fundamentali tal-protezzjoni tal-ħajja privata b'konformità mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE u tal-prinċipji tal-proporzjonalità u l-prekawzjoni.

4.2 *Artikolu 3*

L-istituzzjonijiet u l-korpi tal-Unjoni huma ddefiniti fil-paragrafu 2(a) bħala l-istituzzjonijiet, il-korpi, l-uffiċċji u l-aġenziji tal-Unjoni stabbiliti mit-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea, it-TFUE jew it-Trattat Euratom, jew abbażi tagħhom. Il-KESE jistaqsi jekk din id-definizzjoni tinkludix ukoll il-gruppi ta' ħidma, il-kunsilli konsultattivi, il-kumitati, il-pjattaformi, gruppi potenzjali oħra, eċċ, kif ukoll netwerks ta' informazzjoni internazzjonali li l-istituzzjonijiet jagħmlu parti minnhom iżda li ma jkunux ikkontrollati minnhom.

4.3 *Artikolu 4*

4.3.1 Peress li r-Regolament inkwistjoni japplika għad-data pproċessata fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE, il-KESE jidhirlu li għandu jiddaħħal b'mod espliċitu l-prinċipju tan-nondiskriminazzjoni fir-rigward tad-data pproċessata.

4.3.2 Fir-rigward tal-Artikolu 4(1)(b), f'każ ta' pproċessar għall-finijiet ta' arkivjar fl-interess pubbliku, riċerka xjentifika jew storika jew għall-finijiet ta' statistika, dan għandu jkun soġġett għal awtorizzazzjoni minn qabel mill-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-Data, li mhuwiex previst fl-Artikolu 58.

4.3.3 Fl-aħħar nett, huwa tal-fehma li għandu jkun hemm dispożizzjoni espliċita ekwivalenti għall-Artikolu 7 attwali tar-Regolament (KE) 45/2001 fir-rigward tat-trasferiment tad-data bejn l-istituzzjonijiet tal-UE.

4.4 *Artikolu 5*

4.4.1 Mhuwiex ċar għaliex l-Artikolu 5(1)(b) tal-Proposta għal Regolament mhuwiex soġġett għall-paragrafu 2 tal-istess artikolu, għall-kuntrarju tal-inċiżi (c) u (e) tal-Artikolu 6, li huma t-tnejn soġġetti għad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 3 tar-RĠPD.

4.4.2 Il-KESE huwa tal-fehma li fl-inċiż d) għandu jiżdied li l-kunsens għandu jkun soġġett għall-prinċipju ta' bona fede.

4.5 *Artikolu 6*

4.5.1 L-applikazzjoni ta' dan l-Artikolu dejjem għandha tkun soġġetta għal awtorizzazzjoni min-naħa tal-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-Data.

4.5.2 F'dawn il-każijiet, is-suġġett tad-data dejjem għandu jkun infurmat minn qabel dwar dik l-eventwalità sa mill-mument meta tinġabar id-data jew fil-mument meta tittieħed deċiżjoni ġdida, u li jista' eventwalment jitlob korrezzjoni, oppożizzjoni, tħassir jew limitazzjoni ta' dak l-ipproċessar.

([14]) Ara, pereżempju, il-liġi Portugiża dwar il-protezzjoni tad-data (Liġi 67/98 tas-26 ta' Ottubru 1998).

4.6 *Artikolu 8*

4.6.1 Il-KESE jemmen li l-eċċezzjoni għar-regola dwar il-validità tal-kunsens għal tfal ta' taħt is-16-il sena (bejn it-13 u s-16-il sena), li diġà fiha nnifisha hija anormali, hija ammissibbli għall-Istati Membri biss għal raġunijiet kulturali fil-liġi domestika (Artikolu 8 tar-RĠPD), iżda ma għandhiex tkun permessa bħala regola għall-istituzzjonijiet tal-UE (Artikolu 8 (1)), li jiddeterminaw l-età tal-kunsens bħala 13-il sena.

4.6.2 Min-naħa l-oħra, mhuwiex ċar kif il-KEPD għandu jagħti "attenzjoni speċifika" lit-tfal, kif imsemmi fl-Artikolu 58 (1)(b), b'mod partikolari fil-każ tad-direttorji tal-utenti previsti fl-Artikolu 36, meta d-data tagħhom tkun aċċessibbli għall-pubbliku.

4.7 *Artikolu 10*

4.7.1 Fil-paragrafu 1 għandha tiġi inkluża wkoll l-affiljazzjoni politika (li mhijiex sinonima għat-twemmin politiku) u l-ħajja privata.

4.7.2 Fil-paragrafu 2(b), għall-finijiet tat-twettiq tal-obbligi u l-eżerċitar ta' drittijiet speċifiċi tas-suġġett tad-data, dan tal-aħħar dejjem għandu jkun infurmat minn qabel.

4.7.3 Fil-paragrafu 2(d), l-ipproċessar jista' jsir biss jekk ikun hemm il-kunsens tas-suġġett tad-data.

4.7.4 Fl-inċiż (e), jista' jkun hemm eċċezzjoni biss jekk wieħed ikun jista' jiddeduċi b'mod leġittimu l-kunsens għall-ipproċessar tad-data mid-dikjarazzjonijiet tiegħu.

4.8 *Artikolu 14*

Inkwantu l-istituzzjonijiet tal-UE mhumiex awtorizzati li jitolbu ħlasijiet għas-servizzi li jipprovdu, ir-rifjut li tittieħed azzjoni fuq it-talba tas-suġġett tad-data għandu jiġi applikat biss bħala l-aħħar alternattiva.

4.9 *Artikoli 15, 16 u 17*

4.9.1 Fil-każ tal-informazzjoni addizzjonali prevista fl-Artikolu 15(2), għandu jiżdied ir-rekwiżit li s-suġġett tad-data jkun infurmat dwar in-natura obbligatorja jew fakultattiva tar-risposta tal-kontrollur tad-data, kif ukoll dwar il-konsegwenzi possibbli tan-nuqqas ta' risposta.

4.9.2 F'każ ta' ġbir ta' data minn netwerks miftuħa, is-suġġett tad-data għandu jiġi infurmat dejjem li d-data personali tiegħu tista' tiċċirkola fin-netwerks mingħajr kundizzjonijiet ta' sigurtà, u li jkun hemm ir-riskju li terzi persuni mhux awtorizzati jistgħu jaraw u jużaw dik id-data.

4.9.3 Id-dritt imsemmi fl-Artikolu 17(1) għandu jinkiseb liberament u mingħajr restrizzjonijiet, f'intervalli raġonevoli, b'mod mgħaġġel jew immedjat u mingħajr spejjeż.

4.9.4 Il-KESE jissuġġerixxi li jkun hemm l-obbligu li s-suġġett tad-data jiġi infurmat ukoll li data li tikkonċernah tkun qed tiġi pproċessata jew le.

4.9.5 L-informazzjoni mogħtija skont l-Artikolu 17(1) għandha tkun f'forma ċara u li tinftiehem, b'mod partikolari fir-rigward tad-data pproċessata u kwalunkwe informazzjoni dwar l-oriġini ta' dik id-data.

4.10 *Artikolu 21*

Huwa mifhum li l-esklużjoni mill-Proposta għal Regolament ta' dispożizzjonijiet identiċi għal dawk tal-Artikolu 21(2) u (3) tar-RĠPD tfisser li d-data qatt ma tista' tiġi pproċessata għall-finijiet ta' kummerċjalizzazzjoni diretta, li hija ħaġa tajba, iżda l-inċertezza ta' din l-interpretazzjoni għandha tiġi ċċarata b'mod espliċitu fit-test innifsu.

4.11 *Artikolu 24*

4.11.1 Il-KESE huwa tal-fehma li fil-paragrafu 2(c) għandu jiżdied li l-kunsens iseħħ biss wara li tkun ingħatat informazzjoni espliċita dwar l-effetti ġuridiċi tad-deċiżjonijiet fuq is-suġġett tad-data, peress li b'dan il-mod biss jista' jitqies li l-kunsens ikun debitament infurmat.

4.11.2 Fir-rigward tal-paragrafu 3, il-KESE huwa tal-fehma li l-mezzi adegwati għandhom jiġu ddefiniti mill-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-Data u mhux mill-kontrollur tad-data.

4.12 *Artikolu 25*

4.12.1 Il-KESE jibża' li l-formulazzjoni tal-Artikolu 25 tal-Proposta għal Regolament tirrappreżenta interpretazzjoni wisq wiesgħa ta' dak li jipprevedi l-Artikolu 23 tar-RĠPD fir-rigward tal-ambitu tal-limitazzjonijiet fuq l-applikazzjoni tad-dispożizzjonijiet li jistabbilixxu d-drittijiet fundamentali tas-suġġett tad-data. Jagħti parir li dan għandu jiġi rrivedut b'mod kritiku fuq il-bażi ta' analiżi bir-reqqa u, possibbilment, restrittiva tad-diversi inċiżi, b'mod partikolari fir-rigward tar-restrizzjoni tad-dritt ta' kunfidenzjalità fin-netwerks ta' komunikazzjonijiet elettroniċi kif previst fl-Artikolu 7 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali stabbilita fid-Direttiva attwali dwar il-Privatezza Elettronika u li nżammet fil-Proposta għal Regolament li qiegħda tiġi evalwata f'Opinjoni oħra tal-KESE.

4.12.2 Il-KESE jopponi direttament il-possibbiltà prevista fl-Artikolu 25(2) f'dak li jirrigwarda l-possibbiltà għall-istituzzjonijiet u l-korpi tal-Unjoni li japplikaw limitazzjonijiet fuq id-drittijiet tas-soġġetti tad-data li ma jirriżultawx minn atti legali espressi li jawtorizzawhom. L-istess jgħodd għall-Artikolu 34.

4.13 *Artikolu 26*

Għandu jiġi ċċarat li l-kontrolluri tad-data personali, il-proċessuri, kif ukoll il-persuni li, fit-twettiq tal-funzjonijiet tagħhom, ikollhom għarfien dwar data personali pproċessata, għandhom ikunu marbuta bis-segretezza professjonali, anke wara li jintemmu l-funzjonijiet tagħhom u għal perjodu ta' żmien raġonevoli.

4.14 *Artikoli 29 u 39*

Waqt li huwa minnu li d-dispożizzjonijiet tal-Artikoli 24(3) u 40 et seq. tar-RĠPD ma ġewx aċċettati fil-Proposta għal Regolament (kodiċijiet ta' kondotta), kif imsemmi b'mod espliċitu fil-premessa tal-preambolu li tittratta l-Artikolu 26, ma jidhirx li huwa korrett li fl-Artikoli 29(5) u 39(7) tal-Proposta għal Regolament huwa aċċettat li s-sempliċi adeżjoni ma' kodiċi ta' kondotta msemmi fl-Artikolu 40 tar-RĠPD tista' titqies bħala garanzija suffiċjenti għall-qadi tal-funzjonijiet ta' proċessur li ma jkunx istituzzjoni jew korp tal-Unjoni.

4.15 *Artikolu 31*

Il-KESE huwa tal-fehma li s-sempliċi "possibbiltà" imsemmija fl-Artikolu 31(5) għandha minflok tinbidel f'"obbligu" ta' żamma tr-reġistri tal-attivitajiet ta' proċessur f'reġistru ċentrali, li jkun aċċessibbli għall-pubbliku.

4.16 *Artikolu 33*

Il-KESE jissuġġerixxi wkoll li l-kontrollur tad-data u l-proċessur għandhom iwettqu kontroll tal-mezzi tad-data, kontroll tal-inseriment, kontroll tal-użu u kontroll tat-trasmissjoni tad-data, u għaldaqstant għandhom:

— jimpedixxu l-aċċess minn persuni mhux awtorizzati għall-apparat użat għall-ipproċessar ta' din id-data;

— jimpedixxu li l-mezzi tad-data jinqraw, jiġu kkopjati, immodifikati jew imneħħija minn persuni mhux awtorizzati;

— jimpedixxu l-introduzzjoni mhux awtorizzata, kif ukoll it-teħid ta' tagħrif, il-modifikazzjoni jew l-eliminazzjoni mhux awtorizzati ta' data personali mdaħħla;

— jimpedixxu li s-sistemi ta' pproċessar awtomatiku tad-data jkunu jistgħu jintużaw minn persuni mhux awtorizzati permezz ta' apparat għat-trasmissjoni tad-data;

— jiggarantixxu li jkun possibbli li ssir verifika tal-entitajiet li lilhom tista' tintbagħat data personali;

— jiggarantixxu li l-persuni awtorizzati jistgħu jaċċessaw biss id-data koperta mill-awtorizzazzjoni preliminari.

4.17 *Artikolu 34*

Il-KESE jittama li dan l-artikolu jkun konformi mad-dispożizzjonijiet rispettivi tal-Proposta għal Regolament dwar il-Privatezza Elettronika u li l-istituzzjonijiet u l-korpi tal-UE jkunu soġġetti għall-iskrutinju tal-KEPD fir-rigward tal-kunfidenzjalità tal-komunikazzjonijiet elettroniċi.

4.18 *Artikolu 42*

Il-KESE jibża' li l-espressjoni "wara" fil-paragrafu 1 tista' tinftiehem bħala dmir ta' konsultazzjoni wara li jkun ġie approvat l-att u li l-konsultazzjoni ma tibqax issir lanqas fuq bażi informali, kif isir attwalment.

4.19 *Artikolu 44*

Il-KESE huwa tal-fehma li, fil-prinċipju, huma biss l-uffiċjali għandhom jinħatru bħala uffiċjali tal-protezzjoni tad-data. Fil-każ li, b'mod eċċezzjonali, dan ma jkunx possibbli għandha madankollu jiġu rreklutati permezz tar-regoli tal-akkwist pubbliku dwar il-forniment tas-servizzi u jkunu soġġetti għall-iskrutinju tal-KEPD.

4.20 *Artikolu 45*

4.20.1 Jekk, minkejja dak li ntqal hawn fuq u dejjem jekk ma jkunx funzjonarju, għandu jkun possibbli li l-uffiċjali tal-protezzjoni tad-data, abbażi tan-natura tal-kariga tagħhom, jitneħħew mill-kariga tagħhom fi kwalunkwe mument, u huwa meħtieġ biss parir favorevoli mill-KEPD (Artikolu 45(8) tar-Regolament).

4.20.2 Huwa mifhum li l-perjodu tal-mandat tiegħu għandu jkun iffissat għal 5 snin u jiġġedded darba biss.

4.21 *Artikolu 56*

Avvenimenti reċenti u magħrufin sew li kienu jinvolvu uffiċjali tal-ogħla livell jissuġġerixxu li għandhom jiġu stabbiliti kriterji ta' inkompatibbiltà u impedimenti għal perjodu ta' żmien raġonevoli għall-eżerċitar ta' ċerti funzjonijiet, b'mod partikolari f'impriżi privati, wara li jintemm il-mandat tagħhom.

4.22 *Artikolu 59*

F'ċerti lingwi, b'mod partikolari fil-verżjoni Ingliża, it-terminu "actions" użat fil-punt 5 huwa wisq ristrett u għandu jiġi ssostitwit bit-terminu "proceedings" (fil-verżjoni Portugiża dan il-kunċett huwa tradott b'mod korrett).

4.23 *Artikolu 63*

Fir-rigward tal-paragrafu 3, u minħabba s-sensittività tas-suġġett tal-proposta inkwistjoni, il-KESE huwa tal-fehma li għandu jinqeleb il-prinċipju ta' rifjut taċitu, sabiex b'hekk il-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-Data jkun obbligat li jirrispondi b'mod espliċitu għal kull ilment indirizzat lilu. Fin-nuqqas ta' dan, jitqiesu bħala differiti.

4.24 *Artikolu 65*

Kif jissemma fl-Opinjoni tal-KESE dwar il-proposta li minnha oriġina r-Regolament (UE) 2016/679, għandha tiġi enfasizzata l-ħtieġa li l-proposta tipprevedi, lil hinn minn dak li jissemma fl-Artikolu 67, il-possibbiltà ta' reazzjoni għall-ksur tad-data personali permezz ta' azzjoni kollettiva, mingħajr il-ħtieġa ta' mandat individwali, peress li, b'mod ġenerali, meta jseħħ ksur ta' dan it-tip, ma jkunx hemm persuna waħda milquta iżda għadd — xi minn daqqiet indeterminat — ta' persuni.

4.25 Il-Proposta għal Regolament hija mimlija b'espressjonijiet jew kunċetti ta' natura ambigwa u soġġettiva, u jirrakkomanda li dawn jiġu riveduti jew jinbidlu. Dan huwa l-każ, pereżempju, ta' espressjonijiet bħal "kemm jista' jkun", "jekk possibbli", "mingħajr dewmien", "riskju għoli", "konsiderazzjoni dovuta", "perjodu ta' żmien raġonevoli", "importanza partikolari".

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2003/59/KE dwar il-kwalifika inizjali u taħriġ perjodiku ta' sewwieqa ta' ċerti vetturi tat-triq għat-trasport ta' prodotti jew passiġġieri u d-Direttiva 2006/126/KE dwar il-liċenzji tas-sewqan"

(COM(2017) 47 final — 2017/0015 (COD))

(2017/C 288/16)

Relatur: **Pasi MOISIO**

Konsultazzjoni	Il-Kunsill tal-Unjoni Ewropea, 20.2.2017
	Il-Parlament Ewropew, 1.3.2017
Bażi ġuridika	L-Artikolu 91 tat-TFUE
Sezzjoni kompetenti	It-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	16.5.2017
Adottata fil-plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	185/0/0

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-KESE jirrikonoxxi li minkejja ċerti nuqqasijiet, id-Direttiva dwar il-kwalifika u taħriġ perjodiku ta' sewwieqa ta' vetturi tqal tal-merkanzija [1] kellha b'mod ġenerali effetti pożittivi għas-setturi tat-trasport bit-triq Ewropew. Il-ħolqien ta' sistema ta' taħriġ armonizzat għen biex ittejbet il-kapaċità tas-sewwieqa li jwettqu xogħolhom, ġie żviluppat livell komuni ta' servizz fis-settur tat-trasport bit-triq, u żdiedet l-attrazzjoni tas-settur għal min jidħol ġdid.

1.2 Il-KESE jqis li l-proposta li qed tiġi diskussa [2] biex tiġi emendata din id-Direttiva għandha l-potenzjal li tikkonsolida aktar il-prinċipju tal-UE tal-libertà ta' moviment u li tkun pass ieħor lejn suq tat-trasport tal-UE aktar b'saħħtu u aktar miftuħ li huwa bbażat fuq kompetizzjoni ġusta u jista' jiġi ssorveljat b'mod aktar effettiv u ġust.

1.3 Il-KESE japprova l-objettivi stabbiliti għall-emendar tad-Direttiva dwar il-kwalifika u taħriġ perjodiku ta' sewwieqa, jiġifieri li tittejjeb is-sikurezza fit-toroq fl-Ewropa, kif ukoll is-saħħa u s-sigurtà tas-sewwieqa professjonali waqt ix-xogħol tagħhom. Il-Kumitat innota b'mod partikolari li nkisbu riżultati eċċellenti fil-qasam tas-sikurezza fit-toroq matul dawn l-aħħar ftit snin, u għalhekk iheġġeġ lill-Kummissjoni tkompli b'miżuri li jirrinfurzaw ix-xejra pożittiva.

1.4 Bl-istess mod, il-KESE jilqa' l-objettiv tad-Direttiva li jiġu armonizzati u semplifikati l-proċeduri amministrattivi fl-Istati Membri differenti, sabiex is-sessjonijiet u l-programmi ta' taħriġ ta' xufiera mmexxija f'kull Stat Membru skont id-Direttiva jiġu rikonoxxuti bħala tali u b'mod reċiproku jiġu approvati mingħajr lok għall-interpretazzjoni jew rekwiżiti addizzjonali separati. Madankollu, nixtiequ niġbdu l-attenzjoni li r-rikonoxximent reċiproku ta' taħriġ jeħtieġ uniformità assoluta fir-rigward tal-ambitu u l-kwalità tat-taħriġ organizzat fl-Istati Membri differenti. Superviżjoni aktar effettiva u kooperazzjoni aktar mill-qrib bejn il-Kummissjoni Ewropea u l-awtoritajiet tal-Istati Membri se jkunu meħtieġa sabiex dan jiġi żgurat.

(1) Id-Direttiva 2003/59/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 226, 10.9.2003, p. 4).
(2) COM(2017) 47 final.

1.5 Kards iffalsifikati speċifiċi għax-xufiera li juru kwalifiki professjonali eżistenti u ċertifikati ffalsifikati għal taħriġ li fil-fatt ma jkunx ġie kkompletat jgħawġu l-kompetizzjoni fis-suq tat-trasport u jippreġudikaw l-interessi tax-xufiera professjonali fi ħdan ir-regoli. Il-KESE jitlob li tinħoloq sistema rigoruża biex jiġi żgurat li l-liċenzji tas-sewqan u kards ta' kwalifika tax-xufiera huma awtentiċi. B'referenza għall-punt 1.4 tar-rakkomandazzjonijiet tagħna, is-sorveljanza ta' stabbilimenti awtorizzati ta' taħriġ li joperaw f'pajjiżi differenti għandha tissaħħaħ fil-futur b'tali mod li l-ambitu u l-kwalità tat-taħriġ ipprovdut ikunu jistgħu jiġu vverifikati f'kull każ.

1.6 Barra minn hekk, huwa ta' importanza kbira li tissaħħaħ il-konkordanza u l-konsistenza tal-leġislazzjoni tal-UE li tapplika għal grupp fil-mira u settur wieħed, f'dan il-każ is-sewwieqa professjonali ta' vetturi tqal tal-merkanzija. Dan iżid kemm il-protezzjoni legali ta' individwi li jaħdmu fil-kamp ta' applikazzjoni tar-regoli kif ukoll il-kredibbiltà ġenerali tad-dispożizzjonijiet tal-UE.

1.7 Ir-reviżjoni tad-Direttiva hija maħsuba biex tallinjaha aktar mill-qrib mal-aħħar xejriet ġenerali li huma rilevanti ħafna għat-trasport, bħad-diġitalizzazzjoni u d-dekarbonizzazzjoni. Il-KESE japprova dan l-approċċ u jinnota li għalkemm it-trasport qed jiġi awtomatizzat b'mod rapidu u r-robotizzazzjoni qed issir prevalenti fis-settur, ir-rwol ċentrali tal-fattur uman irid ukoll xorta jibqa' jiġi kkunsidrat. Il-ħtieġa dejjem tikber għal ħiliet diġitali trid għalhekk tiġi rikonoxxuta fir-rigward tat-taħriġ ta' sewwieqa, kif ukoll l-importanza tal-ħiliet ta' sewwieqa biex jiksbu l-miri ta' livell baxx ta' emissjonijiet ta' karbonju.

1.8 Sfida ewlenija fil-qasam kopert mid-Direttiva hija li jiġi żgurat li t-taħriġ perjodiku b'mod partikolari jissodisfa l-ħtiġijiet individwali tas-sewwieqa professjonali u li l-kontenut tiegħu jitfassal sabiex jipprovdi l-akbar appoġġ għall-kompiti speċifiċi ta' kull sewwieq. Għalhekk id-Direttiva jenħtieġ li tippermetti flessibbiltà u diskrezzjoni kemm f'termini tal-kontenut tas-sessjonijiet ta' taħriġ perjodiku magħżula kif ukoll fil-metodi ta' kif jingħata t-taħriġ.

1.9 Il-KESE jenfasizza li jenħtieġ li jkun hemm opportunità uniformi matul it-taħriġ li tinstaq vettura anke qabel tkun inkisbet il-kwalifika inizjali. Huwa importanti li jiġi żgurat li dawk li qed jitgħallmu jkomplu jgawdu d-dritt li anke jsuqu vetturi użati fit-trasport kummerċjali, li huwa meħtieġ pereżempju biex jippermetti t-taħriġ fuq il-post tax-xogħol fil-kumpaniji taħt gwida u superviżjoni, u li dan jiġi aċċettat bħala parti mit-taħriġ għall-kwalifika inizjali tagħhom. Id-Direttiva riveduta jenħtieġ li ma ċċaħhadx dan id-dritt. Min-naħa l-oħra, għandu jiġi żgurat li d-dritt li jiġu magħquda operazzjonijiet tat-trasport kummerċjali u t-taħriġ ma jqanqalx kompetizzjoni dannuża fis-settur tat-trasport jew idgħajjef il-pożizzjoni tal-ħaddiema fis-settur.

1.10 Għalkemm il-proposta tal-Kummissjoni hija fil-biċċa l-kbira bbilanċjata tajjeb u pass fid-direzzjoni t-tajba, il-KESE madankollu jixtieq iressaq ċerti bidliet, żidiet u suġġerimenti speċifiċi li fl-opinjoni tagħna jkomplu jsaħħu l-mod kif tiġi implimentata fil-prattika u applikata għat-taħriġ ta' sewwieqa. Dawn il-proposti huma ppreżentati f'aktar dettall fil-kummenti ġenerali u speċifiċi hawn taħt.

2. **Sfond**

2.1 Id-Direttiva 2003/59/KE ġiet implimentata madwar l-UE bejn l-2007 u l-2009. Din tirrikjedi li s-sewwieqa kollha professjonali ta' vetturi tal-merkanzija jew ta' karozzi tal-linja u ta' kowċis fit-territorju tal-UE li jaħdmu għal kumpaniji tat-trasport irreġistrati fl-Istati Membri tal-UE, kif ukoll sewwieqa li jaħdmu għal rashom li jaħdmu bħala sewwieqa professjonali fis-settur tat-trasport kummerċjali, jagħmlu taħriġ bażiku obbligatorju sabiex jiksbu l-kwalifika meħtieġa.

2.2 Id-Direttiva 2003/59/KE stabbiliet ukoll il-prinċipju tat-tagħlim tul il-ħajja bħala parti mix-xogħol tas-sewwieq professjonali billi stipulat l-ammont ta' taħriġ perjodiku f'intervalli regolari biex jinżammu l-ħiliet professjonali.

2.3 Il-Kummissjoni Ewropea tistma li hemm total ta' madwar 3,6 miljun xufiera ta' vetturi tal-merkanzija jew xarabanks u kowċis li jaħdmu għal kumpaniji tat-trasport (2,8 miljun xufier ta' vetturi għall-ġarr ta' merkanzija u 0,8 miljun tax-xarabanks u l-kowċis) fit-28 Stat Membru tal-UE li jaqgħu taħt il-kamp ta' applikazzjoni ta' din id-direttiva ([3]).

([3]) SWD(2017) 27 final — Dokument ta' Ħidma tal-Persunal tal-Kummissjoni — Valutazzjoni tal-Impatt, 1 ta' Frar 2017, p. 10 (mhux disponibbli bil-Malti).

2.4 L-ammont ta' taħriġ bażiku huwa 140 jew 280 siegħa, skont l-età tas-sewwieq u kwalunkwe kwalifika preċedenti. Kull sewwieq irid jagħmel tal-anqas 35 siegħa ta' taħriġ perjodiku f'kull perjodu ta' ħames snin.

2.5 Ġew identifikati bosta punti li kienu jeħtieġu reviżjoni abbażi tan-numru kbir ta' rapporti fuq bażi wiesgħa u l-valutazzjoni tal-impatt mitluba mill-Kummissjoni fis-snin reċenti. Il-problemi u d-disparitajiet ġew innotati wkoll fl-applikazzjoni u fl-interpretazzjoni tad-Direttiva fi Stati Membri differenti.

2.6 F'konsultazzjoni pubblika li saret bil-għan li tiġi riveduta d-Direttiva ([4]), il-Kummissjoni rċeviet kważi 400 tweġiba minn sewwieqa professjonali, kumpaniji tat-trasport u ħaddiema tat-trasport, kif ukoll organizzazzjonijiet li jirrappreżentaw lill-impjegaturi tagħhom, fi Stati Membri differenti.

2.7 Kemm il-konsultazzjoni kif ukoll id-diversi rapporti rriżultaw eżattament fl-istess sejbiet dwar problemi bid-Direttiva. Il-Kummissjoni temmen li hemm għarfien ġenerali dwar il-problemi osservati fil-prattika ta' kuljum, fit-trasport kemm ta' merkanzija kif ukoll ta' passiġġieri bit-triq, u li tqiesu bħala fattur li jfixkel l-operazzjonijiet uniformi u ġusti fis-suq tat-trasport tal-UE.

2.8 Il-problemi jistgħu jinqasmu fi tliet tipi ([5]):

— Mhux dejjem ikun hemm rikonoxximent reċiproku ta' taħriġ.

— Il-kontenut tat-taħriġ mhux dejjem jaqbel bis-sħiħ mal-ħtiġijiet tat-taħriġ tax-xufier individwali għall-profil tax-xogħlijiet tiegħu.

— Jeżistu d-disparitajiet u l-problemi bl-interpretazzjoni ta' eżenzjonijiet permissibbli mill-kamp ta' applikazzjoni tad-Direttiva, li ħoloq inċertezza legali għax-xufiera professjonali.

2.9 Barra mill-punti msemmija hawn fuq, joħorġu fid-dieher inkonsistenzi u kontradizzjonijiet serji fir-rigward tar-rekwiżiti tal-età minima bejn id-direttiva dwar il-kwalifika inizjali u taħriġ perjodiku ta' sewwieqa u d-dispożizzjonijiet ġenerali dwar l-intitolamenti għas-sewqan stabbiliti fid-direttiva dwar il-liċenzji tas-sewqan. Dawn ħolqu problemi reali fl-Istati Membri u għandha tinstab soluzzjoni mingħajr dewmien.

2.10 Il-Kummissjoni tqis argument ieħor għar-reviżjoni tad-Direttiva li huwa l-objettiv ta' regolamentazzjoni aħjar u eħfef skont il-prinċipji REFIT.

2.11 Huwa maħsub li r-reviżjoni tad-direttiva tagħmilha aktar ċara, ittejjeb il-konsistenza u toħloq impjiegi ġodda fis-settur tat-trasport, li jinkludi l-SMEs. Billi tindirizza l-problemi identifikati u tirrevedi d-Direttiva skont dan, il-Kummissjoni temmen li jkun possibbli wkoll li jinkiseb iffrankar tal-ispejjeż konsiderevoli, kemm għas-sewwieqa kif ukoll għall-impjegaturi tagħhom.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Fil-preżent l-Istati Membri jridu jagħżlu bejn żewġ approċċi ta' implimentazzjoni alternattivi fil-livell nazzjonali fir-rigward tal-kwalifika inizjali tas-sewwieqa: (1) l-attendenza ta' kors u test iqsar, jew (2) test itwal biss. Biex tiżdied il-flessibbiltà u l-għażla, u tingħibed l-attenzjoni għad-differenzi f'livelli ta' kwalifika differenti, il-KESE jirrakkomanda li d-Direttiva tiġi wkoll aġġornata bl-inkorporazzjoni fiha ta' dritt espliċitu li jiġu applikati ż-żewġ mudelli b'mod parallel ([6]).

3.2 Huwa importanti li fit-taħriġ prattiku għas-sewwieqa professjonali jiġu enfasizzati suġġetti relatati mas-sikurezza tat-trasport u fit-toroq u mas-saħħa u s-sikurezza fuq il-post tax-xogħol, it-titjib tal-għarfien u l-ħiliet diġitali, u t-tagħlim ta' metodi ta' sewqan favorevoli għall-ambjent, b'konsum aktar effiċjenti ta' fjuwil u antiċipatorji.

([4]) Għall-konklużjonijiet tal-konsultazzjoni, ara: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/consultations/cpc_main_conclusions.pdf

([5]) Dokument ta' Ħidma tal-Persunal tal-Kummissjoni SWD(2017) 26 final, Executive Summary of the Impact Assessment accompanying the Proposal for a Directive 2003/59/EC amending Directive 2006/126/EC (mhux disponibbli bil-Malti).

([6]) COM(2012) 385 final, Tabella 1, paġna 6.

3.3 Meta titqies din il-kwistjoni, huwa importanti li wieħed iżomm f'moħħu n-nuqqas prinċipali enfasizzat mis-sewwieqa professjonali u minn parteċipanti oħra fis-settur tat-trasport matul il-konsultazzjonijiet, jiġifieri li l-kontenut tat-taħriġ mhux dejjem jaqbel mal-ħtiġijiet tat-taħriġ individwali tas-sewwieq għall-profil tax-xogħlijiet tagħhom. Il-kontenut tal-korsijiet għalhekk irid ikun imfassal sabiex ikunu adattati bl-aħjar mod għal kull xufier. Il-KESE jinnota li dan fl-istess waqt se jsaħħaħ l-attrazzjoni tat-taħriġ u jimmotiva lis-sewwieqa professjonali biex jitgħallmu.

3.4 Għalhekk jekk id-direttiva l-ġdida għandha l-għan li l-inklużjoni ta' ċerti suġġetti tkun obbligatorja fil-kwalifika inizjali u/jew fil-programmi ta' taħriġ perjodiku għas-sewwieqa professjonali, dawn jenħtieġ li jiġu ddefiniti b'mod kemm jista' jkun flessibbli, wiesa' u laxk, filwaqt li jitqiesu l-opinjonijiet tal-KESE stabbiliti fil-punt 3.1 hawn fuq.

3.5 Billi s-sewwieqa professjonali ta' vetturi tqal huma spiss meħtieġa minħabba x-xogħol tagħhom li jagħmlu tipi oħra ta' taħriġ skont id-dritt tal-Unjoni, jagħmel sens li dawn is-sessjonijiet ta' taħriġ ikunu approvati b'mod aktar komprensiv bħala parti mit-taħriġ perjodiku previst fid-Direttiva dwar il-kwalifika u r-rekwiżiti ta' taħriġ għas-sewwieqa. Dan jevita d-duplikazzjoni tat-taħriġ, inaqqas il-burokrazija żejda u jiffranka l-flus, kif ukoll jagħti spinta lill-motivazzjoni tas-sewwieqa biex jieħdu sehem fit-taħriġ.

3.6 Id-Direttiva riveduta tipprovdi l-għażla li l-korsijiet tat-taħriġ perjodiku jsiru fil-forma ta' tagħlim elettroniku. Il-KESE jara din bħala xi ħaġa pożittiva u jqisha bħala titjib essenzjali fit-taħriġ tas-sewwieqa professjonali. Din fiha nnifisha ssaħħaħ il-ħiliet diġitali u hija partikolarment ta' għajnuna għall-operaturi f'reġjuni remoti. It-tagħlim elettroniku jressaq it-taħriġ lejn dawk li qed jitgħallmu, li permezz tiegħu ma jkollhomx għalfejn jivvjaġġaw dik li spiss tkun distanza twila biex jirċievu forom tradizzjonali ta' struzzjoni.

3.7 Huwa ta' dispjaċir li l-Kummissjoni m'għamlithiex possibbli li l-ġurnata tat-taħriġ ta' seba' sigħat tinqasam f'partijiet, imma li xorta trid issir bħala sessjoni waħda f'salt. Din hija problema reali għas-sewwieqa u għall-kumpaniji tat-trasport. Il-koordinazzjoni tax-xogħol u tat-taħriġ, it-titjib fir-riżultati tat-tagħlim u l-għoti ta' għażliet ta' tagħlim elettroniku jeħtieġu aktar flessibbiltà. Dak li huwa essenzjali biex jinkisbu l-objettivi tat-taħriġ perjodiku huwa li jingħata total ta' 35 siegħa ta' taħriġ, u mhux li jkun hemm sessjonijiet ta' taħriġ ta' 7 sigħat. Din ir-rakkomandazzjoni tkun qed taqdi wkoll l-objettivi REFIT.

3.8 Il-ħiliet miksuba jintwerew b'karta tal-kwalifika separata għal kull sewwieq jew permezz ta' indikazzjoni tal-kwalifiki validi abbażi taż-żieda tal-kodiċi tal-UE li tkun prova tagħhom fil-liċenzja tas-sewqan. Dawn l-għażliet jitħallew fid-diskrezzjoni tal-Istati Membri. Id-dokumenti ffalsifikati jidhru li saru problema prattika li qed tikber. Il-KESE għalhekk jirrakkomanda li jinħoloq bażi ta' data b'urġenza fil-livell tal-UE fejn partijiet differenti jkunu jistgħu jiċċekkjaw f'ħin reali li l-kwalifiki professjonali ta' sewwieq huma verament validi. Jista' jkun possibbli li dan isir bl-inklużjoni ta' data dwar il-kwalifiki professjonali fis-sistema RESPER ([7]), li taqsam l-informazzjoni dwar il-liċenzji tas-sewqan nazzjonali bejn l-Istati Membri. Dan jippermetti lill-awtoritajiet tal-Istat Membru biex b'mod simultanju jistabbilixxu l-validità kemm tal-intitolamenti għas-sewqan kif ukoll tal-kwalifiki professjonali.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 Il-KESE jheġġeġ biex jiġu eliminati mingħajr dewmien il-kontradizzjonijiet li jikkonċernaw ir-rekwiżiti tal-età minima bejn id-Direttiva tal-UE dwar il-liċenzji tas-sewqan ([8]) u d-Direttiva dwar il-kwalifika inizjali u taħriġ perjodiku ta' xufiera. Biex dan iseħħ, huwa propost li tiżdied eżenzjoni fid-Direttiva dwar il-liċenzji tas-sewqan li permezz tagħha l-liċenzji tas-sewqan ikunu jistgħu jinħarġu skont il-limiti tal-età previsti fid-Direttiva 2003/59/KE.

4.2 Fl-opinjoni tal-KESE huwa essenzjali li jiġi żgurat li l-eżenzjonijiet mill-kamp ta' applikazzjoni li għandhom jiġu inkorporati fid-Direttiva jkunu wkoll f'kull aspett identiċi għall-eżenzjonijiet ([9]) rilevanti għas-sewwieqa ta' vetturi tqal li jinsabu fir-regolament dwar il-ħinijiet tas-sewqan u l-perjodi ta' mistrieħ ([10]). Għalkemm hawnhekk sar xi progress bil-proposta attwali għal emenda għad-Direttiva, xorta jibqgħu disparitajiet bejn l-eżenzjonijiet stabbiliti fir-regoli msemmija hawn fuq. Jekk il-listi tal-eżenzjonijiet ma jiġux armonizzati bis-sħiħ, l-inkonsistenzi u l-kontradizzjonijiet bejn dawn ir-regoli li japplikaw għas-sewwieqa professjonali ma jiġux eliminati kompletament lanqas.

([7]) https://www.eucaris.net/kb/resper/
([8]) Id-Direttiva 2006/126/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 403, 30.12.2006, p. 18).
([9]) Ir-Regolament (KE) Nru 561/2006 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 102, 11.4.2006, p. 1).
([10]) Ir-Regolament (KE) Nru 561/2006, l-Artikoli 3 u 13 (ĠU L 102, 11.4.2006, p. 1).

4.3 Għalkemm l-objettiv ta' titjib fis-sikurezza fit-toroq huwa milqugħ ħafna, il-KESE għandu riżervi dwar ir-rekwiżit fil-proposta attwali għal Direttiva li tal-anqas suġġett wieħed relatat biss mas-sikurezza fit-toroq jiġi inkluż fit-taħriġ perjodiku (fil-prattika f'ġurnata waħda mill-ħamest ijiem ta' taħriġ perjodiku). Minflok, ir-rekwiżit jista' jitfassal, f'konformità mal-proposta fid-direttiva ([11]), u jikkumplimentaha wkoll billi jinkludi fit-taħriġ perjodiku tal-anqas ġurnata waħda ta' taħriġ "b'enfasi speċifika fuq is-sikurezza fit-toroq, is-saħħa u s-sikurezza fil-post tax-xogħol, u r-razzjonalizzazzjoni tal-konsum tal-fjuwil". Dan jiżgura li metodi ta' sewqan b'konsum aktar effiċjenti ta' fjuwil u antiċipatorji jiġu inklużi wkoll fi kwalunkwe programm ta' taħriġ għas-sewwieqa professjonali fl-UE. Dawn l-oqsma huma parti integrali mis-sikurezza fit-toroq.

4.4 F'bosta Stati Membri t-taħriġ fuq il-post tax-xogħol huwa parti essenzjali mit-taħriġ tal-kwalifika inizjali għas-sewwieqa. Matul it-taħriġ fuq il-post tax-xogħol is-sewwieq iwettaq dmirijiet prattiċi tat-trasport kummerċjali taħt gwida u superviżjoni. Din il-possibbiltà jenħtieġ li tinżamm sabiex tiżgura li s-sewwieqa diġà jsiru familjari max-xogħol matul it-taħriġ tagħhom u b'dan il-mod jiġi ggarantit li min jidħol ġdid fis-settur ikollu ħiliet professjonali. Il-KESE għalhekk jopponi bil-qawwa l-emenda li tinsab fil-proposta għal Direttiva li tipprevjeni lis-sewwieqa milli jinvolvu ruħhom fl-operazzjonijiet tat-trasport kummerċjali matul it-taħriġ tal-kwalifika inizjali. Madankollu, nixtiequ nenfasizzaw li dan id-dritt li wieħed jieħu sehem f'operazzjonijiet tat-trasport kummerċjali għandu dejjem ikun inkorporat f'taħriġ (taħt superviżjoni), u bl-ebda mod m'għandu jwassal għal distorsjoni tal-kompetizzjoni jew dumping soċjali.

4.5 Il-KESE jilqa' l-għażla prevista fid-Direttiva emendata li jiġu approvati korsijiet ta' taħriġ obbligatorji bbażati fuq regoli oħra tal-UE (eż. taħriġ addizzjonali dwar is-sensibilizzazzjoni dwar id-diżabilità għall-ġarr ta' passiġġieri, taħriġ dwar l-ADR għas-sewqan ta' oġġetti perikolużi, u dwar it-trasport tal-annimali) li jdumu sa seba' sigħat, jew ġurnata, bħala parti mit-taħriġ perjodiku. Madankollu, huwa importanti li din l-għażla titwessa' biex tippermetti bosta ġranet ta' taħriġ sabiex tiġi evitata d-duplikazzjoni tat-taħriġ u jitnaqqsu l-ispejjeż. Ħafna rekwiżiti ta' taħriġ mhumiex konsistenti mal-prinċipji ta' regolamentazzjoni aħjar u eħfef, u ma jittrattawx bl-istess mod xufiera li jaħdmu f'setturi differenti tat-trasport, li wħud minnhom huma regolarment meħtieġa jlestu kemm taħriġ perjodiku skont id-Direttiva kif ukoll taħriġ statutorju ieħor rilevanti għad-doveri tagħhom.

4.6 Il-proposta li temenda d-Direttiva xorta tippermetti t-tagħlim elettroniku, bħala metodu li permezz tiegħu parti kemm mill-kwalifika inizjali kif ukoll mit-taħriġ perjodiku tkun tista' ssir b'mod indipendenti. Din il-bidla hija essenzjalment milqugħa ħafna, imma l-KESE jqis li l-ammont massimu ta' tagħlim elettroniku jenħtieġ li jiġi stipulat b'mod aktar preċiż, sabiex id-definizzjoni vaga ta' "parzjalment" fil-proposta ma twassalx għal interpretazzjonijiet u prattiki diverġenti ħafna fi Stati Membri differenti.

4.7 Fl-opinjoni tal-KESE jrid assolutament ikun possibbli li l-ġurnata waħda ta' taħriġ perjodiku tinqasam f'partijiet. Sfortunatament, il-proposta għal direttiva ma tipprevedix dan, u hemm riskju reali li se twassal għal kontradizzjonijiet. Billi parti mit-taħriġ jista' jingħata permezz tat-tagħlim elettroniku, jenħtieġ li jkun hemm soluzzjoni flessibbli pereżempju biex sessjoni waħda ta' taħriġ ta' seba' sigħat fuq l-istess suġġett tinqasam sabiex parti mit-taħriġ isir f'ġurnata f'sessjonijiet fil-klassi jew permezz ta' eżerċizzji prattiċi, u l-parti l-oħra titkompla f'ġurnata oħra permezz tat-tagħlim elettroniku. Dan huwa essenzjali anke għaliex il-faċilitajiet meħtieġa tal-istruzzjoni spiss ikunu jinsabu f'postijiet differenti.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([11]) Id-Direttiva 2003/59/KE, l-Artikolu 7(1) (ĠU L 226, 10.9.2003. p. 4).

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Komunikazzjoni Konġunta tal-Kummissjoni Ewropea u tar-Rappreżentant Għoli tal-Unjoni għall-Affarijiet Barranin u l-Politika ta' Sigurtà lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill: Lejn Strateġija tal-UE dwar ir-relazzjonijiet kulturali internazzjonali"

(JOIN(2016) 29 final)

(2017/C 288/17)

Relatur: **Luca JAHIER**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 23.9.2016
Bażi ġuridika	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għar-Relazzjonijiet Esterni
Adottata fis-sezzjoni	2.5.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	31.5.2017
Sessjoni tal-plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	165/0/0
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Il-kultura għandha rwol importanti x'taqdi fl-ambjent politiku globali attwali fejn ir-rispett għad-drittijiet tal-bniedem, it-tolleranza, il-kooperazzjoni u s-solidarjetà reċiproka għal darb'oħra huma mhedda. B'hekk, il-KESE jilqa' l-Komunikazzjoni Konġunta, li turi fehim ċar tal-impatt tal-kultura, hija kompendju impressjonanti ta' programmi eżistenti fil-livell tal-UE u f'dak nazzjonali u tenfasizza oqsma potenzjali ta' azzjoni fil-qasam tal-iskambju kulturali internazzjonali.

1.2 Il-KESE issa jitlob għal pass 'il quddiem, minn test "*lejn* strateġija tal-UE" għall-adozzjoni u l-implimentazzjoni sussegwenti ta' strateġija u pjan ta' azzjoni ċari. Il-pjan ta' azzjoni jenħtieġ li jindirizza erba' ħtiġijiet strutturali: jiċċara l-governanza fil-livell tal-UE; ifittex li jikkoordina u joffri appoġġ sussidjarju fil-livell tal-Istati Membri; jiċċara l-aspetti finanzjarji; u jippromovi netwerks ta' atturi kulturali interrelatati, li jirrappreżentaw soċjetà ċivili kulturali b'saħħitha.

1.3 Sabiex l-importanza tal-kultura għas-sostenibbiltà tiġi rikonoxxuta b'mod sħiħ, il-KESE jitlob li l-kultura tkun rikonoxxuta bħala r-raba' pilastru tal-iżvilupp sostenibbli, bl-istess mod tal-pilastru ekonomiku, dak soċjali u dak ambjentali.

1.4 Il-KESE jilqa' l-fatt li l-kultura hija rikonoxxuta bħala pedament kruċjali għall-paċi u l-istabilità. Għaldaqstant il-kultura hija ta' importanza ewlenija biex jitkattar l-għan ewlieni tal-Unjoni Ewropea, li "tippromwovi l-paċi, il-valuri tagħha u l-benesseri tal-popli tagħha" (Artikolu 3 tat-TUE). Għaldaqstant il-KESE jistieden lill-UE, abbażi tal-esperjenza tal-Ewropa stess, biex tieħu postha bħala mexxejja globali fil-prattika, il-protezzjoni u l-promozzjoni tal-paċi dinjija.

1.4.1 Din tista' pereżempju tkun promossa billi jiġou żviluppati inizjattivi sperimentali bħall-inizjattiva l-ġdida "White Dove", ibbażata fuq ir-rwol tal-UE fil-proċess ta' paċi fl-Irlanda ta' Fuq, li jżid fergħa kulturali u ta' bini tal-paċi tant meħtieġa fl-istrateġiji ta' riżoluzzjoni tal-kunflitti.

1.4.2 Il-promozzjoni tal-kultura bħala pilastru għall-paċi u l-istabilità timxi id f'id mal-attenzjoni li għandha tingħata lil-libertà tal-espressjoni artistika bħala dritt tal-bniedem u l-appoġġ għal inizjattivi globali li jħarsu d-drittijiet tal-artisti, kif ukoll l-iżvilupp ulterjuri ta' inizjattivi bħal dawn fil-livell Ewropew.

1.4.3 Il-KESE huwa konxju tal-użu żbaljat possibbli u l-manipulazzjoni tal-kultura biex tiġi żviluppata aġenda awtoritarja, populista jew ta' tip politiku ieħor. L-iskambji tal-UE jippermettu li jitqiesu l-fehmiet ta' partijiet interessati multipli u approċċi pluralistiċi, mingħajr l-ebda element ta' kontroll tipiku ta' propoganda. Abbażi tar-rikkezza straordinarja tad-diversità, il-kultura bilfors ser tiġġieled kontra t-tendenzi populisti u l-propaganda kulturali mmexxija mill-istat, tibni pontijiet bejn il-popli u tiftaħ opportunitajiet għal kooperazzjoni aktar mill-qrib u għall-iskambji.

1.5 Il-KESE jenfasizza l-importanza tas-soċjetà ċivili bħala protagonisti fis-soċjetà sostenibbli u fl-iżvilupp tal-inizjattivi kollha fil-qasam tal-kultura. Għalhekk l-UE għandha tinvesti biex tappoġġa l-iżvilupp ta' soċjetà ċivili strutturata fil-qasam tal-kultura.

1.5.1 Il-KESE jenfasizza l-interess ta' programmi li jesploraw ir-rabtiet tal-kultura ma' strateġiji ta' żvilupp ekonomiku, soċjali u politiku, li jressqu lill-kultura lejn iċ-ċentru tal-isfera politika.

1.5.2 Il-KESE iħeġġeġ l-iżvilupp ta' programmi ta' studju u skambju fil-qasam tal-kultura fis-sens usa', li jadattaw il-mudell tal-programm ta' suċċess ERASMUS+.

1.5.3 Il-KESE jsejjaħ it-talba sabiex jinħoloq forum tas-soċjetà ċivili kulturali, li tinkludi lill-partijiet ikkonċernati kollha rilevanti. Il-KESE ser jimpenja ruħu biex jappoġġja dawn il-konsultazzjonijiet u d-djalogi fis-snin li ġejjin.

1.6 Il-KESE jirrikonoxxi l-importanza tal-kultura u tal-industriji kreattivi bħala fattur ewlieni fit-tkabbir ekonomiku, il-ħolqien tal-impjiegi u l-iżvilupp sostenibbli. Il-Komunikazzjoni tenfasizza għadd ta' aspetti u programmi, li l-KESE jappoġġja bis-sħiħ. Għaldaqstant il-Kumitat iħeġġeġ investiment adegwat f'dan il-qasam.

1.6.1 L-iżvilupp tal-ħiliet fil-kultura u l-industriji kreattivi jwittu t-triq sabiex jiġi żviluppat dan il-potenzjal.

1.6.2 Il-KESE jappoġġja l-iżvilupp ta' skema ta' "Kapitali tal-Kultura" fuq skala internazzjonali, f'kooperazzjoni mal-Kunsill tal-Ewropa u mal-UNESCO, kif ukoll it-tisħiħ tan-networks tal-bliet eżistenti fl-iskambji ta' bejniethom dwar kwistjonijiet kulturali.

1.7 Il-Kumitat jenfasizza li perspettiva kulturali jenħtieġ li tkun integrata fil-qalba tal-ftehimiet internazzjonali futuri kollha, pereżempju s-sħubija l-ġdida mal-pajjiżi AKP wara l-2020.

1.8 Il-KESE jemmen li d-dinamika pożittiva tas-Sena Ewropea tal-Wirt Kulturali 2018 li ġejja għandha tintuża biex titħeġġeġ l-adozzjoni u l-implimentazzjoni sussegwenti ta' pjan ta' azzjoni għall-kultura fir-relazzjonijiet internazzjonali.

2. Ħarsa ġenerali lejn il-Komunikazzjoni Konġunta tal-Kummissjoni u tar-Rappreżentant Għoli

2.1 Il-Komunikazzjoni Konġunta tiddeskrivi approċċi lejn strateġija tal-UE għar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali fil-qafas tar-rwol tal-UE bħala attur globali.

2.2 Il-Komunikazzjoni tipproponi tliet pilastri għal din l-istrateġija: (1) prinċipji gwida għal azzjoni tal-UE, (2) tliet fergħat ewlenin għal azzjoni bħal din u (3) proposta għal approċċ strateġiku lejn id-diplomazija kulturali.

2.3 Il-prinċipji gwida proposti jenfasizzaw il-ħtieġa li titħeġġeġ id-diversità kulturali u r-rispett għad-drittijiet tal-bniedem bħala pedamenti essenzjali għad-demokrazija, l-istabilità u l-iżvilupp sostenibbli, inkluża l-libertà tal-opinjoni u tal-espressjoni artistika, u l-ħtieġa li mmorru lil hinn minn sempliċi projezzjoni tad-diversità tal-kulturi Ewropej, billi nenfasizzaw ir-reċiproċità, u b'hekk ir-rispett reċiproku u d-djalogu interkulturali. Barra minn hekk, il-Komunikazzjoni tenfasizza l-ħtieġa għall-komplementarjetà u s-sussidjarjetà fir-rigward tal-isforzi eżistenti tal-Istati Membri. Hija tħeġġeġ approċċ trasversali, li jmur lil hinn mill-arti fis-sens strett tat-terminu u jinkludi politiki u attivitajiet fl-oqsma tad-djalogu interkulturali, tat-turiżmu, tal-edukazzjoni, tar-riċerka u tal-industrija kreattiva. Fl-aħħar nett, il-Komunikazzjoni tiċċara l-ħtieġa li tiġi evitata d-duplikazzjoni, billi jittieħdu inkunsiderazzjoni l-oqfsa ta' kooperazzjoni eżistenti u l-istrumenti finanzjarji — jiġifieri programmi tematiċi speċifiċi u oqfsa ta' kooperazzjoni ġeografika diġà proposti mill-UE.

2.4 It-tliet flussi ta' ħidma proposti għall-iżvilupp tal-kooperazzjoni kulturali ma' pajjiżi msieħba huma (a) l-appoġġ tal-kultura bħala magna għal tkabbir ekonomiku u soċjali sostenibbli, (b) il-promozzjoni tal-kultura u tad-djalogu interkulturali għal relazzjonijiet paċifiċi bejn il-komunitajiet u (c) it-tisħiħ tal-kooperazzjoni fil-wirt interkulturali.

2.5 Il-fluss li jappoġġja l-kultura bħala magna għal tkabbir ekonomiku u soċjali sostenibbli jissuġġerixxi li ngħinu lil pajjiżi oħrajn jiżviluppaw politiki kulturali, insaħħu l-industriji kulturali u kreattivi u nappoġġjaw ir-rwol tal-awtoritajiet lokali fil-pajjiżi msieħba.

2.6 L-iżvilupp tal-politiki kulturali jistgħu jiġu appoġġjati billi jissaħħu d-djalogi dwar il-politika kif ukoll is-sistemi ta' governanza, inkluż permezz ta' skambju mmirat ta' esperjenza.

2.7 Ir-rwol tal-industriji kulturali u kreattivi fil-promozzjoni ta' tkabbir intelliġenti, sostenibbli u inklużiv huwa enfasizzat, u juri li l-kultura tikkontribwixxi 1,5–3,7 % tal-PDG f'pajjiżi bi dħul baxx u medju (l-Indikaturi tal-Kultura għall-Iżvilupp tal-UNESCO). Għaldaqstant, il-Komunikazzjoni tipproponi l-kondiviżjoni tal-esperjenzi biex dan is-settur ikompli jiżviluppa, jissaħħu l-hubs u r-raggruppamenti kreattivi u jiġu żviluppati l-ħiliet rilevanti, kif ukoll jinbena qafas regolatorju sod li jipprovdi appoġġ lill-SMEs u lill-kooperazzjoni territorjali.

2.8 L-importanza tal-appoġġ tal-kultura fl-iżvilupp urban hija enfasizzata, b'enfasi fuq l-impatt tagħha f'termini ta' tkabbir u koeżjoni soċjali; tissemma wkoll il-ħtieġa li jkun hemm spazju pubbliku disponibbli għal kulħadd, kif ukoll l-impatt ta' programmi awdjoviżivi u tal-arkitettura.

2.9 It-tieni fluss ta' ħidma propost fil-Komunikazzjoni — il-promozzjoni tal-kultura u d-djalogu interkulturali għal relazzjonijiet paċifiċi bejn il-komunitajiet — jissuġġerixxi appoġġ għall-kooperazzjoni, id-djalogu u l-mobilità fost l-operaturi kulturali u x-xogħlijiet artistiċi.

2.10 Tissemma l-kapaċità tad-djalogu interkulturali biex irawwem il-bini tal-paċi, bil-kultura bħala għodda kemm għall-prevenzjoni tal-kunflitti kif ukoll bħala rikonċiljazzjoni f'soċjetajiet li għaddew minn kunflitti u ġew elenkati diversi strumenti eżistenti.

2.11 It-tielet fergħa proposta fil-Komunikazzjoni hija t-tisħiħ tal-kooperazzjoni fil-qasam tal-wirt kulturali bħala wirja importanti tad-diversità kulturali u għodda għall-promozzjoni tat-turiżmu u tat-tkabbir ekonomiku. Għaldaqstant huwa ssuġġerit li tiġi appoġġjata r-riċerka dwar il-wirt kulturali, jiġi miġġieled it-traffikar u jsir kontribut għall-isforzi internazzjonali, immexxija mill-UNESCO, biex nipproteġu s-siti ta' wirt kulturali.

2.12 Fit-tielet pilastru, il-Komunikazzjoni tipproponi approċċ strateġiku tal-UE lejn id-diplomazija kulturali, billi tħeġġeġ il-kooperazzjoni bejn il-partijiet ikkonċernati kollha sabiex ikunu żgurati l-kumplimentarjetà u s-sinerġija: il-gvernijiet fil-livelli kollha, l-organizzazzjonijiet kulturali lokali u s-soċjetà ċivili, il-Kummissjoni u r-Rappreżentant Għoli tagħha, l-Istati Membri u l-istituti kulturali tagħhom. Huma ssuġġeriti formati diversi għal kooperazzjoni msaħħa.

2.13 Barra minn hekk, il-Komunikazzjoni tenfasizza l-importanza ta' skambji interkulturali bejn l-istudenti, ir-riċerkaturi u l-alunni permezz ta' skemi ta' skambju eżistenti u li għad iridu jiġu żviluppati.

3. **Kummenti ġenerali dwar il-Komunikazzjoni**

3.1 Il-KESE jilqa' l-Komunikazzjoni Konġunta proposta mill-Kummissjoni Ewropea u r-Rappreżentant Għoli. F'dan il-mument, meta l-frammentazzjoni soċjali u t-tendenzi populisti qegħdin jibdew jinħassu, il-kultura għandha rwol dejjem akbar x'taqdi biex jissaħħu r-rabtiet bejn is-soċjetà ċivili, jiġi promoss il-fehim reċiproku, jitheġġu d-diversità u l-iskambju u jiġu miġġielda l-fehmiet semplistiċi.

3.2 Il-Komunikazzjoni turi fehim ċar tal-impatt tal-kultura, tikkostitwixxi kompendju impressjonanti ta' miżuri eżistenti fil-livell tal-UE u f'dak nazzjonali u tenfasizza oqsma potenzjali differenti għal azzjoni fil-qasam tal-iskambju kulturali u d-diplomazija.

3.3 Madankollu, il-Kumitat issa qed jisħaq fuq il-ħtieġa li l-istrateġija titmexxa pass ieħor 'il quddiem. Pjan ta' Azzjoni jeħtieġ li jiddefinixxi l-punti fokali preċiżi u l-pajjiżi strateġikament rilevanti, li jippermetti approċċ immirat u evalwazzjoni konsistenti tal-ewwel fażi tal-istrateġija, b'kunsiderazzjoni tal-Istrument eżistenti tal-Kooperazzjoni għall-Iżvilupp (DCI 2014-2020). Ir-rilevanza tal-istrateġija fid-dawl tal-kooperazzjoni mal-pajjiżi tal-viċinat tal-UE u tat-tkabbir jenħtieġ li tkun enfasizzata.

3.4 Il-kultura fir-relazzjonijiet esterni ma tistax titqies bħala newtrali u indipendenti mill-kuntest politiku tal-pajjiżi involuti. L-eżempji kemm storiċi kif ukoll dawk tal-lum juru l-użu żbaljat possibbli u l-manipulazzjoni tal-kultura biex tiġi żviluppata aġenda awtoritarja, populista jew ta' tip politiku ieħor. Għaldaqstant, għalkemm il-kultura fl-iskambji tal-UE ċertament isservi aġenda, huwa importanti li jiġi enfasizzat li, kuntrarju tal-propaganda, l-iskambji tal-UE jippermettu l-fehmiet ta' diversi partijiet ikkonċernati u approċċi pluralistiċi. Għaldaqstant l-UE tinjora l-element ta' kontroll tipiku tal-propaganda. F'dan is-sens, kultura bbażata fuq ir-rikkezza straordinarja tad-diversità bla dubju ser tiġġieled kontra t-tendenzi populisti u l-propaganda kulturali mmexxija mill-istat, tibni pontijiet bejn il-popli, twaqqa' l-ħitan li qegħdin jitilgħu, issewwi l-preġudizzju li qed jikber u tiftaħ opportunitajiet għal kooperazzjoni aktar mill-qrib u għall-iskambji.

3.5 L-edukazzjoni kulturali bbażata fuq il-proċessi kreattivi u l-valorizzazzjoni tad-diversità, inkluż l-iskambju interkulturali, jistgħu jiżviluppaw aktar l-għarfien u r-reżilstenza tan-nies dwar l-użu tal-kultura f'sens populist.

3.6 Il-Kumitat jenfasizza wkoll li fid-dawl tad-diversi direttorati u partijiet ikkonċernati involuti, trid tiġi stabbilita struttura ta' governanza ċara li tiggwida l-kooperazzjoni sabiex jinħolqu proposti u riżultati ċari. Madankollu din l-istruttura jenħtieġ li tkun flessibbli biex ma żżidx aktar piż amministrattiv. L-amministratur ewlieni tal-fondi disponibbli jenħtieġ li jkun definit.

3.7 Għalkemm il-kultura jenħtieġ li jkollha wkoll valur indipendenti, il-KESE jenfasizza wkoll il-ħtieġa li l-kultura tiġi integrata fl-oqsma relatati, li jippermetti li l-kultura tippromovi għanijiet u azzjonijiet li ġew maqbula u li tiġi rikonoxxuta l-importanza tagħha għall-proġett Ewropew. Madankollu, bħalissa, il-kultura tinsab nieqsa mill-pjani ta' azzjoni, inkluż il-Programm ta' Ħidma tal-Kummissjoni għall-2017. Il-kultura għandha tkun dejjem aktar preżenti fil-prijoritajiet u l-azzjonijiet tal-Kummissjoni Ewropea u l-ewwel azzjonijiet konkreti għandhom jiġu inklużi fil-Programm ta' Ħidma tal-Kummissjoni Ewropea għall-2018.

3.8 Il-kultura hija essenzjali għat-tisħiħ tar-rwol tal-UE bħala attur globali, inkluż fl-oqsma fokali msemmija direttament, b'mod partikolari l-Istrateġija tal-UE għas-Sirja, l-Istrateġija Globali tal-UE u s-Sħubija bejn l-UE u l-Afrika.

3.9 Fid-dawl tal-importanza tal-kultura u tal-industriji kreattivi, il-KESE jissuġġerixxi li jittieħdu dispożizzjonijiet li jiżguraw li l-kwistjonijiet relatati mal-oqsma tal-kultura u tal-industriji kreattivi jitqiesu fin-negozjati kollha futuri fil-livell internazzjonali, billi nibdew mill-mandat ta' negozjar li jmiss għas-sħubija l-ġdida mal-pajjiżi AKP wara l-2020. Dan jinkludi negozjati kummerċjali, li fihom l-UE għandha tieħu l-miżuri meħtieġa biex tapoġġja, tipproteġi u tippromovi l-attivitajiet kulturali Ewropej ([1]).

3.10 Il-KESE għandu jinkludi s-suġġett tal-kultura fil-korpi permanenti li jimmaniġġja, u fil-ħidma ordinarju tiegħu.

3.11 Il-KESE jilqa' r-rikonoxximent tal-importanza tal-kultura għall-iżvilupp tas-soċjetajiet tagħna u l-impatt tagħha fuq kwistjonijiet ta' politika ewlenin. Madankollu, il-KESE jenfasizza li l-arti u l-kultura m'għandhomx jiġu ridotti biss għall-valur strateġiku u materjali tagħhom, iżda għandhom ikunu rikonoxxuti wkoll għall-valur intrinsiku tagħhom ta' sinjali tal-umanità magħquda tagħna.

3.12 Id-"drittijiet kulturali" huma msemmija fil-qosor, iżda l-istrateġija għandha tirrifletti fuq dan il-prinċipju ta' valuri Ewropej bħala pedament ta' fehim, skambju u żvilupp kulturali. L-istrateġija tista' wkoll tieħu nota tal-ħidma importanti żviluppati mir-relatur speċjali fil-qasam tad-drittijiet kulturali (OHCHR) ([2]).

([1]) F'dan ir-rigward, il-KESE jtenni l-appoġġ tiegħu għall-eċċezzjoni kulturali kif enfasizzat fl-Opinjoni tal-KESE dwar "L-industriji kreattivi u kulturali – ass Ewropew fil-kompetizzjoni globali" (ĠU C 13, 15.1.2016, p. 83).

([2]) L-uffiċċju tal-Kummissarju Għoli tan-Nazzjonijiet Uniti għad-Drittijiet tal-Bniedem (OHCHR) jirrappreżenta l-impenn tad-dinja għall-ideali universali tad-dinjità tal-bniedem.

3.13 Għalkemm il-Komunikazzjoni tistqarr li n-nies spiss jikkomunikaw bejn il-fruntieri permezz ta' għodod diġitali, u li d-domanda għall-iskambju u għall-kooperazzjoni interkulturali żdiedet fir-ritmu tar-revoluzzjoni diġitali, ma tingħatax biżżejjed attenzjoni lill-implikazzjonijiet u l-potenzjal li għandha din il-bidla diġitali għar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali. Għaldaqstant huwa kruċjali li ssir riċerka u jiġi assorbit l-impatt tal-bidla diġitali, waqt li jiġi kkunsidrat, b'modpartikolari, l-impatt fuq l-iskambju interkulturali bejn in-nies, u jiġu eżaminati kemm il-potenzjal tagħha kif ukoll ir-riskju tagħha ta' preġudizzju u informazzjoni żbaljata. F'dan is-sens, l-iskambji kulturali jippermettu lin-nies jiżviluppaw interessi u jheġġu l-aċċess għall-informazzjoni u r-riżorsi disponibbli online.

3.14 Ir-referenza għall-għodod diġitali bħala xprunaturi għal dan l-iskambju li dejjem jikber hija dubjuża, peress li l-bidliet ekonomiċi u l-isfidi soċjali jistgħu jitqiesu bħala l-forza dominanti fl-avvanz ta' movimenti globali.

3.15 Fid-dawl tal-avvenimenti attwali, il-KESE jissuġġerixxi li jiġi inkluż id-djalogu interreliġjuż bħala element tad-djalogu interkulturali fil-Komunikazzjoni, inklużi l-organizzazzjonijiet filosofiċi u mhux konfessjonali, skont il-preambolu tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea li tittieħed ispirazzjoni mill-"wirt kulturali, reliġjuż u umanista tal-Ewropa" u l-Artikolu 17 tat-TFUE. Dan jista' jkun promoss permezz ta' inizjattivi sperimentali, bħall-faċilitajiet għal studenti u studjużi ta' universitajiet reliġjużi u ta' skejjel reliġjużi ta' tagħlim fil-kuntest tal-programm Erasmus+.

3.16 Il-Komunikazzjoni ssemmi l-impatt tal-kultura għall-iżvilupp sostenibbli bħala subsezzjoni tat-tkabbir ekonomiku inklużiv u bilanċjat ([3]). Il-KESE jiddispjaċih li din il-kwistjoni mhix enfasizzata biżżejjed, waqt li jiġu kkunsidrati l-ideat biex il-kultura ssir pilastru indipendenti li jappoġġja s-sostenibbiltà. F'dawn l-aħħar snin għadd li qed jiżdied ta' organizzazzjonijiet ([4]) ħaddnu din il-fehma, li tenfasizza li l-kultura jeħtieġ li titqies daqstant importanti daqs dimensjonijiet oħrajn tal-iżvilupp: l-ekonomija, l-inklużjoni soċjali u l-ambjent. Il-KESE jappoġġja bis-sħiħ dan l-approċċ. Min-naħa tagħha din hija relatata mal-ikkunsidrar tal-kultura bħala komponent ewlieni tal-bini ta' komunità inklużiva.

3.17 Il-KESE jenfasizza ċ-ċentralità tal-proċessi ta' kokreazzjoni għall-iżvilupp u l-iskambju artistiċi, fattur li mhuwiex imsemmi fil-Komunikazzjoni. Il-kokreazzjoni mhux biss ittejjeb l-iskambju u t-tagħlim fil-livell tal-għajn, iżda tista' twassal ukoll għal xogħol innovattiv li jkattar kemm l-iżvilupp kif ukoll it-tkabbir artistiku, inkluż l-iżvilupp ekonomiku u dak soċjali.

3.18 Il-Kumitat jenfasizza li l-iskambju kulturali u d-djalogu jenħtieġ li jkunu bbażati fuq data oġġettiva, li tippermetti l-aqwa tqabbil ta' relazzjonijiet kulturali u artistiċi ma' pajjiż jew reġjun partikolari. Dan jitlob biex il-prattiki kulturali kif ukoll il-vantaġġi u l-isfidi jġu studjati, kemm fil-pajjiżi msieħba kif ukoll magħhom. Inizjattiva interessanti waħda hija l-Kompendju ta' Politiki u Tendenzi Kulturali fl-Ewropa tal-Kunsill tal-Ewropa.

3.19 Barra minn hekk, l-approċċi fit-tul li huma meħtieġa jirrikjedu monitoraġġ u reviżjoni kontinwi, biex jiżguraw impatt u benefiċċju reċiproku mill-iskambji kulturali u l-interazzjonijiet.

3.20 Il-finanzjament għat-traduzzjoni u l-interpretazzjoni tal-iskambji jenħtieġ li jiġi kkunsidrat fit-tfassil ta' programmi li jippromwovu l-iskambji kulturali.

3.21 Meta jitfasslu programmi ġodda, il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li l-programm jiġi kkomunikat kemm fl-UE kif ukoll lill-pajjiżi msieħba u liċ-ċittadini tagħhom, ikun hemm spjegazzjoni tal-approċċ, promozzjoni tal-inizjattivi u l-għoti ta' informazzjoni dwar l-opportunitajiet ta' finanzjament. Jistgħu jiġu żviluppati mezzi eżistenti differenti (Euronews, skemi ta' premijiet kulturali) bħala appoġġ għal dan l-isforz.

([3]) Ara r-Riżoluzzjoni 70/214 dwar "Il-kultura u l-iżvilupp sostenibbli", adottata mill-Assemblea Ġenerali tan-NU fit-22 ta' Diċembru 2015.

([4]) Ara l-ħidma mwettqa mill-Aġenda 21 għall-Kultura u Culture Action Europe fil-qafas tal-kampanja dwar "Il-Futur li Nixtieqfu Jinkludi l-Kultura" li tiffoka fuq ir-rwol tal-kultura fl-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli.

3.22 Barra minn hekk, il-Kumitat jenfasizza li għandu jitqies ir-rwol tal-istrutturi sottonazzjonali, tar-reġjuni u tal-bliet, kif enfasizzat fl-Opinjoni adottata mill-Kumitat Ewropew tar-Reġjuni fis-7 u t-8 ta' Frar 2017.

3.23 Il-Kumitat jenfasizza li huwa ta' importanza kbira li jitħeġġeġ l-iskambju miftuħ u jissolva n-nuqqas ta' qbil bejn l-Istati Membri dwar il-pussess ta' artefatti li jagħmlu parti mill-wirt kulturali nazzjonali.

3.24 Waqt li l-KESE jilqa' din il-Komunikazzjoni u huwa ħerqan li jara li l-proposti jissarrfu f'azzjoni speċifika, huwa jixtieq ikompli jelabora dwar oqsma li mhumiex enfasizzati biżżejjed f'din il-proposta: (a) il-kultura bħala pilastru għall-paċi u l-istabilità, (b) il-kultura u s-soċjetà ċivili u (c) il-kultura u l-industriji kreattivi għat-tkabbir u l-iżvilupp sostenibbli.

3.25 Fid-dawl tal-importanza u l-viżibilità tas-Sena Ewropea għall-Wirt Kulturali li ġejja, il-KESE jissuġġerixxi li dan il-qafas u d-dinamika pożittiva jintużaw biex jiġi żviluppat u mniedi l-pjan ta' azzjoni għall-kultura fir-relazzjonijiet esterni fl-2018.

4. **Il-kultura bħala pilastru għall-paċi, l-istabilità u s-sigurtà**

4.1 Il-KESE jilqa' l-fatt li l-kultura hija rikonoxxuta bħala pilastru kruċjali għall-paċi u l-istabilità. Għaldaqstant il-kultura hija ta' importanza ewlenija biex jitkattar l-għan ewlieni tal-Unjoni Ewropea, li "tippromwovi l-paċi, il-valuri tagħha u l-benesseri tal-popli tagħha" (Artikolu 3 TUE).

4.2 L-Unjoni Ewropea trid tieħu l-post li jistħoqqilha bħala mexxejja globali fil-prattika, il-protezzjoni u l-promozzjoni tal-paċi fid-dinja kollha. Il-mudell rebbieħ tal-Premju Nobel, li wara l-gwerer dinjija ħoloq l-itwal perjodu ta' paċi u prosperità fl-Ewropa, huwa xhieda tal-kapaċità tagħha li tmexxi lid-dinja f'dan il-qasam. Ir-rekord tal-UE fid-drittijiet tal-bniedem u d-demokrazija, tal-ugwaljanza, tat-tolleranza, tal-fehim u tar-rispett reċiproku huwa l-aħjar wieħed fl-arena internazzjonali. Il-motto tal-UE, "Maqgħuda fid-Diversità", għandu reżonanza akbar, fid-dawl tal-isfidi globali tad-dinja tal-lum, milli fi kwalunkwe żmien ieħor fl-istorja tagħha ta' sittin sena.

4.3 Il-KESE jenfasizza l-importanza ta' skambju fil-qasam tal-prevenzjoni ta' konflitti, tar-riżoluzzjoni u tar-rikonċiljazzjoni ta' wara l-kunflitt. L-ispazju pprovdut permezz tal-kultura u l-arti jippermetti li jsiru skambji miftuħa u tiġi żviluppata fiduċja reċiproka. Għalkemm tissemma l-kultura f'sitwazzjonijiet qabel u wara l-kunflitti, dan l-aspett jeħtieġ li jkun elaborat b'mod partikolari peress li l-operaturi kulturali minn pajjiżi terzi wkoll għandhom rikkezza ta' għarfien espert f'dan ir-rigward, li jippermetti riflessjonijiet li huma ta' benefiċċju b'mod reċiproku. Ir-rispett għad-drittijiet kulturali tal-bniedem għandu jiġi inkorporat fil-ftehimiet ta' paċi, li jippermetti wkoll li jiġu rispettati l-minoritajiet kulturali f'żoni ta' wara l-konflitt ([5]).

4.4 Ir-rwol tal-UE fil-proċess ta' paċi fl-Irlanda ta' Fuq huwa interessanti bħala bażi possibbli għal strateġija ta' bini tal-paċi f'livell globali. Pereżempju, inizjattiva "White Dove" ġdida tista' tkun imnebbħa mir-rwol li għandha l-UE fil-proċess ta' paċi fl-Irlanda ta' Fuq permezz tal-programm uniku tagħha PEACE ([6]). Jekk din tilħaq lil kulħadd fuq bażi globali, tista' tkun totalment inklużiva, u tiżgura kontribut lokali mis-soċjetà ċivili u dik politika. Tista' tkun konnessa mal-Korp Ewropew il-ġdid ta' Solidarjetà tal-KE u timita l-mudell ta' ERASMUS+ iżda ma tkunx esklużiva għaż-żgħażagħ biss. Tista' tikkoopera mal-miżuri kollha tal-UE fil-qasam tad-difiża, tas-sigurtà u tad-diplomazija, u żżid fergħa kulturali u ta' bini tal-paċi ferm meħtieġa fl-istrateġiji ta' riżoluzzjoni tal-kunflitti. B'hekk tippromovi d-djalogu transkulturali, ir-rispett reċiproku, it-tolleranza u l-fehim permezz tal-kultura, l-edukazzjoni u l-midja.

4.5 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għar-rwol tas-soċjetà ċivili organizzata, tal-fondazzjonijiet politiċi u tal-awtoritajiet lokali fil-bini tal-paċi u r-rikonċiljazzjoni. L-esperjenza tagħhom trid tkun sfruttata u l-perspettivi tagħhom għandhom jiġu integrati u mħeġġa.

4.6 Il-Kumitat jenfasizza li biex jiġu promossi l-paċi u l-istabilità, l-inizjattivi kulturali u l-iskambji jridu jkunu żviluppati f'kooperazzjoni mal-atturi lokali u għandu jkun hemm sforzi biex jintlaħqu ċ-ċittadini lokali, lil hinn miċ-ċirki normalment immirati mill-programmi kulturali u artistiċi.

([5]) Ara wkoll "Information presented by the Northern Ireland Human Rights Commission to the United Nations on The Derry/Londonderry Report on Upholding the Human Right to Culture in Post-Conflict Societies" (UNGA A/HRC/25/NI/5 tas-27 ta' Frar 2014).

([6]) Opinjoni tal-KESE dwar "Ir-rwol tal-Unjoni Ewropea fil-konsolidazzjoni tal-paċi fir-relazzjonijiet esterni: prattiki tajbin u perspettivi" (ĠU C 68, 6.3 2012, p. 21).

4.7 Fuq livell intergovernattiv, l-inizjattivi tal-Kunsill tal-Ewropa huma ta’ min ifaħħarhom. Il-kooperazzjoni mal-KtE tista’ tissaħħaħ biex jinsilet l-għarfien espert fir-rigward ta’ dawk il-pajjiżi fi ħdan l-organizzazzjoni tagħhom li huma ġirien tal-UE. Il-KESE jiġbed l-attenzjoni, pereżempju, għall-Qafas ta’ Indikaturi dwar il-Kultura u d-Demokrazija, kif ukoll għall-inizjattiva Youth Peace Camp li tippermetti liż-żgħażagħ u lill-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ minn reġjuni milquta mill-kunflitti li jidħlu fi djalogu u f’attivitajiet ta’ trasformazzjoni tal-kunflitti li huma bbażati fuq l-edukazzjoni dwar id-drittijiet tal-bniedem u t-tagħlim interkulturali. Dan il-programm jista’ jkun mudell għal djalogu kulturali bejn iż-żgħażagħ.

4.8 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni wkoll għall-impatt tal-kultura fuq il-kwistjonijiet ta’ sigurtà u sikurezza f’żoni urbani wkoll, kif żviluppat fl-istudju reċenti tiegħu dwar “Il-Kultura, il-Bliet u l-Identità fl-Ewropa” u jissuġġerixxi li għandhom jitħeġġu l-iskambji dwar l-esperjenzi pożittivi f’dan il-qasam ([7]).

4.9 Jenħtieġ li jiġi żviluppat il-fehim ulterjuri tal-impatt tal-kultura — u t-telf tagħha — fuq ir-radikalizzazzjoni taż-żgħażagħ. L-impatt ta’ attivitajiet kulturali u tal-wirt fuq l-istabilità u l-koeżjoni soċjali jrid ikun enfasizzat, u l-użu ħażin tal-kultura u tal-wirt bħala mezz għall-promozzjoni ta’ aġenda radikali jew nazzjonalista għandu jkun evitat.

4.10 Il-promozzjoni tal-kultura bħala pilastru għall-paċi u l-istabilità trid tmur id f’id mal-importanza tal-libertà tal-espressjoni artistika bħala dritt tal-bniedem. Inizjattivi globali li jappoġġjaw artisti ppersegwitati jeżistu fuq livell tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili (eż. Freemuse, Observatoire de la Liberté de la Création Artistique). Għandu jiġi promoss l-iżvilupp tagħhom u n-networking tagħhom fil-panorama Ewropea tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili.

5. **Il-kultura u s-soċjetà ċivili**

5.1 Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa għall-iżvilupp ta’ soċjetà ċivili attiva li tippromwovi t-tkabbir parteċipattiv u inklużiv u l-iżvilupp kulturali. L-attivitajiet tas-soċjetà ċivili jenħtieġ li jkunu msaħħa permezz ta’ djalogi u skambji kulturali u attivitajiet ta’ bini ta’ kapaċità ([8]). L-iżvilupp ta’ kapaċità amministrattiva fl-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili huwa element ewlieni biex jiġu żgurati l-kreazzjoni konġunta u l-iskambju bejn l-iskambju ugwali.

5.2 B’hekk il-KESE jaqbel mal-għan li jissaħħaħ l-appoġġ lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili attivi fil-qasam kulturali f’pajjiżi msieħba. Il-ħtieġa li jiġu integrati operaturi kulturali hija ġustament enfasizzata, u l-KESE jixtieq jenfasizza l-importanza ta’ dan l-isforz mhux biss għad-djalogu interkulturali, iżda wkoll għad-diversità kulturali u d-drittijiet kulturali.

5.3 Il-KESE jixtieq jenfasizza l-ħtieġa li jiġu involuti organizzazzjonijiet u fondazzjonijiet mhux governattivi, kemm fl-Ewropa kif ukoll fil-pajjiżi ġirien, bħala atturi u riżorsi siewja għas-suċċess tal-iskambji u tad-djalogu. Bħala tali, il-programmi tal-operaturi nazzjonali għandhom jintużaw u għandhom jinġabru flimkien il-forzi u jittieħdu tagħlimiet minnhom, eż. l-attivitajiet tal-Fondazzjoni Robert Bosch fir-relazzjonijiet internazzjonali u l-proġetti ta’ Interarts, pereżempju l-proġett tagħhom iffinanzjat mill-UE “Komunitajiet ta’ prattika għall-valur pubbliku tal-kultura fin-Nofsinhar tal-Mediterran — SouthMed CV” (iffinanzjat mill-programm EUROMED tad-DĠ NEAR) li għandu l-għan li jġib il-kultura mill-marġnijiet lejn iċ-ċentru tal-isfera pubblika, billi jesplora r-rabtiet potenzjali tiegħu ma’ strateġiji ta’ żvilupp ekonomiku, soċjali u politiku.

5.4 Huwa jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li l-iskambji (inter)kulturali ma jridux ikunu limitati għall-artisti u l-partijiet ikkonċernati kulturali, iżda jenħtieġ li jinkludu dimensjoni qawwija ta’ ħidma ta’ kuntatt u parteċipazzjoni għaċ-ċittadini kollha. Minkejja l-isforzi biex jiġi solvut dan, l-iskambji kulturali u artistiċi għandhom it-tendenza li jindirizzaw numru ristrett ta’ persuni spiss bi sfond soċjali, kulturali u edukattiv simili. Għaldaqstant, l-inklużjoni espliċita ta’ skambju fuq inizjattivi kulturali parteċipattivi u l-iżvilupp tal-edukazzjoni tal-arti jenħtieġ li jkunu parti mill-programmi kulturali. B’hekk biss jista’ wieħed jisfrutta l-potenzjal tal-arti u tal-kultura għall-promozzjoni tal-istabilità, il-paċi u l-iżvilupp sostenibbli.

([7]) Studju kkommissjonat mill-KESE: *Il-Kultura, il-Bliet u l-Identità fl-Ewropa* http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-europe-culture-cities-study
Konklużjonijiet tal-konferenza “A Hope for Europe: Culture, Cities and New Narratives” (Tama għall-Ewropa: Kultura, Bliet u Narrativi Ġodda) organizzata mill-Grupp ta’ Interessi Varji tal-KESE, Brussell l-20 u l-21 ta’ Ġunju 2016: http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-europe-culture-cities-conclusions

([8]) Opinjoni tal-KESE dwar is-Sena Ewropea tad-Djalogu Interkulturali (ĠU C 185, 8.8.2006, p. 42).

5.5 Il-KESE għandu stima kbira lejn il-programm ERASMUS+ u l-importanza tiegħu għall-iskambju u l-fehim u t-tagħlim reċiproċi. Inizjattivi simili għall-operaturi kulturali u ċ-ċittadini attivi fil-kultura u l-arti ma jeżistux fil-livell tal-UE. Jista' jiġi kkunsidrat l-iżvilupp ta' programm speċifiku ta' skambju u mobilità għall-arti u l-kultura fid-definizzjoni usa' tagħhom.

5.6 Jeżistu bosta programmi ta' skambji u ta' żjarat ta' studju għall-artisti u għall-operaturi kulturali, iffinanzjati fuq bażi bilaterali permezz tal-istituti kulturali nazzjonali. Jeħtieġ li tiġi eżaminata aktar sinerġija bejn dawn il-programmi, inklużi l-inizjattivi mhux governattivi, eż. il-Fond Roberto Cimetta.

5.7 Il-kooperazzjoni u l-mobilità internazzjonali jeħtieġu li jkunu rikonoxxuti bħala assi għall-iżvilupp tal-identità kulturali fi żmien meta l-bidliet demografiċi, soċjali u ekonomiċi jindikaw ukoll tnaqqis tad-distanzi fil-pajjiżi u bejn il-pajjiżi. Dawn il-bidliet għandhom impatt fuq il-proċessi kulturali kif ukoll joħolqu aktar potenzjal għal netwerking kulturali transkonfinali. Jekk tkun appoġġjata kif xieraq, din il-mobilità, minbarra l-impatt pożittiv tagħha fuq l-iskambju ekonomiku, tista' tikkontribwixxi għall-iżvilupp ta' identità kulturali, li min-naħa tagħha tippromwovi l-bini tal-paċi u tal-koeżjoni soċjali. Din il-mobbiltà għandha tkun ibbilanċjata b'kawtela mal-appoġġ sabiex jiġi żgurat l-iżvilupp ta' strutturi solidi li jiżguraw ġejjieni għall-inizjattivi kulturali u kreattivi.

5.8 Il-KESE jenfasizza l-kapaċità tan-netwerks kulturali li jippromwovu l-iskambju bejn il-professjonisti tal-kultura, jistrutturaw il-pajsaġġ kulturali u jiżviluppaw soċjetà ċivili kulturali attiva. Huwa jissuġġerixxi għalhekk li jitħeġġeġ l-iskambju man-netwerks kulturali Ewropej, linja ta' finanzjament fil-programm Ewropa Kreattiva. Jistgħu jiġu promossi l-konnessjonijiet man-netwerks eżistenti f'livell internazzjonali u l-iżvilupp ta' netwerks f'reġjunijiet differenti.

5.9 B'mod simili, il-KESE jenfasizza l-benefiċċju ta' fergħat oħrajn tal-programm attwali Ewropa Kreattiva, u jħeġġeġ li l-opzjonijiet ta' finanzjament ikunu eżaminati fid-dawl tal-potenzjal tagħhom għal skambju kulturali fuq livell internazzjonali.

5.10 Il-KESE jilqa' t-talba sabiex tinħoloq pjattaforma tas-soċjetà ċivili, li tinkludi lill-partijiet ikkonċernati kollha u li jkollha rwol ewlieni fl-iżvilupp tal-pjan ta' azzjoni msemmi hawn fuq għar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali. Din tista' tieħu l-forma ta' forum annwali bbażat fuq l-iskambji u d-dibattiti orizzontali, b'laqgħat satelliti f'reġjuni ġeografiċi differenti, fl-UE u barra minnha.

5.11 Il-KESE ser jimpenja ruħu biex jappoġġja dawn il-konsultazzjonijiet u d-djalogi strutturati mal-partijiet interessati rilevanti fil-qasam tar-relazzjonijiet esterni fis-snin li ġejjin. Il-KESE ser ikompli jirrifletti dwar kif ir-rwol u l-metodi ta' ħidma tiegħu jistgħu jikkontribwixxu b'mod speċifiku u strutturat biex jitjieb l-iżvilupp tal-pjan ta' azzjoni msemmi hawn fuq.

6. **Il-kultura u l-industriji kreattivi għat-tkabbir u għall-iżvilupp sostenibbli**

6.1 Il-kultura jenħtieġ li tkun rikonoxxuta b'mod sħiħ bħala r-raba' pilastru tal-iżvilupp sostenibbli. Dan jippermetti r-rikonċiljazzjoni ta' viżjonijiet kunfliġġenti tal-kultura jew bħala għodda għat-tkabbir ekonomiku jew tal-kultura li għandha valur intrinsiku li jenħtieġ li ma jkunx sottomess għal prijoritajiet ekonomiċi.

6.2 Il-KESE tenfasizza l-importanza tas-sostenibbiltà u ta' miżuri alternattivi ta' tkabbir, bħal benesseri akbar fis-soċjetajiet.

6.3 Il-Komunikazzjoni tenfasizza għadd ta' punti importanti rigward il-kontribut tal-kultura u tal-industriji kreattivi, li huma prinċipalment SMEs ([9]), għall-iżvilupp sostenibbli, it-tkabbir ekonomiku u l-ħolqien ta-impjiegi, li l-KESE jappoġġja b'mod ċar. Kif tenfasizza l-Komunikazzjoni, il-kummerċ globali fil-prodotti kreattivi aktar milli rdoppja bejn l-2004 u l-2013 ([10]), filwaqt li l-industriji kulturali u kreattivi jammontaw għal madwar 3 % tal-PGD dinji u għal aktar minn 30 miljun impjieg ([11]).

6.4 Għandha tiġi enfasizzata l-ħtieġa ta' investiment fl-iżvilupp ta' ħiliet rilevanti biex jiġi sfruttat il-potenzjal ta' tkabbir fis-settur kreattiv. Is-swieq lokali għandhom jiġu appoġġati. L-iskemi ta' mobbiltà għat-tisħiħ tal-iżvilupp tal-ħiliet m'għandhomx jirrinforzaw l-effett tal-eżodu ta' mħuħ li jkun ta' detriment għall-pajjiżi msieħba.

([9]) Eurostat 2013: Indikaturi prinċipali skont id-daqs għall-intrapriżi f'setturi kulturali magħżula, EU-28.
([10]) "The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption — International flows of cultural goods and services 2004-2013", l-Istitut tal-Istatistika tal-UNESCO (UIS), 2016.
([11]) "Cultural Times", rapport mis-CISAC u l-UNESCO, 2015.

6.5 L-esperjenza tal-Kapitali Kulturali Ewropej uriet l-impatt tal-iżvilupp kulturali fuq l-iżvilupp ekonomiku u soċjali f'żoni urbani. Jistgħu jkunu żviluppati azzjonijiet ta' skambju u bini tal-kapaċità ma' pajjiżi oħrajn dwar l-isfidi u l-istrateġiji, li wasslu għal dan it-tkabbir.

6.6 Bħala mudell tal-aħjar prattika, organizzazzjonijiet u reġjuni transnazzjonali oħra adottaw il-kunċett ta' bliet kapitali kulturali (eż. in-nomina tal-bliet kapitali kulturali Iżlamiċi minn ISESCO, l-organizzazzjoni edukattiva, xjentifika u kulturali Iżlamika). Il-kooperazzjoni u s-sinerġija possibbli jenħtieġ li jkunu esplorati biex jiġu massimizzati l-benefiċċju u t-tagħlim reċiproċi. Skema ta' Kapitali Kulturali internazzjonali jew il-ġemellaġġ tal-bliet fil-qafas ta' dan il-programm jistgħu jiġu kkunsidrati.

6.7 Eżempju ieħor ta' rabtiet bejn postijiet u bliet huwa l-Kunsill tar-Rotot Kulturali tal-Ewropa. Dan il-programm jista' jiġi esplorat u żviluppat fuq livell internazzjonali, bl-iżvilupp tal-potenzjal tiegħu biex jiżdied it-turiżmu kulturali u l-fehim ta' għeruq kulturali internazzjonali konġunti.

6.8 Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li jitheġġu u jiġu ffaċilitati l-kollaborazzjoni u n-netwerking fost il-bliet fl-Ewropa u barra l-Ewropa. Bosta bliet Ewropej għandhom esperjenza fit-tfassil ta' politika kulturali u fir-relazzjoni tagħha ma' oqsma oħrajn ta' żvilupp sostenibbli (eż. it-tkabbir ekonomiku, il-ħolqien tal-impjiegi, l-inklużjoni soċjali, l-edukazzjoni kreattiva, it-turiżmu kulturali, eċċ.). Dan huwa assi għall-kollaborazzjoni fit-tul bejn l-Ewropa u l-Global South u l-UE tista' twettaq rwol fl-iffaċilitar tal-kollaborazzjoni u tan-netwerking fost l-ibliet fl-Ewropa u barra minnha. F'dan ir-rigward, l-inizjattivi rilevanti diġà huma stabbiliti u jistgħu jipprovdu kontribuzzjonijiet adattati għall-kollaborazzjoni fit-tul, fosthom il-programmi "Bliet Pilota" u "Bliet Ewlenin".

6.9 L-eżistenza ta' netwerks ta' bliet li jiżviluppaw miżuri relatati mal-kultura, bħal Eurocities, Mercociudades, Africities, in-netwerk Bliet Kreattivi tal-UNESCO, les Arts et la Ville, in-Netwerk Awstraljan tal-Iżvilupp Kulturali jew in-Netwerk Creative City tal-Kanada jenħtieġ ukoll tkun ikkunsidrata bħala assi siewi f'dan ir-rigward.

6.10 Il-KESE jesprimi dispjaċir dwar in-nuqqas ta' attenzjoni għall-ġeneru fil-passi proposti lejn strateġija konġunta. Għalkemm l-ugwaljanza bejn is-sessi hija s-sinsla tal-valuri Ewropej tagħna, l-istudji juru żbilanċi bejn is-sessi fl-artisti li jingħataw viżibilità u pożizzjonijiet ewlenin. B'mod simili, l-UNESCO iddeskriviet preġudizzji fil-benefiċċji miksuba mit-turiżmu kulturali u mill-miżuri ta' żvilupp kulturali. Għaldaqstant il-KESE jinsisti li din id-dimensjoni għandha tiġi kkunsidrata.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi l-miżuri ta' ġestjoni, ta' konservazzjoni u ta' kontroll li japplikaw fiż-Żona tal-Konvenzjoni tal-Organizzazzjoni Reġjonali għall-Ġestjoni tas-Sajd fin-Nofsinhar tal-Paċifiku (SPRFMO)"

(COM(2017) 128 final — 2017/0056 COD)

(2017/C 288/18)

Konsultazzjoni	Il-Parlament Ewropew, 3.4.2017
	Il-Kunsill tal-Unjoni Ewropea, 10.4.2017
Bażi legali	L-Artikolu 43(2) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni responsabbli	L-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sessjoni plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	181/0/1
(favur/kontra/astensjonijiet)	

Billi l-Kumitat japprova l-kontenut tal-proposta u jħoss li m'hemm bżonn tal-ebda kumment min-naħa tiegħu, iddeċieda, matul il-526 sessjoni plenarja tiegħu tal-31 ta' Mejju u l-1 ta' Ġunju 2017 (seduta tal-31 ta' Mejju 2017), b'181 vot favur, ebda vot kontra u astensjoni waħda, li jagħti opinjoni favorevoli għat-test propost.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jiffissa r-rata ta' aġġustament prevista fir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 1306/2013 għall-pagamenti diretti għas-sena kalendarja 2017"

(COM(2017) 150 final — 2017/0068 COD)

(2017/C 288/19)

Konsultazzjoni	Parlament Ewropew, 6.4.2017
Bażi legali	L-Artikolu 43(2) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni Speċjalizzata responsabbli	Sezzjoni Speċjalizzata għall-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sessjoni plenarja	31.5.2017
Sessjoni plenarja Nru	526
Riżultat tal-votazzjoni	177/0/0
(favur/kontra/astensjonijiet)	

Billi diġà ta fehmtu dwar il-kontenut ta' din il-proposta fl-opinjoni tiegħu CES2942/2013, adottata nhar il-25 ta' Mejju 2013 (*), il-Kumitat iddeċieda, matul il-526 sessjoni plenarja tiegħu tal-31 ta' Mejju u l-1 ta' Ġunju 2017 (seduta tal-31 ta' Mejju 2017), b'177 vot favur, l-ebda vot kontra u l-ebda astensjoni, li ma jfassalx opinjoni ġdida dwar il-kwistjoni, iżda li jagħmel referenza għall-pożizzjoni li ħa fid-dokument imsemmi.

Brussell, il-31 ta' Mejju 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

(*) Opinjoni tal-KESE dwar *Il-Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-iffissar ta' rata ta' aġġustament għal pagamenti diretti stipulati fir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 73/2009 fir-rigward tas-sena kalendarja 2013* COM(2013) 159 final — 2013/0087 (COD) (ĠU C 271, 19.9.2013, p. 143).

ISSN 1977-0987 (edizzjoni elettronika)
ISSN 1725-5198 (edizzjoni stampata)

L-Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea
2985 Il-Lussemburgu
IL-LUSSEMBURGU

MT